KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 25.9.2017 r.
JOIN(2017) 37 final

ANNEX 1

ZAŁĄCZNIK

do

wspólnego wniosku dotyczącego decyzji Rady

w sprawie zawarcia, w imieniu Unii Europejskiej, Kompleksowej i wzmocnionej umowy o partnerstwie między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Armenii, z drugiej strony

KOMPLEKSOWA I WZMOCNIONA UMOWA O PARTNERSTWIE MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ I EUROPEJSKĄ WSPÓLNOTĄ ENERGII ATOMOWEJ ORAZ ICH PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI, Z JEDNEJ STRONY, A REPUBLIKĄ ARMENII, Z DRUGIEJ STRONY

PREAMBUŁA

KRÓLESTWO BELGII,

REPUBLIKA BUŁGARII,

REPUBLIKA CZESKA,

KRÓLESTWO DANII,

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC,

REPUBLIKA ESTOŃSKA,

IRLANDIA,

REPUBLIKA GRECKA,

KRÓLESTWO HISZPANII,

REPUBLIKA FRANCUSKA,

REPUBLIKA CHORWACJI,

REPUBLIKA WŁOSKA,

REPUBLIKA CYPRYJSKA,

REPUBLIKA ŁOTEWSKA,

REPUBLIKA LITEWSKA,

WIELKIE KSIĘSTWO LUKSEMBURGA,

WĘGRY,

REPUBLIKA MALTY,

KRÓLESTWO NIDERLANDÓW,

REPUBLIKA AUSTRII,

RZECZPOSPOLITA POLSKA,

REPUBLIKA PORTUGALSKA,

RUMUNIA,

REPUBLIKA SŁOWENII,

REPUBLIKA SŁOWACKA,

REPUBLIKA FINLANDII,

KRÓLESTWO SZWECJI,

ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

Umawiające się Strony Traktatu o Unii Europejskiej, Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, zwane dalej „państwami członkowskimi”,

UNIA EUROPEJSKA oraz

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA ENERGII ATOMOWEJ, zwana dalej „Euratomem”,

z jednej strony, oraz

REPUBLIKA ARMENII,

z drugiej strony,

zwane dalej łącznie „Stronami”,

UWZGLĘDNIAJĄC silne powiązania między Stronami i ich wspólne wartości oraz pragnienie wzmocnienia powiązań ustanowionych w przeszłości przez umowę o partnerstwie i współpracy oraz w celu rozwijania ścisłej i intensywnej współpracy w oparciu o równoprawne partnerstwo w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS) i partnerstwa wschodniego, jak również w ramach niniejszej Umowy;

UZNAJĄC znaczenie wspólnego planu działania UE–Armenia w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa i jego przepisów wprowadzających, a także znaczenie priorytetów partnerstwa dla zacieśnienia stosunków między Unią Europejską a Republiką Armenii oraz dla zapewnienia postępów w procesie reform i zbliżenia przepisów w Republice Armenii, o którym mowa poniżej, co przyczynia się do pogłębienia współpracy politycznej i gospodarczej;

ZOBOWIĄZUJĄC się do dalszej poprawy przestrzegania podstawowych wolności, praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości, zasad demokratycznych, praworządności i dobrych rządów;

MAJĄC ŚWIADOMOŚĆ, że reformy wewnętrzne służące z jednej strony wzmocnieniu demokracji i gospodarki rynkowej, a z drugiej strony zapewnieniu trwałego rozstrzygania sporów, są ze sobą powiązane. Stąd procesy trwałych reform demokratycznych w Republice Armenii przyczynią się do budowania zaufania i stabilności w regionie;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do dalszego wspierania rozwoju politycznego, społeczno-gospodarczego i instytucjonalnego Republiki Armenii, na przykład poprzez rozwój społeczeństwa obywatelskiego, budowanie instytucji, reformę administracji publicznej i służby cywilnej, walkę z korupcją oraz wzmocnioną współpracę handlową i gospodarczą, w tym dobrą administrację w dziedzinie podatków, ograniczanie ubóstwa i szeroko zakrojoną współpracę w różnorodnych dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w obszarze sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do pełnego wdrożenia celów, zasad i postanowień Karty Narodów Zjednoczonych, Powszechnej deklaracji praw człowieka Narodów Zjednoczonych z 1948 r., Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r. („europejska konwencja praw człowieka") oraz aktu końcowego z Helsinek Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z 1975 r. („akt końcowy KBWE z Helsinek");

PRZYWOŁUJĄC swoją chęć propagowania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz angażując się w skuteczne działania wielostronne i pokojowe rozwiązywanie sporów w ramach uzgodnionych formatów, zwłaszcza poprzez odpowiednią do tego celu współpracę na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) i Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE);

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do wypełniania międzynarodowych zobowiązań w zakresie walki z rozprzestrzenianiem broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia oraz do współpracy w zakresie rozbrojenia i nierozprzestrzeniania broni oraz bezpieczeństwa jądrowego i ochrony fizycznej obiektów jądrowych;

UZNAJĄC znaczenie aktywnego udziału Republiki Armenii w strukturach współpracy regionalnej, w tym tych wspieranych przez Unię Europejską; uznając wagę, jaką Republika Armenii przywiązuje do uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych i innych strukturach współpracy międzynarodowej oraz do zobowiązań wynikających z tego uczestnictwa;

PRAGNĄC rozwijać regularny dialog polityczny na temat dwustronnych i międzynarodowych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym ich aspektów regionalnych, uwzględniając wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, w tym wspólną politykę bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej, oraz stosowne polityki Republiki Armenii; uznając wagę, jaką Republika Armenii przywiązuje do uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych i innych strukturach współpracy międzynarodowej oraz do zobowiązań wynikających z tego uczestnictwa;

UZNAJĄC znaczenie zaangażowania Republiki Armenii w pokojowe i trwałe rozwiązanie sporu o Górski Karabach oraz potrzebę jak najszybszego osiągnięcia porozumienia w tej kwestii, w ramach negocjacji prowadzonych przez współprzewodniczących z Grupy Mińskiej OBWE; uznając jednocześnie potrzebę osiągnięcia tego porozumienia na podstawie celów i zasad określonych w Karcie Narodów Zjednoczonych i akcie końcowym KBWE z Helsinek, w szczególności tych odnoszących się do wstrzymania się od groźby użycia i od użycia siły, do integralności terytorialnej państw oraz do równouprawnienia i samostanowienia narodów, odzwierciedlonych we wszystkich deklaracjach wydanych w ramach współprzewodnictwa Grupie Mińskiej OBWE poczynając od 16. posiedzenia Rady Ministerialnej OBWE z 2008 r.; zwracając również uwagę na zadeklarowane przez Unię Europejską zobowiązanie do wspierania procesu rozwiązywania tego sporu;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do zapobiegania korupcji i jej zwalczania, walki z przestępczością zorganizowaną oraz intensyfikacji współpracy w walce z terroryzmem;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do intensyfikacji dialogu i współpracy w dziedzinie migracji, azylu i zarządzania granicami przy kompleksowym podejściu uwzględniającym legalną migrację oraz współpracę mającą na celu zwalczanie migracji nieuregulowanej i handel ludźmi, jak również do skutecznego wprowadzania w życie postanowień umowy o readmisji;

POTWIERDZAJĄC, że zasadniczym celem pozostaje zwiększona mobilność obywateli Stron w bezpiecznym i dobrze zarządzanym otoczeniu, i mając na uwadze otwarcie we właściwym czasie dialogu wizowego z Republiką Armenii, o ile będą zapewnione warunki dla dobrze zarządzanej i bezpiecznej mobilności, w tym skuteczna realizacja umów o ułatwieniach wizowych i o readmisji między Stronami;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do przestrzegania zasad gospodarki wolnorynkowej oraz wyrażając gotowość Unii Europejskiej do uczestnictwa w reformach gospodarczych w Republice Armenii;

UZNAJĄC gotowość Stron do pogłębiania współpracy gospodarczej, w tym w dziedzinach związanych z handlem, w poszanowaniu praw i obowiązków wynikających z członkostwa Stron w Światowej Organizacji Handlu (WTO) oraz przy przejrzystym i niedyskryminacyjnym stosowaniu tych praw i obowiązków;

WIERZĄC, ŻE niniejsza Umowa stworzy nowy klimat sprzyjający stosunkom gospodarczym między Stronami, a nade wszystko rozwijaniu handlu i inwestycji oraz stymulowaniu konkurencji, które są niezbędne do restrukturyzacji i modernizacji gospodarczej;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do zapewnienia ochrony środowiska, w tym w ramach współpracy transgranicznej oraz w ramach realizacji wielostronnych umów międzynarodowych;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do zwiększania bezpieczeństwa i ochrony dostaw energii, ułatwienia tworzenia odpowiedniej infrastruktury, zwiększenia integracji rynku i stopniowego zbliżenia przepisów do najważniejszych elementów dorobku prawnego UE, o których mowa poniżej, między innymi poprzez promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, z uwzględnieniem zobowiązań Republiki Armenii dotyczących zasad równego traktowania państw będących dostawcami energii, państw tranzytu i państw będących odbiorcami;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa jądrowego i ochrony instalacji jądrowych, o których mowa poniżej;

DOSTRZEGAJĄC potrzebę wzmocnienia współpracy w zakresie energii oraz zobowiązanie Stron do pełnego przestrzegania postanowień Traktatu karty energetycznej;

PRAGNĄC podnieść poziom bezpieczeństwa i zdrowia publicznego oraz ochrony zdrowia ludzkiego w poszanowaniu zasad dotyczących zrównoważonego rozwoju, potrzeb ochrony środowiska i zmiany klimatu;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do zacieśniania kontaktów międzyludzkich, w tym poprzez współpracę i kontakty w dziedzinie nauki i technologii, edukacji i kultury, młodzieży i sportu;

ZOBOWIĄZUJĄC SIĘ do propagowania współpracy transgranicznej i międzyregionalnej;

UZNAJĄC zaangażowanie Republiki Armenii na rzecz stopniowego zbliżenia jej ustawodawstwa w odpowiednich sektorach do przepisów Unii Europejskiej, skutecznego ich wdrażania w ramach szerzej zakrojonych reform oraz rozwijania zdolności administracyjnych i instytucjonalnych w stopniu niezbędnym do wyegzekwowania postanowień niniejszej Umowy, a także uznając stałe wsparcie Unii Europejskiej, zgodnie z wszelkimi dostępnymi instrumentami współpracy, w tym pomoc techniczną, finansową i gospodarczą powiązaną z tym zobowiązaniem, odzwierciedlające tempo reform i potrzeby ekonomiczne Republiki Armenii;

ODNOTOWUJĄC fakt, że w przypadku gdyby Strony postanowiły, w ramach niniejszej Umowy, zawrzeć umowy szczegółowe w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, które Unia Europejska zawiera na podstawie części trzeciej tytuł V Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowienia takich przyszłych umów nie byłyby wiążące dla Zjednoczonego Królestwa lub Irlandii, chyba że Unia Europejska, równocześnie ze Zjednoczonym Królestwem lub Irlandią w zakresie ich odpowiednich poprzednich stosunków dwustronnych powiadomi Republikę Armenii, że Zjednoczone Królestwo lub Irlandia zostało(a) lub zostaną związane takimi umowami jako część Unii Europejskiej zgodnie z protokołem nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonym do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Podobnie żadne późniejsze środki wewnętrzne Unii Europejskiej przyjęte zgodnie z częścią trzecią tytuł V Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w celu wykonania niniejszej Umowy nie byłyby wiążące dla Zjednoczonego Królestwa lub Irlandii, chyba że państwa te zgłosiłyby chęć uczestniczenia lub przyjęcia takich środków zgodnie z protokołem nr 21; odnotowując również, że takie przyszłe umowy lub takie późniejsze środki wewnętrzne Unii Europejskiej wchodziłyby w zakres protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do wspomnianych Traktatów,

UZGODNILI, CO NASTĘPUJE:

TYTUŁ I

CELE I ZASADY OGÓLNE

ARTYKUŁ 1

Cele

Cele niniejszej Umowy to:

a) wzmocnienie wszechstronnego partnerstwa politycznego i gospodarczego oraz współpracy między Stronami w oparciu o wspólne wartości i bliskie powiązania, między innymi przez zwiększenie udziału Republiki Armenii w obszarach polityki, programach i agencjach Unii Europejskiej;

b) wzmocnienie ram dialogu politycznego we wszystkich obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, wspierającego rozwój bliskich stosunków politycznych między Stronami;

c) przyczynienie się do wzmocnienia demokracji oraz stabilizacji politycznej, gospodarczej i instytucjonalnej w Republice Armenii;

d) propagowanie, zachowanie i wzmocnienie pokoju i stabilizacji zarówno na poziomie regionalnym, jak i międzynarodowym, w tym przez połączone starania, aby wyeliminować źródła napięć, zwiększyć bezpieczeństwo granic oraz wspierać współpracę transgraniczną i stosunki dobrosąsiedzkie;

e) zacieśnienie współpracy w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w celu wzmocnienia praworządności oraz poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności;

f) zwiększenie mobilności i wzmożenie kontaktów międzyludzkich;

g) wsparcie starań Republiki Armenii, aby rozwijać jej potencjał ekonomiczny, poprzez współpracę międzynarodową, w tym poprzez zbliżenie jej ustawodawstwa do dorobku prawnego UE, o którym mowa poniżej;

h) ustanowienie wzmocnionej współpracy handlowej, pozwalającej na trwałą współpracę regulacyjną w istotnych obszarach, zgodnie z prawami i obowiązkami wynikającymi z członkostwa w WTO, oraz

i) stworzenie warunków dla coraz bliższej współpracy w innych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

ARTYKUŁ 2

ZASADY OGÓLNE

1. Poszanowanie zasad demokratycznych, zasady praworządności, praw człowieka i podstawowych wolności, zawartych w szczególności w Karcie Narodów Zjednoczonych, akcie końcowym KBWE z Helsinek i Paryskiej karcie dla nowej Europy z 1990 r., jak również w innych stosownych instrumentach z zakresu praw człowieka, takich jak Powszechna Deklaracja Praw Człowieka ONZ oraz europejska konwencja praw człowieka, stanowi podstawę polityki wewnętrznej i zewnętrznej Stron oraz zasadniczy element niniejszej Umowy.

2. Strony potwierdzają swoje zaangażowanie na rzecz zasad gospodarki wolnorynkowej, zrównoważonego rozwoju, współpracy regionalnej i skutecznego podejścia wielostronnego.

3. Strony potwierdzają poszanowanie zasad dobrych rządów, a także swoje zobowiązania międzynarodowe, przede wszystkim w ramach ONZ, Rady Europy i OBWE.

4. Strony zobowiązują się do walki z korupcją, walki z różnymi formami międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i terroryzmu, promowania zrównoważonego rozwoju, skutecznych działań wielostronnych oraz walki z rozpowszechnianiem broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia, między innymi w ramach inicjatywy UE w zakresie centrów doskonałości ds. substancji chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych. Zobowiązanie to stanowi główny element rozwoju stosunków i współpracy między Stronami, przyczyniając się w ten sposób do pokoju i stabilizacji w regionie.

TYTUŁ II

DIALOG I REFORMY POLITYCZNE, WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE POLITYKI ZAGRANICZNEJ I BEZPIECZEŃSTWA

ARTYKUŁ 3

Cele dialogu politycznego

1. Strony dalej rozwijają i pogłębiają dialog polityczny we wszystkich dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w kwestiach dotyczących polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, a także reformy wewnętrznej. Dialog ten pozwoli na zwiększenie skuteczności współpracy politycznej w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa przy uznaniu wagi, jaką Republika Armenii przywiązuje do uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych i innych strukturach współpracy międzynarodowej oraz do zobowiązań wynikających z tego uczestnictwa.

2. Cele dialogu politycznego to:

a) dalsze rozwijanie i pogłębienie dialogu politycznego we wszystkich obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;

b) wzmocnienie partnerstwa politycznego i zwiększenie skuteczności współpracy w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa;

c) propagowanie pokoju, stabilności i bezpieczeństwa międzynarodowego w oparciu o skuteczne działania wielostronne;

d) pogłębienie współpracy i dialogu między Stronami w dziedzinie międzynarodowego bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, w szczególności w celu rozwiązywania światowych i regionalnych problemów i związanych z nimi zagrożeń;

e) pogłębienie współpracy w zakresie zwalczania rozprzestrzeniania broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia;

f) wspieranie nakierowanej na wyniki praktycznej współpracy między Stronami na rzecz osiągnięcia pokoju, bezpieczeństwa i stabilności na kontynencie europejskim;

g) zwiększenie poszanowania zasad demokratycznych, praworządności, dobrych rządów oraz praw człowieka i podstawowych wolności, w tym wolności mediów i praw osób należących do mniejszości oraz przyczynianie się do konsolidacji krajowych reform politycznych;

h) rozwijanie dialogu i pogłębienie współpracy między Stronami w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony;

i) propagowanie pokojowego rozwiązywania sporów;

j) propagowanie celów i zasad ONZ zapisanych w Karcie Narodów Zjednoczonych oraz zasad rządzących stosunkami między uczestniczącymi państwami, które określono w akcie końcowym KBWE z Helsinek, oraz

k) propagowanie współpracy regionalnej, rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków oraz zwiększanie bezpieczeństwa w regionie, między innymi przez podejmowanie kroków w kierunku otwarcia granic w celu wspierania handlu regionalnego i ruchu transgranicznego.

ARTYKUŁ 4

Reforma wewnętrzna

Strony współpracują w następujących obszarach:

a) stworzenie, konsolidacja i zwiększenie stabilności i skuteczności instytucji demokratycznych oraz praworządności;

b) zapewnienie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności;

c) osiągnięcie dalszych postępów w reformie wymiaru sprawiedliwości i systemu prawnego, aby zagwarantować niezależność, jakość i wydajność systemu sądownictwa, prokuratury i organów ścigania;

d) wzmocnienie zdolności administracyjnych oraz zagwarantowanie bezstronności i skuteczności organów ścigania;

e) dalsze wdrażanie reformy administracji publicznej oraz rozwijanie rozliczalnej, efektywnej, przejrzystej i profesjonalnej służby cywilnej oraz

f) zagwarantowanie skutecznej walki z korupcją, przede wszystkim aby poprawić międzynarodową współpracę w dziedzinie zwalczania korupcji, oraz zagwarantowanie skutecznego wykonania odpowiednich międzynarodowych instrumentów prawnych, takich jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji z 2003 r.

ARTYKUŁ 5

Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

1. Strony zacieśniają dialog i współpracę w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w tym wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, uznając wagę, jaką Republika Armenii przywiązuje do uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych i innych strukturach współpracy międzynarodowej oraz do zobowiązań wynikających z tego uczestnictwa, i zajmują się w szczególności kwestiami zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, ograniczania ryzyka, bezpieczeństwa cybernetycznego, reformy sektora bezpieczeństwa, stabilności regionalnej, rozbrojenia, nierozprzestrzeniania broni oraz kontroli zbrojeń i eksportu. Współpraca opiera się na wspólnych wartościach i wspólnych interesach i ma na celu zapewnianie coraz większej skuteczności, z wykorzystaniem forów dwustronnych, międzynarodowych i regionalnych, w szczególności OBWE.

2. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do poszanowania zasad i norm prawa międzynarodowego, w tym tych określonych w Karcie Narodów Zjednoczonych i akcie końcowym KBWE z Helsinek, oraz swoje zaangażowanie na rzecz propagowania tych zasad w stosunkach dwustronnych i wielostronnych.

ARTYKUŁ 6

Najcięższe przestępstwa wzbudzające niepokój społeczności międzynarodowej a Międzynarodowy Trybunał Karny

1. Strony potwierdzają, że najcięższe przestępstwa wzbudzające niepokój całej społeczności międzynarodowej nie mogą pozostawać bezkarne i że należy zapewnić ich skuteczne ściganie poprzez wprowadzanie środków na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym na poziomie Międzynarodowego Trybunału Karnego.

2. Strony uznają, że ustanowienie i skuteczne funkcjonowanie Międzynarodowego Trybunału Karnego stanowi ważne osiągnięcie na rzecz pokoju i sprawiedliwości na świecie. Strony dążą do wzmocnienia współpracy w propagowaniu pokoju i sprawiedliwości międzynarodowej poprzez ratyfikację i wdrożenie Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego i związanych z nim aktów oraz biorąc pod uwagę ich ramy prawne i instytucjonalne.

3. Strony postanawiają ściśle współpracować na rzecz przeciwdziałania ludobójstwu, zbrodniom przeciwko ludzkości i zbrodniom wojennym, wykorzystując do tego stosowne ramy współpracy dwustronnej i wielostronnej.

ARTYKUŁ 7

Zapobieganie konfliktom i zarządzanie kryzysowe

Strony wzmacniają praktyczną współpracę w zakresie zapobiegania konfliktom i zarządzania kryzysowego, mając przede wszystkim na uwadze ewentualny udział Republiki Armenii w prowadzonych przez UE cywilnych i wojskowych operacjach zarządzania kryzysowego, a także w odpowiednich działaniach szkoleniowych i ćwiczeniach, zależnie od konkretnego przypadku.

ARTYKUŁ 8

Stabilność regionalna i pokojowe rozwiązywanie sporów

1. Strony intensyfikują wspólne działania na rzecz poprawy warunków dla dalszej współpracy regionalnej, propagując otwarte granice z ruchem transgranicznym, stosunki dobrosąsiedzkie i rozwój demokracji, a tym samym przyczyniając się do stabilności i bezpieczeństwa, a także współpracują na rzecz pokojowego rozwiązywania konfliktów.

2. Działania, o których mowa w ust. 1, przebiegają w oparciu o wspólne zasady dotyczące utrzymywania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, ustanowione w Karcie Narodów Zjednoczonych, akcie końcowym KBWE z Helsinek i innych odpowiednich dokumentach wielostronnych, do których Strony się dostosowały. Strony podkreślają znaczenie istniejących formatów pokojowego rozwiązywania konfliktów.

3. Strony podkreślają, że kontrola zbrojeń oraz środki budowy zaufania i bezpieczeństwa nadal są niezwykle istotne dla bezpieczeństwa, przewidywalności i stabilności w Europie.

ARTYKUŁ 9

Broń masowego rażenia, nierozprzestrzenianie broni i rozbrojenie

1. Strony uznają, że rozprzestrzenianie broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia zarówno wśród państw, jak i podmiotów niepublicznych, takich jak grupy terrorystyczne i inne grupy przestępcze, stanowi jedno z największych zagrożeń dla pokoju i stabilności na świecie. Strony zgodnie postanawiają zatem współpracować i przyczyniać się do walki z rozprzestrzenianiem broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia, w pełnym poszanowaniu zobowiązań wynikających z traktatów i układów międzynarodowych o rozbrojeniu i nierozprzestrzenianiu broni, jak również innych odpowiednich zobowiązań międzynarodowych, oraz wykonując je na poziomie krajowym. Strony zgodnie postanawiają, że niniejsze postanowienie stanowi istotny element niniejszej Umowy.

2. Strony zgodnie postanawiają współpracować i przyczyniać się do walki z rozprzestrzenianiem broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia poprzez:

a) podejmowanie działań mających na celu, w zależności od przypadku, podpisanie, ratyfikowanie lub przystąpienie do wszystkich innych odpowiednich instrumentów międzynarodowych oraz ich pełne wdrożenie oraz

b) dalsze rozwijanie skutecznego krajowego systemu kontroli wywozu, obejmującego kontrolę wywozu i tranzytu towarów związanych z bronią masowego rażenia, jak również kontrolę końcowego przeznaczenia technologii podwójnego zastosowania pod kątem broni masowego rażenia.

3. Strony zgodnie postanawiają ustanowić regularny dialog polityczny, który będzie towarzyszył elementom, o których mowa w niniejszym artykule, i posłuży ich utrwaleniu.

ARTYKUŁ 10

Kontrola wywozu broni strzeleckiej i lekkiej oraz broni konwencjonalnej

1. Strony uznają, że nielegalna produkcja broni strzeleckiej i lekkiej, w tym amunicji do tej broni, oraz jej sprzedaż, a także jej nadmierne gromadzenie, nieprawidłowe zarządzanie nią, niewłaściwe zabezpieczanie zapasów oraz niekontrolowane rozprzestrzenianie nadal stwarzają poważne zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

2. Strony zgodnie postanawiają wypełniać i w pełni wykonywać swoje odpowiednie zobowiązania w zakresie zwalczania nielegalnego handlu bronią strzelecką i lekką, w tym amunicją do niej, zgodnie z obowiązującymi umowami międzynarodowymi, których są stronami, oraz rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, a także swoimi zobowiązaniami wynikającymi z innych instrumentów międzynarodowych dotyczących tego obszaru, takich jak program działania ONZ dotyczący zapobiegania nielegalnemu handlowi bronią strzelecką i lekką, zwalczania i eliminowania go we wszystkich jego aspektach.

3. Strony zobowiązują się do współpracy i do zapewnienia koordynacji, komplementarności i synergii działań podejmowanych w związku z nielegalnym handlem bronią strzelecką i lekką, w tym amunicją do niej, oraz działań mających na celu niszczenie nadmiernych zapasów na poziomie globalnym, regionalnym, podregionalnym i – w stosownych przypadkach – krajowym.

4. Ponadto Strony zgodnie postanawiają kontynuować współpracę w obszarze kontroli broni konwencjonalnej w świetle wspólnego stanowiska Rady 2008/944/WPZiB z dnia 8 grudnia 2008 r. określającego wspólne zasady kontroli wywozu technologii wojskowych i sprzętu wojskowego[1] oraz stosownego ustawodawstwa krajowego Republiki Armenii.

[1] Dz.U. UE L 335 z 13.12.2008, s. 99.

5. Strony zgodnie postanawiają ustanowić regularny dialog polityczny, który będzie towarzyszył elementom, o których mowa w niniejszym artykule, i posłuży ich utrwaleniu.

ARTYKUŁ 11

Zwalczanie terroryzmu

1. Strony potwierdzają znaczenie walki z terroryzmem i zapobiegania temu zjawisku i zgodnie postanawiają współpracować na szczeblu dwustronnym, regionalnym i międzynarodowym, aby zapobiegać terroryzmowi i zwalczać go we wszystkich formach i przejawach.

2. Strony zgodnie postanawiają, że niezwykle ważne jest, aby walka z terroryzmem była prowadzona przy pełnym poszanowaniu praworządności oraz w pełnej zgodności z prawem międzynarodowym, w tym z międzynarodowymi przepisami dotyczącymi praw człowieka, międzynarodowymi przepisami dotyczącymi praw uchodźców oraz międzynarodowym prawem humanitarnym, zasadami Karty Narodów Zjednoczonych oraz wszystkimi istotnymi międzynarodowymi instrumentami dotyczącymi zwalczania terroryzmu.

3. Strony podkreślają znaczenie powszechnej ratyfikacji i pełnego wdrożenia wszystkich konwencji i protokołów ONZ dotyczących zwalczania terroryzmu. Strony zgodnie postanawiają nadal wspierać dialog na temat projektu całościowej konwencji dotyczącej terroryzmu międzynarodowego oraz współpracować w ramach wdrażania globalnej strategii ONZ w zakresie zwalczania terroryzmu, a także odnośnych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz konwencji Rady Europy. Strony zgodnie postanawiają też współpracować na rzecz osiągnięcia międzynarodowego konsensusu w kwestii zapobiegania terroryzmowi i jego zwalczania.

TYTUŁ III

SPRAWIEDLIWOŚĆ, WOLNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO

ARTYKUŁ 12

Praworządność oraz przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności

1. W ramach współpracy w dziedzinie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Strony przywiązują szczególną wagę do utrwalania praworządności, w tym niezależności sądów, dostępu do wymiaru sprawiedliwości, prawa do rzetelnego procesu sądowego określonych w europejskiej konwencji praw człowieka oraz gwarancji proceduralnych w sprawach karnych i praw ofiar.

2. Strony podejmują pełną współpracę w zakresie skutecznego funkcjonowania instytucji w dziedzinach egzekwowania prawa, walki z korupcją i wymiaru sprawiedliwości.

3. Wszelka współpraca w dziedzinie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości musi kierować się przestrzeganiem praw człowieka i podstawowych wolności oraz zasadą niedyskryminacji.

ARTYKUŁ 13

Ochrona danych osobowych

Strony zgodnie postanawiają, że będą współpracować w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony danych osobowych zgodnie z aktami prawnymi i normami Unii Europejskiej, Rady Europy oraz międzynarodowymi aktami prawnymi i normami.

ARTYKUŁ 14

Współpraca w zakresie migracji, azylu i zarządzania granicami

1. Strony potwierdzają znaczenie wspólnego zarządzania przepływami migracyjnymi pomiędzy swoimi terytoriami i ustanawiają wszechstronny dialog na temat wszystkich kwestii związanych z migracją, w tym na temat legalnej migracji, ochrony międzynarodowej i walki z nielegalną migracją, przemytu i handlu ludźmi.

2. Współpraca będzie się opierać na dokonanej w ramach wzajemnych konsultacji Stron ocenie konkretnych potrzeb i wdrażana będzie zgodnie z ich obowiązującymi przepisami. Główne obszary współpracy to:

a) eliminowanie pierwotnych przyczyn migracji;

b) opracowywanie oraz wykonywanie na szczeblu krajowym przepisów i praktyk w zakresie ochrony międzynarodowej, aby zapewnić zgodność z postanowieniami Konwencji genewskiej o statusie uchodźcy z 1951 r., protokołu o statusie uchodźcy z 1967 r. i innych odpowiednich aktów prawa międzynarodowego, takich jak europejska konwencja praw człowieka, oraz aby zapewnić przestrzeganie zasady „non-refoulement”;

c) zasady przyjmowania, a także prawa i status osób przyjmowanych, równe traktowanie i integracja legalnie przebywających obcokrajowców, ich kształcenie i szkolenie oraz środki zwalczania rasizmu i ksenofobii;

d) ustanowienie skutecznej i prewencyjnej polityki zwalczania nielegalnej migracji, przemytu migrantów i handlu ludźmi, w tym sposobów zwalczania sieci skupiających przemytników i handlarzy oraz ochrony ofiar takiego handlu na podstawie odpowiednich aktów prawa międzynarodowego;

e) kwestie takie jak organizacja, szkolenie, najlepsze praktyki i inne środki operacyjne w dziedzinie zarządzania migracją, bezpieczeństwa dokumentów, polityki wizowej oraz systemów zarządzania migracjami i informacji o migracjach.

3. Współpraca może również służyć ułatwieniu migracji cyrkulacyjnej, która jest korzystna dla rozwoju.

ARTYKUŁ 15

Przepływ osób i readmisja

1. Strony związane postanowieniami następujących umów zapewniają pełne wykonanie:

a) umowy między Unią Europejską a Republiką Armenii o readmisji osób przebywających nielegalnie („umowa o readmisji”), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2014 r., oraz

b) umowy między Unią Europejską a Republiką Armenii o ułatwieniach w wydawaniu wiz („umowa o ułatwieniach wizowych”), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2014 r.

2. Strony kontynuują wspieranie mobilności obywateli w ramach umowy o ułatwieniach wizowych i biorą pod uwagę zainicjowanie we właściwym czasie dialogu o liberalizacji reżimu wizowego, o ile spełnione zostaną warunki niezbędne dla dobrze zarządzanej i bezpiecznej mobilności. Strony współpracują na rzecz zwalczania nieuregulowanej migracji, między innymi poprzez realizację postanowień umowy o readmisji, jak również propagowanie polityki zarządzania granicami oraz ram prawnych i operacyjnych.

ARTYKUŁ 16

Walka z przestępczością zorganizowaną i korupcją

1. Strony współpracują w zakresie zwalczania i zapobiegania działalności przestępczej i nielegalnej, w tym działalności transnarodowej, zorganizowanej lub innej, takiej jak.

a) przemyt migrantów i handel ludźmi;

b) przemyt broni palnej, w tym broni strzeleckiej i lekkiej, oraz nielegalny handel taką bronią;

c) przemyt niedozwolonych środków odurzających i nielegalny handel takimi środkami;

d) przemyt towarów i nielegalny handel towarami;

e) nielegalna działalność gospodarcza i finansowa, taka jak podrabianie, oszustwa podatkowe i oszustwa przetargowe;

f) sprzeniewierzenie środków publicznych w ramach projektów finansowanych przez międzynarodowych darczyńców;

g) czynna i bierna korupcja, zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym;

h) fałszowanie dokumentów i składanie fałszywych oświadczeń oraz

i) cyberprzestępczość.

2. Strony wzmacniają współpracę dwustronną, regionalną i międzynarodową pomiędzy organami ścigania, w tym przewidują możliwość rozwoju współpracy między Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol) a właściwymi organami Republiki Armenii. Strony angażują się w skuteczne wdrożenie odpowiednich norm międzynarodowych, zwłaszcza postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 2000 r. i trzech protokołów do niej. Strony współpracują w dziedzinie zapobiegania korupcji i jej zwalczania zgodnie z konwencją NZ przeciwko korupcji z 2003 r. oraz zaleceniami Grupy Państw Przeciwko Korupcji (GRECO) i OECD, przy zapewnieniu przejrzystości w odniesieniu do oświadczeń majątkowych, ochrony demaskatorów oraz ujawniania informacji o beneficjentach końcowych osób prawnych.

ARTYKUŁ 17

Niedozwolone środki odurzające

1. W granicach swoich uprawnień i kompetencji Strony współpracują w celu zapewnienia zrównoważonego i zintegrowanego podejścia do zwalczania niedozwolonych środków odurzających i nowych substancji psychoaktywnych oraz przeciwdziałania im. Polityka i działania realizowane w kwestii środków odurzających mają na celu wzmocnienie struktur zajmujących się zapobieganiem obrotowi niedozwolonymi środkami odurzającymi i ich zwalczaniem, zmniejszenie podaży takich środków, ograniczenie handlu nimi i popytu na nie oraz radzenie sobie ze skutkami zdrowotnymi i społecznymi nadużywania środków odurzających w celu zmniejszenia szkód, jak również skuteczniejsze zapobieganie wykorzystywaniu prekursorów chemicznych do nielegalnej produkcji środków odurzających i substancji psychotropowych lub psychoaktywnych.

2. Strony uzgadniają metody współpracy niezbędne do osiągnięcia celów, o których mowa w ust. 1. Działania te opierają się na powszechnie uznanych zasadach ustalonych w stosownych konwencjach międzynarodowych i mają na celu realizację zaleceń zawartych w dokumencie końcowym sesji specjalnej Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w sprawie ogólnoświatowego problemu narkotyków, która odbyła się w kwietniu 2016 r.

ARTYKUŁ 18

Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu

1. Strony współpracują, aby zapobiegać wykorzystywaniu ich systemów finansowych oraz odpowiednich systemów niefinansowych do celów prania dochodów pochodzących ogólnie z działalności przestępczej, a zwłaszcza z działalności związanej ze środkami odurzającymi, a także do celów finansowania terroryzmu. Współpraca ta obejmuje również odzyskiwanie mienia lub środków uzyskanych z dochodów pochodzących z przestępstwa.

2. Współpraca w tym obszarze pozwala na wymianę istotnych informacji w ramach odpowiednich przepisów Stron oraz stosownych instrumentów międzynarodowych, jak również przyjęcie odpowiednich norm potrzebnych do zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz walki z nimi, odpowiadających normom przyjętym przez odpowiednie podmioty międzynarodowe działające w tym obszarze, takie jak Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy.

ARTYKUŁ 19

Współpraca w zakresie zwalczania terroryzmu

1. Zgodnie z zasadami przyświecającymi walce z terroryzmem, określonymi w art. 11, Strony podkreślają znaczenie egzekwowania prawa i orzecznictwa w walce z terroryzmem i zgodnie postanawiają współpracować w zakresie zapobiegania terroryzmowi i jego eliminowania, w szczególności przez następujące działania:

a) wymianę informacji na temat grup terrorystycznych oraz pojedynczych osób prowadzących taką działalność, a także wspierających je sieci, zgodnie z przepisami prawa międzynarodowego i krajowego, zwłaszcza dotyczącymi ochrony danych i ochrony prywatności;

b) wymianę doświadczeń w zakresie zapobiegania terroryzmowi i jego eliminowania, służących temu celowi środków i metod oraz ich aspektów technicznych, a także w zakresie odpowiednich szkoleń, zgodnie z przepisami obowiązującego prawa;

c) wymianę poglądów na temat radykalizacji postaw i rekrutacji oraz sposobów przeciwdziałania radykalizacji i propagowania rehabilitacji;

d) wymianę poglądów i doświadczeń dotyczących ruchu transgranicznego oraz podróży osób podejrzanych o terroryzm, a także gróźb terrorystycznych;

e) wymianę najlepszych praktyk w zakresie ochrony praw człowieka w ramach walki z terroryzmem, zwłaszcza w związku z postępowaniem karnym;

f) zapewnienie kryminalizacji przestępstw terrorystycznych oraz

g) przeciwdziałanie zagrożeniu terroryzmem z użyciem broni chemicznej, biologicznej, radiologicznej i jądrowej oraz podejmowanie niezbędnych działań w celu zapobiegania nabywaniu, przekazywaniu i wykorzystywaniu do celów terrorystycznych materiałów chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych, a także zapobieganiu nielegalnym działaniom wymierzonym w chemiczne, biologiczne, radiologiczne i jądrowe obiekty wysokiego ryzyka.

2. Współpraca oparta jest na stosownych dostępnych ocenach i prowadzona w ramach wzajemnych konsultacji między Stronami.

ARTYKUŁ 20

Współpraca prawna

1. Strony zgodnie postanawiają rozwijać współpracę sądową w sprawach cywilnych i handlowych w odniesieniu do negocjowania, ratyfikowania i wykonania wielostronnych konwencji dotyczących współpracy sądowej w sprawach cywilnych oraz przede wszystkim konwencji Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego w zakresie międzynarodowej współpracy prawnej i sporów sądowych, jak również ochrony dzieci.

2. W odniesieniu do współpracy sądowej w sprawach karnych Strony dążą do wzmocnienia współpracy w zakresie wzajemnej pomocy prawnej na podstawie stosownych umów wielostronnych. Współpraca taka obejmuje, w stosownych przypadkach, dostęp do odpowiednich międzynarodowych instrumentów ONZ i Rady Europy oraz ich wdrożenie, a także bliższą współpracę między Eurojustem a właściwymi organami Republiki Armenii.

ARTYKUŁ 21

Ochrona konsularna

Republika Armenii zgadza się, aby organy dyplomatyczne i konsularne każdego reprezentowanego państwa członkowskiego zapewniały ochronę każdemu obywatelowi państwa członkowskiego nieposiadającego stałego przedstawicielstwa w Republice Armenii, które mogłoby faktycznie udzielić ochrony konsularnej w danym przypadku, na takich samych warunkach jak obywatelom swojego państwa.

TYTUŁ IV

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA

ROZDZIAŁ 1

DIALOG GOSPODARCZY

ARTYKUŁ 22

1. Unia Europejska i Republika Armenii wspierają proces reform gospodarczych poprzez dążenie do lepszego zrozumienia podstawowych zasad rządzących ich systemami gospodarczymi oraz formułowanie i realizację polityki gospodarczej.

2. Republika Armenii podejmuje dalsze kroki w kierunku stworzenia sprawnie działającej gospodarki rynkowej oraz do stopniowego zbliżenia, w stosownych przypadkach, swoich przepisów gospodarczych i finansowych oraz różnych obszarów polityki do przepisów i obszarów polityki Unii Europejskiej. Unia Europejska będzie wspierać Republikę Armenii w zapewnianiu rozsądnej polityki makroekonomicznej, w tym niezależności banku centralnego i stabilności cenowej, zdrowych finansów publicznych oraz zrównoważonego mechanizmu kursu walutowego i bilansu płatniczego.

ARTYKUŁ 23

W tym celu Strony zgodnie postanawiają prowadzić regularny dialog gospodarczy, którego celem jest:

a) wymiana informacji na temat tendencji makroekonomicznych i polityki makroekonomicznej oraz reform strukturalnych, w tym strategii rozwoju gospodarczego;

b) wymiana wiedzy fachowej i najlepszych praktyk w dziedzinach takich jak finanse publiczne, polityka pieniężna i kursowa oraz dotyczące ich zasady ramowe, polityka sektora finansowego i statystyka gospodarcza;

c) wymiana informacji i doświadczeń dotyczących regionalnej integracji gospodarczej, w tym funkcjonowania europejskiej unii gospodarczej i walutowej;

d) przegląd stanu współpracy dwustronnej w dziedzinie gospodarki, finansów i statystyki.

ARTYKUŁ 24

Ustalenia dotyczące kontroli wewnętrznej i audytu w sektorze publicznym

Strony prowadzą współpracę w zakresie publicznej kontroli wewnętrznej i audytu zewnętrznego, której cele są następujące:

a) dalsze rozwijanie i wdrażanie systemu publicznej kontroli wewnętrznej zgodnie z zasadą zdecentralizowanej odpowiedzialności kierowniczej, obejmującego niezależną funkcję audytu wewnętrznego dla całego sektora publicznego w Republice Armenii, poprzez harmonizację z ogólnie przyjętymi standardami, ramami i wytycznymi międzynarodowymi, a także dobrymi praktykami stosowanymi w Unii Europejskiej na podstawie zatwierdzonego przez rząd Republiki Armenii programu publicznej wewnętrznej kontroli finansowej;

b) opracowanie odpowiedniego systemu kontroli finansowej w Republice Armenii, który będzie stanowił uzupełnienie, a nie powielenie, funkcji audytu wewnętrznego;

c) wspieranie centralnej jednostki harmonizacji publicznej wewnętrznej kontroli finansowej w Republice Armenii oraz wzmocnienie jej zdolności kierowania procesem reform;

d) dalsze wzmocnienie Izby Kontroli, będącej najwyższym organem kontroli w Republice Armenii, w szczególności pod względem niezależności finansowej, organizacyjnej i operacyjnej, zgodnie ze standardami kontroli zewnętrznej przyjętymi na szczeblu międzynarodowym (INTOSAI) oraz

e) zapewnienie wymiany informacji, doświadczeń i dobrych praktyk.

ROZDZIAŁ 2

PODATKI

ARTYKUŁ 25

Strony współpracują w celu wzmacniania dobrej administracji w dziedzinie podatków z myślą o dalszej poprawie stosunków gospodarczych, handlu, inwestycji i uczciwej współpracy.

ARTYKUŁ 26

W odniesieniu do art. 25 Strony uznają zasady dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych, czyli zasady przejrzystości, wymiany informacji i uczciwej konkurencji podatkowej, przyjęte przez państwa członkowskie na poziomie Unii Europejskiej, oraz zobowiązują się do wdrażania tych zasad. W tym celu, bez uszczerbku dla kompetencji Unii Europejskiej i państw członkowskich, Strony udoskonalają współpracę międzynarodową w dziedzinie podatków, usprawniają pobór podatków oraz opracowują środki służące skutecznej realizacji wspomnianych zasad dobrej administracji.

ARTYKUŁ 27

Strony usprawniają i wzmacniają swoją współpracę zmierzającą do usprawnienia i rozwoju systemu podatkowego i administracji podatkowej Republiki Armenii, co obejmuje poprawę zdolności w zakresie poboru i kontroli, zapewniają skuteczny pobór podatków oraz zwiększają skuteczność zwalczania oszustw podatkowych i unikania opodatkowania. Strony nie wprowadzają rozróżnienia między produktami przywożonymi a podobnymi produktami krajowymi, zgodnie z art. I i III Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z 1994 r. („GATT 1994"). Strony dążą do wzmocnienia współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie zwalczania oszustw podatkowych i unikania opodatkowania, w szczególności oszustw karuzelowych, jak również w odniesieniu do kwestii ustalania cen transferowych i uregulowań przeciwdziałających prowadzeniu spółek offshore.

ARTYKUŁ 28

Strony rozwijają współpracę w dążeniu do wspólnej polityki w zakresie przeciwdziałania nadużyciom finansowym i przemytowi produktów podlegających akcyzie oraz w zakresie zwalczania takich praktyk. Współpraca ta obejmuje wymianę informacji. W tym celu Strony starają się wzmocnić współpracę w kontekście regionalnym i zgodnie z postanowieniami ramowej konwencji antytytoniowej Światowej Organizacji Zdrowia z 2003 r.

ARTYKUŁ 29

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ROZDZIAŁ 3

STATYSTYKA

ARTYKUŁ 30

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę w kwestiach statystycznych, przyczyniając się w ten sposób do realizacji długoterminowego celu, jakim jest terminowe dostarczanie porównywalnych w skali międzynarodowej rzetelnych danych statystycznych. Trwały, efektywny i zawodowo niezależny krajowy system statystyczny powinien dostarczać informacji istotnych dla obywateli, przedsiębiorstw i decydentów w Unii Europejskiej i Republice Armenii, umożliwiając im podejmowanie na tej podstawie świadomych decyzji. Krajowy system statystyczny musi być zgodny z podstawowymi zasadami ONZ dotyczącymi statystyk urzędowych i uwzględniać dorobek prawny UE w dziedzinie statystyki, w tym Europejski kodeks praktyk statystycznych, w celu dostosowania krajowego systemu sporządzania statystyk do norm i standardów europejskich.

ARTYKUŁ 31

Współpraca w dziedzinie statystyki ma na celu:

a) dalsze zwiększanie zdolności krajowego systemu statystycznego, w tym jego podstaw prawnych, wzmacnianie generowania dobrej jakości danych i metadanych, polityki rozpowszechniania i łatwości użytkowania oraz uwzględnianie użytkowników zarówno z sektora publicznego, jak i prywatnego, środowiska uniwersyteckiego i ogółu społeczeństwa;

b) stopniowe dostosowanie systemu statystycznego Republiki Armenii do norm i praktyk stosowanych w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego;

c) usprawnienie przekazywania danych do Unii Europejskiej z uwzględnieniem stosowania odpowiednich metod międzynarodowych i europejskich, w tym klasyfikacji;

d) podnoszenie kwalifikacji zawodowych i umiejętności menedżerskich krajowych kadr statystycznych w celu ułatwienia stosowania standardów statystycznych Unii Europejskiej i przyczynienia się do rozwoju systemu statystycznego Republiki Armenii;

e) wymianę doświadczeń w zakresie rozwoju wiedzy specjalistycznej w dziedzinie statystyki oraz

f) propagowanie kontroli jakości i zarządzania w ramach wszystkich procesów sporządzania statystyk oraz ich rozpowszechniania.

ARTYKUŁ 32

Strony współpracują w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego, którego częścią jest Eurostat jako urząd statystyczny Unii Europejskiej. Współpraca ta zapewnia niezależność zawodową urzędu statystycznego oraz stosowanie zasad Europejskiego kodeksu praktyk statystycznych i skupia się na następujących kwestiach:

a) statystyki demograficzne, w tym spisy powszechne i statystyki socjalne;

b) statystyki rolnicze, w tym spisy gospodarstw rolnych;

c) statystyki działalności gospodarczej, w tym rejestry działalności gospodarczej i wykorzystywanie źródeł administracyjnych do celów statystycznych;

d) statystyki makroekonomiczne, w tym rachunki narodowe, statystyki dotyczące handlu zagranicznego, bilansu płatniczego i bezpośrednich inwestycji zagranicznych;

e) statystyki dotyczące energii, w tym bilansów;

f) statystyki środowiskowe;

g) statystyki regionalne oraz

h) działania horyzontalne, w tym zapewnienie jakości i zarządzanie jakością, klasyfikacje statystyczne, szkolenia, rozpowszechnianie i wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych.

ARTYKUŁ 33

Strony wymieniają między innymi informacje i wiedzę specjalistyczną oraz rozwijają współpracę, z uwzględnieniem doświadczeń zgromadzonych w ramach reformy systemu statystycznego rozpoczętej w ramach różnych programów pomocy. Podejmowane działania zmierzają do dalszego stopniowego dostosowania do dorobku prawnego UE w dziedzinie statystyki w oparciu o krajową strategię rozwoju systemu statystycznego Republiki Armenii, z uwzględnieniem rozwoju Europejskiego Systemu Statystycznego. W ramach procesu sporządzania danych statystycznych nacisk kładzie się na większe wykorzystanie danych administracyjnych i usprawnienie badań statystycznych, uwzględniając równocześnie konieczność zmniejszenia obciążenia związanego z wypełnianiem kwestionariuszy. Wytworzone dane muszą być adekwatne do celów opracowania i monitorowania polityki w kluczowych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego.

ARTYKUŁ 34

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu. W miarę możliwości Republika Armenii otrzymuje możliwość uczestnictwa w działaniach prowadzonych w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego, w tym w szkoleniach.

ARTYKUŁ 35

Stopniowe zbliżenie przepisów Republiki Armenii do dorobku prawnego UE w dziedzinie statystyki przebiega zgodnie z aktualizowanym corocznie kompendium wymogów statystycznych (Statistical Requirements Compendium) wydawanym przez Eurostat, które Strony uznają za załącznik do niniejszej Umowy.

TYTUŁ V

POZOSTAŁE POLITYKI OBJĘTE WSPÓŁPRACĄ

ROZDZIAŁ 1

TRANSPORT

ARTYKUŁ 36

Strony:

a) rozszerzają i wzmacniają współpracę w dziedzinie transportu w celu przyczynienia się do rozwoju zrównoważonych systemów transportu;

b) propagują efektywne i bezpieczne funkcjonowanie transportu oraz intermodalność i interoperacyjność systemów transportu oraz

c) dokładają starań w celu poprawy głównych połączeń transportowych pomiędzy swoimi terytoriami.

ARTYKUŁ 37

Współpraca w dziedzinie transportu obejmuje następujące obszary:

a) opracowanie zrównoważonej krajowej polityki transportowej, obejmującej wszystkie rodzaje transportu, w szczególności w celu zapewnienia przyjaznych środowisku, efektywnych i bezpiecznych systemów transportowych oraz propagowania uwzględniania zagadnień związanych z transportem w innych obszarach polityki;

b) opracowanie strategii sektorowych w świetle krajowej polityki transportowej (w tym wymogów prawnych dotyczących modernizacji wyposażenia technicznego i flot transportowych w celu sprostania standardom międzynarodowym) w zakresie transportu drogowego, kolejowego, wodnego śródlądowego, morskiego, lotniczego oraz intermodalności, z uwzględnieniem ram czasowych i etapów wykonania, zakresów odpowiedzialności administracyjnej oraz planów finansowania;

c) usprawnienie polityki infrastrukturalnej w celu lepszej identyfikacji i oceny projektów infrastrukturalnych dotyczących różnych rodzajów transportu;

d) opracowywanie strategii finansowania koncentrujących się na utrzymaniu, ograniczeniach zdolności przewozowej oraz brakujących ogniwach infrastruktury, a także na stymulowaniu i promowaniu uczestnictwa sektora prywatnego w projektach transportowych;

e) przystąpienie do odpowiednich organizacji i umów międzynarodowych w dziedzinie transportu, w tym procedur zapewniających ścisłe wdrożenie i skuteczne egzekwowanie międzynarodowych umów i konwencji w dziedzinie transportu;

f) współpracę oraz wymianę informacji służącą rozwojowi i doskonaleniu technologii stosowanych w transporcie, takich jak inteligentne systemy transportu oraz

g) propagowanie stosowania inteligentnych systemów transportu oraz technologii informacyjnych w zarządzaniu wszystkimi rodzajami transportu i w ich eksploatacji, a także wspieranie intermodalności i współpracy w wykorzystywaniu systemów kosmicznych i zastosowań komercyjnych usprawniających transport.

ARTYKUŁ 38

1. Współpraca służy również poprawie przepływu pasażerów i towarów, zwiększeniu płynności przepływów transportowych między Republiką Armenii, Unią Europejską i państwami trzecimi w regionie, propagowaniu otwartych granic z ruchem transgranicznym poprzez likwidację przeszkód administracyjnych, technicznych i innych, poprawę funkcjonowania istniejących sieci transportowych i rozwój infrastruktury, w szczególności w ramach głównych sieci łączących Strony.

2. Współpraca obejmuje działania ułatwiające przekraczanie granic, z uwzględnieniem specyfiki państw śródlądowych, o której mowa w odpowiednich aktach międzynarodowych.

3. Współpraca obejmuje wymianę informacji i wspólne działania:

a) na poziomie regionalnym, w szczególności z uwzględnieniem postępu osiągniętego w ramach umów dotyczących współpracy regionalnej w dziedzinie transportu, takich jak korytarz transportowy Europa–Kaukaz–Azja (TRACECA) i inne inicjatywy w dziedzinie transportu na poziomie międzynarodowym, w tym w odniesieniu do międzynarodowych organizacji transportowych oraz ratyfikowanych przez Strony umów i konwencji międzynarodowych, oraz

b) w ramach różnych agencji Unii Europejskiej zajmujących się transportem, jak również w ramach Partnerstwa Wschodniego.

ARTYKUŁ 39

1. W celu zapewnienia skoordynowanego rozwoju i stopniowej liberalizacji transportu lotniczego między Stronami w sposób dostosowany do ich wzajemnych potrzeb handlowych warunki wzajemnego dostępu do rynku w transporcie lotniczym powinny być zgodne z umową o wspólnym obszarze lotniczym między Unią Europejską a Republiką Armenii.

2. Do chwili zawarcia umowy o wspólnym obszarze lotniczym Strony nie wdrażają żadnych środków ani działań, które miałyby charakter bardziej restrykcyjny albo dyskryminujący w porównaniu z sytuacją panującą przed wejściem w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 40

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ARTYKUŁ 41

1. Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej, o których mowa w załączniku I, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

2. Zbliżenie ustawodawstw może odbywać się również w drodze umów sektorowych.

ROZDZIAŁ 2

WSPÓŁPRACA W SEKTORZE ENERGETYCZNYM, W TYM KWESTIE DOTYCZĄCE BEZPIECZEŃSTWA JĄDROWEGO

ARTYKUŁ 42

1. Strony współpracują w kwestiach energetycznych na podstawie zasad partnerstwa, wspólnego interesu, przejrzystości i przewidywalności. Współpraca ma na celu harmonizację przepisów w różnych dziedzinach sektora energii, o których mowa poniżej, z uwzględnieniem konieczności zapewnienia dostępu do bezpiecznej, przyjaznej dla środowiska i przystępnej cenowo energii.

2. Współpraca ta obejmuje między innymi następujące obszary:

a) strategie i polityki w dziedzinie energii, w tym promowanie bezpieczeństwa energetycznego oraz dywersyfikację dostaw energii i produkcji energii elektrycznej;

b) zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, między innymi poprzez stymulowanie dywersyfikacji źródeł energii i tras przesyłowych;

c) rozwój konkurencyjnych rynków energii;

d) promowanie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej i oszczędności energii;

e) promowanie współpracy regionalnej w dziedzinie energii i integracji na rynkach regionalnych;

f) promowanie wspólnych ram regulacyjnych w celu ułatwienia wymiany handlowej w zakresie produktów ropopochodnych, energii elektrycznej i ewentualnie innych towarów energetycznych, a także równych warunków działania pod względem bezpieczeństwa jądrowego celem zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa i ochrony;

g) cywilny sektor jądrowy, z uwzględnieniem specyfiki Republiki Armenii i ze szczególnym naciskiem na wysoki poziom bezpieczeństwa jądrowego, na podstawie standardów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA) oraz standardów i praktyk Unii Europejskiej, o których mowa poniżej, jak również na wysoki poziom jądrowego bezpieczeństwa fizycznego, na podstawie międzynarodowych wytycznych i praktyk. Współpraca w tej dziedzinie będzie obejmować:

   (i) wymianę technologii, najlepszych praktyk i szkoleń w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony oraz gospodarowania odpadam w celu zapewnienia bezpiecznego działania elektrowni jądrowych;

   (ii) zamknięcie i bezpieczną likwidację elektrowni jądrowej w Mecamorze oraz szybkie przyjęcie odpowiedniego planu działania w tym zakresie, biorąc pod uwagę potrzebę zastąpienia oferowanych przez tę elektrownię zdolności nowymi zdolnościami, tak aby zapewnić bezpieczeństwo energetyczne Republiki Armenii i warunki dla zrównoważonego rozwoju;

h) politykę cenową, tranzyt i transport, w szczególności ogólny system przesyłu zasobów energetycznych oparty na kosztach, stosownie do potrzeb, oraz dalsze uściślanie, w stosownych przypadkach, kwestii wydobycia węglowodorów;

i) propagowanie aspektów regulacyjnych odzwierciedlających główne zasady regulacji rynku energetycznego oraz niedyskryminacyjny dostęp do sieci i infrastruktury energii po konkurencyjnych i przejrzystych cenach, racjonalnych pod względem kosztów, jak również odpowiedni i niezależny nadzór;

j) współpraca naukowa i techniczna, w tym wymiana informacji sprzyjająca rozwojowi i udoskonalaniu technologii stosowanych w produkcji, transporcie, dostawach i końcowym zużyciu energii, ze szczególnym naciskiem na technologie energooszczędne i ekologiczne.

ARTYKUŁ 43

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ARTYKUŁ 44

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do instrumentów, o których mowa w załączniku II, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 3

ŚRODOWISKO

ARTYKUŁ 45

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę w kwestiach dotyczących środowiska, przyczyniając się w ten sposób do realizacji długoterminowego celu, jakim jest zrównoważony rozwój i stworzenie zielonej gospodarki. Lepsza ochrona środowiska powinna przynieść korzyści obywatelom i przedsiębiorstwom w Unii Europejskiej i w Republice Armenii, między innymi dzięki poprawie zdrowia publicznego, ochronie zasobów naturalnych oraz zwiększonej efektywności gospodarczej i środowiskowej, a także dzięki stosowaniu nowoczesnych, czystszych technologii przyczyniających się do rozwijania bardziej zrównoważonych modeli produkcji. Współpraca prowadzona jest z uwzględnieniem interesów Stron na zasadach równości i wzajemnej korzyści, wzajemnych zależności między Stronami w dziedzinie ochrony środowiska oraz umów wielostronnych w tym obszarze.

ARTYKUŁ 46

1. Współpraca zmierza do zachowania, ochrony, poprawy i przywracania jakości środowiska, ochrony zdrowia ludzi, zrównoważonego korzystania z zasobów naturalnych oraz propagowania środków na poziomie międzynarodowym służących rozwiązywaniu regionalnych i globalnych problemów dotyczących środowiska, między innymi w następujących dziedzinach:

a) zarządzanie w zakresie środowiska i kwestie horyzontalne, w tym planowanie strategiczne, ocena oddziaływania na środowisko i strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, kształcenie i szkolenie, system monitorowania i informacji o środowisku, kontrole i egzekwowanie przepisów, odpowiedzialność za szkody w środowisku, zwalczanie przestępstw przeciwko środowisku, współpraca transgraniczna, publiczny dostęp do informacji o środowisku, procesy podejmowania decyzji oraz skuteczne procedury kontroli administracyjnej i sądowej;

b) jakość powietrza;

c) jakość wód i gospodarka zasobami wodnymi, w tym zarządzanie ryzykiem powodziowym, niedobór wody i susze;

d) gospodarowanie odpadami;

e) ochrona przyrody, w tym leśnictwo i zachowanie różnorodności biologicznej;

f) zanieczyszczenia przemysłowe i zagrożenia przemysłowe;

g) zarządzanie chemikaliami.

2. Współpraca służy również uwzględnianiu kwestii środowiska w obszarach polityki niezwiązanych ze środowiskiem.

ARTYKUŁ 47

Strony między innymi:

a) wymieniają się informacjami i wiedzą specjalistyczną;

b) współpracują na poziomie regionalnym i międzynarodowym, w szczególności w odniesieniu do wielostronnych umów w dziedzinie środowiska ratyfikowanych przez Strony, oraz

c) współpracują, w stosownych przypadkach, w ramach różnych właściwych agencji.

ARTYKUŁ 48

Współpraca obejmuje między innymi następujące cele:

a) opracowanie ogólnej strategii krajowej w dziedzinie środowiska dla Republiki Armenii, obejmującej:

   (i) zaplanowane reformy instytucjonalne (wraz z harmonogramami) służące zapewnieniu wdrożenia i egzekwowania ustawodawstwa w dziedzinie środowiska;

   (ii) podział kompetencji organów odpowiedzialnych za kwestie środowiska na poziomie krajowym, regionalnym i gminnym;

   (iii) stworzenie procedur podejmowania decyzji i ich wdrażania;

(iv) opracowanie procedur służących promowaniu uwzględniania kwestii środowiska w innych obszarach polityki;

(v) propagowanie środków z zakresu zielonej gospodarki i ekoinnowacji; określenie niezbędnych zasobów kadrowych i finansowych oraz mechanizmu przeglądu oraz

b) opracowanie strategii sektorowych dla Republiki Armenii (w tym wyraźne określenie harmonogramów i etapów wdrożenia, zakresów odpowiedzialności administracyjnej oraz strategii finansowych w zakresie inwestycji w infrastrukturę i technologie) w następujących dziedzinach:

(i) jakość powietrza;

(ii) jakość wód i gospodarka zasobami wodnymi;

(iii) gospodarowanie odpadami;

(iv) różnorodność biologiczna, ochrona przyrody i leśnictwo;

(v) zanieczyszczenia przemysłowe i zagrożenia przemysłowe oraz

(vi) chemikalia.

ARTYKUŁ 49

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ARTYKUŁ 50

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku III, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 4

DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

ARTYKUŁ 51

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu. Współpraca prowadzona jest z uwzględnieniem interesów Stron na zasadach równości i wzajemnej korzyści, jak również wzajemnych zależności między dwustronnymi i wielostronnymi zobowiązaniami w tym obszarze.

ARTYKUŁ 52

Współpraca ma na celu propagowanie środków podejmowanych na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, w tym w odniesieniu do:

a) łagodzenia zmiany klimatu;

b) przystosowania się do zmiany klimatu;

c) mechanizmów rynkowych i nierynkowych służących przeciwdziałaniu zmianie klimatu;

d) badań, rozwoju, demonstracji, rozmieszczenia, przekazywania i rozpowszechniania nowych, innowacyjnych, bezpiecznych i trwałych technologii niskoemisyjnych i adaptacyjnych;

e) uwzględniania kwestii klimatu w polityce ogólnej i sektorowej oraz

f) podnoszenia świadomości, kształcenia i szkolenia.

ARTYKUŁ 53

1. Strony między innymi:

a) wymieniają się informacjami i wiedzą specjalistyczną;

b) prowadzą wspólne działania badawcze oraz wymianę informacji dotyczących czystszych i racjonalnych ekologicznie technologii;

c) prowadzą wspólne działania na poziomie regionalnym i międzynarodowym, w tym w odniesieniu do wielostronnych umów w dziedzinie środowiska ratyfikowanych przez Strony, takich jak Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 r. (UNFCCC) i porozumienie paryskie z 2015 r., oraz – w stosownych przypadkach – wspólne działania w ramach odpowiednich agencji.

2. Strony poświęcają szczególną uwagę kwestiom transgranicznym i współpracy regionalnej.

ARTYKUŁ 54

Współpraca obejmuje między innymi następujące cele:

a) środki realizacji porozumienia paryskiego z 2015 r. zgodnie z zasadami określonymi w niniejszej Umowie;

b) środki zwiększające zdolność do podejmowania skutecznych działań w dziedzinie klimatu;

c) opracowanie ogólnej strategii w dziedzinie klimatu i planu działania na rzecz długofalowego łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowania się do niej;

d) opracowanie ocen wrażliwości i działań adaptacyjnych;

e) opracowanie planu rozwoju niskoemisyjnego;

f) opracowanie i wdrożenie długoterminowych środków służących łagodzeniu zmiany klimatu poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych;

g) środki przygotowujące do handlu uprawnieniami do emisji;

h) środki wspierające transfer technologii;

i) środki służące uwzględnianiu kwestii klimatu w politykach sektorowych oraz

j) środki związane z substancjami zubożającymi warstwę ozonową i gazami fluorowanymi.

ARTYKUŁ 55

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ARTYKUŁ 56

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku IV, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 5

POLITYKA W DZIEDZINIE PRZEMYSŁU I PRZEDSIĘBIORSTW

ARTYKUŁ 57

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę w zakresie polityki w dziedzinie przemysłu i przedsiębiorstw, dokonując w ten sposób poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej dla wszystkich podmiotów gospodarczych, jednak ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Ściślejsza współpraca powinna korzystnie wpłynąć na ramy administracyjne i regulacyjne obowiązujące zarówno przedsiębiorstwa z Unii Europejskiej, jak i przedsiębiorstwa z Republiki Armenii działające w Unii Europejskiej i w Republice Armenii, i powinna opierać się na polityce Unii Europejskiej w odniesieniu do MŚP i przemysłu, z uwzględnieniem uznanych na poziomie międzynarodowym zasad i praktyk w tej dziedzinie.

ARTYKUŁ 58

Strony współpracują w następujących obszarach:

a) wdrożenie strategii rozwoju MŚP, opierających się na zasadach sformułowanych w programie Small Business Act dla Europy, oraz monitorowania procesu realizacji poprzez regularne składanie sprawozdań i dialog. Współpraca ta będzie też koncentrować się na mikroprzedsiębiorstwach i przedsiębiorstwach rzemieślniczych, które są niezwykle ważne dla obu gospodarek – Unii Europejskiej i Republiki Armenii;

b) tworzenie lepszych warunków ramowych poprzez wymianę informacji i dobrych praktyk, co przyczyni się do poprawy konkurencyjności. Współpraca ta będzie obejmować zarządzanie zmianami strukturalnymi (restrukturyzacjami) oraz kwestie środowiska i energii, takie jak efektywność energetyczna i czystsza produkcja;

c) uproszczenie i racjonalizacja uregulowań i praktyki regulacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem wymiany dobrych praktyk w zakresie technik regulacyjnych, w tym zasad obowiązujących w Unii Europejskiej;

d) stymulowanie rozwoju polityki innowacji poprzez wymianę informacji i dobrych praktyk w zakresie komercyjnego wykorzystywania wyników działań badawczo-rozwojowych (co obejmuje instrumenty wsparcia dla nowo tworzonych przedsiębiorstw technologicznych), rozwoju klastrów i dostępu do finansowania;

e) zachęcanie do rozwijania kontaktów między przedsiębiorstwami z Unii Europejskiej a przedsiębiorstwami z Republiki Armenii, a także między tymi przedsiębiorstwami a organami Unii Europejskiej i Republiki Armenii;

f) wspieranie działań w zakresie promocji eksportu w Republice Armenii;

g) propagowanie środowiska przyjaznego dla biznesu z myślą o zwiększeniu potencjału wzrostu gospodarczego i możliwości inwestycyjnych oraz

h) ułatwianie modernizacji i restrukturyzacji określonych gałęzi przemysłu w Unii Europejskiej i Republice Armenii.

ARTYKUŁ 59

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu. W dialogu tym uczestniczyć będą również przedstawiciele przedsiębiorstw z Unii Europejskiej i przedsiębiorstw z Republiki Armenii.

ROZDZIAŁ 6

PRAWO SPÓŁEK, RACHUNKOWOŚĆ I AUDYT ORAZ ŁAD KORPORACYJNY

ARTYKUŁ 60

1. Strony uznają znaczenie istnienia skutecznego zbioru przepisów i praktyk w obszarze prawa spółek i ładu korporacyjnego, a także w dziedzinach rachunkowości i audytu dla w pełni funkcjonującej gospodarki rynkowej o przewidywanym i przejrzystym otoczeniu biznesu; podkreślają także znaczenie wspierania zbieżności przepisów w tych dziedzinach.

2. Strony współpracują w następujących obszarach:

a) wymiana najlepszych praktyk w zakresie zapewniania dostępności i dostępu do informacji dotyczących organizacji i reprezentacji zarejestrowanych przedsiębiorstw w sposób przejrzysty i łatwo dostępny;

b) dalsze rozwijanie polityki ładu korporacyjnego w zgodzie z międzynarodowymi standardami, zwłaszcza standardami OECD;

c) wdrażanie i spójne stosowanie międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej na potrzeby skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek giełdowych;

d) wprowadzanie regulacji i nadzoru w odniesieniu do zawodów audytora i rewidenta;

e) międzynarodowe standardy rewizji finansowej oraz kodeksu etycznego Międzynarodowej Federacji Księgowych, w celu podniesienia poziomu profesjonalizmu audytorów w drodze przestrzegania standardów i norm etycznych przez organizacje zawodowe, organizacje zajmujące się audytem oraz audytorów.

ROZDZIAŁ 7

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE USŁUG BANKOWYCH, UBEZPIECZENIOWYCH I INNYCH USŁUG FINANSOWYCH

ARTYKUŁ 61

Strony zgadzają się co do znaczenia skutecznego ustawodawstwa i praktyk oraz zgodnie postanawiają, że będą współpracować w dziedzinie usług finansowych, mając na celu:

a) poprawę regulacji w zakresie usług finansowych;

b) zapewnienie skutecznej i odpowiedniej ochrony inwestorów i konsumentów korzystających z usług finansowych;

c) przyczynienie się do stabilności i integralności globalnego systemu finansowego;

d) propagowanie współpracy między różnymi podmiotami działającymi w ramach systemu finansowego, w tym organami regulacji i nadzoru;

e) propagowanie niezależnego i skutecznego nadzoru.

ROZDZIAŁ 8

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

ARTYKUŁ 62

Strony wspierają współpracę w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego, przynoszącego korzyści obywatelom i przedsiębiorstwom dzięki powszechnej dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz lepszej jakości usług w przystępnych cenach. Celem tej współpracy powinno być ułatwianie dostępu do rynków łączności elektronicznej oraz wspieranie konkurencji i inwestycji w tym sektorze.

ARTYKUŁ 63

Współpraca obejmuje między innymi następujące zagadnienia:

a) wymiana informacji i najlepszych praktyk w zakresie wdrażania krajowych strategii na rzecz społeczeństwa informacyjnego, w tym między innymi inicjatyw mających na celu propagowanie dostępu szerokopasmowego, poprawę bezpieczeństwa sieci i rozwój elektronicznych usług publicznych;

b) wymiana informacji, najlepszych praktyk i doświadczeń, aby wspierać tworzenie wszechstronnych ram regulacyjnych dla łączności elektronicznej, a w szczególności aby zwiększyć potencjał administracyjny krajowego niezależnego organu regulacyjnego, co ułatwi lepsze wykorzystanie dostępnego widma i zapewni interoperacyjność sieci w Republice Armenii i w Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ 64

Strony wspierają współpracę między organami regulacyjnymi Unii Europejskiej a krajowym organem regulacyjnym Republiki Armenii w dziedzinie łączności elektronicznej.

ARTYKUŁ 65

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku V, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 9

TURYSTYKA

ARTYKUŁ 66

Strony współpracują w dziedzinie turystyki w celu utrwalenia rozwoju konkurencyjnej i zrównoważonej branży turystycznej, jako sektora przyczyniającego się do wzrostu i potencjału gospodarczego, zatrudnienia oraz transakcji walutowych.

ARTYKUŁ 67

Współpraca na szczeblu dwustronnym, regionalnym i europejskim opiera się na następujących zasadach:

a) poszanowanie integralności i interesu społeczności lokalnych, szczególnie na obszarach wiejskich;

b) znaczenie dziedzictwa kulturowego oraz

c) pozytywne powiązanie turystyki z ochroną środowiska.

ARTYKUŁ 68

Współpraca koncentruje się na następujących tematach:

a) wymiana informacji, najlepszych praktyk, doświadczeń i know-how, w tym dotyczących innowacyjnych technologii;

b) nawiązanie strategicznego partnerstwa łączącego interesy publiczne, prywatne i interesy wspólnotowe w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju turystyki;

c) promowanie i rozwój produktów, rynków, infrastruktury, zasobów kadrowych i struktur instytucjonalnych w dziedzinie turystyki, a także identyfikacja i wyeliminowanie barier w usługach dla podróżnych;

d) opracowywanie i wdrażanie efektywnych polityk i strategii z uwzględnieniem odpowiednich aspektów prawnych, administracyjnych i finansowych;

e) szkolenie i budowanie zdolności w dziedzinie turystyki, służące poprawie standardów świadczenia usług oraz

f) rozwój i promowanie turystyki opartej na społeczności lokalnej.

ARTYKUŁ 69

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ROZDZIAŁ 10

ROLNICTWO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

ARTYKUŁ 70

Strony współpracują w celu promowania rozwoju rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności poprzez stopniowe doprowadzanie do zbieżności polityk i prawodawstwa.

ARTYKUŁ 71

Współpraca Stron w dziedzinie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich obejmuje między innymi następujące cele:

a) sprzyjanie wzajemnemu zrozumieniu polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich;

b) zwiększanie zdolności administracyjnych na poziomie centralnym i lokalnym w zakresie planowania, oceny i wdrażania polityk zgodnie z prawodawstwem Unii Europejskiej i najlepszymi praktykami;

c) propagowanie modernizacji i zrównoważonego charakteru produkcji rolnej;

d) dzielenie się wiedzą i najlepszymi praktykami w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich w celu propagowania dobrobytu ekonomicznego społeczności wiejskich;

e) poprawa konkurencyjności sektora rolnego oraz efektywności i przejrzystości rynków;

f) propagowanie polityk zapewniania jakości i związanych z nimi mechanizmów kontroli, w szczególności oznaczeń geograficznych i rolnictwa ekologicznego;

g) upowszechnianie wiedzy oraz promowanie usług upowszechniania wiedzy wśród producentów rolnych oraz

h) wspieranie harmonizacji kwestii omawianych na forum organizacji międzynarodowych, do których obie Strony należą.

ROZDZIAŁ 11

POLITYKA RYBOŁÓWSTWA I GOSPODARKA MORSKA

ARTYKUŁ 72

Strony współpracują w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania dotyczących rybołówstwa i gospodarki morskiej, dzięki czemu rozwijają bliższą współpracę dwustronną, wielostronną i międzynarodową w sektorze rybołówstwa.

ARTYKUŁ 73

Strony podejmują wspólne działania, wymieniają informacje oraz wspierają się nawzajem w celu propagowania:

a) odpowiedzialnych połowów i zarządzania rybołówstwem zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju w celu zachowania zasobów rybnych i ekosystemów w zdrowym stanie oraz

b) współpracy za pośrednictwem odpowiednich organizacji wielostronnych i międzynarodowych odpowiedzialnych za zarządzanie żywymi zasobami wodnymi i ich ochronę, w szczególności poprzez wzmacnianie stosownych międzynarodowych instrumentów monitorowania i egzekwowania prawa.

ARTYKUŁ 74

Strony wspierają inicjatywy, takie jak wzajemna wymiana doświadczeń i wsparcie, zmierzające do wdrażania zrównoważonej polityki rybołówstwa w zakresie:

a) zarządzania zasobami rybołówstwa i akwakultury;

b) inspekcji i kontroli działalności połowowej;

c) gromadzenia danych o połowach, wyładunkach oraz danych biologicznych i gospodarczych;

d) poprawy efektywności rynków, w szczególności poprzez wspieranie organizacji producentów i dostarczanie informacji konsumentom oraz normy handlowe i identyfikowalność;

e) zrównoważonego rozwoju obszarów obejmujących brzeg jeziora bądź stawy lub estuarium rzeczne i charakteryzujących się wysokim poziomem zatrudnienia w sektorze rybołówstwa oraz

f) instytucjonalnej wymiany doświadczeń w zakresie przepisów dotyczących zrównoważonej akwakultury i ich praktycznego wprowadzania w życie w zbiornikach naturalnych i sztucznych jeziorach.

ARTYKUŁ 75

Uwzględniając współpracę w obszarach rybołówstwa, transportu, środowiska i innych polityk związanych z morzem, Strony współpracują również i wzajemnie się wspierają, w stosownych przypadkach, w kwestiach morskich, w szczególności poprzez aktywne wsparcie zintegrowanego podejścia do spraw morskich i dobrego rządzenia na forum odpowiednich regionalnych i międzynarodowych organizacji.

ROZDZIAŁ 12

GÓRNICTWO

ARTYKUŁ 76

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę w obszarze przemysłu wydobywczego i produkcji surowców w celu promowania wzajemnego zrozumienia, poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej, wymiany informacji i współpracy w kwestiach niedotyczących energetyki, odnoszących się w szczególności do wydobycia rud metali i minerałów przemysłowych.

ARTYKUŁ 77

Strony współpracują w następujących obszarach:

a) wymiana informacji na temat zmian w sektorach wydobywczych i sektorach surowców;

b) wymiana informacji na temat kwestii dotyczących handlu surowcami w celu wspierania dwustronnej wymiany;

c) wymiana informacji i najlepszych praktyk w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju przemysłu wydobywczego oraz

d) wymiana informacji i najlepszych praktyk w odniesieniu do szkoleń, umiejętności i bezpieczeństwa w sektorze wydobywczym.

ROZDZIAŁ 13

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE BADAŃ NAUKOWYCH I INNOWACJI

ARTYKUŁ 78

Strony propagują współpracę we wszystkich obszarach cywilnych badań naukowych oraz rozwoju technologicznego i innowacji na zasadzie wzajemnych korzyści oraz przy zapewnieniu odpowiedniej i skutecznej ochrony praw własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 79

Współpraca, o której mowa w art. 78, obejmuje:

a) dialog polityczny i wymianę informacji z zakresu nauki i technologii;

b) ułatwianie należytego dostępu do odpowiednich programów każdej ze Stron;

c) inicjatywy mające na celu zwiększanie zdolności badawczych i udziału jednostek badawczych z Republiki Armenii w ramowym programie badań Unii Europejskiej;

d) wspieranie wspólnych projektów badawczych we wszystkich obszarach badań naukowych i innowacji;

e) działania szkoleniowe i programy mobilności dla naukowców, badaczy i innych pracowników badawczych zaangażowanych w badania naukowe i innowacje po obu stronach;

f) ułatwianie, w ramach mającego zastosowanie prawodawstwa, swobodnego przepływu badaczy uczestniczących w działaniach objętych niniejszą Umową oraz transgranicznego przemieszczania towarów przeznaczonych do stosowania w ramach tych działań oraz

g) inne formy współpracy w ramach badań naukowych i innowacji na podstawie wspólnego porozumienia.

ARTYKUŁ 80

W ramach takiej współpracy należy szukać synergii z działaniami finansowanymi przez Międzynarodowe Centrum Nauki i Techniki (ISTC) oraz innymi działaniami realizowanymi w ramach współpracy finansowej między Unią Europejską a Republiką Armenii uregulowanej w tytule VII rozdział 1.

ROZDZIAŁ 14

OCHRONA KONSUMENTÓW

ARTYKUŁ 81

Strony współpracują w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów oraz osiągnięcia zgodności między swoimi systemami ochrony konsumentów.

ARTYKUŁ 82

W stosownych przypadkach współpraca może obejmować:

a) dążenie do zbliżenia przepisów Republiki Armenii w dziedzinie ochrony konsumentów do przepisów Unii Europejskiej, jednak bez tworzenia barier dla handlu;

b) wspieranie wymiany informacji na temat systemów ochrony konsumentów, w tym na temat przepisów o ochronie praw konsumenta i ich egzekwowania, bezpieczeństwa produktów dla konsumentów, systemów wymiany informacji, edukacji konsumentów i umacniania ich praw oraz środków odwoławczych do dyspozycji konsumentów;

c) szkolenia dla urzędników administracji i innych osób reprezentujących interesy konsumentów oraz

d) stymulowanie rozwoju niezależnych zrzeszeń konsumentów oraz kontaktów między przedstawicielami konsumentów.

ARTYKUŁ 83

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku VI, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 15

ZATRUDNIENIE, POLITYKA SPOŁECZNA I RÓWNOŚĆ SZANS

ARTYKUŁ 84

Strony wzmacniają dialog i współpracę w zakresie wspierania programu godnej pracy Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), polityki zatrudnienia, bezpieczeństwa i higieny pracy, dialogu społecznego, ochrony socjalnej, włączenia społecznego, równości płci i przeciwdziałania dyskryminacji, przyczyniając się w ten sposób do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy, zmniejszenia ubóstwa, zwiększenia spójności społecznej, zrównoważonego rozwoju i lepszej jakości życia.

ARTYKUŁ 85

Współpraca, realizowana na podstawie wymiany informacji i najlepszych praktyk, może obejmować wybraną liczbę zagadnień, które zostaną wskazane w następujących obszarach:

a) ograniczanie ubóstwa i zwiększenie spójności społecznej;

b) polityka zatrudnienia, której celem jest większa liczba lepszych miejsc pracy zapewniających godziwe warunki pracy, w tym ograniczenie gospodarki nieformalnej i zatrudnienia nieformalnego;

c) propagowanie aktywnych instrumentów rynku pracy oraz efektywnych służb zatrudnienia w celu zmodernizowania rynków pracy i dostosowania do potrzeb tych rynków;

d) wspieranie rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu oraz systemów bezpieczeństwa socjalnego integrujących osoby w trudnej sytuacji, w tym osoby niepełnosprawne i osoby należące do mniejszości;

e) równość szans i brak dyskryminacji, których celem jest zwiększanie równości płci i zapewnienie równych szans kobietom i mężczyznom, a także zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną;

f) polityka społeczna służąca podniesieniu poziomu ochrony socjalnej oraz unowocześnieniu systemów ochrony socjalnej pod względem ich jakości, dostępności i stabilności finansowania;

g) zwiększenie udziału partnerów społecznych oraz wspieranie dialogu społecznego, w tym poprzez zwiększenie zdolności wszystkich zainteresowanych stron;

h) propagowanie bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy oraz

i) promowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 86

Strony zachęcają wszystkie zainteresowane strony, w tym organizacje społeczeństwa obywatelskiego, a w szczególności partnerów społecznych, do zaangażowania w zmiany i reformy polityczne w Republice Armenii oraz we współpracę między Stronami w ramach niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 87

Strony dążą do wzmocnienia współpracy w kwestiach zatrudnienia i polityki społecznej na wszystkich odpowiednich forach i we wszystkich odpowiednich organizacjach regionalnych, wielostronnych i międzynarodowych.

ARTYKUŁ 88

Strony propagują społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw i ich rozliczalność, a także zachęcają do prowadzenia działalności w sposób odpowiedzialny, na przykład zgodny z Wytycznymi OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, inicjatywą ONZ Global Compact, trójstronną deklaracją zasad MOP dotyczącą przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej czy z normą ISO 26000.

ARTYKUŁ 89

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ARTYKUŁ 90

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku VII, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

ROZDZIAŁ 16

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE ZDROWIA

ARTYKUŁ 91

Strony rozwijają współpracę w dziedzinie zdrowia publicznego w celu podniesienia poziomu zrównoważonego rozwoju i wzrostu gospodarczego i jako ich niezbędny warunek, zgodnie ze wspólnymi wartościami i zasadami dotyczącymi zdrowia.

ARTYKUŁ 92

Współpraca dotyczy zapobiegania i kontroli chorób zakaźnych i niezakaźnych, w tym w drodze wymiany informacji dotyczących zdrowia, propagowania podejścia uwzględniającego zdrowie we wszystkich dziedzinach polityki, współpracy z organizacjami międzynarodowymi, a zwłaszcza Światową Organizacją Zdrowia, a także propagowania wdrażania międzynarodowych umów w dziedzinie zdrowia, takich jak Ramowa konwencja Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu z 2003 r. oraz Międzynarodowe przepisy zdrowotne.

ROZDZIAŁ 17

KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ORAZ MŁODZIEŻ

ARTYKUŁ 93

Strony współpracują w obszarze edukacji i szkolenia w celu zacieśniania współpracy i rozwijania dialogu politycznego z myślą o zbliżaniu systemów kształcenia i szkolenia w Republice Armenii z politykami i praktykami Unii Europejskiej. Strony współpracują w celu promowania uczenia się przez całe życie i wspierają współpracę i przejrzystość na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego i szkolnictwa wyższego.

ARTYKUŁ 94

Współpraca w dziedzinie kształcenia i szkolenia koncentruje się między innymi na:

a) propagowaniu uczenia się przez całe życie, które jest niezwykle istotne dla wzrostu i zatrudnienia i umożliwia obywatelom pełny udział w życiu społecznym;

b) modernizacji systemów kształcenia i szkolenia, w tym systemów szkolenia dla urzędników służby publicznej/cywilnej, oraz poprawie jakości, przydatności i dostępu na wszystkich szczeblach edukacji, od wczesnej edukacji i opieki do szkolnictwa wyższego;

c) wspieraniu zbieżności szkolnictwa wyższego i jego skoordynowanych reform zgodnie z planem działania UE na rzecz szkolnictwa wyższego i w ramach europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (proces boloński);

d) wzmocnieniu międzynarodowej współpracy akademickiej, zwiększeniu uczestnictwa w programach współpracy Unii Europejskiej oraz zwiększeniu mobilności studentów i nauczycieli;

e) zachęcaniu do nauki języków obcych;

f) opracowaniu krajowych ram kwalifikacji w celu poprawy przejrzystości i uznawania kwalifikacji i kompetencji w ramach europejskiej sieci ośrodków informacyjnych i sieci krajowych ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji (ENIC-NARIC), spójnych z europejskimi ramami kwalifikacji;

g) pogłębianiu współpracy na rzecz dalszego rozwijania kształcenia i szkolenia zawodowego, z uwzględnieniem dobrych praktyk stosowanych w Unii Europejskiej, oraz

h) zwiększeniu zrozumienia procesu integracji europejskiej i wiedzy na jego temat, zacieśnieniu dialogu akademickiego na temat stosunków z UE w ramach Partnerstwa Wschodniego oraz zwiększeniu udziału w stosownych programach Unii Europejskiej, w tym w dziedzinie służby cywilnej.

ARTYKUŁ 95

Strony zgodnie postanawiają współpracować w dziedzinie młodzieży, aby:

a) wzmocnić współpracę i kontakty w obszarach polityki dotyczących młodzieży i kształcenia pozaformalnego dla młodzieży i młodych pracowników;

b) ułatwić aktywny udział wszystkich młodych ludzi w społeczeństwie;

c) wspierać mobilność młodzieży i młodych pracowników, gdyż przyczynia się ona do wspierania dialogu międzykulturowego i zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji poza systemami kształcenia formalnego, w tym poprzez wolontariat, oraz

d) propagować współpracę między organizacjami zrzeszającymi młodzież w celu wspierania społeczeństwa obywatelskiego.

ROZDZIAŁ 18

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE KULTURY

ARTYKUŁ 96

Strony będą promowały współpracę kulturalną zgodnie z zasadami zawartymi w Konwencji w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) z 2005 r. Strony będą dążyć do regularnego dialogu politycznego w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym do rozwoju sektora kultury w Unii Europejskiej i Republice Armenii. Współpraca między Stronami sprzyjać będzie dialogowi międzykulturowemu, między innymi dzięki zaangażowaniu sektora kultury i społeczeństwa obywatelskiego w Unii Europejskiej i w Republice Armenii.

ARTYKUŁ 97

Współpraca koncentruje się między innymi na:

a) współpracy kulturalnej i wymianie kulturalnej;

b) mobilności sztuki i artystów i wzmacnianiu zdolności sektora kultury;

c) dialogu międzykulturowym;

d) dialogu na temat polityki kulturalnej;

e) programie Kreatywna Europa oraz

f) współpracy na forach międzynarodowych, takich jak UNESCO i Rada Europy, w celu wspierania różnorodności kulturowej oraz zachowania i podkreślenia wartości dziedzictwa kulturowego i historycznego.

ROZDZIAŁ 19

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE POLITYKI AUDIOWIZUALNEJ I MEDIÓW

ARTYKUŁ 98

Strony będą promować współpracę w sektorze audiowizualnym i mediów. Współpraca służy wzmocnieniu przemysłu audiowizualnego w Unii Europejskiej i Republice Armenii, w szczególności poprzez szkolenia zawodowe i wymianę informacji.

ARTYKUŁ 99

1. Strony rozwijają regularny dialog w zakresie polityki audiowizualnej i polityki dotyczącej mediów oraz współpracują na rzecz zwiększenia niezależności i profesjonalizmu mediów, a także zacieśnienia związków z mediami w Unii Europejskiej zgodnie ze standardami europejskimi, w tym standardami wyznaczonymi przez Radę Europy oraz Konwencję UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

2. Współpraca może obejmować między innymi kwestię szkolenia dziennikarzy i innych osób zajmujących się zawodowo mediami, jak również wsparcie mediów.

ARTYKUŁ 100

Współpraca koncentruje się między innymi na:

a) dialogu politycznym na temat polityki audiowizualnej i polityki dotyczącej mediów;

b) współpracy na forach międzynarodowych (takich jak UNESCO i WTO) oraz

c) współpracy audiowizualnej i współpracy w zakresie mediów, w tym w zakresie kina.

ROZDZIAŁ 20

WSPÓŁPRACA W DZIEDZINIE SPORTU I AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ

ARTYKUŁ 101

Strony promują współpracę w dziedzinie sportu i aktywności fizycznej, w szczególności poprzez wymianę informacji i dobrych praktyk, w celu propagowania zdrowego trybu życia, dobrego zarządzania sportem oraz społecznych i edukacyjnych walorów sportu oraz w celu zwalczania zagrożeń dla sportu, takich jak stosowanie środków dopingujących, ustawianie wyników zawodów sportowych, rasizm i przemoc, zarówno w Unii Europejskiej, jak i Republice Armenii.

ROZDZIAŁ 21

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

ARTYKUŁ 102

Strony nawiązują dialog na temat współpracy w zakresie społeczeństwa obywatelskiego, którego cele są następujące:

a) intensyfikacja kontaktów oraz wymiany informacji i doświadczeń między wszystkimi sektorami społeczeństwa obywatelskiego w Unii Europejskiej i w Republice Armenii;

b) zapewnienie szerszej wiedzy na temat Republiki Armenii i lepszego zrozumienia tego państwa, w tym jego historii i kultury, w Unii Europejskiej, zwłaszcza wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego mających siedziby w państwach członkowskich, co pozwoli na lepszą świadomość możliwości i wyzwań w ramach przyszłych stosunków, oraz

c) zapewnienie szerszej wiedzy na temat Unii Europejskiej i lepszego jej zrozumienia w Republice Armenii, zwłaszcza wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego Republiki Armenii, z naciskiem między innymi na wartości, na których oparta jest Unia Europejska, jej polityki i jej funkcjonowanie.

ARTYKUŁ 103

1. Strony wspierają dwustronny dialog i współpracę podmiotów społeczeństwa obywatelskiego jako integralną część stosunków między Unią Europejską a Republiką Armenii.

2. Cele takiego dialogu i współpracy są następujące:

a) zapewnienie udziału społeczeństwa obywatelskiego w stosunkach między Unią Europejską a Republiką Armenii;

b) zwiększenie udziału społeczeństwa obywatelskiego w publicznym procesie podejmowania decyzji, szczególnie poprzez ustanowienie otwartego, przejrzystego i regularnego dialogu między instytucjami publicznymi z jednej strony a stowarzyszeniami przedstawicielskimi i społeczeństwem obywatelskim z drugiej;

c) ułatwienie procesu tworzenia instytucji i umocnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego na różne sposoby, w tym poprzez: rzecznictwo, tworzenie nieformalnych i formalnych sieci kontaktów, wzajemne wizyty i warsztaty, zwłaszcza w celu poprawy ram prawnych dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, oraz

d) umożliwienie przedstawicielom społeczeństwa obywatelskiego z każdej ze Stron zaznajomienia się z procesami konsultacji i dialogu między partnerami obywatelskimi i społecznymi z drugiej strony, w szczególności w celu włączenia społeczeństwa obywatelskiego w publiczny proces podejmowania decyzji w Republice Armenii.

ARTYKUŁ 104

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ROZDZIAŁ 22

WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE ROZWOJU REGIONALNEGO, WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA I WSPÓŁPRACA NA SZCZEBLU REGIONALNYM

ARTYKUŁ 105

1. Strony promują wzajemne zrozumienie i współpracę dwustronną w dziedzinie polityki rozwoju regionalnego, z uwzględnieniem metod opracowywania i wdrażania polityk regionalnych, wielopoziomowego sprawowania rządów oraz partnerstwa, ze szczególnym naciskiem na rozwój obszarów będących w niekorzystnej sytuacji oraz współpracę terytorialną, z myślą o stworzeniu kanałów komunikacji i o zwiększeniu wymiany informacji i doświadczeń między organami władz krajowych, regionalnych i lokalnych oraz podmiotami społeczno-gospodarczymi i społeczeństwem obywatelskim.

2. Strony współpracują przede wszystkim w celu dostosowania praktyki stosowanej przez Republikę Armenii do następujących zasad:

a) poprawa wielopoziomowego sprawowania rządów, w zakresie, w jakim wpływa ono na poziom centralny, regionalny i lokalny, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów większego zaangażowania zainteresowanych podmiotów na szczeblu regionalnym i lokalnym;

b) konsolidacja partnerstwa wszystkich zainteresowanych podmiotów zaangażowanych w rozwój regionalny oraz

c) współfinansowanie poprzez wkład finansowy Stron zaangażowanych w wykonanie programów i projektów rozwoju regionalnego.

ARTYKUŁ 106

1. Strony wspierają i wzmacniają zaangażowanie organów władz lokalnych i regionalnych we współpracę w zakresie polityki regionalnej, w tym we współpracę transgraniczną oraz w powiązane struktury zarządzania, zacieśniają współpracę poprzez ustanowienie sprzyjających ram prawnych, podtrzymują i rozwijają środki budowania zdolności oraz promują wzmacnianie transgranicznych i regionalnych sieci gospodarczych i biznesowych.

2. Strony będą współpracować na rzecz konsolidacji instytucjonalnego i operacyjnego potencjału instytucji Republiki Armenii w dziedzinach rozwoju regionalnego i planowania przestrzennego, między innymi poprzez:

a) poprawę koordynacji międzyinstytucjonalnej, w szczególności mechanizmu kontaktów pionowych i poziomych organów administracji centralnej i lokalnej w procesie rozwijania i wdrażania polityki regionalnej;

b) rozwijanie zdolności władz regionalnych i lokalnych w zakresie promowania współpracy transgranicznej, z uwzględnieniem przepisów i praktyk Unii Europejskiej, oraz

c) wymianę wiedzy, informacji i najlepszych praktyk w zakresie polityki rozwoju regionalnego, aby wspierać dobrobyt gospodarczy społeczności lokalnych i jednolity rozwój regionów.

ARTYKUŁ 107

1. Strony wspierają i stymulują rozwój współpracy transgranicznej w innych obszarach objętych niniejszą Umową, między innymi takich jak transport, energia, środowisko, sieci komunikacyjne, kultura, kształcenie, turystyka i zdrowie.

2. Strony wzmacniają współpracę między swoimi regionami w formie ponadnarodowych i międzyregionalnych programów, sprzyjając udziałowi regionów Republiki Armenii w europejskich strukturach i organizacjach regionalnych oraz wspierając ich rozwój gospodarczy i instytucjonalny poprzez realizację projektów stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania.

3. Działania, o których mowa w ust. 2, będą prowadzone w kontekście:

a) kontynuowania współpracy terytorialnej z regionami europejskimi, w tym w ramach programów współpracy ponadnarodowej i transgranicznej;

b) współpracy w ramach Partnerstwa Wschodniego i współpracy z organami Unii Europejskiej, w tym z Komitetem Regionów, a także udziału w różnych europejskich projektach i inicjatywach regionalnych, oraz

c) współpracy między innymi z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym (EKES) i Europejską Siecią Obserwacyjną Planowania Przestrzennego (ESPON).

ARTYKUŁ 108

Kwestie ujęte w niniejszym rozdziale będą omawiane w ramach regularnego dialogu.

ROZDZIAŁ 23

OCHRONA LUDNOŚCI

ARTYKUŁ 109

Strony rozwijają i wzmacniają współpracę w zakresie katastrof naturalnych i katastrof spowodowanych przez człowieka. Współpraca prowadzona jest z uwzględnieniem interesów Stron na zasadach równości i wzajemnej korzyści, jak również wzajemnych zależności między Stronami i wielostronnych działań w tym obszarze.

ARTYKUŁ 110

Celem współpracy jest poprawa zapobiegania katastrofom naturalnym i katastrofom spowodowanym przez człowieka, a także gotowości i reakcji na nie.

ARTYKUŁ 111

Strony między innymi wymieniają się informacjami i wiedzą specjalistyczną oraz wdrażają wspólne działania na zasadach dwustronnych lub w ramach programów wielostronnych. Współpraca może odbywać się między innymi poprzez wykonanie konkretnych umów lub porozumień administracyjnych zawartych między Stronami w dziedzinie ochrony ludności. Strony mogą wspólnie decydować o konkretnych wytycznych lub planach działania dotyczących działań rozważanych lub planowanych na podstawie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 112

Współpraca może obejmować następujące cele:

a) wymianę i regularną aktualizację danych kontaktowych w celu zapewnienia ciągłości dialogu oraz całodobowej możliwości wzajemnego kontaktu;

b) ułatwienie wzajemnej pomocy w przypadku poważnych sytuacji nadzwyczajnych, w stosownych przypadkach oraz z zastrzeżeniem dostępności wystarczających zasobów;

c) całodobową wymianę wczesnych ostrzeżeń i zaktualizowanych informacji dotyczących sytuacji wyjątkowych o dużej skali dotykających Unię Europejską lub Republikę Armenii, w tym prośby o pomoc i oferty pomocy;

d) wymianę informacji na temat pomocy niesionej przez Strony państwom trzecim w sytuacjach wyjątkowych, w których uruchamiany jest unijny mechanizm ochrony ludności;

e) współpracę w zakresie wsparcia ze strony państwa przyjmującego przy wnoszeniu o pomoc lub udzielaniu pomocy;

f) wymianę najlepszych praktyk i wytycznych w zakresie zapobiegania katastrofom, a także gotowości i reakcji na nie;

g) współpracę w zakresie zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, między innymi w drodze: powiązań międzyinstytucjonalnych i rzecznictwa, informowania, kształcenia i komunikacji oraz stosowania najlepszych praktyk mających na celu zapobieganie zagrożeniom naturalnym lub łagodzenie ich skutków;

h) współpracę mającą na celu poprawę bazy wiedzy na temat katastrof i zagrożeń oraz oceny ryzyka na potrzeby zarządzania katastrofami;

i) współpracę w zakresie oceny wpływu katastrof na środowisko i zdrowie publiczne;

j) zapraszanie ekspertów na specjalne warsztaty techniczne i sympozja poświęcone kwestiom ochrony ludności;

k) zapraszanie w konkretnych przypadkach obserwatorów na specjalne ćwiczenia i szkolenia organizowane przez Unię Europejską lub Republikę Armenii oraz

l) wzmacnianie współpracy w zakresie jak najskuteczniejszego wykorzystania dostępnych zdolności w zakresie ochrony ludności.

TYTUŁ VI

HANDEL I ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z HANDLEM

ROZDZIAŁ 1

HANDEL TOWARAMI

ARTYKUŁ 113

Traktowanie zgodne z zasadą największego uprzywilejowania

1. Każda ze Stron przyznaje towarom drugiej Strony traktowanie zgodne z zasadą największego uprzywilejowania zgodnie z art. I Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu z 1994 r. („GATT 1994”), zawartego w załączniku 1A do Porozumienia z Marrakeszu ustanawiającego Światową Organizację Handlu, sporządzonego 15 kwietnia 1994 r. („porozumienie WTO”), wraz z jego uwagami interpretacyjnymi, które zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Postanowienia ust. 1 nie mają zastosowania do traktowania preferencyjnego udzielanego przez jedną ze Stron w stosunku do towarów innego państwa zgodnie z GATT 1994.

ARTYKUŁ 114

Traktowanie narodowe

Każda ze Stron przyznaje towarom drugiej Strony traktowanie narodowe zgodnie z art. III GATT 1994, wraz z jego uwagami interpretacyjnymi, które zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

ARTYKUŁ 115

Cła i opłaty przywozowe

Każda ze Stron stosuje cła i opłaty przywozowe zgodnie ze swoimi zobowiązaniami ustanowionymi w porozumieniu WTO.

ARTYKUŁ 116

Należności celne wywozowe, podatki i inne opłaty

Żadna ze Stron nie przyjmuje ani nie utrzymuje żadnych ceł, podatków ani innych opłat względem wywozu ani w związku z wywozem towarów z przeznaczeniem na terytorium drugiej Strony wykraczających poza te nałożone na towary podobne przeznaczone na rynek krajowy.

ARTYKUŁ 117

Ograniczenia w przywozie i wywozie

1. Żadna ze Stron nie przyjmuje ani nie utrzymuje żadnych zakazów ani ograniczeń innych niż cła, podatki lub inne opłaty, wprowadzonych w postaci kontyngentów, licencji importowych lub eksportowych lub innych środków na przywóz towarów drugiej Strony lub na wywóz lub sprzedaż eksportową towarów z przeznaczeniem na terytorium drugiej Strony, zgodnie z art. XI GATT 1994 i jego uwagami interpretacyjnymi. W tym celu art. XI GATT 1994, wraz z jego uwagami interpretacyjnymi, zostaje włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Strony wymieniają się informacjami i dobrymi praktykami w zakresie kontroli wywozu produktów podwójnego zastosowania w celu wspierania spójności kontroli wywozu Unii Europejskiej i Republiki Armenii.

ARTYKUŁ 118

Produkty przerobione

1. Strony zapewniają produktom przerobionym takie samo traktowanie, jak nowym produktom podobnym. Strona może wymagać określonego etykietowania produktów przerobionych w celu uniknięcia wprowadzania konsumentów w błąd.

2. Dla większej pewności należy zaznaczyć, że art. 117 ust. 1 odnosi się do zakazów i ograniczeń dotyczących produktów przerobionych.

3. Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z niniejszej Umowy i z porozumieniami WTO Strona może wymagać, by produkty przerobione:

a) były określone jako takie do celów dystrybucji lub sprzedaży na jej terytorium oraz

b) spełniały wszystkie obowiązujące wymogi techniczne, które odnoszą się do ekwiwalentnych nowych towarów.

4. Jeżeli jedna ze Stron przyjmuje lub utrzymuje zakazy lub ograniczenia dotyczące towarów używanych, środki te nie mają zastosowania do produktów przerobionych.

5. Do celów niniejszego artykułu „produkty przerobione" oznaczają produkty, które:

a) całkowicie lub częściowo składają się z części uzyskanych z towarów wcześniej używanych oraz

b) charakteryzują się podobnym działaniem i warunkami pracy, jak pierwotny nowy produkt, i otrzymują tę samą gwarancję, co nowy produkt.

ARTYKUŁ 119

Odprawa czasowa towarów

Każda ze Stron udziela drugiej Stronie zwolnień z opłat i ceł przywozowych na towary odprawiane czasowo w okolicznościach i zgodnie z procedurami, które określono w wiążących Stronę umowach międzynarodowych dotyczących odprawy czasowej towarów. Zwolnienie to jest stosowane zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi każdej ze Stron.

ARTYKUŁ 120

Tranzyt

Strony zgodnie postanawiają, że zasada swobodnego tranzytu jest zasadniczym warunkiem realizacji celów niniejszej Umowy. W związku z powyższym każda ze Stron zapewnia swobodny tranzyt przez swoje terytorium towarów wysyłanych z obszaru celnego drugiej ze Stron lub przeznaczonych na obszar celny drugiej ze Stron zgodnie z art. V GATT 1994, wraz z jego uwagami interpretacyjnymi, które zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

ARTYKUŁ 121

Ochrona handlu

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie narusza praw i obowiązków Stron ani nie ma wpływu na ich prawa i obowiązki wynikające z:

a) art. XIX GATT 1994 oraz Porozumienia w sprawie środków ochronnych, zawartego w załączniku 1A do porozumienia WTO;

b) art. 5 Porozumienia w sprawie rolnictwa, zawartego w załączniku 1A do porozumienia WTO, który dotyczy specjalnych przepisów ochronnych, oraz

c) art. VI GATT 1994, Porozumienia o stosowaniu artykułu VI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994, zawartego w załączniku 1A do porozumienia WTO oraz Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, zawartego w załączniku 1A do porozumienia WTO.

2. Istniejące prawa i obowiązki, o których mowa w ust. 1, oraz wynikające z nich środki nie podlegają postanowieniom niniejszej Umowy dotyczącym rozstrzygania sporów.

ARTYKUŁ 122

Wyjątki

1. Strony potwierdzają, że ich istniejące prawa i obowiązki w ramach art. XX GATT 1994 i jego uwag interpretacyjnych mają zastosowanie do handlu towarami objętego niniejszą Umową. W tym celu art. XX GATT 1994, wraz z jego uwagami interpretacyjnymi, zostaje włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Strony przyjmują do wiadomości, że przed podjęciem jakichkolwiek działań przewidzianych w art. XX lit. i) i j) GATT 1994 Strona zamierzająca podjąć takie działania przedstawia drugiej Stronie wszystkie odpowiednie informacje w celu znalezienia rozwiązania możliwego do przyjęcia przez Strony. Strony mogą uzgodnić wszelkie środki niezbędne do zaradzenia problemom. Jeżeli w ciągu 30 dni od przekazania takich informacji nie zostanie osiągnięte porozumienie, na mocy niniejszego artykułu Strona może zastosować środki względem danego towaru. W przypadku gdy wyjątkowe i krytyczne okoliczności wymagające natychmiastowego działania uniemożliwiają wcześniejsze dostarczenie informacji lub zbadanie sprawy, Strona zamierzająca wprowadzić środki może zastosować bezzwłocznie środki zabezpieczające niezbędne do zaradzenia sytuacji i informuje o tym niezwłocznie drugą Stronę.

ROZDZIAŁ 2

CŁA

ARTYKUŁ 123

Współpraca celna

1. Strony wzmacniają współpracę w obszarze ceł, aby ułatwiać handel, zapewnić przejrzyste środowisko handlowe, zwiększyć bezpieczeństwo łańcucha dostaw, promować bezpieczeństwo konsumentów, hamować napływ towarów naruszających prawa własności intelektualnej oraz zwalczać nadużycia finansowe i przemyt.

2. Aby zrealizować cele, o których mowa w ust. 1, oraz w granicach dostępnych zasobów Strony współpracują między innymi na rzecz:

a) poprawy przepisów celnych, uregulowań, praktyk i powiązanych wiążących decyzji oraz uproszczenia procedur celnych, zgodnie z konwencjami międzynarodowymi i normami mającymi zastosowanie w obszarze ceł i ułatwień handlowych, w tym tymi opracowanymi przez Światową Organizację Handlu, Światową Organizację Celną, w szczególności ze zmienioną Międzynarodową konwencją dotyczącą uproszczenia i harmonizacji postępowania celnego („zmieniona konwencja z Kioto”) oraz z uwzględnieniem instrumentów i najlepszych praktyk opracowanych przez Unię Europejską, w tym strategii celnej;

b) opracowania nowoczesnych systemów celnych, w tym nowoczesnych technologii w zakresie odprawy celnej, przepisów dotyczących upoważnionych przedsiębiorców, zautomatyzowanej analizy i kontroli ryzyka, uproszczonych procedur zwolnienia towarów, kontroli po odprawie celnej, przejrzystego ustalania wartości celnej oraz przepisów dotyczących partnerstw biznesowo-celnych;

c) zachęcania do stosowania najwyższych norm etycznych w obszarze ceł, w szczególności na granicy, poprzez stosowanie środków odzwierciedlających zasady określone w deklaracji Rady Współpracy Celnej dotyczącej dobrego rządzenia i uczciwości w sprawach celnych, ostatnio zmienionej w czerwcu 2003 r. (zmieniona deklaracja Światowej Organizacji Celnej z Aruszy);

d) wymiany najlepszych praktyk oraz zapewnienia szkoleń i pomocy technicznej w dziedzinie planowania i budowania zdolności oraz zapewnienia najwyższych norm etycznych;

e) wymiany, w stosownych przypadkach, odnośnych informacji i danych z zastrzeżeniem wymogów prawnych każdej ze Stron dotyczących poufności danych wrażliwych oraz ochrony danych osobowych;

f) podjęcia, stosownie do potrzeb, skoordynowanych działań celnych między organami celnymi Stron;

g) ustanawiania, stosownie do potrzeb, wzajemnego uznawania programów upoważnionych przedsiębiorców i kontroli celnych, w tym równoważnych środków ułatwiających wymianę handlową;

h) podejmowania, stosownie do potrzeb, działań zmierzających do wzajemnego połączenia swoich systemów tranzytu celnego oraz

i) poprawy realizacji zobowiązań dotyczących ceł w stosunkach handlowych między Unią Europejską a Republiką Armenii, w tym współpracy w dziedzinie pochodzenia towarów.

ARTYKUŁ 124

Wzajemna pomoc administracyjna

Bez uszczerbku dla innych form współpracy przewidzianych w niniejszej Umowie, w szczególności w jej art. 123, Strony udzielają sobie wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych zgodnie z postanowieniami protokołu do niniejszej Umowy dotyczącego wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych.

ARTYKUŁ 125

Ustalanie wartości celnej

1. Do ustalania wartości celnej towarów w wymianie handlowej między Stronami Strony stosują postanowienia porozumienia w sprawie wykonania art. VII GATT 1994 wraz ze wszelkimi późniejszymi zmianami. Postanowienia te zostają niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Strony współpracują w celu wypracowania wspólnego podejścia do kwestii dotyczących ustalania wartości celnej.

ARTYKUŁ 126

Podkomitet ds. Ceł

1. Niniejszym powołuje się Podkomitet ds. Ceł.

2. Podkomitet ds. Ceł odbywa regularne posiedzenia i monitoruje wykonanie postanowień niniejszego rozdziału, między innymi w kwestiach dotyczących współpracy celnej, ułatwień w handlu, transgranicznej współpracy celnej i zarządzania w tej dziedzinie, związanej z tym pomocy technicznej, reguł pochodzenia, egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne, a także wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych.

3. Podkomitet ds. Ceł między innymi:

a) nadzoruje prawidłowe wykonywanie niniejszego rozdziału oraz protokołu do niniejszej Umowy dotyczącego wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych;

b) przyjmuje ustalenia praktyczne i środki w celu wykonania niniejszego rozdziału oraz protokołu do niniejszej Umowy dotyczącego wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych, w tym w zakresie wymiany informacji i danych, wzajemnego uznawania kontroli celnych i programów partnerstwa handlowego oraz wzajemnie uzgodnionych korzyści;

c) wymienia poglądy na wszelkie tematy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym przyszłe środki i zasoby na ich wdrożenie i stosowanie, oraz

d) w stosownych przypadkach przedstawia zalecenia Komitetowi Partnerstwa.

ROZDZIAŁ 3

BARIERY TECHNICZNE W HANDLU

ARTYKUŁ 127

Cel

Celem niniejszego rozdziału jest ułatwienie handlu towarami między Stronami przez zapewnienie ram umożliwiających zapobieganie zbędnym barierom w handlu, ich identyfikację i usuwanie w ramach Porozumienia w sprawie barier technicznych w handlu, stanowiącego załącznik 1A do porozumienia WTO („porozumienie TBT”).

ARTYKUŁ 128

Zakres stosowania i definicje

1. Niniejszy rozdział odnosi się do opracowania, przyjęcia i stosowania przez każdą ze Stron norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności określonych w porozumieniu TBT, które mogą mieć wpływ na handel towarami między Stronami.

2. Niezależnie od przepisów ust. 1 niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków sanitarnych i fitosanitarnych określonych w załączniku A do Porozumienia w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych zawartego w załączniku 1 A do porozumienia WTO („porozumienie SPS”) ani do specyfikacji zakupów opracowanych przez organy władz publicznych, dotyczących ich własnych wymogów w zakresie produkcji lub konsumpcji.

3. Do celów niniejszego rozdziału mają zastosowanie definicje zawarte w załączniku 1 do porozumienia TBT.

ARTYKUŁ 129

Porozumienie TBT

Strony potwierdzają istniejące prawa i obowiązki wobec siebie nawzajem, wynikające z porozumienia TBT, które zostaje niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowi jego część.

ARTYKUŁ 130

Współpraca w dziedzinie barier technicznych w handlu

1. Strony wzmacniają współpracę dotyczącą norm, przepisów technicznych, metrologii, nadzoru rynku, akredytacji i procedur oceny zgodności w celu poszerzenia wzajemnego zrozumienia swoich systemów oraz ułatwienia dostępu do swoich rynków. W tym celu Strony starają się zidentyfikować i opracować mechanizmy i inicjatywy w zakresie współpracy regulacyjnej właściwe dla szczególnych kwestii lub sektorów, które mogą obejmować między innymi:

a) wymianę informacji i doświadczeń w zakresie opracowywania i stosowania przepisów technicznych oraz procedur oceny zgodności;

b) działanie na rzecz możliwości uspójnienia lub dostosowania przepisów technicznych oraz procedur oceny zgodności;

c) stymulowanie współpracy między swoimi organami odpowiedzialnymi za metrologię, normalizację, ocenę zgodności i akredytację oraz

d) wymianę informacji dotyczących rozwoju sytuacji na odpowiednich forach regionalnych i wielostronnych w zakresie norm, przepisów technicznych, procedur oceny zgodności i akredytacji.

2. W celu wspierania wzajemnej wymiany handlowej Strony:

a) starają się zmniejszać różnice istniejące między nimi w obszarze przepisów technicznych, metrologii, normalizacji, nadzoru rynku, akredytacji i procedur oceny zgodności, w tym poprzez zachęcanie do korzystania z odpowiednich międzynarodowych aktów prawnych;

b) promują, zgodnie z przepisami międzynarodowymi, wykorzystanie akredytacji do wspierania oceny kompetencji technicznych organów odpowiedzialnych za ocenę zgodności oraz ich działań oraz

c) wspierają uczestnictwo, a w miarę możliwości członkostwo Republiki Armenii i jej właściwych organów krajowych w organizacjach europejskich i międzynarodowych, których działalność dotyczy norm, oceny zgodności, akredytacji, metrologii i powiązanych funkcji.

3. Strony dążą do wszczęcia i utrzymania procesu, w ramach którego może zostać osiągnięte stopniowe zbliżenie przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności Republiki Armenii i Unii Europejskiej.

4. W dziedzinach, w których osiągnięto dostosowanie, Strony mogą rozważyć wynegocjowanie umów dotyczących procedur oceny zgodności i zatwierdzania wyrobów przemysłowych.

ARTYKUŁ 131

Oznakowanie i etykietowanie

1. Bez uszczerbku dla art. 129 niniejszej Umowy, w odniesieniu do przepisów technicznych dotyczących wymogów w zakresie etykietowania lub oznakowania, Strony potwierdzają zasady określone w art. 2.2 porozumienia TBT, stanowiące, że wymogi takie nie mogą być opracowywane, przyjmowane ani stosowane w celu tworzenia niepotrzebnych przeszkód w handlu międzynarodowym ani nie mogą mieć takiego skutku. Z tego względu wymogi dotyczące etykietowania lub oznakowania nie mogą ograniczać handlu w stopniu większym niż to konieczne do osiągnięcia uzasadnionego celu, biorąc pod uwagę zagrożenia, jakie mogłoby wywołać nieosiągnięcie tego celu. Strony wspierają stosowanie zharmonizowanych na poziomie międzynarodowym wymogów dotyczących oznaczeń. W stosownych przypadkach Strony dokładają starań, by akceptować etykiety usuwalne lub nietrwałe.

2. W szczególności, w odniesieniu do obowiązkowego oznakowania lub etykietowania, Strony:

a) podejmują wysiłki na rzecz minimalizacji wymogów dotyczących etykietowania lub oznakowania we wzajemnej wymianie handlowej, z wyjątkiem wymogów niezbędnych do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, środowiska bądź z uwagi na inne uzasadnione cele polityki publicznej;

b) zachowują prawo do wymagania, aby informacje umieszczane na etykietach lub oznaczeniach były podawane w języku określonym przez Stronę.

ARTYKUŁ 132

Przejrzystość

1. Bez uszczerbku dla postanowień rozdziału 12 każda ze Stron zapewnia, aby jej procedury opracowywania przepisów technicznych i procedury oceny zgodności przewidywały przeprowadzanie konsultacji społecznych z zainteresowanymi stronami na odpowiednio wczesnym etapie, kiedy uwagi przesłane w ramach konsultacji publicznych można jeszcze wprowadzić i uwzględnić, z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe z powodu sytuacji nadzwyczajnej lub w przypadku zagrożenia wystąpieniem sytuacji nadzwyczajnej dotyczącej bezpieczeństwa, zdrowia, ochrony środowiska lub bezpieczeństwa narodowego.

2. Zgodnie z art. 2.9 porozumienia TBT każda ze Stron pozostawia czas na przedstawienie uwag na odpowiednio wczesnym etapie po zgłoszeniu projektu przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności. W przypadku gdy proces konsultacji dotyczący proponowanych przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności ma charakter otwarty, każda ze Stron zezwala drugiej Stronie lub osobom fizycznym lub prawnym drugiej Strony na udział w konsultacjach społecznych na warunkach nie mniej korzystnych niż te przyznane jej własnym osobom fizycznym lub prawnym.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby przyjęte przez nią przepisy techniczne i procedury oceny zgodności były publicznie dostępne.

ROZDZIAŁ 4

KWESTIE SANITARNE I FITOSANITARNE

ARTYKUŁ 133

Cel

Celem niniejszego rozdziału jest określenie zasad mających zastosowanie do środków sanitarnych i fitosanitarnych („środki SPS") w wymianie handlowej między Stronami oraz do współpracy w zakresie dobrostanu zwierząt. Strony stosują te zasady w sposób, który ułatwia handel, przy równoczesnym zachowaniu stosowanego przez każdą ze Stron poziomu ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt i roślin.

ARTYKUŁ 134

Zobowiązania wielostronne

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z porozumienia SPS.

ARTYKUŁ 135

Zasady

1. Strony zapewniają, aby środki SPS były opracowywane i realizowane w oparciu o zasadę proporcjonalności, przejrzystości, niedyskryminacji i naukowego uzasadnienia, z uwzględnieniem standardów międzynarodowych, takich jak te ustanowione w Międzynarodowej konwencji ochrony roślin z 1951 r. („IPPC"), a także przez Światową Organizację Zdrowia Zwierząt („OIE") i przez Komisję Kodeksu Żywnościowego („Codex Alimentarius").

2. Każda ze Stron dopilnowuje, aby jej środki SPS nie powodowały arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między jej własnym terytorium a terytorium drugiej Strony w zakresie, w jakim panują w nich identyczne lub podobne warunki. Środki SPS nie mogą być stosowane w sposób, który stanowiłby ukryte ograniczenie w handlu.

3. Każda ze Stron zapewnia wdrożenie środków, procedur i kontroli SPS.

4. Każda ze Stron udziela odpowiedzi na wezwanie do udzielenia informacji otrzymane od właściwego organu drugiej Strony nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wezwania i w sposób nie mniej korzystny w odniesieniu do produktów przywożonych niż w odniesieniu do krajowych produktów podobnych.

ARTYKUŁ 136

Wymogi dotyczące przywozu

1. Wymogi dotyczące przywozu Strony dokonującej przywozu mają zastosowanie do całego terytorium Strony dokonującej wywozu, z zastrzeżeniem art. 137.

2. Wymogi dotyczące przywozu określone w świadectwie muszą być oparte na zasadach Codex Alimentarius, OIE i IPPC, chyba że wymogi te są uzasadnione naukową oceną ryzyka przeprowadzoną zgodnie z postanowieniami porozumienia SPS.

3. Wymogi określone w pozwoleniach na przywóz nie mogą zawierać bardziej rygorystycznych warunków sanitarnych i weterynaryjnych niż warunki ustanowione w świadectwach, o których mowa w ust. 2.

ARTYKUŁ 137

Środki związane ze zdrowiem zwierząt i roślin

1. Strony uznają pojęcie obszarów wolnych od chorób i szkodników oraz obszarów niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, zgodnie z porozumieniem SPS oraz właściwymi normami, wytycznymi i zaleceniami Codex Alimentarius, OIE i IPPC.

2. Określając obszary wolne od chorób i szkodników oraz obszary niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, Strony uwzględniają takie czynniki jak umiejscowienie geograficzne, ekosystemy, nadzór epidemiologiczny i skuteczność kontroli sanitarnych i fitosanitarnych na tych obszarach.

ARTYKUŁ 138

Kontrole i audyty

Strona dokonująca przywozu może przeprowadzić własne kontrole kosztów i audyty na terytorium Strony dokonującej wywozu, aby ocenić systemy jej kontroli i certyfikacji. Te kontrole i audyty przeprowadza się zgodnie z odpowiednimi normami, wytycznymi i zaleceniami międzynarodowymi.

ARTYKUŁ 139

Wymiana informacji i współpraca

1. Strony prowadzą dyskusje i wymieniają się informacjami na temat istniejących środków SPS i środków dotyczących dobrostanu zwierząt oraz opracowywania i wdrażania tych środków. Takie dyskusje i wymiana informacji uwzględniają, w stosownych przypadkach, porozumienie SPS oraz normy, wytyczne i zalecenia Codex Alimentarius, OIE oraz IPPC.

2. Strony współpracują w kwestiach dotyczących zdrowia zwierząt, dobrostanu zwierząt i zdrowia roślin poprzez wymianę informacji, wiedzy fachowej i doświadczeń w celu budowania zdolności w tych dziedzinach.

3. Strony w odpowiednim czasie nawiązują dialog w kwestiach sanitarnych i fitosanitarnych na wniosek jednej ze Stron w celu rozważenia zagadnień sanitarnych i fitosanitarnych oraz innych pilnych kwestii objętych niniejszym rozdziałem. Komitet Partnerstwa może przyjąć regulamin prowadzenia takich dialogów.

4. Strony wskazują i regularnie aktualizują punkty kontaktowe na użytek porozumiewania się w sprawach objętych niniejszym rozdziałem.

ARTYKUŁ 140

Przejrzystość

Każda ze Stron:

a) dąży do zachowania przejrzystości w zakresie środków SPS mających zastosowanie do handlu, a w szczególności w zakresie wymogów sanitarnych i fitosanitarnych stosowanych w odniesieniu do przywozu towarów pochodzących z drugiej Strony;

b) informuje, na wniosek drugiej Strony, w ciągu dwóch miesięcy od daty takiego wniosku, o wymogach sanitarnych i fitosanitarnych mających zastosowanie do przywozu konkretnych produktów, w tym o tym, czy konieczne jest dokonanie oceny ryzyka, oraz

c) powiadamia drugą Stronę o wszelkich poważnych lub istotnych zagrożeniach dla zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt lub roślin, w tym o wszelkich sytuacjach wyjątkowych dotyczących żywności. Powiadomienie takie przekazuje się na piśmie w ciągu dwóch dni roboczych od dnia, w którym ryzyko się ujawniło.

ROZDZIAŁ 5

HANDEL USŁUGAMI, ZAKŁADANIE PRZEDSIĘBIORSTW I HANDEL ELEKTRONICZNY

SEKCJA A
POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 141

Cel i zakres stosowania

1. Strony, potwierdzając swoje zobowiązania w ramach porozumienia WTO, ustanawiają niniejszym niezbędne uzgodnienia dotyczące stopniowej wzajemnej liberalizacji prowadzenia przedsiębiorstw i handlu usługami oraz współpracy w zakresie handlu elektronicznego.

2. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako nakładające na Strony jakiekolwiek zobowiązania w zakresie zamówień publicznych, z zastrzeżeniem postanowień rozdziału 8.

3. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do dotacji przyznanych przez Stronę, które podlegają postanowieniom rozdziału 10.

4. Zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału każda ze Stron zachowuje prawo do wprowadzania i utrzymywania środków służących realizacji uzasadnionych celów politycznych.

5. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków odnoszących się do osób fizycznych starających się o dostęp do rynku pracy Strony ani do środków dotyczących obywatelstwa, stałego pobytu, czy też stałego zatrudnienia.

6. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie uniemożliwia Stronie stosowania środków regulujących wjazd lub czasowy pobyt osób fizycznych na jej terytorium, łącznie ze środkami niezbędnymi dla ochrony integralności granic i zapewnienia zorganizowanego przemieszczania się osób fizycznych przez ich granice, pod warunkiem że środki takie nie są stosowane w sposób niweczący lub naruszający korzyści przypadające którejkolwiek ze Stron zgodnie z warunkami szczegółowego zobowiązania w niniejszym rozdziale i załącznikami do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 142

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

a) „środek" oznacza każdy środek przyjęty przez Stronę w formie ustawy, rozporządzenia, zasady, procedury, decyzji, działania administracyjnego lub w jakiejkolwiek innej formie;

b) „środki wprowadzone lub utrzymywane przez Stronę" oznaczają środki wprowadzone przez:

   (i) administrację i organy Strony stopnia centralnego, regionalnego lub lokalnego oraz

   (ii) organy pozarządowe Strony wykonujące uprawnienia delegowane przez administrację lub organy Strony stopnia centralnego, regionalnego lub lokalnego;

c) „osoba fizyczna pochodząca ze Strony" oznacza obywatela państwa członkowskiego UE zgodnie z jego ustawodawstwem lub obywatela Republiki Armenii zgodnie z jej ustawodawstwem;

d) „osoba prawna” oznacza każdy podmiot prawny właściwie ustanowiony lub w inny sposób utworzony na podstawie właściwego prawa, dla celów komercyjnych lub innych, prywatny lub państwowy, włączając w to spółkę kapitałową, fundusz powierniczy, spółkę osobową, wspólne przedsięwzięcie, spółkę jednoosobową lub stowarzyszenie;

e) „osoba prawna pochodząca ze Strony” oznacza osobę prawną ustanowioną zgodnie z przepisami jednego z państw członkowskich i Unii Europejskiej lub z przepisami Republiki Armenii i mającą siedzibę statutową, zarząd lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium, do którego zastosowanie ma Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, lub na terytorium Republiki Armenii.

Osoba prawna mająca jedynie swoją siedzibę statutową lub zarząd odpowiednio na terytorium, do którego ma zastosowanie Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, lub na terytorium Republiki Armenii nie jest uznawana odpowiednio za osobę prawną pochodzącą z Unii Europejskiej lub za osobę prawną pochodzącą z Republiki Armenii, chyba że jej działalność ma rzeczywisty i ciągły związek z gospodarką odpowiednio Unii Europejskiej lub Republiki Armenii;

f) niezależnie od postanowień poprzednich liter postanowieniami niniejszej Umowy objęte są również przedsiębiorstwa żeglugowe mające siedzibę poza terytorium Unii Europejskiej lub Republiki Armenii i kontrolowane odpowiednio przez obywateli państw członkowskich lub Republiki Armenii, o ile ich statki są zarejestrowane zgodnie z właściwym ustawodawstwem w państwie członkowskim lub w Republice Armenii i pływają pod banderą państwa członkowskiego lub Republiki Armenii;

g) „jednostka zależna osoby prawnej pochodzącej z jednej ze Stron” oznacza osobę prawną, która jest faktycznie kontrolowana przez inną osobę prawną pochodzącą z tej Strony[1];

h) „oddział” osoby prawnej oznacza jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej, o charakterze stałym, powstałą na przykład w wyniku rozszerzenia działalności podmiotu macierzystego, posiadającą strukturę kierowniczą i wyposażoną materialnie do prowadzenia negocjacji handlowych z osobami trzecimi, aby osoby te, wiedząc, że w razie konieczności istnieje związek prawny z podmiotem macierzystym, którego siedziba zarządu znajduje się za granicą, nie były zobowiązane negocjować bezpośrednio z takim podmiotem macierzystym, lecz mogły dokonywać transakcji handlowych w miejscu prowadzenia działalności stanowiącej rozszerzenie działalności tego podmiotu;

i) „prowadzenie przedsiębiorstwa” oznacza:

(i) w odniesieniu do osób prawnych pochodzących z jednej ze Stron – osoby prawne podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą poprzez ustanowienie, w tym nabycie, osoby prawnej albo założenie oddziału lub przedstawicielstwa odpowiednio w Unii Europejskiej lub w Republice Armenii;

(ii) w odniesieniu do osób fizycznych pochodzących z jednej ze Stron – osoby fizyczne podejmujące i prowadzące działalność gospodarczą na zasadzie samozatrudnienia lub zakładające przedsiębiorstwa, w szczególności spółki, które faktycznie kontrolują;

j) „działalność gospodarcza” obejmuje działalność o charakterze przemysłowym, handlowym i zawodowym oraz działalność rzemieślniczą, a nie obejmuje działalności prowadzonej w ramach wykonywania władzy publicznej;

---

[1] Osoba prawna jest kontrolowana przez inną osobę prawną, jeżeli ta ostatnia ma prawo do powołania większości członków jej zarządu lub do kierowania jej działaniami w inny sposób z prawnego punktu widzenia.

k) „prowadzenie działalności” oznacza prowadzenie działalności gospodarczej;

l) „usługi” oznaczają wszelkie usługi w jakichkolwiek sektorach z wyjątkiem usług świadczonych w ramach wykonywania władzy publicznej;

m) „usługi świadczone i inne działania prowadzone w ramach wykonywania władzy publicznej” oznaczają wszelkie usługi lub działania, które nie są wykonywane na zasadach handlowych ani w ramach konkurencji z jednym podmiotem gospodarczym lub większą ich liczbą;

n) „transgraniczne świadczenie usług” oznacza świadczenie usług:

(i) z terytorium Strony na terytorium drugiej Strony albo

(ii) na terytorium Strony dla usługobiorcy pochodzącego z drugiej Strony;

o) „usługodawca” Strony oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną jednej ze Stron, która świadczy lub zamierza świadczyć usługi;

p) „przedsiębiorca” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną Strony, która prowadzi lub zamierza prowadzić działalność gospodarczą poprzez utworzenie przedsiębiorstwa.

SEKCJA B

PROWADZENIE PRZEDSIĘBIORSTWA

ARTYKUŁ 143

Zakres stosowania

Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzonych lub utrzymywanych przez Strony, wpływających na prowadzenie wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw z wyjątkiem:

a) wydobywania, wytwarzania i przetwarzania[1] materiałów jądrowych;

b) produkcji broni, amunicji i materiałów wojskowych oraz handlu nimi;

c) usług audiowizualnych;

d) krajowego kabotażu morskiego[2] oraz

[1] Dla większej pewności należy zaznaczyć, że przetwarzanie materiałów jądrowych obejmuje wszystkie działania sklasyfikowane pod kodem 2330 według klasyfikacji UN ISIC Rev.3.1.

[2] Bez uszczerbku dla zakresu działalności, która może zostać uznana za kabotaż na podstawie odpowiedniego ustawodawstwa krajowego, krajowy kabotaż morski w rozumieniu niniejszego rozdziału obejmuje przewozy pasażerskie lub przewozy towarów między portem lub miejscem znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim a innym portem lub miejscem znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim, w tym na jego szelfie kontynentalnym, jak stanowi Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, oraz ruch rozpoczynający i kończący się w tym samym porcie lub miejscu znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim.

e) krajowych i międzynarodowych usług transportu lotniczego[1], regularnego lub nieregularnego, oraz usług bezpośrednio związanych z wykonywaniem praw przewozowych, innych niż:

(i) usługi naprawcze i konserwacyjne, podczas których statek powietrzny jest wycofany z użytku;

(ii) sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego;

(iii) usługi związane z komputerowym systemem rezerwacji (CRS);

(iv) usługi obsługi naziemnej oraz

(v) usługi obsługi portów lotniczych.

ARTYKUŁ 144

Traktowanie narodowe i traktowanie zgodne z zasadą największego uprzywilejowania

1. Z uwzględnieniem zastrzeżeń wymienionych w załączniku VIII-E do niniejszej Umowy z datą wejścia w życie niniejszej Umowy Republika Armenii przyznaje:

a) w odniesieniu do zakładania jednostek zależnych, oddziałów i przedstawicielstw osób fizycznych lub prawnych pochodzących z Unii Europejskiej traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane przez Republikę Armenii jej własnym osobom prawnym, oddziałom i przedstawicielstwom lub jakimkolwiek osobom prawnym, oddziałom i przedstawicielstwom osób prawnych pochodzących z państwa trzeciego w zależności od tego, które z nich jest korzystniejsze, oraz

[1] Warunki wzajemnego dostępu do rynku w transporcie lotniczym zostaną określone w przyszłej Umowie pomiędzy Stronami w sprawie ustanowienia wspólnego obszaru lotniczego.

b) w odniesieniu do działalności założonych w Republice Armenii jednostek zależnych, oddziałów i przedstawicielstw osób prawnych pochodzących z Unii Europejskiej traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane przez Republikę Armenii jej własnym osobom prawnym, ich oddziałom i przedstawicielstwom lub jednostkom zależnym, oddziałom i przedstawicielstwom jakichkolwiek osób prawnych pochodzących z państwa trzeciego, w zależności od tego, które jest korzystniejsze[1].

2. Z uwzględnieniem zastrzeżeń wymienionych w załączniku VIII-A do niniejszej Umowy z datą wejścia w życie niniejszej Umowy Unia Europejska przyznaje:

a) w odniesieniu do zakładania jednostek zależnych, oddziałów i przedstawicielstw osób fizycznych lub prawnych pochodzących z Republiki Armenii, traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane przez Unię Europejską jej własnym osobom prawnym, oddziałom i przedstawicielstwom lub jakimkolwiek osobom prawnym, oddziałom i przedstawicielstwom osób prawnych pochodzących z państwa trzeciego w zależności od tego, które z nich jest korzystniejsze, oraz

b) w odniesieniu do działalności założonych w Unii Europejskiej jednostek zależnych, oddziałów i przedstawicielstw osób fizycznych lub prawnych pochodzących z Republiki Armenii, traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane własnym osobom prawnym, ich oddziałom i przedstawicielstwom lub jakimkolwiek osobom prawnym, oddziałom i przedstawicielstwom osób prawnych pochodzących z państwa trzeciego, w zależności od tego, które jest korzystniejsze[2].

---

[1] Obowiązek ten nie dotyczy postanowień w zakresie ochrony inwestycji nieobjętych niniejszą sekcją, wraz z postanowieniami dotyczącymi postępowania mającego na celu rozstrzygnięcie sporu między inwestorami a państwem, jak zapisano w innych umowach.

[2] Obowiązek ten nie dotyczy postanowień w zakresie ochrony inwestycji nieobjętych niniejszą sekcją, wraz z postanowieniami dotyczącymi postępowania mającego na celu rozstrzygnięcie sporu między inwestorami a państwem, jak zapisano w innych umowach.

3. Z uwzględnieniem zastrzeżeń wymienionych w załącznikach VIII-A i VIII-E Strony nie przyjmują żadnych nowych środków, które powodują dyskryminację w odniesieniu do zakładania na ich terytorium osób prawnych pochodzących z drugiej Strony ani w odniesieniu do prowadzenia działalności przez takie założone osoby prawne w porównaniu z ich własnymi osobami prawnymi.

ARTYKUŁ 145

Przegląd

Mając na uwadze stopniową liberalizację warunków prowadzenia działalności, Komitet Partnerstwa w składzie odpowiedzialnym za handel dokonuje regularnie przeglądu ram prawnych[1] i warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

ARTYKUŁ 146

Inne umowy

Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako ograniczające prawa inwestorów Stron do korzystania z korzystniejszego traktowania przewidzianego w jakichkolwiek istniejących lub przyszłych umowach międzynarodowych odnoszących się do inwestycji, których stronami są państwa członkowskie i Republika Armenii.

[1] Obejmuje to niniejszy rozdział oraz załączniki VIII-A i VIII-E.

ARTYKUŁ 147

Zasady traktowania oddziałów i przedstawicielstw

1. Postanowienia art. 144 nie stanowią przeszkody dla stosowania przez Stronę szczególnych środków dotyczących zakładania i działalności na jej terytorium oddziałów i przedstawicielstw osób prawnych drugiej Strony, niezarejestrowanych na terytorium pierwszej Strony, o ile środki te są uzasadnione prawnymi lub technicznymi różnicami pomiędzy tymi oddziałami i przedstawicielstwami w porównaniu z oddziałami i przedstawicielstwami osób prawnych zarejestrowanych na terytorium pierwszej Strony lub, w odniesieniu do usług finansowych, ze względów ostrożnościowych.

2. Różnica w traktowaniu nie może wykraczać poza to, co jest ściśle konieczne w związku z istnieniem takich różnic prawnych lub technicznych lub, w odniesieniu do usług finansowych, ze względów ostrożnościowych.

SEKCJA C

TRANSGRANICZNE ŚWIADCZENIE USŁUG

ARTYKUŁ 148

Zakres stosowania

Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzanych przez Strony, które mają wpływ na transgraniczne świadczenie usług we wszystkich sektorach, z wyjątkiem:

a) usług audiowizualnych;

b) krajowego kabotażu morskiego[1] oraz

c) krajowych i międzynarodowych usług transportu lotniczego[2], regularnego lub nieregularnego, oraz usług bezpośrednio związanych z wykonywaniem praw przewozowych innych niż:

   (i) usługi naprawcze i konserwacyjne, podczas których statek powietrzny jest wycofany z użytku;

[1] Bez uszczerbku dla zakresu działalności, która może zostać uznana za kabotaż na podstawie odpowiedniego ustawodawstwa krajowego, krajowy kabotaż morski w rozumieniu niniejszego rozdziału obejmuje przewozy pasażerskie lub przewozy towarów między portem lub miejscem znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim a innym portem lub miejscem znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim, w tym na jego szelfie kontynentalnym, jak stanowi Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, oraz ruch rozpoczynający i kończący się w tym samym porcie lub miejscu znajdującym się w Republice Armenii lub w państwie członkowskim.

[2] Warunki wzajemnego dostępu do rynku w transporcie lotniczym zostaną określone w przyszłej umowie pomiędzy Stronami w sprawie ustanowienia wspólnego obszaru lotniczego.

(ii) sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego;

(iii) usługi związane z komputerowym systemem rezerwacji (CRS);

(iv) usługi obsługi naziemnej oraz

(v) usługi obsługi portów lotniczych.

ARTYKUŁ 149

Dostęp do rynku

1. W zakresie dostępu do rynku poprzez transgraniczne świadczenie usług każda ze Stron przyznaje usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie zapewniane na podstawie szczegółowych zobowiązań zawartych w załącznikach VIII-B i VIII-F.

2. W sektorach, w których podejmowane są zobowiązania związane z dostępem do rynku, środki, których żadna ze Stron nie może przyjmować ani utrzymywać na obszarze całego terytorium bądź w jednostkach podziału administracyjnego, o ile w załącznikach VIII-B i VIII-F nie postanowiono inaczej, są zdefiniowane jako:

a) ograniczenia liczby usługodawców, czy to w postaci kontyngentów określonych liczbowo, monopolów, wyłącznych usługodawców, czy też wymogów wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

b) ograniczenia całkowitej wartości transakcji usługowych lub aktywów w postaci kontyngentów określonych liczbowo lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych lub

c) ograniczenia całkowitej liczby transakcji usługowych lub całkowitej wielkości produktu wyrażonego w formie określonych liczbowo jednostek, kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych.

ARTYKUŁ 150

Traktowanie narodowe

1. W sektorach, w przypadku których zobowiązania dotyczące dostępu do rynku są zawarte w załącznikach VIII-B i VIII-F, oraz z zastrzeżeniem wszelkich określonych tam warunków i kwalifikacji, w odniesieniu do wszystkich środków wpływających na transgraniczne świadczenie usług, każda ze Stron przyznaje takim usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje własnym podobnym usługom i usługodawcom.

2. Strona może spełniać wymóg określony w ust. 1 przez przyznanie usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowania identycznego albo różnego z formalnego punktu widzenia niż to, które przyznaje własnym podobnym usługom i usługodawcom.

3. Identyczne lub różne z formalnego punktu widzenia traktowanie uważane jest za mniej korzystne, jeżeli zmienia ono warunki konkurencji na korzyść usług lub usługodawców danej Strony w porównaniu z podobnymi usługami lub usługodawcami drugiej Strony.

4. Szczególne zobowiązania podjęte na podstawie niniejszego artykułu nie mogą być interpretowane jako wymagające od którejkolwiek ze Stron rekompensaty za nieodłączne niekorzystne czynniki konkurencji, które wynikają z faktu, że odnośne usługi lub usługodawcy pochodzą z zagranicy.

ARTYKUŁ 151

Wykaz zobowiązań

1. Sektory zliberalizowane przez każdą ze Stron zgodnie z niniejszym rozdziałem oraz, w drodze zastrzeżeń, ograniczenia dotyczące dostępu do rynku i traktowania narodowego mające zastosowanie do usług i usługodawców drugiej Strony w tych sektorach są określone w wykazach zobowiązań zawartych w załącznikach VIII-B i VIII-F.

2. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron istniejących lub mogących pojawić się na mocy Europejskiej konwencji o telewizji ponadgranicznej z 1989 r. oraz Europejskiej konwencji o koprodukcji filmowej z 1992 r. wykazy zobowiązań zawarte w załącznikach VIII-B i VIII-F nie obejmują zobowiązań w zakresie usług audiowizualnych.

ARTYKUŁ 152

Przegląd

Mając na uwadze stopniową liberalizację transgranicznego świadczenia usług pomiędzy Stronami, Komitet Partnerstwa w składzie odpowiedzialnym za handel dokonuje regularnie przeglądu wykazów zobowiązań, o którym mowa w art. 149–151. W przeglądzie tym uwzględniany jest między innymi proces stopniowego zbliżenia, o którym mowa w art. 169, 180 i 192, oraz jego wpływ na wyeliminowanie pozostałych przeszkód dla transgranicznego świadczenia usług między Stronami.

SEKCJA D

TYMCZASOWY POBYT OSÓB FIZYCZNYCH W CELACH BIZNESOWYCH

ARTYKUŁ 153

Zakres stosowania i definicje

1. Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzanych przez Strony dotyczących wjazdu oraz tymczasowego pobytu na ich terytorium personelu kluczowego, absolwentów odbywających staż, sprzedawców biznesowych, usługodawców kontraktowych i osób wykonujących wolne zawody, bez uszczerbku dla art. 141 ust. 5.

Do celów niniejszej sekcji:

a) „personel kluczowy” oznacza osoby fizyczne zatrudnione przez osobę prawną pochodzącą z jednej ze Stron, inną niż organizacja niedochodowa[1], które są odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa lub faktyczną kontrolę nad nim, zarządzanie nim i jego działalność i które są „osobami odbywającymi wizyty służbowe do celów prowadzenia przedsiębiorstwa” albo „osobami przeniesionymi wewnątrz przedsiębiorstwa”;

b) „osoby odbywające wizyty służbowe do celów prowadzenia przedsiębiorstwa” oznaczają osoby fizyczne pracujące na wyższych stanowiskach, które są odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa, które nie oferują ani nie świadczą usług, ani nie prowadzą działalności gospodarczej innej niż działalność wymagana do celów prowadzenia przedsiębiorstwa i które nie otrzymują wynagrodzenia ze źródła znajdującego się na terytorium Strony przyjmującej;

c) „osoby przeniesione wewnątrz przedsiębiorstwa” oznaczają osoby fizyczne, które zostały zatrudnione przez osobę prawną Strony lub są jej partnerami co najmniej od roku, które są czasowo przeniesione do przedsiębiorstwa, które może być jednostką zależną, oddziałem lub jednostką dominującą osoby prawnej ustanowionej na terytorium drugiej Strony i które nie są „kierownikami” ani „specjalistami”;

d) „kierownicy” oznaczają osoby fizyczne pracujące na wyższych stanowiskach w ramach osoby prawnej, które przede wszystkim kierują zarządzaniem przedsiębiorstwem, a przy tym podlegają ogólnemu nadzorowi lub otrzymują wytyczne głównie od rady dyrektorów lub udziałowców przedsiębiorstwa, bądź osób im równoważnych, w tym co najmniej:

[1] Odniesienie do „osoby prawnej innej niż organizacja niedochodowa” ma zastosowanie wyłącznie do: Belgii, Republiki Czeskiej, Danii, Niemiec, Irlandii, Grecji, Hiszpanii, Francji, Włoch, Cypru, Łotwy, Litwy, Luksemburga, Malty, Niderlandów, Austrii, Portugalii, Słowenii, Finlandii oraz Zjednoczonego Królestwa.

(i) kierują przedsiębiorstwem lub jego departamentem lub działem;

(ii) nadzorują i kontrolują pracę innych pracowników nadzoru i kierownictwa lub sprawują funkcje specjalistyczne oraz

(iii) są upoważnione do osobistego naboru i zwalniania pracowników lub do wydawania zaleceń w kwestii naboru, zwalniania pracowników lub innych działań dotyczących personelu;

e) „specjaliści" oznaczają osoby pracujące w ramach osoby prawnej Strony, posiadające rzadko spotykaną wiedzę niezbędną do produkcji prowadzonej przez przedsiębiorstwo, obsługi sprzętu badawczego, technik, procesów, procedur lub zarządzania.

Przy ocenie takiej wiedzy brana będzie pod uwagę nie tylko wiedza specyficzna dla przedsiębiorstwa, ale również to, czy dana osoba posiada wysoki poziom kwalifikacji, w tym stosowne doświadczenie zawodowe związane z rodzajem pracy lub branżą, które wymagają określonej wiedzy technicznej, łącznie z akredytacją w zawodzie regulowanym;

f) „absolwenci odbywający staż" oznaczają osoby fizyczne, które przez przynajmniej rok były zatrudnione przez osobę prawną jednej ze Stron lub jej oddział, posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych oraz są czasowo przeniesione do przedsiębiorstwa założonego przez osobę prawną na terytorium drugiej Strony w celu rozwoju kariery lub odbycia szkolenia w zakresie technik lub metod biznesowych[1];

[1] Na przedsiębiorstwo przyjmujące może zostać nałożony wymóg przedstawienia, celem uprzedniego zatwierdzenia, programu szkolenia obejmującego okres pobytu i wskazującego, że celem pobytu jest szkolenie. W przypadku Republiki Czeskiej, Niemiec, Hiszpanii, Francji, Litwy, Węgier i Austrii szkolenia muszą być powiązane z uzyskanym dyplomem ukończenia studiów wyższych.

g) „sprzedawcy biznesowi”[1] oznaczają osoby fizyczne, które są przedstawicielami usługodawcy lub dostawcy towarów pochodzącego z jednej ze Stron, starające się o wjazd i czasowy pobyt na terytorium drugiej Strony w celu negocjowania sprzedaży usług lub towarów bądź zawarcia umów na sprzedaż usług lub towarów w imieniu tego usługodawcy lub dostawcy oraz które nie są zaangażowane w prowadzenie sprzedaży bezpośredniej na rzecz ogółu społeczeństwa, nie otrzymują wynagrodzenia ze źródeł zlokalizowanych na terytorium przyjmującej Strony i nie są komisantami;

h) „usługodawcy kontraktowi” oznaczają osoby fizyczne zatrudnione przez osobę prawną pochodzącą z jednej ze Stron, która nie jest agencją zajmującą się rekrutacją i pośrednictwem w zatrudnieniu pracowników ani nie działa za pośrednictwem takiej agencji, nie posiada przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony oraz zawarła umowę w dobrej wierze o świadczenie usług z końcowym usługobiorcą pochodzącym z tej Strony, wymagającą czasowej obecności pracowników na terytorium tej Strony w celu wykonania umowy o świadczenie usług[2];

i) „osoby wykonujące wolny zawód” oznaczają osoby fizyczne świadczące usługi i prowadzące działalność na własny rachunek na terytorium Strony, które nie posiadają przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony oraz które zawarły umowę w dobrej wierze o świadczenie usług (bez udziału agencji zajmującej się rekrutacją i pośrednictwem w zatrudnieniu pracowników) z końcowym usługobiorcą pochodzącym z tej Strony, wymagającą czasowej obecności pracowników na terytorium tej Strony w celu wykonania umowy o świadczenie usług[3];

---

1 Zjednoczone Królestwo: Kategoria sprzedawców biznesowych obejmuje jedynie usługodawców.

2 Umowa o świadczenie usług, o której mowa w lit. h) oraz i), musi być zgodna z przepisami ustawowymi i wykonawczymi oraz innymi wymogami Strony, na terytorium której dana umowa jest wykonywana.

3 Umowa o świadczenie usług, o której mowa w lit. h) oraz i), musi być zgodna z przepisami ustawowymi i wykonawczymi oraz innymi wymogami Strony, na terytorium której dana umowa jest wykonywana.

j) „kwalifikacje” oznaczają dyplomy, świadectwa i inne dowody formalnych kwalifikacji wydane przez organ wyznaczony zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi oraz poświadczające pomyślne ukończenie szkolenia zawodowego.

ARTYKUŁ 154

Personel kluczowy i absolwenci odbywający staż

1. W przypadku każdego sektora zaangażowanego zgodnie z sekcją B oraz z uwzględnieniem wszelkich zastrzeżeń wymienionych w załączniku VIII-C każda ze Stron umożliwia przedsiębiorcom drugiej Strony zatrudnianie w ich przedsiębiorstwach osób fizycznych drugiej Strony, pod warunkiem że tacy pracownicy są personelem kluczowym lub absolwentami odbywającymi staż, zdefiniowanymi w art. 153. Wjazd i czasowy pobyt personelu kluczowego i absolwentów odbywających staż wynosi maksymalnie trzy lata w przypadku przeniesień wewnątrz przedsiębiorstwa, 90 dni w każdym dwunastomiesięcznym okresie dla osób odbywających wizyty służbowe do celów prowadzenia przedsiębiorstwa i jeden rok dla absolwentów odbywających staż.

2. W przypadku każdego sektora zaangażowanego zgodnie z sekcją B środki, których Strony nie utrzymują ani nie wprowadzają na obszarze całego terytorium bądź w jednostkach podziału administracyjnego, o ile w załączniku VIII-C nie określono inaczej, są zdefiniowane jako ograniczenia całkowitej liczby osób fizycznych, które przedsiębiorca może zatrudnić w charakterze personelu kluczowego i absolwentów odbywających staż w konkretnym sektorze, w formie kontyngentów określonych liczbowo lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych, oraz jako ograniczenia dyskryminujące.

ARTYKUŁ 155

Sprzedawcy biznesowi

W przypadku każdego sektora zaangażowanego zgodnie z sekcjami B i C oraz z uwzględnieniem wszelkich zastrzeżeń wymienionych w załączniku VIII-C każda ze Stron zezwala na wjazd i czasowy pobyt sprzedawców biznesowych przez maksymalnie 90 dni w każdym dwunastomiesięcznym okresie.

ARTYKUŁ 156

Usługodawcy kontraktowi

1. Strony potwierdzają swoje obowiązki wynikające ze zobowiązań w ramach Układu ogólnego WTO w sprawie handlu usługami w odniesieniu do wjazdu i czasowego pobytu usługodawców kontraktowych.

2. Zgodnie z załącznikami VIII-D i VIII-G każda ze Stron zezwala na świadczenie usług na swoim terytorium przez usługodawców kontraktowych pochodzących z drugiej Strony, z uwzględnieniem następujących warunków:

a) osoby fizyczne są czasowo zaangażowane w świadczenie usług jako pracownicy osoby prawnej, która zawarła umowę o świadczenie usług na okres nieprzekraczający 12 miesięcy;

b) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony oferują usługi jako pracownicy osoby prawnej świadczącej usługi przez co najmniej rok bezpośrednio poprzedzający datę złożenia wniosku o wjazd na terytorium drugiej Strony, a ponadto posiadają, w momencie złożenia wniosku o wjazd na terytorium drugiej Strony, przynajmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe[1] w sektorze działalności, który jest przedmiotem umowy;

c) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony posiadają:

(i) wykształcenie wyższe lub kwalifikacje potwierdzające wiedzę na równoważnym poziomie[2] oraz

(ii) kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania działalności zgodnie z przepisami ustawowymi lub wykonawczymi bądź innymi środkami Strony, na terytorium której świadczona jest dana usługa;

d) z tytułu świadczenia usług na terytorium drugiej Strony osoby fizyczne nie otrzymują innego wynagrodzenia niż wynagrodzenie płacone przez osobę prawną zatrudniającą osobę fizyczną;

e) osoba fizyczna wjeżdża na terytorium zainteresowanej Strony w celu przebywania na nim czasowo przez łączny okres nieprzekraczajacy sześciu miesięcy, a w przypadku Luksemburga – 25 tygodni, w każdym dwunastomiesięcznym okresie bądź przez okres trwania umowy, w zależności od tego, który z tych okresów jest krótszy;

f) dostęp przyznany na mocy niniejszego artykułu odnosi się wyłącznie do działalności usługowej, która jest przedmiotem umowy, i nie uprawnia do posługiwania się tytułem zawodowym uznawanym na terytorium Strony, na którym świadczona jest usługa, oraz

---

[1] uzyskane po osiągnięciu pełnoletności.

[2] W przypadku gdy dyplom lub kwalifikacje nie zostały uzyskane na terytorium Strony, na którym świadczona jest usługa, Strona ta może ocenić, czy są one równoważne z wyższym wykształceniem wymaganym na jej terytorium.

g) liczba osób objętych umową o świadczenie usług nie jest większa, niż wynika to z konieczności zapewnienia wykonania umowy, zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi lub innymi środkami Strony, na terytorium której świadczona jest usługa.

ARTYKUŁ 157

Osoby wykonujące wolny zawód

Zgodnie z załącznikami VIII-D i VIII-G każda ze Stron zezwala na świadczenie usług na swoim terytorium przez osoby wykonujące wolny zawód pochodzące z drugiej Strony, z uwzględnieniem następujących warunków:

a) osoby fizyczne są czasowo zaangażowane w świadczenie usług jako osoby prowadzące działalność na własny rachunek zarejestrowane na terytorium drugiej Strony i otrzymały zamówienie na świadczenie usług na okres nieprzekraczający 12 miesięcy;

b) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony posiadają, w momencie złożenia wniosku o wjazd na terytorium drugiej Strony, przynajmniej sześcioletnie doświadczenie zawodowe w sektorze działalności, który jest przedmiotem umowy;

c) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony posiadają:

(i) wykształcenie wyższe lub kwalifikacje potwierdzające wiedzę na równoważnym poziomie[1] oraz

(ii) kwalifikacje zawodowe wymagane do wykonywania działalności zgodnie z przepisami ustawowymi lub wykonawczymi bądź innymi środkami Strony, na terytorium której świadczona jest dana usługa;

d) osoba fizyczna wjeżdża na terytorium zainteresowanej Strony w celu przebywania na nim czasowo przez łączny okres nieprzekraczajacy sześciu miesięcy, a w przypadku Luksemburga – 25 tygodni, w każdym dwunastomiesięcznym okresie bądź przez okres trwania umowy, w zależności od tego, który z tych okresów jest krótszy, oraz

e) dostęp przyznany na mocy niniejszego artykułu odnosi się wyłącznie do działalności usługowej, która jest przedmiotem umowy, i nie uprawnia do posługiwania się tytułem zawodowym uznawanym na terytorium Strony, na którym świadczona jest usługa.

[1] W przypadku gdy dyplom lub kwalifikacje nie zostały uzyskane na terytorium Strony, na którym świadczona jest usługa, Strona ta może ocenić, czy są one równoważne z wyższym wykształceniem wymaganym na jej terytorium.

SEKCJA E

RAMY REGULACYJNE

PODSEKCJA I

REGULACJE KRAJOWE

ARTYKUŁ 158

Zakres stosowania i definicje

1. Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków Stron dotyczących wymogów i procedur licencyjnych oraz wymogów i procedur kwalifikacyjnych wpływających na:

a) transgraniczne świadczenie usług;

b) ustanowienie na ich terytorium osób prawnych i fizycznych drugiej Strony oraz

c) tymczasowy pobyt na ich terytorium kategorii osób fizycznych, o których mowa w art. 153.

2. W przypadku transgranicznego świadczenia usług niniejsza sekcja ma zastosowanie wyłącznie do sektorów, w odniesieniu do których Strona podjęła określone zobowiązania i tylko w zakresie, w jakim te konkretne zobowiązania mają zastosowanie. W przypadku prowadzenia przedsiębiorstw niniejsza sekcja nie ma zastosowania do niektórych sektorów w zakresie, w jakim obowiązują zastrzeżenia ustanowione w załącznikach VIII-A i VIII-E. W przypadku tymczasowego pobytu osób fizycznych niniejsza sekcja nie ma zastosowania do niektórych sektorów w zakresie, w jakim obowiązują zastrzeżenia ustanowione w załącznikach VIII-C, VIII-D i VIII-G.

3. Niniejsza sekcja nie ma zastosowania do środków w zakresie, w jakim stanowią zastrzeżenia objęte planowaniem.

4. Do celów niniejszej sekcji:

a) „wymogi licencyjne” oznaczają wymogi merytoryczne inne niż wymogi kwalifikacyjne, które musi spełnić osoba fizyczna lub prawna, aby uzyskać, zmienić lub przedłużyć zezwolenie na prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1;

b) „procedury licencyjne” oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, których osoba fizyczna lub prawna starająca się o zezwolenie na prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1, w tym o zmianę lub przedłużenie licencji, musi przestrzegać, aby wykazać spełnienie wymogów licencyjnych;

c) „wymogi kwalifikacyjne” oznaczają wymogi merytoryczne dotyczące kwalifikacji osoby fizycznej do świadczenia usługi, których spełnienie należy wykazać w celu uzyskania zezwolenia na świadczenie danej usługi;

d) „procedury kwalifikacyjne” oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, których osoba fizyczna musi przestrzegać, aby wykazać wypełnienie wymogów kwalifikacyjnych w celu uzyskania zezwolenia na świadczenie danej usługi, oraz

e) „właściwy organ” oznacza każdą instytucję rządową lub organ na szczeblu centralnym, regionalnym lub lokalnym i organ pozarządowy wykonujący uprawnienia delegowane mu przez instytucje rządowe lub organy na szczeblu centralnym, regionalnym lub lokalnym, podejmujący decyzję o udzieleniu zezwolenia na świadczenie usług, w tym poprzez ustanowienie nieusługowej działalności gospodarczej lub w odniesieniu do zezwolenia na ustanowienie takiej działalności.

ARTYKUŁ 159

Warunki udzielenia licencji i kwalifikacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby środki dotyczące wymogów i procedur licencyjnych oraz wymogów i procedur kwalifikacyjnych oparte były na kryteriach uniemożliwiających właściwym organom wykonywanie prawa do oceny w sposób uznaniowy.

2. Kryteria, o których mowa w ust. 1, są:

a) proporcjonalne do celu z zakresu porządku publicznego;

b) jasne i jednoznaczne;

c) obiektywne;

d) określone z góry;

e) publikowane z wyprzedzeniem oraz

f) przejrzyste i dostępne.

3. Zezwolenie lub licencja przyznawane są natychmiast po ich wydaniu w świetle wyników stosownego badania stwierdzającego, że warunki ich uzyskania zostały spełnione.

4. Każda ze Stron utrzymuje lub ustanawia organy lub procedury sądowe, arbitrażowe lub administracyjne, które zapewniają, na żądanie poszkodowanego przedsiębiorcy lub usługodawcy, szybkie rozpatrzenie sprawy, a w uzasadnionych przypadkach także odpowiednie środki zaradcze dotyczące decyzji administracyjnych mających wpływ na prowadzenie przedsiębiorstw, transgraniczne świadczenie usług lub tymczasowy pobyt osób fizycznych w celach biznesowych. W przypadku gdy takie procedury nie są niezależne od agencji, której powierzono wydawanie odnośnych decyzji administracyjnych, każda ze Stron zapewnia rzeczywisty obiektywizm i bezstronność przy rozpatrywaniu odwołania.

5. W przypadku gdy liczba dostępnych licencji na dany rodzaj działalności jest ograniczona z powodu niedostatecznych zasobów naturalnych lub możliwości technicznych, każda ze Stron stosuje taką procedurę wyboru potencjalnych kandydatów, która w pełni gwarantuje bezstronność, przejrzystość, w tym między innymi wystarczające informowanie o uruchomieniu, przeprowadzeniu i ukończeniu procedury.

6. Z zastrzeżeniem wymogów określonych w niniejszym artykule, określając regulamin procedury kwalifikacji, każda ze Stron może uwzględniać uzasadnione cele związane z porządkiem publicznym, w tym względy zdrowia, bezpieczeństwa, ochrony środowiska i zachowania dziedzictwa kulturowego.

ARTYKUŁ 160

Procedury licencyjne i kwalifikacyjne

1. Procedury i formalności licencyjne i kwalifikacyjne muszą być jasne, publikowane z wyprzedzeniem oraz stanowić dla wnioskodawców gwarancję, że ich wniosek zostanie rozpatrzony w sposób obiektywny i bezstronny.

2. Procedury i formalności licencyjne i kwalifikacyjne muszą być tak proste, jak to możliwe, oraz nie mogą komplikować niepotrzebnie ani opóźniać świadczenia usługi. Wszelkie opłaty licencyjne[1], które wnioskodawcy ponoszą w związku ze złożeniem wniosku, muszą być uzasadnione i proporcjonalne do kosztów odnośnych procedur udzielania zezwoleń.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury stosowane przez właściwe organy i decyzje podejmowane przez nie w ramach procesu udzielania licencji lub zezwolenia były bezstronne w odniesieniu do wszystkich wnioskodawców. Właściwy organ podejmuje decyzje w sposób niezależny i nie odpowiada przed jakimkolwiek podmiotem świadczącym usługi, które wymagają licencji lub zezwolenia.

4. W przypadku gdy istnieją określone terminy składania wniosków, wnioskodawca jest uprawniony do złożenia wniosku w rozsądnym terminie. Właściwy organ bez zbędnej zwłoki przystępuje do rozpatrzenia wniosku. W miarę możliwości wnioski są przyjmowane w formacie elektronicznym na tych samych warunkach w zakresie autentyczności co wnioski papierowe.

[1] Opłaty licencyjne nie obejmują płatności aukcyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminacyjnych sposobów przyznawania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

5. Każda ze Stron zapewnia, aby rozpatrzenie wniosku, w tym podjęcie ostatecznej decyzji, następowało w rozsądnym terminie od złożenia kompletnego wniosku. Każda ze Stron stara się ustanowić zwykłe ramy czasowe dla rozpatrywania wniosków.

6. W przypadku gdy właściwy organ otrzyma wniosek, który uzna za niekompletny, w rozsądnym terminie od jego otrzymania informuje o tym wnioskodawcę, dając mu możliwość naprawienia niedociągnięć i w miarę możliwości wskazując dodatkowe informacje potrzebne do uzupełnienia wniosku.

7. W miarę możliwości zamiast oryginalnych dokumentów przyjmowane są uwierzytelnione kopie.

8. Właściwy organ bez zbędnej zwłoki informuje wnioskodawcę na piśmie o odrzuceniu wniosku. Co do zasady wnioskodawca jest też informowany, na żądanie, o powodach odrzucenia wniosku i o terminach odwołania od decyzji.

9. Każda ze Stron zapewnia, aby udzielona licencja lub zezwolenie wchodziły w życie bez zbędnej zwłoki zgodnie z określonymi w nich warunkami.

PODSEKCJA II

POSTANOWIENIA O ZASIĘGU OGÓLNYM

ARTYKUŁ 161

Wzajemne uznawanie

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie uniemożliwia którejkolwiek ze Stron nakładania na osoby fizyczne obowiązku posiadania niezbędnych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego wymaganego na terytorium, na którym świadczona jest usługa, w danym sektorze działalności.

2. Każda ze Stron zachęca właściwe organizacje zawodowe na swoim terytorium do przekazania Komitetowi Partnerstwa w składzie rozstrzygającym kwestie dotyczące handlu zaleceń dotyczących wzajemnego uznawania kwalifikacji i doświadczenia zawodowego w celu wypełnienia przez inwestorów i usługodawców, w całości lub w części, kryteriów stosowanych przez każdą ze Stron do wydawania zezwoleń, licencji, prowadzenia działalności i certyfikacji inwestorów i usługodawców, w szczególności w zakresie usług świadczonych w ramach wolnych zawodów.

3. Po otrzymaniu zalecenia, o którym mowa w ust. 2, Komitet Partnerstwa w składzie rozstrzygającym kwestie dotyczące handlu dokonuje w rozsądnym czasie przeglądu tego zalecenia w celu stwierdzenia, czy jest ono spójne z niniejszą Umową i na podstawie informacji w nim zawartych ocenia przede wszystkim:

a) zakres, w jakim są ze sobą zbieżne standardy i kryteria stosowane przez każdą ze Stron w celu wydawania zezwoleń, licencji, prowadzenia działalności i certyfikacji usługodawców i przedsiębiorców, oraz

b) potencjalną wartość ekonomiczną umowy o wzajemnym uznawaniu kwalifikacji i doświadczenia zawodowego.

4. Jeśli spełnione są wymogi określone w ust. 3, Komitet Partnerstwa w składzie rozstrzygającym kwestie dotyczące handlu określa działania niezbędne do rozpoczęcia negocjacji umowy o wzajemnym uznawaniu, a następnie zaleca, by właściwe organy Stron przystąpiły do negocjacji.

5. Każda taka umowa musi być zgodna z odpowiednimi postanowieniami porozumienia WTO, a w szczególności z art. VII Układu ogólnego w sprawie handlu usługami stanowiącego załącznik 1B do porozumienia WTO (GATS).

ARTYKUŁ 162

Przejrzystość i ujawnianie informacji poufnych

1. Każda ze Stron bezzwłocznie odpowiada na wszystkie wnioski drugiej Strony o szczegółowe informacje dotyczące wszelkich podejmowanych przez nią środków o zasięgu ogólnym lub umów międzynarodowych odnoszących się do niniejszej Umowy lub wpływających na nią. Każda ze Stron ustanawia także przynajmniej jeden punkt informacyjny, który na żądanie udziela inwestorom i usługodawcom drugiej Strony szczegółowych informacji na temat tych kwestii. Strony powiadamiają się nawzajem o punktach informacyjnych w ciągu trzech miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy. Punkty informacyjne nie muszą być depozytariuszami przepisów ustawowych i wykonawczych.

2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wymaga od którejkolwiek ze Stron dostarczenia informacji poufnych, których ujawnienie utrudniłoby egzekwowanie prawa lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym, czy też naruszałoby uzasadnione interesy handlowe poszczególnych przedsiębiorstw publicznych bądź prywatnych.

PODSEKCJA III

USŁUGI INFORMATYCZNE

ARTYKUŁ 163

Uzgodnienia dotyczące usług informatycznych

1. Liberalizując handel usługami informatycznymi zgodnie z sekcjami B, C i D, Strony stosują się do postanowień ust. 2–4.

2. Kod Centralnej Klasyfikacji Produktów (CPC[1]) 84, wykorzystywany przez Organizację Narodów Zjednoczonych do opisu usług informatycznych i usług powiązanych, obejmuje podstawowe funkcje wykorzystywane przy świadczeniu wszystkich takich usług: oprogramowanie komputerowe określone jako zestaw instrukcji wymaganych do pracy i komunikacji komputerów (łącznie z ich opracowaniem i wdrożeniem), przetwarzanie i przechowywanie danych oraz usługi powiązane, takie jak doradztwo i szkolenie dla pracowników klienta. Postęp technologiczny doprowadził do coraz częstszego oferowania takich usług w połączeniu z zakupem lub w formie pakietu usług powiązanych, które mogą obejmować niektóre lub wszystkie funkcje podstawowe. Przykładowo, usługi takie jak hosting stron i domen internetowych, usługi eksploracji danych i przetwarzanie siatkowe polegają na łączeniu podstawowych funkcji usług informatycznych.

[1] Centralna Klasyfikacja Produktów określona w dokumentach statystycznych Urzędu Statystycznego Narodów Zjednoczonych, seria M, nr 77, CPC prov, 1991.

3. Usługi informatyczne i usługi powiązane, niezależnie od tego, czy są świadczone poprzez sieć, w tym Internet, obejmują wszystkie usługi zapewniające:

a) doradztwo, strategię, analizę, planowanie, specyfikację, projektowanie, opracowanie, instalację, wdrożenie, integrowanie, testowanie, usuwanie błędów, aktualizowanie, wsparcie, pomoc techniczną lub zarządzanie komputerami bądź systemami komputerowymi;

b) oprogramowanie określone jako zestaw instrukcji wymaganych do pracy i komunikacji komputerów (zewnętrznej i wewnętrznej) oraz doradztwo, strategię, analizę, planowanie, specyfikację, projektowanie, opracowanie, instalację, wdrożenie, integrowanie, testowanie, usuwanie błędów, aktualizowanie, dostosowanie, konserwację, wsparcie, pomoc techniczną, zarządzanie oprogramowaniem lub jego użytkowanie;

c) przetwarzanie danych, przechowywanie danych, składowanie danych lub usługi w zakresie baz danych;

d) usługi konserwacji i naprawy maszyn biurowych oraz sprzętu, w tym komputerów, lub

e) usługi w zakresie szkolenia pracowników klienta, związane z oprogramowaniem, komputerami lub systemami komputerowymi, gdzie indziej niesklasyfikowane.

4. Usługi informatyczne i usługi powiązane umożliwiają świadczenie pozostałych usług, na przykład usług bankowych, drogą elektroniczną i w inny sposób. W takich przypadkach istotne jest rozróżnienie między usługami wspierającymi, na przykład hostingiem stron internetowych lub aplikacji, a usługami podstawowymi lub usługami w zakresie treści, takimi jak usługi bankowe, które są świadczone elektronicznie. W takich przypadkach usługi podstawowe lub w zakresie treści nie są objęte CPC 84.

PODSEKCJA IV

USŁUGI POCZTOWE[1]

ARTYKUŁ 164

Zakres stosowania i definicje

1. W niniejszej podsekcji określa się zasady dotyczące ram regulacyjnych dla wszystkich usług pocztowych.

2. Do celów niniejszej podsekcji oraz podsekcji B, C i D:

a) „zezwolenie” oznacza zezwolenie przyznane indywidualnemu usługodawcy przez organ regulacyjny, które jest wymagane przed rozpoczęciem wykonywania działalności polegającej na świadczeniu danej usługi, oraz

b) „usługa powszechna” oznacza ciągłe świadczenie minimalnego zestawu usług pocztowych o określonej jakości we wszystkich punktach na terytorium Strony.

ARTYKUŁ 165

Zapobieganie praktykom szkodliwym dla rynku

Każda ze Stron zapewnia, aby żaden usługodawca pocztowy podlegający obowiązkowi świadczenia usługi powszechnej lub mający monopol pocztowy nie stosował praktyk szkodliwych dla rynku, takich jak:

[1] Niniejsza sekcja ma zastosowanie do CPC 7511 i CPC 7512.

a) wykorzystanie przychodów z tytułu świadczenia takiej usługi do subsydiowania skrośnego usługi przesyłki ekspresowej lub jakiejkolwiek innej usługi niebędącej usługą powszechną oraz

b) stosowanie nieuzasadnionego rozróżnienia między klientami, takimi jak przedsiębiorstwa, podmioty wysyłające przesyłki masowe czy konsolidatorzy w zakresie opłat lub innych warunków świadczenia usług wchodzących w zakres obowiązku świadczenia usługi powszechnej lub monopolu pocztowego.

ARTYKUŁ 166

Usługa powszechna

1. Każda ze Stron ma prawo do określenia rodzaju obowiązku świadczenia usługi powszechnej, jaki zamierza utrzymać. Takie obowiązki nie będą uważane za antykonkurencyjne jako takie, pod warunkiem że będą wprowadzane w sposób przejrzysty, niedyskryminacyjny i będą konkurencyjnie neutralne oraz że nie będą bardziej uciążliwe, niż to jest konieczne dla rodzaju usługi powszechnej określonej przez Stronę.

2. Opłaty za usługę powszechną muszą być przystępne i spełniać potrzeby użytkowników.

ARTYKUŁ 167

Zezwolenia

1. Każda ze Stron powinna dążyć do zastąpienia zezwoleń na usługi nieobjęte zakresem usługi powszechnej zwykłą rejestracją.

2. Jeżeli wymagane jest zezwolenie:

a) warunki wydawania zezwoleń, które nie mogą być bardziej uciążliwe, niż to konieczne do osiągnięcia ich celu, są podawane do publicznej wiadomości;

b) wnioskodawca otrzymuje, na żądanie, uzasadnienie odmowy wydania zezwolenia oraz

c) każda ze Stron przewiduje procedurę odwołania do niezależnego organu, która jest przejrzysta, niedyskryminacyjna i oparta na obiektywnych kryteriach.

ARTYKUŁ 168

Niezależność organu regulacyjnego

Organ regulacyjny musi być prawnie odrębny od podmiotów świadczących usługi pocztowe i kurierskie i nie ponosi przed nimi odpowiedzialności. Decyzje organu regulacyjnego i stosowane przezeń procedury muszą być bezstronne w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku.

ARTYKUŁ 169

Stopniowe zbliżenie przepisów

Strony uznają znaczenie stopniowego zbliżenia ustawodawstwa Republiki Armenii w dziedzinie usług pocztowych do przepisów Unii Europejskiej.

PODSEKCJA V

SIECI I USŁUGI ŁĄCZNOŚCI ELEKTRONICZNEJ

ARTYKUŁ 170

Zakres stosowania i definicje

1. W niniejszej podsekcji określa się zasady dotyczące ram regulacyjnych dla zapewniania sieci komunikacji elektronicznej i świadczenia usług komunikacji elektronicznej, które są liberalizowane na mocy postanowień sekcji B, C i D.

2. Do celów niniejszej podsekcji:

a) „sieć łączności elektronicznej” oznacza systemy transmisyjne oraz, w stosownych przypadkach, urządzenia przełączające lub routingowe oraz inne zasoby, w tym nieaktywne elementy sieci, które umożliwiają przekazywanie sygnałów przewodowo, za pomocą radia, środków optycznych lub innych środków elektromagnetycznych;

b) „usługa łączności elektronicznej” oznacza usługę, która w całości lub w dużej części polega na przekazywaniu sygnałów za pomocą sieci łączności elektronicznej, w tym usługi telekomunikacyjne i usługi transmisji w sieciach używanych do nadawania; usługi te nie obejmują usług dostarczania treści przekazywanych za pomocą sieci lub usług łączności elektronicznej lub sprawowania kontroli edytorskiej nad tymi treściami;

c) „publiczna usługa łączności elektronicznej” oznacza usługę łączności elektronicznej, co do której Strona wymaga, wprost lub w praktyce, aby była publicznie dostępna;

d) „publiczna sieć łączności elektronicznej” oznacza sieć łączności elektronicznej wykorzystywaną całkowicie lub głównie do świadczenia publicznie dostępnych usług łączności elektronicznej i wspierającą przekazywanie informacji pomiędzy urządzeniami końcowymi sieci;

e) „publiczna usługa telekomunikacyjna” oznacza usługę przekazu telekomunikacyjnego, co do której Strona wymaga, wprost lub w praktyce, aby była publicznie dostępna; usługi takie mogą obejmować między innymi telegraf, telefon, teleks oraz przekazywanie danych, które obejmuje przeważnie transmisję w czasie rzeczywistym informacji dostarczanych przez klienta pomiędzy co najmniej dwoma punktami, bez żadnej zmiany formy lub treści informacji klienta;

f) „organ regulacyjny w sektorze łączności elektronicznej” oznacza organ lub organy, którym Strona powierzyła regulowanie łączności elektronicznej, o której mowa w niniejszej podsekcji;

g) „infrastruktura podstawowa” oznacza infrastrukturę publicznej sieci łączności elektronicznej oraz usługi:

(i) które są wyłącznie lub w większości dostarczane przez jednego dostawcę lub ograniczoną liczbę dostawców oraz

(ii) których z przyczyn ekonomicznych lub technicznych nie można łatwo zastąpić w celu świadczenia usługi;

h) „urządzenia towarzyszące” oznaczają takie usługi towarzyszące, infrastrukturę fizyczną oraz inne urządzenia lub elementy związane z siecią łączności elektronicznej lub usługą łączności elektronicznej, które umożliwiają lub wspierają świadczenie usług za pośrednictwem tej sieci lub usługi lub które mogą służyć do tego celu, i obejmują między innymi budynki lub wejścia do budynków, okablowanie budynków, anteny, wieże i inne konstrukcje nośne, kanały, przewody, maszty, studzienki i szafki;

i) „główny dostawca”[1] w sektorze łączności elektronicznej to dostawca, który może istotnie wpływać na warunki uczestnictwa w odpowiednim rynku usług łączności elektronicznej, w odniesieniu do cen i podaży, w wyniku kontrolowania infrastruktury podstawowej lub wykorzystania swojej pozycji rynkowej;

j) „dostęp” oznacza udostępnienie obiektów lub usług innemu usługodawcy na określonych warunkach w celu świadczenia usług łączności elektronicznej i obejmuje między innymi dostęp do:

(i) elementów sieci i urządzeń towarzyszących, co może się wiązać z podłączeniem urządzeń za pomocą środków stacjonarnych lub niestacjonarnych (w szczególności obejmuje to dostęp do lokalnej pętli abonenckiej oraz urządzeń i usług niezbędnych do świadczenia usług w lokalnej pętli abonenckiej);

(ii) infrastruktury fizycznej, w tym budynków, kanałów i masztów;

(iii) odpowiednich systemów oprogramowania, w tym systemów wsparcia operacyjnego;

(iv) systemów informacyjnych lub baz danych na potrzeby przygotowywania zamówień, dostaw, zamawiania, konserwacji i napraw oraz fakturowania;

---

[1] Strony zgodnie przyjmują, że „główny dostawca” jest równoważny z dostawcą o znaczącej pozycji rynkowej.

(v) translacji numerów lub systemów zapewniających analogiczne funkcje;

(vi) stacjonarnych i ruchomych sieci, w szczególności do celów roamingu, oraz

(vii) usług sieci wirtualnych;

k) „wzajemne połączenie” oznacza fizyczne i logiczne połączenie publicznych sieci łączności elektronicznej wykorzystywanych przez tego samego usługodawcę lub przez różnych usługodawców, aby umożliwić użytkownikom jednego usługodawcy komunikowanie się z użytkownikami tego samego lub innego usługodawcy bądź uzyskiwanie dostępu do usług świadczonych przez innego usługodawcę, usług, które mogą być świadczone przez zaangażowane podmioty lub inne podmioty, które mają dostęp do tej sieci;

l) „usługa powszechna” oznacza minimalny zestaw usług o określonej jakości, które mają być dostępne dla wszystkich użytkowników na terytorium Strony, niezależnie od ich geograficznej lokalizacji i po przystępnych cenach; jej zakres i zasady wdrażania ustala każda ze Stron;

m) „przenoszenie numerów” oznacza dostępną dla wszystkich użytkowników publicznych usług łączności elektronicznej, którzy sobie tego zażyczą, możliwość zachowania w tym samym miejscu tych samych numerów telefonu bez pogorszenia jakości, niezawodności oraz łatwości korzystania przy zmianie pomiędzy tymi samymi kategoriami dostawców publicznych usług łączności elektronicznej.

ARTYKUŁ 171

Organ regulacyjny

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organy regulacyjne ds. usług i sieci łączności elektronicznej były prawnie odrębne i funkcjonalnie niezależne od jakichkolwiek dostawców sieci łączności elektronicznej, usług łączności elektronicznej i urządzeń łączności elektronicznej.

2. Strona, która zachowa własność lub kontrolę nad dostawcą sieci lub usług łączności elektronicznej, zapewnia skuteczne oddzielenie strukturalne funkcji regulacyjnych od działalności związanej z własnością lub kontrolą. Organ regulacyjny działa w sposób niezależny i nie zwraca się do żadnego innego organu z prośbą o instrukcje dotyczące wykonywania obowiązków przypisanych mu na mocy prawa krajowego ani nie przyjmuje takich instrukcji.

3. Każda ze Stron zapewnia, by jej organy regulacyjne posiadały wystarczające uprawnienia do regulacji danego sektora oraz dysponowały środkami finansowymi i zasobami ludzkimi wystarczającymi do wypełniania przypisanych im zadań. Uprawnienia do zawieszenia lub uchylenia decyzji krajowych organów regulacyjnych mają wyłącznie organy odwoławcze, o których mowa w ust. 7.

Zadania powierzone organowi regulacyjnemu są podawane do wiadomości publicznej w łatwo dostępny i zrozumiały sposób, zwłaszcza gdy takie zadania są powierzone większej liczbie organów. Każda ze Stron zapewnia, by jej organy regulacyjne dysponowały osobnymi budżetami rocznymi. Budżety te udostępnia się publicznie.

4. Decyzje organu regulacyjnego i stosowane przezeń procedury muszą być bezstronne w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku.

5. Kompetencje organów regulacyjnych muszą być wykonywane z zachowaniem przejrzystości i w odpowiednim czasie.

6. Organy regulacyjne mają uprawnienia niezbędne do zapewnienia, aby dostawcy sieci i usług łączności elektronicznej udzielali im niezwłocznie na żądanie wszelkich informacji, w tym informacji finansowych, niezbędnych organom regulacyjnym do wypełniania ich zadań zgodnie z postanowieniami niniejszej podsekcji. Informacje, o których mowa powyżej, muszą być proporcjonalne do wykonywanych przez organy regulacyjne zadań oraz przetwarzane zgodnie z wymogami poufności.

7. Użytkownik lub dostawca, którego dotyczy decyzja organu regulacyjnego, ma prawo odwołać się od niej do organu odwoławczego niezależnego od zainteresowanych stron. Organ taki, który może być sądem, musi dysponować odpowiednią wiedzą fachową pozwalającą mu na skuteczne wypełnianie jego funkcji. Musi być przy tym odpowiednio uwzględniona istota sprawy, a mechanizm odwoławczy musi być skuteczny. W przypadku gdy organ odpowiedzialny za procedurę odwoławczą nie ma charakteru sądowego, każda ze Stron zapewnia, aby jego decyzje były zawsze uzasadniane na piśmie oraz aby decyzje takie podlegały przeglądowi przeprowadzanemu przez bezstronny i niezależny organ sądowy. Decyzje podejmowane przez organy odwoławcze muszą być skutecznie egzekwowane. Do czasu rozpatrzenia odwołania decyzja organu regulacyjnego pozostaje w mocy, chyba że zgodnie z prawem krajowym zostaną zastosowane środki przejściowe.

8. Każda ze Stron zapewnia, by szef organu regulacyjnego lub, w stosownych przypadkach, członkowie organu kolegialnego pełniący tę funkcję w ramach organu regulacyjnego, lub osoby je zastępujące mogli być zwolnieni, wyłącznie jeśli nie spełniają warunków niezbędnych do wykonywania ich obowiązków, określonych z góry w prawie krajowym. Decyzja o zwolnieniu zostaje podana do publicznej wiadomości w chwili zwolnienia. Zwolniony szef organu regulacyjnego lub, w stosownych przypadkach, członkowie organu kolegialnego pełniący tę funkcję, otrzymują uzasadnienie i mają prawo do żądania jego publikacji w przypadkach, w których w przeciwnym razie tak by się nie stało, w wyniku czego uzasadnienie musi zostać opublikowane.

ARTYKUŁ 172

Zezwolenie na udostępnianie sieci i świadczenie usług łączności elektronicznej

1. Każda ze Stron w miarę możliwości zezwala na udostępnianie sieci łączności elektronicznej lub świadczenie usług łączności elektronicznej na podstawie zwykłego powiadomienia. Po otrzymaniu takiego powiadomienia od usługodawcy nie wymaga się uzyskania jednoznacznej decyzji ani innego aktu administracyjnego wydanego przez krajowy organ regulacyjny przed rozpoczęciem wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia. Prawa i obowiązki wynikające z takiego zezwolenia podawane są do wiadomości publicznej w łatwo dostępnej formie. Obowiązki te powinny być proporcjonalne do danej usługi.

2. W razie potrzeby Strona może wymagać licencji na użytkowanie częstotliwości radiowych i numerów w celu:

a) uniknięcia szkodliwych zakłóceń;

b) zapewnienia jakości technicznej usługi;

c) zagwarantowania efektywnego wykorzystania widma lub

d) osiągnięcia innych celów interesu ogólnego.

3. Jeżeli Strona wymaga licencji, zobowiązana jest zapewnić, aby:

a) wszystkie kryteria udzielania licencji i rozsądny termin, w jakim zwykle należy podjąć decyzję w sprawie wniosku o licencję, były podawane do wiadomości publicznej;

b) wnioskodawca otrzymywał, na żądanie, pisemne uzasadnienie odmowy wydania licencji;

c) wnioskodawca miał możliwość odwołania się do organu odwoławczego w przypadku odmowy wydania licencji.

4. Wszelkie koszty administracyjne są nakładane na usługodawców w sposób obiektywny, przejrzysty, proporcjonalny i minimalizujący koszty. Wszelkie koszty administracyjne nałożone przez Stronę na usługodawców udostępniających sieć lub świadczących usługę na podstawie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, lub licencji, o której mowa w ust. 2, ograniczają się do rzeczywistych kosztów administracyjnych zwykle ponoszonych w związku z zarządzaniem, kontrolą i egzekwowaniem obowiązujących zezwoleń i licencji. Takie koszty administracyjne mogą obejmować koszty współpracy międzynarodowej, harmonizacji i normalizacji, analizy rynkowej, monitorowania zgodności i pozostałych kontroli rynku, jak również prac normatywnych związanych z przygotowaniem i egzekwowaniem ustawodawstwa i decyzji administracyjnych, takich jak decyzje w sprawie dostępu i wzajemnych połączeń.

Koszty administracyjne, o których mowa w akapicie pierwszym, nie obejmują płatności aukcyjnych, przetargowych ani innych niedyskryminacyjnych sposobów przyznawania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

ARTYKUŁ 173

Rzadkie zasoby

1. Wszelkie procedury dotyczące rozmieszczenia i wykorzystania rzadkich zasobów, w tym widma radiowego, numerów i pierwszeństwa, przeprowadza się w sposób jawny, obiektywny, terminowy, przejrzysty, niedyskryminacyjny i proporcjonalny. Każda ze Stron opiera swoje procedury na obiektywnych, przejrzystych, niedyskryminacyjnych i proporcjonalnych kryteriach.

2. Aktualny stan przyznanych częstotliwości podaje się do wiadomości publicznej, jednakże nie wymaga się szczegółowej identyfikacji widma radiowego przyznanego na realizację określonych zadań rządowych.

3. Każda ze Stron zachowuje prawo do ustanowienia i stosowania środków zarządzania widmem i częstotliwościami, które mogą spowodować ograniczenie liczby dostawców usług łączności elektronicznej, o ile robi to w sposób zgodny z niniejszą Umową. Prawo to obejmuje możliwość przyznawania częstotliwości przy uwzględnieniu bieżących i przyszłych potrzeb oraz dostępności widma radiowego. Środków wprowadzonych przez Stronę przyznającą i przypisującą widmo i zarządzającą częstotliwością nie uznaje się za środki same w sobie niezgodne z art. 144, 149 i 150.

ARTYKUŁ 174

Dostęp i wzajemne połączenia

1. Dostęp i wzajemne połączenia są co do zasady uzgadniane w ramach negocjacji handlowych między zainteresowanymi usługodawcami.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby każdy dostawca usług łączności elektronicznej miał prawo, a w przypadku żądania ze strony innego usługodawcy – obowiązek, negocjowania wzajemnych połączeń z innymi usługodawcami do celów udostępniania publicznych sieci i usług łączności elektronicznej. Żadna ze Stron nie utrzymuje żadnych środków prawnych ani administracyjnych, które zobowiązywałyby dostawców zapewniających dostęp lub wzajemne połączenia do oferowania różnych warunków różnym usługodawcom za równoważne usługi lub nakładających na nich obowiązki niezwiązane ze świadczoną usługą.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby usługodawcy uzyskujący informacje od innego usługodawcy podczas negocjowania dostępu lub uzgodnień o wzajemnych połączeniach mogli wykorzystać takie informacje wyłącznie do celów, dla których zostały one przekazane, i zawsze z poszanowaniem poufności przekazanych lub przechowywanych informacji.

4. Każda ze Stron zapewnia, by główny dostawca na jej terytorium zapewniał dostawcom usług łączności elektronicznej dostęp do infrastruktury podstawowej, w tym między innymi do elementów sieci, urządzeń towarzyszących i usług towarzyszących, na rozsądnych i niedyskryminacyjnych[1] warunkach.

[1] Do celów niniejszej podsekcji określenie niedyskryminacyjny oznacza zasady traktowania narodowego, określone w art. 150, jak również odzwierciedla właściwe w tym sektorze stosowanie tego terminu, rozumianego jako „wymogi i warunki nie mniej korzystne niż te przyznane jakiemukolwiek innemu użytkownikowi podobnych publicznych usług lub sieci łączności elektronicznej w podobnych okolicznościach”.

5. W przypadku publicznych usług telekomunikacyjnych zapewnia się wzajemne połączenie z głównym dostawcą w dowolnym punkcie sieci, w którym taki dostęp jest technicznie możliwy. Takie wzajemne połączenia są zapewniane:

a) na niedyskryminacyjnych warunkach (włączając w to normy i specyfikacje techniczne, jakość i konserwację) i po niedyskryminacyjnych stawkach, a ich jakość musi być nie mniej korzystna niż ta oferowana w przypadku własnych usług podobnych takiego głównego dostawcy lub podobnych usług niezrzeszonych usługodawców, ich spółek zależnych lub innych podmiotów zrzeszonych;

b) bez zbędnych opóźnień, na warunkach (włączając w to normy i specyfikacje techniczne, jakość i konserwację) i po cenach uwzględniających koszty, które są przejrzyste, rozsądne, uwzględniają wydajność ekonomiczną oraz są w wystarczającym stopniu wyodrębnione, tak że usługodawca nie musi płacić za elementy sieci ani infrastrukturę, których nie potrzebuje do świadczenia usługi, oraz

c) na żądanie, w punktach innych niż punkty zakończenia sieci oferowane większości użytkowników, z zastrzeżeniem opłat odzwierciedlających koszty budowy niezbędnej dodatkowej infrastruktury.

6. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury stosowane do wzajemnych połączeń z głównym dostawcą były udostępnione do wiadomości publicznej i by główni dostawcy podawali do wiadomości publicznej swoje umowy o wzajemnych połączeniach albo, w stosownych przypadkach, oferty dotyczące wzajemnych połączeń.

ARTYKUŁ 175

Środki ochronne w zakresie konkurencyjności stosowane wobec głównych dostawców

Każda ze Stron wprowadza lub utrzymuje właściwe środki do celów zapobiegania sytuacjom, w których usługodawcy, którzy pojedynczo lub wspólnie są głównymi dostawcami, rozpoczynają lub kontynuują stosowanie praktyk antykonkurencyjnych. Takie praktyki antykonkurencyjne obejmują w szczególności:

a) uczestniczenie w antykonkurencyjnym subsydiowaniu skrośnym;

b) wykorzystywanie informacji uzyskanych od konkurentów w antykonkurencyjnych celach oraz

c) nieudostępnianie w odpowiednim czasie innym usługodawcom informacji technicznych dotyczących podstawowej infrastruktury oraz informacji handlowych niezbędnych do świadczenia przez nich usług.

ARTYKUŁ 176

Usługa powszechna

1. Każda ze Stron ma prawo do określenia rodzaju obowiązków świadczenia usługi powszechnej, jakie zamierza utrzymać.

2. Takie obowiązki świadczenia usługi powszechnej nie są uważane za antykonkurencyjne same w sobie, pod warunkiem że są nakładane w sposób przejrzysty, obiektywny i niedyskryminacyjny. Nakładanie takich obowiązków musi być również neutralne w odniesieniu do konkurencji i nie może być bardziej uciążliwe, niż jest to konieczne dla rodzaju usługi powszechnej określonego przez Stronę.

3. Do świadczenia usługi powszechnej powinni kwalifikować się wszyscy dostawcy sieci lub usług łączności elektronicznej. Wyznaczanie dostawców usługi powszechnej odbywa się za pomocą wydajnego, przejrzystego i niedyskryminacyjnego mechanizmu. Każda ze Stron ocenia, w miarę potrzeby, czy świadczenie usługi powszechnej stanowi niesprawiedliwe obciążenie dla usługodawcy wyznaczonego do świadczenia takiej usługi. W przypadkach uzasadnionych taką oceną i biorąc pod uwagę korzyści rynkowe dla usługodawcy świadczącego usługę powszechną, organy regulacyjne określają, czy wymagany jest mechanizm służący wyrównaniu kosztów ponoszonych przez danego usługodawcę lub podziałowi kosztów netto wynikających z obowiązku świadczenia usługi powszechnej.

ARTYKUŁ 177

Możliwość przenoszenia numeru

Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych usług łączności elektronicznej umożliwiali przenoszenie numerów na rozsądnych warunkach.

ARTYKUŁ 178

Poufność informacji

Każda ze Stron zapewnia poufność łączności elektronicznej i związanych z nią danych o przekazie za pośrednictwem publicznej sieci łączności elektronicznej i publicznie dostępnych usług takiej łączności, w sposób nieograniczający handlu usługami.

ARTYKUŁ 179

Rozstrzyganie sporów dotyczących łączności elektronicznej

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku sporu pomiędzy dostawcami sieci lub usług łączności elektronicznej w związku z prawami i obowiązkami na mocy niniejszej podsekcji dany organ regulacyjny na wniosek jednej ze stron wydawał wiążącą decyzję w celu rozstrzygnięcia sporu w najkrótszym możliwym terminie, a w każdym przypadku w ciągu czterech miesięcy, z wyjątkiem szczególnych okoliczności.

2. Jeżeli spór dotyczy transgranicznego świadczenia usług, zainteresowane organy regulacyjne koordynują swoje działania, aby umożliwić rozstrzygnięcie sporu.

3. Decyzja organu regulacyjnego jest podawana do wiadomości publicznej z uwzględnieniem wymogów tajemnicy handlowej. Zainteresowane strony otrzymują pełne uzasadnienie decyzji i mają prawo do wniesienia odwołania od niej zgodnie z art. 172 ust. 7.

4. Procedura określona w niniejszym artykule nie wyklucza wniesienia przez którąkolwiek z zainteresowanych stron skargi do sądu.

ARTYKUŁ 180

Stopniowe zbliżenie przepisów

Strony uznają znaczenie stopniowego zbliżenia ustawodawstwa Republiki Armenii w dziedzinie sieci łączności elektronicznej do przepisów Unii Europejskiej.

PODSEKCJA VI

USŁUGI FINANSOWE

ARTYKUŁ 181

Zakres stosowania i definicje

1. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do środków wpływających na usługi finansowe, w zakresie, w jakim usługi finansowe są liberalizowane na mocy postanowień sekcji B, C i D.

2. Do celów niniejszego rozdziału „usługa finansowa" oznacza dowolną usługę o charakterze finansowym oferowaną przez podmiot Strony świadczący usługi finansowe. Usługi finansowe obejmują usługi ubezpieczeniowe i związane z ubezpieczeniami, jak również usługi bankowe i inne usługi finansowe.

3. Usługi ubezpieczeniowe i związane z ubezpieczeniami, o których mowa w ust. 2, obejmują następujące rodzaje usług:

a) ubezpieczenia bezpośrednie (w tym koasekuracja):

(i) na życie oraz

(ii) pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe;

b) reasekuracja i retrocesja;

c) pośrednictwo ubezpieczeniowe, takie jak usługi brokerskie i agencyjne, oraz

d) pomocnicze usługi ubezpieczeniowe, takie jak doradztwo ubezpieczeniowe, usługi aktuarialne, ocena ryzyka oraz likwidacja szkód.

4. Usługi bankowe i inne usługi finansowe (z wyjątkiem usług ubezpieczeniowych i związanych z ubezpieczeniami), o których mowa w ust. 2, obejmują:

a) przyjmowanie depozytów i innych funduszy zwrotnych od ludności;

b) udzielanie wszelkiego rodzaju pożyczek i kredytów, w tym kredytów konsumenckich i kredytów hipotecznych, faktoring oraz finansowanie transakcji handlowych;

c) leasing finansowy;

d) wszelkie usługi w sferze płatności i transferu środków pieniężnych, w tym kart kredytowych, obciążeniowych, debetowych, czeków podróżnych oraz czeków bankierskich;

e) gwarancje i zobowiązania;

f) operacje przeprowadzane na własny rachunek lub na zlecenie klientów, zarówno na giełdzie, jak i poza giełdą, bądź w inny sposób za pomocą:

(i) instrumentów rynku pieniężnego (w tym czeków, weksli, certyfikatów depozytowych);

(ii) walut obcych;

(iii) instrumentów pochodnych, w tym, ale nie wyłącznie, transakcji typu futures i opcji;

(iv) instrumentów kursu walutowego i stóp procentowych, włączając w to produkty takie jak swapy, kontrakty terminowe na stopę procentową;

(v) zbywalnych papierów wartościowych oraz

(iv) innych zbywalnych instrumentów i aktywów finansowych, w tym kruszców w sztabach;

g) uczestnictwo w emisji wszelkiego rodzaju papierów wartościowych, w tym w gwarantowaniu emisji i inwestycjach (publicznych lub prywatnych) w charakterze agenta oraz świadczenie usług z tym związanych;

h) pośrednictwo na rynku pieniężnym;

i) zarządzanie majątkiem, a szczególnie zarządzanie środkami pieniężnymi i portfelem aktywów, wszelkie formy zarządzania inwestycjami zbiorowymi, zarządzanie funduszem emerytalnym oraz usługi w zakresie przechowywania, deponowania i powiernictwa;

j) usługi rozrachunkowe i rozliczeniowe w odniesieniu do aktywów finansowych, takich jak papiery wartościowe, instrumenty pochodne i inne instrumenty zbywalne;

k) dostarczanie i przekazywanie informacji finansowych, przetwarzanie danych finansowych i udostępnianie związanego z nimi oprogramowania oraz

l) doradztwo, pośrednictwo i inne pomocnicze usługi finansowe w odniesieniu do wszystkich rodzajów działalności wymienionych w niniejszym ustępie, w tym badanie zdolności kredytowej i analiza kredytowa, badania i doradztwo w odniesieniu do inwestycji i tworzenia portfela aktywów, doradztwo w zakresie nabywania oraz restrukturyzacji i strategii przedsiębiorstw.

5. Do celów niniejszej podsekcji:

a) „podmiot świadczący usługi finansowe" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną Strony, która zamierza świadczyć lub świadczy usługi finansowe, a nie jest podmiotem publicznym;

b) „podmiot publiczny" oznacza:

(i) rząd, bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną Strony lub podmiot będący własnością Strony lub kontrolowany przez Stronę, który jest głównie zaangażowany w realizowanie funkcji publicznych lub działań do celów publicznych, wyłączając podmioty głównie zaangażowane w świadczenie usług finansowych na warunkach komercyjnych, lub

(ii) podmiot prywatny realizujący zadania wykonywane zwykle przez bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną – w zakresie wykonywania tych zadań;

c) „nowa usługa finansowa" oznacza usługę o charakterze finansowym, w tym usługi związane z istniejącymi i nowymi produktami lub sposób, w jaki produkt jest dostarczany, która nie jest świadczona przez jakikolwiek podmiot świadczący usługi finansowe na terytorium Strony, ale która świadczona jest na terytorium drugiej Strony.

ARTYKUŁ 182

Wyłączenie ze względów ostrożności

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie stanowi przeszkody dla przyjęcia lub utrzymywania przez Stronę środków ze względów ostrożnościowych, takich jak:

a) ochrona inwestorów, deponentów, ubezpieczonych lub osób, względem których podmioty świadczące usługi finansowe mają obowiązek powierniczy;

b) zapewnienie integralności i stabilności jej systemu finansowego.

2. Środki te nie mogą być bardziej uciążliwe, niż to konieczne do osiągnięcia ich celu.

3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako nakładające na Stronę obowiązek ujawnienia informacji odnoszących się do interesów i rachunków indywidualnych klientów, ani jakiejkolwiek informacji poufnej lub informacji zastrzeżonej będącej w posiadaniu podmiotów publicznych.

ARTYKUŁ 183

Skuteczna i przejrzysta regulacja

1. Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby udostępniać z wyprzedzeniem wszystkim zainteresowanym osobom treść wszystkich aktów o zasięgu ogólnym, które Strona ta zamierza przyjąć, w celu umożliwienia takim osobom zgłoszenia uwag do tych aktów. Proponowane akty są udostępniane:

a) poprzez publikację urzędową lub

b) w innej formie pisemnej lub elektronicznej.

2. Każda ze Stron udostępnia zainteresowanym osobom swoje wymogi dotyczące wypełniania wniosków odnoszących się do świadczenia usług finansowych.

Na życzenie wnioskodawcy zainteresowana Strona informuje wnioskodawcę o statusie jego wniosku. Zainteresowana Strona bez zbędnej zwłoki powiadamia wnioskodawcę o konieczności przekazania przez niego dodatkowych informacji.

3. Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby zapewnić wdrażanie i stosowanie na jej terytorium międzynarodowych norm dotyczących regulacji i nadzoru nad sektorem usług finansowych oraz dotyczących przeciwdziałania unikaniu zobowiązań podatkowych i uchylaniu się od nich. Do takich międzynarodowych norm należą między innymi:

a) „Podstawowe zasady efektywnego nadzoru bankowego" przyjęte przez komitet bazylejski;

b) „Podstawowe Zasady Ubezpieczeń" Międzynarodowego Stowarzyszenia Organów Nadzoru Ubezpieczeniowego;

c) „Cele i zasady regulacji papierów wartościowych" Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych;

d) Umowa OECD o wymianie informacji w sprawach podatkowych;

e) Deklaracja w sprawie przejrzystości i wymiany informacji w sprawach podatkowych przyjęta w ramach G-20 oraz

f) „Czterdzieści zaleceń w sprawie prania pieniędzy” i „Dziewięć specjalnych zaleceń w sprawie finansowania terroryzmu” Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy.

4. Strony biorą pod uwagę „Dziesięć głównych zasad wymiany informacji” opublikowanych przez Ministrów Finansów państw G7 i dokładają wszelkich starań, by stosować te zasady we wzajemnych stosunkach.

ARTYKUŁ 184

Nowe usługi finansowe

Każda ze Stron zezwala podmiotom świadczącym usługi finansowe pochodzącym z drugiej Strony na świadczenie wszelkich nowych usług finansowych podobnych do tych, na które Strona pozwoliłaby swoim własnym podmiotom świadczącym usługi finansowe w ramach swojego ustawodawstwa krajowego w podobnych okolicznościach. Strona może określić formę prawną świadczonej usługi i może wymagać uzyskania zezwolenia na świadczenie danej usługi. W przypadkach, w których wymagane jest takie zezwolenie, decyzja w sprawie jego przyznania powinna zostać wydana w rozsądnym terminie, a odmowa może nastąpić wyłącznie ze względów ostrożności zgodnych z postanowieniami art. 182.

ARTYKUŁ 185

Przetwarzanie danych

1. Każda ze Stron zezwala podmiotom świadczącym usługi finansowe pochodzącym z drugiej Strony na przekazywanie informacji w formie elektronicznej lub w innej formie, na i z jej terytorium, na potrzeby przetwarzania danych, w przypadku gdy takie przetwarzanie jest wymagane do zwykłego prowadzenia działalności przez taki podmiot świadczący usługi finansowe.

2. Żadne z postanowień ust. 1 nie ogranicza prawa żadnej ze Stron do ochrony danych osobowych i prywatności, o ile takie prawo nie jest wykorzystywane do obejścia postanowień niniejszej Umowy.

3. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje odpowiednie zabezpieczenia w celu ochrony prywatności oraz podstawowych praw i wolności osób, w szczególności w odniesieniu do przekazywania danych osobowych.

ARTYKUŁ 186

Szczególne wyjątki

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być rozumiane jako uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron, w tym ich podmiotom publicznym, wyłączne prowadzenie działalności lub świadczenie na jej terytorium usług w ramach powszechnego programu emerytalnego lub ustawowego systemu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy działalność taka może być, w świetle przepisów krajowych Strony, realizowana przez podmioty świadczące usługi finansowe konkurujące z podmiotami publicznymi lub prywatnymi.

2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie ma zastosowania do działalności banku centralnego ani władz monetarnych bądź innego podmiotu publicznego w wykonywaniu polityki pieniężnej lub kursowej.

3. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być rozumiane jako uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron, w tym ich podmiotom publicznym, realizowanie działań lub świadczenie usług na swoim terytorium na zasadzie wyłączności na rachunek Strony lub jej podmiotów publicznych, z wykorzystaniem gwarancji przez nie udzielonych lub z użyciem ich zasobów finansowych.

ARTYKUŁ 187

Organizacje samoregulacyjne

W przypadku gdy Strona wymaga członkostwa lub uczestnictwa w jakimkolwiek organie samoregulacyjnym, giełdzie lub rynkach papierów wartościowych lub transakcji typu futures, instytucji dokonującej rozliczeń lub jakiejkolwiek innej organizacji lub stowarzyszeniu bądź dostępu do nich w celu umożliwienia podmiotom świadczącym usługi finansowe pochodzącym z drugiej Strony świadczenia usług finansowych na zasadach równorzędnych z zasadami dotyczącymi podmiotów świadczących usługi finansowe pochodzących z danej Strony lub jeżeli bezpośrednio lub pośrednio Strona zapewnia takim podmiotom przywileje lub korzyści w zakresie świadczenia usług finansowych, Strona ta zapewnia przestrzeganie zobowiązań określonych w art. 144 i 150.

ARTYKUŁ 188

Systemy rozliczeń i płatności

Zgodnie z warunkami traktowania narodowego określonymi w art. 144 i 150 każda ze Stron przyznaje podmiotom świadczącym usługi finansowe pochodzącym z drugiej Strony, z siedzibą na jej terytorium, dostęp do systemów płatności i rozliczeń obsługiwanych przez podmioty publiczne oraz do możliwości związanych z urzędową konsolidacją długu i refinansowaniem, dostępnych w ramach zwykłego prowadzenia działalności. Niniejszy ustęp nie ma na celu przyznania dostępu do narzędzi kredytodawcy ostatniego stopnia Strony.

ARTYKUŁ 189

Stabilność finansowa i regulacja usług finansowych w Republice Armenii

Strony uznają znaczenie odpowiedniej regulacji usług finansowych dla zapewnienia stabilności finansowej, uczciwych i wydajnych rynków oraz ochrony inwestorów, deponentów, ubezpieczonych i osób, względem których podmioty świadczące usługi finansowe mają obowiązek powierniczy. Punktem odniesienia dla takiej regulacji usług finansowych są międzynarodowe normy dotyczące najlepszych praktyk, w szczególności jeśli chodzi o sposób ich wdrażania w Unii Europejskiej. W tym kontekście Republika Armenii w stosownych przypadkach zbliża swoje przepisy regulujące usługi finansowe do prawodawstwa Unii Europejskiej.

PODSEKCJA VII

USŁUGI TRANSPORTOWE

ARTYKUŁ 190

Zakres stosowania i cele

W niniejszej podsekcji określa się zasady dotyczące liberalizacji międzynarodowych usług transportowych na podstawie sekcji B, C i D.

ARTYKUŁ 191

Definicje

1. Do celów niniejszej podsekcji oraz podsekcji B, C i D:

a) „międzynarodowy transport morski” obejmuje multimodalny transport „od drzwi do drzwi”, wykorzystujący do transportu towarów więcej niż jeden rodzaj środków transportu, obejmujący odcinek morski, odbywający się na podstawie jednolitego dokumentu przewozowego i w związku z tym obejmuje prawo do bezpośredniego zawierania umów z podmiotami świadczącymi usługi transportowe innego rodzaju;

b) „morskie usługi w zakresie obsługi ładunku” oznaczają działania wykonywane przez przedsiębiorstwa zajmujące się załadunkiem i rozładunkiem, w tym przez operatorów terminali portowych, jednak nieobejmujące działalności pracowników portowych w przypadkach, kiedy nie są oni pracownikami przedsiębiorstw zajmujących się załadunkiem i rozładunkiem lub operatorów terminali portowych. Do działań objętych powyższą definicją zalicza się organizacja i nadzór:

(i) załadunku ładunku na statek lub jego rozładunku ze statku;

(ii) przycumowywania lub odcumowywania ładunku;

(iii) odbioru lub dostawy i przechowywania ładunków przed załadunkiem lub po rozładunku;

c) „usługi w zakresie odprawy celnej” lub wymiennie „usługi pośredników urzędów celnych” oznaczają działalność polegającą na przeprowadzaniu w imieniu innego podmiotu formalności celnych dotyczących przywozu, wywozu lub przewozu ładunków, bez względu na to, czy usługa ta stanowi główny przedmiot działalności usługodawcy czy zwyczajowe uzupełnienie głównego przedmiotu jego działalności;

d) „usługi w zakresie obsługi stacji kontenerowej i magazynowania” oznaczają działalność polegającą na przechowywaniu kontenerów, na terenie portu lub na lądzie, w celu ich zapełnienia lub opróżnienia, napraw i udostępniania do załadunku;

e) „usługi agencji morskich” oznaczają działalność polegającą na reprezentowaniu, w ramach danego obszaru geograficznego, w charakterze agenta, interesów jednej lub większej liczby linii żeglugi morskiej lub przedsiębiorstw żeglugowych, do następujących celów:

(i) marketing i sprzedaż usług w zakresie transportu morskiego i usług pokrewnych, począwszy od podania ceny po fakturowanie oraz wystawianie listów przewozowych w imieniu spółek, nabywanie i odsprzedaż niezbędnych usług pokrewnych, przygotowanie dokumentów i dostarczanie informacji handlowych oraz

(ii) działanie w imieniu spółek organizujących zawinięcie statku do portu lub przejęcie ładunków, w razie potrzeby;

f) „usługi spedycyjne” oznaczają usługi polegające na organizowaniu i monitorowaniu operacji przewozu w imieniu przewoźników, poprzez nabywanie usług transportowych i pokrewnych, przygotowanie dokumentacji i dostarczenie informacji handlowych, oraz

g) „usługi dowozowe” oznaczają morski przewóz ładunków, szczególnie w kontenerach, pomiędzy portami danej Strony przed ich przewozem międzynarodowym lub po nim.

2. W odniesieniu do międzynarodowego transportu morskiego każda ze Stron zapewnia skuteczne stosowanie zasady nieograniczonego dostępu do ładunków na zasadach komercyjnych, swobodę świadczenia międzynarodowych usług morskich, a także traktowania narodowego w odniesieniu do świadczenia takich usług.

3. Mając na uwadze obecny poziom liberalizacji między Stronami usług międzynarodowego transportu morskiego, każda ze Stron:

a) skutecznie stosuje zasadę nieograniczonego dostępu do międzynarodowego rynku i handlu morskiego na zasadach handlowych i na zasadzie braku dyskryminacji oraz

b) przyznaje statkom pływającym pod banderą drugiej Strony lub obsługiwanym przez usługodawców pochodzących z drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznane jej własnym statkom lub statkom jakiegokolwiek państwa trzeciego, zależnie od tego, które jest korzystniejsze, w zakresie między innymi dostępu do portów, korzystania z infrastruktury i usług portowych oraz korzystania z morskich usług pomocniczych, a także w zakresie związanych z tym prowizji i opłat, infrastruktury celnej oraz wyznaczania miejsca do cumowania statku w porcie oraz sprzętu do załadunku i rozładunku.

4. Stosując zasady określone w ust. 3, Strony:

a) nie wprowadzają uzgodnień dotyczących dzielenia ładunku w przyszłych umowach z państwami trzecimi dotyczących usług międzynarodowego transportu morskiego, w tym handlu towarami masowymi w postaci płynnej i stałej i ładunków przewożonych liniowcami, oraz zakończą w rozsądnym terminie obowiązywanie takich uzgodnień zawartych we wcześniej podpisanych umowach oraz

b) wraz z wejściem w życie niniejszej Umowy znoszą wszelkie jednostronne środki oraz przeszkody administracyjne, techniczne i inne, które mogłyby stanowić ukryte ograniczenie lub mieć dyskryminujący skutek w stosunku do swobodnego świadczenia usług w międzynarodowym transporcie morskim, oraz wstrzymują się od wprowadzania takich środków i przeszkód.

5. Każda ze Stron zezwala podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na posiadanie przedsiębiorstw na jej terytorium na warunkach prowadzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw nie mniej korzystnych niż przyznane usługodawcom pochodzącym z tej Strony lub z państwa trzeciego, w zależności od tego, które są bardziej korzystne.

6. Każda ze Stron udostępnia podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego, na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach, następujące usługi w porcie: pilotaż, holowanie i pomoc holowniczą, zaopatrzenie, uzupełnianie paliwa i wody, odbiór odpadów i utylizację odpadów balastowych, usługi kapitanatu portu, pomoc nawigacyjną, usługi naprawcze w przypadku nagłych awarii, kotwiczenie, cumowanie i usługi związane z cumowaniem, jak również usługi operacyjne na nabrzeżu niezbędne dla funkcjonowania statku, włączając w to usługi komunikacyjne, dostawę wody i energii elektrycznej.

7. Każda ze Stron zezwala na przemieszczanie sprzętu takiego jak puste kontenery, nieprzewożonego odpłatnie jako ładunek, pomiędzy portami Republiki Armenii lub pomiędzy portami państwa członkowskiego.

8. Każda ze Stron, pod warunkiem zgody właściwego organu, zezwala podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na świadczenie usług dowozowych pomiędzy ich portami krajowymi.

ARTYKUŁ 192

Stopniowe zbliżenie przepisów

Strony uznają znaczenie stopniowego zbliżenia ustawodawstwa Republiki Armenii w dziedzinie usług transportowych do przepisów Unii Europejskiej.

SEKCJA F

HANDEL ELEKTRONICZNY

PODSEKCJA I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 193

Cel i zasady

1. Uznając, że handel elektroniczny zwiększa możliwości handlowe w wielu sektorach, Strony stawiają sobie za cel propagowanie rozwoju wzajemnego handlu elektronicznego, w szczególności poprzez współpracę w kwestiach z zakresu handlu elektronicznego, w odniesieniu do postanowień niniejszego rozdziału.

2. Strony zgadzają się, że rozwój handlu elektronicznego musi być w pełni zgodny z najwyższymi międzynarodowymi standardami w zakresie ochrony danych, aby zdobyć zaufanie użytkowników handlu elektronicznego.

3. Strony uznają przekaz elektroniczny za świadczenie usług w rozumieniu sekcji C, które nie może być objęte należnościami celnymi.

ARTYKUŁ 194

Aspekty regulacyjne handlu elektronicznego

1. Strony prowadzą dialog dotyczący kwestii regulacyjnych związanych z handlem elektronicznym. Dialog ten obejmuje między innymi następujące kwestie:

a) uznanie certyfikatów podpisów elektronicznych wydawanych użytkownikom oraz ułatwianie świadczenia transgranicznych usług certyfikacyjnych;

b) odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami w zakresie transmisji lub przechowywania informacji:

(i) traktowanie niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych oraz

(ii) ochrona konsumentów w dziedzinie handlu elektronicznego oraz

c) wszelkie inne kwestie mające związek z rozwojem handlu elektronicznego.

2. Dialog ten może obejmować wymianę informacji dotyczących ustawodawstwa każdej ze Stron dotyczącego kwestii, o których mowa w ust. 1, jak również wdrażania tego ustawodawstwa.

PODSEKCJA II

ODPOWIEDZIALNOŚĆ USŁUGODAWCÓW BĘDĄCYCH POŚREDNIKAMI

ARTYKUŁ 195

Korzystanie z usług pośredników

Strony uznają, że usługi pośredników mogą być wykorzystywane przez osoby trzecie w celu prowadzenia działalności naruszającej właściwe prawo krajowe. Aby uwzględnić tę możliwość, każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje dla usługodawców pośredniczących środki odpowiedzialności, o których mowa w niniejszej podsekcji.

ARTYKUŁ 196

Odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami: „zwykły przekaz”

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku świadczenia usługi społeczeństwa informacyjnego polegającej na transmisji w sieci łączności informacji przekazanych przez usługobiorcę lub na zapewnianiu dostępu do sieci łączności usługodawca nie był odpowiedzialny za przekazywane informacje, pod warunkiem że:

a) nie jest inicjatorem transmisji;

b) nie wybiera odbiorcy transmisji oraz

c) nie wybiera ani nie modyfikuje informacji zawartych w transmisji.

2 Czynności polegające na transmisji oraz zapewnianiu dostępu, o których mowa w ust. 1, obejmują automatyczne, pośrednie i krótkotrwałe przechowywanie przekazywanych informacji w zakresie, w jakim służy to wyłącznie wykonywaniu transmisji w sieci łączności, oraz pod warunkiem że okres przechowywania nie przekracza czasu rozsądnie koniecznego do transmisji.

3 Niniejszy artykuł nie ma wpływu na możliwość wymagania od usługodawcy przez sądy lub organy administracyjne, zgodnie z systemem prawnym każdej ze Stron, aby przerwał on naruszanie prawa lub mu zapobiegł.

ARTYKUŁ 197

Odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami: „caching”

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku świadczenia usługi społeczeństwa informacyjnego polegającej na transmisji w sieci łączności informacji przekazanych przez usługobiorcę usługodawca nie był odpowiedzialny z tytułu automatycznego, pośredniego i krótkotrwałego przechowywania tej informacji, dokonywanego wyłącznie w celu usprawnienia późniejszej transmisji informacji na żądanie innych usługobiorców, pod warunkiem że usługodawca:

a) nie modyfikuje informacji;

b) przestrzega warunków dostępu do informacji;

c) przestrzega zasad dotyczących aktualizowania informacji, określonych w sposób szeroko uznany i używany w branży;

d) nie zakłóca zgodnego z prawem posługiwania się technologią, szeroko uznaną i używaną w branży w celu uzyskania danych o korzystaniu z informacji oraz

e) podejmuje bezzwłocznie odpowiednie działania w celu usunięcia przechowywanych przez siebie informacji lub uniemożliwienia dostępu do nich, gdy uzyska wiarygodną wiadomość, że informacje zostały usunięte z początkowego źródła transmisji lub dostęp do nich został uniemożliwiony bądź gdy sąd lub organ administracyjny nakazał usunięcie informacji lub uniemożliwienie dostępu do niej.

2. Postanowienia niniejszego artykułu pozostają bez wpływu na możliwość wymagania od usługodawcy przez sądy lub organy administracyjne, aby przerwał naruszanie prawa lub mu zapobiegł, zgodnie z systemem prawnym każdej ze Stron.

ARTYKUŁ 198

Odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami: „hosting”

1. Strony zapewniają, aby w przypadku świadczenia usługi społeczeństwa informacyjnego polegającej na przechowywaniu informacji przekazanych przez usługobiorcę, usługodawca nie był odpowiedzialny za informacje przechowywane na żądanie usługobiorcy, pod warunkiem że usługodawca:

a) nie ma wiarygodnych wiadomości o bezprawnym charakterze czynów lub informacji, a w odniesieniu do roszczeń odszkodowawczych – nie wie o stanie faktycznym lub okolicznościach, które w sposób oczywisty świadczą o tej bezprawności, lub

b) podejmuje bezzwłocznie odpowiednie działania w celu usunięcia lub uniemożliwienia dostępu do informacji, gdy uzyska takie wiadomości lub zostanie o nich powiadomiony.

2. Ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli usługobiorca działa z upoważnienia lub pod kontrolą usługodawcy.

3. Niniejszy artykuł pozostaje bez wpływu na możliwość wymagania od usługodawcy przez sądy lub organy administracyjne, zgodnie z systemem prawnym każdej ze Stron, aby przerwał naruszanie prawa lub mu zapobiegł, ani na możliwość ustanowienia przez Stronę procedur regulujących usuwanie lub uniemożliwianie dostępu do informacji.

ARTYKUŁ 199

Brak ogólnego obowiązku w zakresie nadzoru

1. Strony nie nakładają na usługodawców świadczących usługi objęte art. 196, 197 i 198 niniejszej Umowy ani ogólnego obowiązku nadzorowania informacji, które przekazują lub przechowują, ani ogólnego obowiązku aktywnego poszukiwania faktów lub okoliczności wskazujących na czyny bezprawne.

2. Każda ze Stron może ustanowić w stosunku do usługodawców świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego obowiązek bezzwłocznego informowania właściwych organów publicznych o domniemanych bezprawnych działaniach ich usługobiorców lub o przekazanych przez nich informacjach o charakterze bezprawnym lub obowiązek przekazywania właściwym organom na ich wniosek informacji umożliwiających identyfikację usługobiorców, z którymi zawarli umowy dotyczące przechowywania.

SEKCJA G

WYJĄTKI

ARTYKUŁ 200

Wyjątki o charakterze ogólnym

1. Bez uszczerbku dla wyjątków ogólnych określonych w niniejszej Umowie postanowienia niniejszego rozdziału podlegają wyjątkom określonym w ust. 2 i 3.

2. Z zastrzeżeniem, że takie środki nie mogą być stosowane w sposób, który stanowiłby środek arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między państwami, w przypadku gdy obowiązują podobne warunki, lub ukryte ograniczenia dla prowadzenia przedsiębiorstwa lub transgranicznego świadczenia usług, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako zapobiegające przyjmowaniu lub stosowaniu przez którąś ze Stron środków:

a) niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej bądź do utrzymania porządku publicznego;

b) niezbędnych do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;

c) odnoszących się do zachowania wyczerpywalnych zasobów naturalnych, jeżeli środki te stosowane są w połączeniu z ograniczeniami dotyczącymi krajowych przedsiębiorców lub krajowej podaży i konsumpcji usług;

d) niezbędnych do ochrony narodowych dóbr kultury o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej;

e) niezbędnych dla zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z niniejszym rozdziałem, łącznie z przepisami odnoszącymi się do:

(i) zapobiegania działaniom o charakterze oszukańczym i podstępnym lub postępowania ze skutkami niewykonania umów;

(ii) ochrony prywatności osób w odniesieniu do przetwarzania i rozpowszechniania danych osobowych i ochrony poufności akt i rachunków osobistych lub

(iii) bezpieczeństwa lub

f) niezgodnych z art. 144 i 150, pod warunkiem że zróżnicowane traktowanie ma na celu zapewnienie skutecznego lub sprawiedliwego opodatkowania lub poboru podatków bezpośrednich w odniesieniu do działalności gospodarczej, przedsiębiorców lub usługodawców drugiej Strony[1].

3. Postanowień niniejszego rozdziału oraz załącznika VIII do niniejszej Umowy nie stosuje się do odpowiednich systemów zabezpieczenia społecznego Stron ani do działań prowadzonych na terytorium każdej ze Stron, które związane są, nawet jeżeli tylko sporadycznie, z wykonywaniem władzy publicznej.

---

[1] Środki mające na celu zapewnienie skutecznego lub sprawiedliwego nakładania lub poboru podatków bezpośrednich obejmują środki zastosowane przez Stronę w ramach jej systemu podatkowego, które:

(i) mają zastosowanie do przedsiębiorców i podmiotów świadczących usługi, niebędących rezydentami, z uwzględnieniem faktu, że obowiązek podatkowy nierezydentów określony jest na podstawie pozycji podlegających opodatkowaniu pochodzących z terytorium Strony lub tam się znajdujących;

(ii) mają zastosowanie do nierezydentów w celu zapewnienia opodatkowania lub poboru podatków na terytorium Strony;

(iii) mają zastosowanie do nierezydentów lub rezydentów w celu zapobiegania unikaniu zobowiązań podatkowych i uchylaniu się od nich, łącznie ze środkami zgodności;

(iv) mają zastosowanie do konsumentów usług dostarczonych na terytorium lub z terytorium drugiej Strony w celu zapewnienia opodatkowania takich konsumentów lub poboru od nich podatków pochodzących ze źródeł znajdujących się na terytorium Strony;

(v) dokonują rozróżnienia między przedsiębiorcami i podmiotami świadczącymi usługi podlegającymi zobowiązaniom podatkowym od pozycji opodatkowanych na poziomie światowym a innymi przedsiębiorcami i podmiotami świadczącymi usługi ze względu na różnice w podstawie ich opodatkowania lub

(vi) określają i przyznają dochody, zyski, korzyści, straty, odliczenia lub ulgi osobom i oddziałom będącym rezydentami bądź powiązanym osobom lub oddziałom należącym do tej samej osoby w celu zagwarantowania podstawy opodatkowania obowiązującej na terytorium Strony.

Terminologia podatkowa lub założenia systemu opisane w lit. f) i niniejszym przypisie są określane zgodnie z definicjami podatkowymi i założeniami systemowymi albo definicjami i założeniami systemowymi równorzędnymi, czy też podobnymi przyjętymi zgodnie z przepisami Strony stosującej dany środek.

ARTYKUŁ 201

Środki w zakresie opodatkowania

Uprzywilejowane traktowanie przyznane zgodnie z niniejszym rozdziałem nie ma zastosowania do traktowania w zakresie opodatkowania, którego Strony udzielają lub udzielą w przyszłości na podstawie zawartych między sobą umów mających na celu unikanie podwójnego opodatkowania.

Artykuł 202

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako:

a) wymagające od Stron dostarczenia jakichkolwiek informacji, których ujawnienie uważa się za sprzeczne z ich podstawowymi interesami bezpieczeństwa;

b) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron przeprowadzenie jakiegokolwiek działania uznanego przez nią za niezbędne dla ochrony jej podstawowych interesów bezpieczeństwa:

   (i) związanego z produkcją broni, amunicji lub materiałów wojskowych lub handlem nimi;

   (ii) odnoszącego się do działalności gospodarczej prowadzonej bezpośrednio lub pośrednio dla celów zaopatrzenia sił zbrojnych;

(iii) odnoszącego się do materiałów rozszczepialnych i materiałów do syntezy jądrowej lub materiałów służących do ich uzyskania lub

(iv) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych lub

c) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron przeprowadzenie jakiegokolwiek działania w celu wywiązania się z zobowiązań podjętych w celu utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

SEKCJA H

INWESTYCJE

ARTYKUŁ 203

Przegląd

W celu ułatwienia dwustronnych inwestycji Strony wspólnie dokonują przeglądu otoczenia i ram prawnych inwestycji najpóźniej po trzech latach od wejścia w życie niniejszej Umowy, a następnie w regularnych odstępach czasu. Na podstawie tego przeglądu Strony analizują możliwość podjęcia rokowań w celu uzupełnienia niniejszej Umowy o postanowienia dotyczące inwestycji, w tym ochrony inwestycji.

ROZDZIAŁ 6

PŁATNOŚCI BIEŻĄCE I PRZEPŁYW KAPITAŁU

ARTYKUŁ 204

Płatności bieżące

Strony nie nakładają jakichkolwiek ograniczeń i zezwalają na dokonywanie, w walucie w pełni wymienialnej, zgodnie z postanowieniami Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym, wszelkich płatności i transferów na rachunku bieżącym w ramach bilansu płatniczego między Unią Europejską a Republiką Armenii.

ARTYKUŁ 205

Przepływy kapitału

1. W odniesieniu do transakcji na rachunku kapitałowym i finansowym bilansu płatniczego, od daty wejścia w życie niniejszej Umowy Strony zapewniają swobodny przepływ kapitału związany z inwestycjami bezpośrednimi[1] dokonywanymi zgodnie z ustawodawstwem kraju przyjmującego oraz zgodnie z postanowieniami rozdziału 5, jak również likwidacją lub przeniesieniem tak zainwestowanego kapitału oraz ewentualnego zysku z inwestycji.

[1] Dotyczy to także nabywania nieruchomości związanego z inwestycjami bezpośrednimi.

2. W odniesieniu do transakcji na rachunku kapitałowym i finansowym bilansu płatniczego nieobjętych ust. 1, od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy i bez uszczerbku dla innych jej postanowień każda ze Stron zapewnia swobodny przepływ kapitału w zakresie:

a) kredytów związanych z transakcjami handlowymi, łącznie ze świadczeniem usług, w których udział ma rezydent jednej ze Stron;

b) pożyczek i kredytów finansowych udzielanych przez inwestorów drugiej Strony oraz

c) udziałów kapitałowych w osobie prawnej, zdefiniowanej w art. 142, bez zamiaru ustanowienia lub utrzymania trwałych więzi gospodarczych.

3. Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszej Umowy Strony nie wprowadzają żadnych nowych ograniczeń w zakresie przepływu kapitału ani płatności bieżących między rezydentami Unii Europejskiej i Republiki Armenii ani nie nadają istniejącym regulacjom bardziej restrykcyjnego charakteru.

ARTYKUŁ 206

Wyjątki

Z zastrzeżeniem wymogu, zgodnie z którym takie środki nie mogą być stosowane w sposób, który stanowiłby środek arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między państwami, w przypadku gdy obowiązują podobne warunki lub ukryte ograniczenia dla przepływu kapitału, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako zapobiegające przyjmowaniu lub egzekwowaniu przez którąkolwiek ze Stron środków:

a) niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej bądź do utrzymania porządku publicznego lub

b) niezbędnych dla zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych i wykonawczych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszego tytułu, łącznie z przepisami odnoszącymi się do:

(i) zapobiegania przestępstwom, działaniom o charakterze oszukańczym i podstępnym lub niezbędnych w celu naprawiania skutków niewykonania umów, takich jak upadłość, niewypłacalność oraz ochrona praw wierzycieli;

(ii) środków przyjętych lub utrzymywanych w celu zapewnienia integralności i stabilności systemu finansowego Strony;

(iii) emisji, handlu lub obrotu papierami wartościowymi, opcjami, transakcjami typu futures i innymi pochodnymi;

(iv) sprawozdań finansowych lub przechowywania dokumentacji dotyczącej transferów, w przypadku gdy są one konieczne w celu wspierania egzekwowania prawa lub organów regulacyjnych w dziedzinie finansów, lub

(v) zapewnienia zgodności z nakazami lub orzeczeniami lub decyzjami wydanymi w postępowaniach sądowych lub administracyjnych.

ARTYKUŁ 207

Środki ochronne

W szczególnych okolicznościach, jeżeli występują poważne trudności – w przypadku Republiki Armenii – w funkcjonowaniu polityki kursowej lub polityki pieniężnej lub – w przypadku Unii Europejskiej – w funkcjonowaniu polityki gospodarczej i pieniężnej, lub jeżeli Strona doświadcza poważnych trudności w zrównoważeniu bilansu płatniczego lub pozyskaniu finansowania zewnętrznego bądź gdy istnieje zagrożenie takimi trudnościami, dana Strona może wprowadzić absolutnie niezbędne środki ochronne związane z przepływami finansowymi, płatnościami lub transferami między Unią Europejską a Republiką Armenii na okres nieprzekraczający jednego roku. Strona przyjmująca lub utrzymująca w mocy środki ochronne bezzwłocznie informuje drugą Stronę o ich przyjęciu oraz przedstawia, najwcześniej jak to możliwe, harmonogram ich zniesienia.

ARTYKUŁ 208

Ułatwienie

Strony konsultują się ze sobą w celu ułatwienia przepływu kapitału między nimi, mając na uwadze wspieranie celów niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ 7

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

SEKCJA A

CELE I ZASADY

ARTYKUŁ 209

Cele

Celem niniejszego rozdziału jest:

a) ułatwianie produkcji i komercjalizacji produktów innowacyjnych i twórczych między Stronami, przyczyniających się do powstania bardziej zrównoważonej i integracyjnej gospodarki w przypadku każdej ze Stron, oraz

b) osiągnięcie odpowiedniego i skutecznego poziomu ochrony oraz egzekwowania praw własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 210

Charakter i zakres zobowiązań

1. Strony zapewniają odpowiednie i skuteczne wykonanie umów międzynarodowych dotyczących własności intelektualnej, których są stronami, w tym Porozumienia WTO w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, stanowiącego załącznik 1C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu („porozumienie TRIPS"). Niniejszy rozdział uzupełnia i szczegółowo określa prawa i obowiązki Stron wynikające z porozumienia TRIPS i innych umów międzynarodowych w dziedzinie własności intelektualnej.

2. Do celów niniejszej Umowy pojęcie „własności intelektualnej" obejmuje co najmniej wszystkie rodzaje własności intelektualnej, o których mowa w sekcji B niniejszego rozdziału.

3. Ochrona własności intelektualnej obejmuje ochronę przed nieuczciwą konkurencją, o której mowa w art. 10*bis* Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej z 1883 r., ostatnio zmienionej aktem sztokholmskim z 1967 r. („konwencja paryska (1967)").

ARTYKUŁ 211

Wyczerpanie

Każda ze Stron ustanawia krajowy lub regionalny system wyczerpania praw własności intelektualnej.

SEKCJA B

NORMY DOTYCZĄCE PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

PODSEKCJA I

PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

ARTYKUŁ 212

Przyznana ochrona

1. Strony przestrzegają praw i obowiązków określonych w:

a) Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych („konwencja berneńska”);

b) Konwencji rzymskiej o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych („konwencja rzymska”);

c) porozumieniu TRIPS;

d) traktacie WIPO o prawie autorskim oraz

e) Traktacie WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach.

2. Strony dokładają wszelkich rozsądnych starań, aby przystąpić do traktatu pekińskiego o artystycznych wykonaniach audiowizualnych.

ARTYKUŁ 213

Autorzy

Każda ze Stron nadaje autorom prawo wyłączne do zezwolenia lub zakazu:

a) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utworów, w jakikolwiek sposób i w jakiejkolwiek formie, w całości lub w części;

b) jakiejkolwiek formy publicznej dystrybucji poprzez sprzedaż lub w inny sposób oryginalnego utworu lub jego kopii;

c) jakiegokolwiek publicznego przekazu ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w tym publicznego udostępniania ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie oraz

d) wynajmu i wypożyczania oryginałów i kopii ich utworów.

ARTYKUŁ 214

Wykonawcy

Każda ze Stron nadaje wykonawcom prawo wyłączne do zezwolenia lub zakazu:

a) utrwalania[1] ich wykonań;

b) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utrwalonych wykonań, w jakikolwiek sposób i w jakiejkolwiek formie, w całości lub w części;

c) publicznego udostępnienia, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, utrwalonych wykonań;

d) publicznego udostępniania ich utrwalonych wykonań, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie;

e) bezprzewodowego nadawania oraz publicznego przekazu ich wykonań artystycznych, chyba że wykonania te stanowią same w sobie nadawane wykonanie lub oparte są na utrwaleniu;

f) wynajmu i wypożyczania ich utrwalonych wykonań.

[1] Utrwalenie oznacza zapis dźwięków lub obrazów bądź ich reprezentacji, z którego mogą być odtwarzane, kopiowane i przekazywane za pomocą odpowiednich urządzeń.

ARTYKUŁ 215

Producenci fonogramów

Każda ze Stron nadaje producentom fonogramów prawo wyłączne do zezwolenia lub zakazu:

a) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich fonogramów, w jakikolwiek sposób i w jakiejkolwiek formie, w całości lub w części;

b) publicznego udostępnienia, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, fonogramów lub ich kopii;

c) publicznego udostępniania ich fonogramów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie oraz

d) wynajmu i wypożyczania ich fonogramów.

ARTYKUŁ 216

Organizacje nadawcze

Każda ze Stron nadaje organizacjom nadawczym prawo wyłączne do zezwolenia lub zakazu:

a) utrwalania ich audycji, niezależnie od tego, czy audycje te są emitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego;

b) bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utrwalonych audycji, w jakikolwiek sposób i w jakiejkolwiek formie, w całości lub w części, niezależnie od tego, czy audycje te są emitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego;

c) publicznego udostępniania utrwalonych audycji, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie;

d) publicznego udostępnienia ich utrwalonych audycji, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, oraz

e) bezprzewodowej retransmisji ich audycji oraz przekazu publicznego ich audycji, jeśli ten przekaz następuje w miejscach dostępnych publicznie za opłatą wstępu.

ARTYKUŁ 217

Nadawanie i przekaz publiczny

Każda ze Stron zapewnia wykonawcom i producentom prawo do jednorazowego godziwego wynagrodzenia płatnego przez użytkownika, jeżeli fonogram opublikowany w celach handlowych lub zwielokrotniony egzemplarz takiego fonogramu zostaną użyte do nadania drogą bezprzewodową lub w jakikolwiek sposób odtworzone publicznie. Każda ze Stron zapewnia podział takiego wynagrodzenia między właściwych wykonawców i producentów fonogramów. W przypadku braku porozumienia w tej sprawie między wykonawcami i producentami fonogramów każda ze Stron może określić warunki podziału wynagrodzenia między nimi.

ARTYKUŁ 218

Okres ochrony

1. Prawa majątkowe autora utworu literackiego lub artystycznego w rozumieniu art. 2 konwencji berneńskiej podlegają ochronie w okresie życia autora i przez okres nie krótszy niż 70 lat po dniu jego śmierci, niezależnie od daty zgodnego z prawem publicznego udostępnienia utworu.

2. W przypadku utworu współautorskiego czas ochrony, o którym mowa w ust. 1, liczy się od dnia śmierci ostatniego z autorów.

3. W przypadku utworów anonimowych lub utworów, przy których posłużono się pseudonimem, okres ochrony wynosi nie mniej niż 70 lat od dnia zgodnego z prawem publicznego udostępnienia utworu. Jeżeli jednak pseudonim, którym posłużył się autor, nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnia swoją tożsamość w okresie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, czasem ochrony jest czas określony w ust. 1.

4. Jeżeli Strona przewiduje indywidualne prawa w odniesieniu do utworów zbiorowych lub wyznaczenie osoby prawnej jako posiadacza prawa, czas ochrony jest liczony zgodnie z ust. 3, z wyjątkiem sytuacji, gdy osoby fizyczne, które stworzyły utwór, są zidentyfikowane jako takie w wersjach utworu, które zostały publicznie udostępnione. Niniejszy ustęp pozostaje bez uszczerbku dla praw zidentyfikowanych autorów, których możliwe do zidentyfikowania wkłady są włączone do takich utworów, do których to wkładów stosuje się ust. 1 i 2.

5. Jeżeli utwór publikowany jest w tomach, częściach, odcinkach, fragmentach lub wkładkach, a czas ochrony biegnie od dnia, w którym utwór został zgodnie z prawem publicznie udostępniony, czas ochrony rozpoczyna swój bieg dla każdej z wymienionych części oddzielnie.

6. W przypadku utworów, których okres ochrony nie jest liczony od dnia śmierci autora lub autorów i które nie były zgodnie z prawem publicznie udostępnione w okresie 70 lat po ich stworzeniu, ochrona wygasa.

7. Okres ochrony utworu filmowego lub audiowizualnego wygasa po upływie co najmniej 70 lat po dniu śmierci ostatniej spośród niżej wymienionych osób, bez względu na to, czy zostały one wskazane jako współautorzy: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów i kompozytora muzyki skomponowanej specjalnie dla utworu filmowego lub audiowizualnego.

8. Każda ze Stron gwarantuje, że osoba, która po wygaśnięciu czasu ochrony prawa autorskiego po raz pierwszy zgodnie z prawem publikuje lub zgodnie z prawem publicznie udostępnia utwór uprzednio nieopublikowany, korzysta z ochrony równoważnej ochronie praw majątkowych autora. Okres ochrony takich praw wynosi 25 lat, licząc od dnia pierwszego zgodnego z prawem opublikowania lub pierwszego zgodnego z prawem publicznego udostępnienia utworu.

9. Prawa majątkowe artystów wykonawców utworów audiowizualnych wygasają po upływie co najmniej 50 lat po dniu wykonania utworu. Jeżeli jednak utrwalenie wykonania zostanie zgodnie z prawem opublikowane lub zgodnie z prawem publicznie udostępnione w tym okresie, prawa te wygasają po upływie co najmniej 50 lat od dnia pierwszej takiej publikacji lub pierwszego takiego publicznego udostępnienia, w zależności od tego, które z tych wydarzeń miało miejsce wcześniej.

10. Prawa majątkowe artystów wykonawców i producentów fonogramów wygasają po upływie 70 lat, licząc od daty pierwszej publikacji lub pierwszego publicznego udostępnienia, w zależności od tego, które z tych wydarzeń miało miejsce wcześniej. Strona może zastosować skuteczne środki w celu zagwarantowania, że zyski wygenerowane w trakcie 20-letniego okresu ochrony następującego po okresie 50 lat są dzielone sprawiedliwie pomiędzy artystów wykonawców i producentów.

11. Prawa majątkowe producentów pierwszego utrwalenia filmu wygasają po upływie co najmniej 50 lat od sporządzenia utrwalenia. Jeżeli jednak film zostaje zgodnie z prawem opublikowany lub zgodnie z prawem publicznie udostępniony w tym okresie, prawa te wygasają po upływie co najmniej 50 lat od dnia pierwszej takiej publikacji lub pierwszego takiego publicznego udostępnienia, w zależności od tego, które z tych wydarzeń miało miejsce wcześniej.

12. Prawa majątkowe organizacji nadawczych wygasają po upływie co najmniej 50 lat od dnia pierwszej emisji audycji, niezależnie od tego, czy audycja emitowana jest przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego.

13. Okresy ochrony ustanowione w niniejszym artykule liczone są od dnia pierwszego stycznia roku następującego po zdarzeniu, które powoduje rozpoczęcie biegu okresu ochrony.

ARTYKUŁ 219

Ochrona środków technicznych

1. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną zapobiegającą obchodzeniu wszelkich skutecznych środków technicznych, którego dana osoba dokonuje, wiedząc, lub mając uzasadnione podstawy, by wiedzieć, że dąży do osiągnięcia tego celu.

2. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną zapobiegającą wytwarzaniu, przywozowi, dystrybucji, sprzedaży, wypożyczaniu, reklamowaniu sprzedaży lub wypożyczania lub posiadaniu w celach handlowych urządzeń, produktów lub części składowych, lub świadczeniu usług, które:

a) stanowią przedmiot promocji, reklamy lub sprzedaży w celu obejścia jakichkolwiek skutecznych środków technicznych;

b) mają jedynie ograniczony cel handlowy lub zastosowanie inne niż w celu obejścia jakichkolwiek skutecznych środków technicznych lub

c) są zaprojektowane, produkowane, dostosowane lub świadczone głównie w celu umożliwienia lub ułatwienia obejścia skutecznych środków technicznych.

3. Do celów niniejszego rozdziału pojęcie „środki techniczne” oznacza wszelkiego rodzaju technologie, urządzenia lub części składowe, które, przy normalnym funkcjonowaniu, są przeznaczone do udaremnienia lub ograniczenia czynności w odniesieniu do utworów lub innych przedmiotów, które nie zostały dopuszczone przez posiadacza prawa autorskiego lub praw pokrewnych prawu autorskiemu zgodnie z prawodawstwem krajowym. Środki techniczne uważa się za skuteczne w przypadku, gdy korzystanie z objętego ochroną utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną jest kontrolowane przez posiadaczy prawa autorskiego poprzez zastosowanie kodu dostępu lub mechanizmu zabezpieczenia, takiego jak szyfrowanie, kodowanie lub inna transformacja utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, lub mechanizmu kontroli kopiowania, które spełniają cel ochronny.

ARTYKUŁ 220

Ochrona informacji o zarządzaniu prawami

1. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną zapobiegającą podejmowaniu przez kogokolwiek bez odpowiedniego zezwolenia któregokolwiek z następujących działań:

a) usunięcia lub zmiany jakichkolwiek elektronicznych informacji o zarządzaniu prawami;

b) dystrybucji, przywozu w celu dystrybucji, nadawania, przekazywania lub upublicznienia dzieł lub innych przedmiotów ochrony zgodnie z niniejszym rozdziałem, z których usunięto lub zmieniono bez odpowiedniego zezwolenia elektroniczne informacje o zarządzaniu prawami,

jeżeli taka osoba wie lub ma uzasadnione podstawy, by wiedzieć, że poprzez to powoduje, umożliwia, ułatwia lub ukrywa naruszenie praw autorskich lub praw pokrewnych prawu autorskiemu przewidziane w ustawodawstwie krajowym.

2. Do celów niniejszego rozdziału „informacje o zarządzaniu prawami" oznaczają wszelkie informacje dostarczone przez posiadaczy praw, które identyfikują utwór lub inne przedmioty ochrony, o których mowa w niniejszym rozdziale, autora lub innego posiadacza praw lub informacje na temat warunków dotyczących wykorzystania utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną oraz wszelkie numery i kody, poprzez które takie informacje są wyrażane.

3. Ust. 1 stosuje się w przypadku, gdy którekolwiek ze wspomnianych informacji są powiązane z kopią utworu lub innego przedmiotu ochrony, o którym mowa w niniejszym rozdziale, lub gdy informacje te pojawiają się w związku z ich publicznym udostępnieniem.

ARTYKUŁ 221

Wyjątki i ograniczenia

1. Każda ze Stron może ustanowić ograniczenia lub wyjątki od praw ustanowionych w art. 213–218 wyłącznie w niektórych szczególnych przypadkach, które nie stoją w sprzeczności ze zwykłym wykorzystaniem przedmiotu ochrony i nie przynoszą nieuzasadnionego uszczerbku dla prawnie uzasadnionego interesu posiadaczy praw, zgodnie z konwencjami i traktatami międzynarodowymi, do których Strony przystąpiły.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby tymczasowe czynności zwielokrotniania, o których mowa w art. 213–217, które mają charakter przejściowy lub przypadkowy, stanowią integralną i zasadniczą część procesu technologicznego, których jedynym celem jest umożliwienie: a) emisji w ramach sieci łączącej osoby trzecie poprzez pośrednika lub b) zgodnego z prawem korzystania z utworu lub innego przedmiotu ochrony i które nie mają odrębnego znaczenia ekonomicznego, były wyłączone z prawa do zwielokrotniania ustanowionego w art. 213–217 niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 222

Prawo artysty do odsprzedaży dzieła sztuki

1. Każda ze Stron nadaje autorowi oryginalnego dzieła sztuki prawo do odsprzedaży tego dzieła, określone jako niezbywalne prawo, którego nie można się zrzec, nawet z góry, do otrzymania opłaty licencyjnej opartej na cenie sprzedaży uzyskanej z każdej odsprzedaży dzieła następującej po pierwszym rozporządzeniu dziełem przez autora.

2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, ma zastosowanie do wszystkich czynności odsprzedaży, w których w charakterze sprzedawców, kupujących lub pośredników uczestniczą podmioty zawodowo działające na rynku dzieł sztuki, takie jak salony sprzedaży, galerie sztuki oraz wszelkie podmioty zajmujące się handlem dziełami sztuki.

3. Każda ze Stron może postanowić, że prawo, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania do czynności odsprzedaży, w przypadku gdy sprzedawca nabył dzieło bezpośrednio od autora mniej niż trzy lata przed tą odsprzedażą oraz w przypadku gdy cena odsprzedaży nie przekracza określonej kwoty minimalnej.

4. Opłata licencyjna jest wypłacana przez sprzedawcę. Każda ze Stron może postanowić, że jedna z osób fizycznych lub prawnych, o których mowa w ust. 2, inna niż sprzedawca, jest wyłącznie odpowiedzialna lub odpowiedzialna wspólnie ze sprzedawcą za wypłatę opłat licencyjnych.

5. Procedurę pobierania opłat licencyjnych oraz ich wysokość określa prawo krajowe.

ARTYKUŁ 223

Współpraca w zakresie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi

1. Strony promują wzajemną współpracę między ich organizacjami zbiorowego zarządzania prawami w celu ułatwiania dostępu do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną na terytorium Stron oraz przekazywania opłat licencyjnych za wykorzystanie tych utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną.

2. Strony wspierają przejrzystość w ramach organizacji zbiorowego zarządzania, szczególnie pod względem pobierania opłat licencyjnych, odliczeń od pobranych opłat, ich wykorzystania, polityki dystrybucji oraz repertuaru.

3. Strony zobowiązują się do zagwarantowania, że w przypadku gdy organizacja zbiorowego zarządzania mająca siedzibę na terytorium jednej Strony reprezentuje inną organizację zbiorowego zarządzania mającą siedzibę na terytorium drugiej Strony na mocy umowy o reprezentacji, organizacja reprezentująca nie dyskryminuje posiadaczy praw zrzeszonych w organizacji reprezentowanej.

4. Reprezentująca organizacja zbiorowego zarządzania prawidłowo, regularnie i rzetelnie wpłaca kwoty należne reprezentowanej organizacji zbiorowego zarządzania, a także udziela reprezentowanej organizacji zbiorowego zarządzania informacje o kwocie opłat licencyjnych pobranych w jej imieniu oraz o ewentualnych odliczeniach od wysokości tych opłat.

PODSEKCJA II

ZNAKI TOWAROWE

ARTYKUŁ 224

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron:

a) przestrzega Protokołu do Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków;

b) przestrzega postanowień Traktatu o prawie znaków towarowych oraz Porozumienia nicejskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków oraz

c) podejmuje wszystkie możliwe starania na rzecz przystąpienia do Traktatu singapurskiego o prawie znaków towarowych.

ARTYKUŁ 225

Prawa ze znaku towarowego

Rejestracja znaku towarowego pociąga za sobą przyznanie właścicielowi wyłącznych praw do tego znaku. Właściciel jest uprawniony do zakazania wszelkim osobom trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym:

a) jakiegokolwiek oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak towarowy jest zarejestrowany, oraz

b) jakiegokolwiek oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym lub do niego podobnego dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których zarejestrowano znak towarowy, lub do nich podobnych, w przypadku gdy takie wykorzystanie skutkowałoby prawdopodobieństwem wprowadzenia w błąd opinii publicznej, w tym prawdopodobieństwem skojarzenia oznaczenia ze znakiem towarowym.

ARTYKUŁ 226

Procedura rejestracji

1. Każda ze Stron przewiduje system rejestracji znaków towarowych, w którym ostateczne decyzje odmowne odpowiednich organów właściwych w obszarze znaków towarowych są przekazywane na piśmie wraz z należytym uzasadnieniem.

2. Każda ze Stron przewiduje możliwość złożenia sprzeciwu w odniesieniu do wniosku o rejestrację znaku towarowego oraz możliwość ustosunkowania się przez wnioskodawcę do takiego sprzeciwu.

3. Każda ze Stron przewiduje publiczną elektroniczną bazę wniosków o rejestrację i zarejestrowanych znaków towarowych. Baza wniosków o rejestrację jest dostępna co najmniej w okresie przewidzianym na złożenie sprzeciwu.

ARTYKUŁ 227

Znaki towarowe powszechnie znane

W celu nadania skuteczności ochronie znaków towarowych powszechnie znanych, o których mowa w art. 6*bis* konwencji paryskiej (1967) oraz art. 16 ust. 2 i 3 porozumienia TRIPS, każda ze Stron stosuje wspólne zalecenie dotyczące przepisów o ochronie znaków towarowych powszechnie znanych, przyjęte przez Zgromadzenie Unii paryskiej o ochronie własności przemysłowej oraz Zgromadzenie Ogólne Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) na 34. serii spotkań zgromadzeń państw członkowskich WIPO w dniach 20–29 września 1999 r.

ARTYKUŁ 228

Wyjątki od praw wynikających ze znaku towarowego

Każda ze Stron:

a) przewiduje uczciwe używanie terminów opisowych, w tym uczciwe używanie oznaczeń geograficznych, jako ograniczony wyjątek od praw wynikających ze znaku towarowego oraz

b) może przewidzieć inne ograniczone wyjątki od praw wynikających ze znaku towarowego.

Przewidując takie wyjątki, każda ze Stron bierze pod uwagę uzasadniony interes właściciela znaku towarowego i osób trzecich.

ARTYKUŁ 229

Podstawy wygaśnięcia

1. Każda ze Stron przewiduje, że znak towarowy ulega wygaśnięciu, jeżeli w nieprzerwanym okresie co najmniej trzech lat znak ten nie został wprowadzony do rzeczywistego używania na danym terytorium w powiązaniu z towarami lub usługami, dla których jest zarejestrowany, i nie istnieją żadne usprawiedliwione powody jego nieużywania.

Nikt nie może żądać stwierdzenia wygaśnięcia praw właściciela znaku towarowego, jeżeli w przedziale czasu pomiędzy upływem minimalnego trzyletniego okresu i złożeniem wniosku o wygaśnięcie rozpoczęło się lub zostało wznowione rzeczywiste używanie znaku towarowego.

Rozpoczęcie lub wznowienie używania w okresie trzech miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o stwierdzenie wygaśnięcia i które nastąpiło najwcześniej w momencie upływu co najmniej trzyletniego nieprzerwanego okresu nieużywania, nie jest jednak brane pod uwagę, w przypadku gdy przygotowania do rozpoczęcia lub wznowienia używania podjęte zostały dopiero wówczas, gdy właściciel dowiedział się o możliwości złożenia wniosku o stwierdzenie wygaśnięcia.

2. Znak towarowy podlega również wygaśnięciu, jeżeli po dacie rejestracji:

a) w wyniku działania lub zaniechania właściciela stał się nazwą powszechnie używaną w odniesieniu do towarów lub usług, dla których został zarejestrowany, lub

b) w wyniku używania znaku towarowego przez właściciela lub za jego zgodą, w odniesieniu do towarów lub usług, dla których został on zarejestrowany, zachodzi możliwość wprowadzenia odbiorców w błąd, w szczególności co do natury, jakości lub pochodzenia geograficznego towarów lub usług.

PODSEKCJA III

OZNACZENIA GEOGRAFICZNE

ARTYKUŁ 230

Zakres stosowania

1. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do ochrony oznaczeń geograficznych pochodzących z terytoriów Stron.

2. Oznaczenia geograficzne jednej Strony objęte ochroną drugiej Strony podlegają postanowieniom niniejszej podsekcji, wyłącznie jeżeli są objęte zakresem stosowania prawodawstwa, o którym mowa w art. 231.

Artykuł 231

Uznane oznaczenia geograficzne

1. Po przeanalizowaniu prawodawstwa Republiki Armenii wymienionego w załączniku IX część A Unia Europejska stwierdza, że jest ono zgodne z elementami określonymi w części B tego załącznika.

2. Po przeanalizowaniu prawodawstwa Unii Europejskiej wymienionego w załączniku IX część A Republika Armenii stwierdza, że jest ono zgodne z elementami określonymi w części B tego załącznika.

3. Po zakończeniu procedury sprzeciwu i przeanalizowaniu oznaczeń geograficznych Unii Europejskiej wymienionych w załączniku X, zarejestrowanych przez Unię Europejską na mocy prawodawstwa wymienionego w załączniku IX część A, Republika Armenii zapewnia ochronę tych oznaczeń zgodnie z poziomem ochrony określonym w niniejszej Umowie.

4. Po zakończeniu procedury sprzeciwu i przeanalizowaniu oznaczeń geograficznych Republiki Armenii wymienionych w załączniku X, zarejestrowanych przez Republikę Armenii na mocy prawodawstwa wymienionego w załączniku IX część A, Unia Europejska zapewnia ochronę tych oznaczeń zgodnie z poziomem ochrony określonym w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 232

Dodawanie nowych oznaczeń geograficznych

1. Zgodnie z procedurą określoną w art. 240 ust. 3 Strony mogą dodawać nowe oznaczenia geograficzne do wykazu chronionych oznaczeń geograficznych stanowiącego załącznik X. Nowe oznaczenia geograficzne można dodawać do wykazu po zakończeniu procedury sprzeciwu i zadowalającym obie Strony przeanalizowaniu nowych oznaczeń geograficznych zgodnie z art. 231 ust. 3 i 4.

2. Strony nie mają obowiązku dodawania nowych oznaczeń geograficznych do wykazu, o którym mowa w ust. 1, w przypadku gdy:

a) oznaczenie geograficzne byłoby sprzeczne z nazwą odmiany roślin lub rasy zwierząt i może z tego powodu wprowadzić w błąd konsumenta co do prawdziwego pochodzenia danego produktu;

b) w świetle istniejącego renomowanego lub powszechnie znanego znaku towarowego ochrona takiego oznaczenia geograficznego mogłaby wprowadzić konsumenta w błąd co do prawdziwej tożsamości produktu lub

c) nazwa ma charakter rodzajowy.

ARTYKUŁ 233

Zakres ochrony oznaczeń geograficznych

1. Oznaczenia geograficzne wymienione w załączniku X są chronione przez każdą ze Stron przed:

a) wszelkim bezpośrednim lub pośrednim wykorzystaniem chronionej nazwy w celach handlowych w odniesieniu do porównywalnych produktów niezgodnych ze specyfikacją produktu objętego nazwą chronioną, lub w zakresie, w jakim takie użycie wykorzystuje renomę oznaczenia geograficznego;

b) wszelkim niewłaściwym stosowaniem, naśladowaniem bądź przywołaniem, nawet jeśli podane jest prawdziwe pochodzenie produktu lub chroniona nazwa jest podana w tłumaczeniu, w formie transkrypcji lub transliteracji, lub z dodaniem takiego określenia jak: „w stylu”, „typu”, „zgodnie z metodą”, „jak produkowane w”, „imitacja”, „o smaku”, „podobne do” itp.;

c) wszelkim innym nieprawdziwym lub wprowadzającym w błąd określeniem miejsca pochodzenia lub wytwarzania, właściwości lub podstawowych cech produktu, mogącym stworzyć mylne wrażenie co do jego pochodzenia, znajdującym się na opakowaniu wewnętrznym lub zewnętrznym, w materiale reklamowym lub w dokumentach odnoszących się do danego produktu bądź na opakowaniu produktu w pojemniku oraz

d) wszelkimi innymi praktykami, które mogłyby wprowadzać konsumenta w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu.

2. Chronione oznaczenia geograficzne nie mogą stać się nazwami rodzajowymi na terytorium Stron.

3. W przypadku całkowicie lub częściowo homonimicznych oznaczeń geograficznych ochronę przyznaje się każdemu takiemu oznaczeniu geograficznemu, pod warunkiem że było ono użyte w dobrej wierze i z należytym uwzględnieniem zastosowań lokalnych i tradycyjnych oraz rzeczywistego ryzyka pomyłki.

Bez uszczerbku dla art. 23 porozumienia TRIPS Strony wspólnie uzgadniają praktyczne warunki zastosowania, na podstawie których homonimiczne oznaczenia geograficzne będą rozróżniane, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia sprawiedliwego traktowania producentów i uniknięcia sytuacji, w której konsumenci mogliby zostać wprowadzeni w błąd.

Nazwa homonimiczna prowadząca do błędnego przekonania konsumentów, że produkt pochodzi z innego terytorium, nie może być zarejestrowana nawet w przypadku, gdy nazwa ta odpowiada nazwie faktycznego terytorium, regionu lub miejsca pochodzenia danego produktu.

4. W przypadku gdy Strona, w kontekście negocjacji z państwem trzecim, proponuje ochronę oznaczenia geograficznego tego państwa trzeciego homonimicznego z oznaczeniem geograficznym drugiej Strony chronionym na mocy niniejszej podsekcji, Strona ta jest o tym informowana i otrzymuje możliwość wyrażenia uwag na ten temat, zanim oznaczenie geograficzne państwa trzeciego zostanie objęte ochroną.

5. Żadne postanowienia niniejszej podsekcji nie zobowiązują Stron do ochrony oznaczenia geograficznego, które nie jest lub przestało być chronione w jego państwie pochodzenia.

Strony powiadamiają się wzajemnie, jeżeli oznaczenie geograficzne przestaje być chronione w swoim państwie pochodzenia. Takie powiadomienie przedkłada się zgodnie z procedurami określonymi w art. 240 ust. 3.

6. Żadne postanowienia niniejszej Umowy nie naruszają prawa jakiejkolwiek osoby do stosowania w handlu jej nazwiska lub nazwiska jej poprzedników w celach komercyjnych, z wyjątkiem przypadków stosowania takiego nazwiska w sposób wprowadzający konsumentów w błąd.

ARTYKUŁ 234

Prawo do wykorzystania oznaczeń geograficznych

1. Oznaczenie geograficzne chronione na mocy niniejszej podsekcji może być wykorzystywane przez każdy podmiot wprowadzający do obrotu produkty rolne, środki spożywcze, wina, wina aromatyzowane lub napoje spirytusowe zgodne z odpowiednią specyfikacją.

2. Jeżeli oznaczenie geograficzne jest chronione na mocy niniejszej podsekcji, wykorzystanie tej nazwy chronionej nie podlega jakiejkolwiek rejestracji użytkowników ani dodatkowym kosztom.

Artykuł 235

Związek ze znakami towarowymi

1. W przypadku gdy znak towarowy odpowiada którejkolwiek z sytuacji, o których mowa w art. 233 ust. 1 w odniesieniu do chronionego oznaczenia geograficznego dla produktów podobnych, dana Strona odmawia rejestracji takiego znaku towarowego lub unieważnia go, pod warunkiem że wniosek o rejestrację tego znaku towarowego został złożony po dacie złożenia wniosku o ochronę oznaczenia geograficznego na danym terytorium.

2. W odniesieniu do oznaczeń geograficznych, o których mowa w art. 231, data złożenia wniosku o ochronę odpowiada dacie wejścia w życie niniejszej Umowy.

3. W odniesieniu do oznaczeń geograficznych, o których mowa w art. 232, data złożenia wniosku o objęcie ochroną odpowiada dacie przekazania drugiej Stronie wniosku o ochronę oznaczenia geograficznego.

4. Bez uszczerbku dla art. 232 ust. 2 lit. b) każda ze Stron chroni oznaczenia geograficzne wymienione w załączniku X również wtedy, gdy istnieje wcześniejszy znak towarowy. Przez wcześniejszy znak towarowy rozumie się znak towarowy, którego wykorzystanie odpowiada jednej z sytuacji, o których mowa w art. 233 ust. 1 i w odniesieniu do którego złożono wniosek bądź który został zarejestrowany lub ustanowiony poprzez użycie – jeżeli prawodawstwo danej Strony przewiduje taką możliwość – w dobrej wierze na terytorium jednej ze Stron przed datą złożenia przez drugą Stronę wniosku o ochronę oznaczenia geograficznego na mocy niniejszej Umowy. Taki znak towarowy może nadal być używany i wznawiany pomimo ochrony oznaczenia geograficznego, pod warunkiem że w przepisach Stron dotyczących znaków towarowych nie istnieje żaden powód nieważności lub cofnięcia znaku towarowego.

5. Tytułem odstępstwa od ust. 4 wcześniejsze znaki towarowe Republiki Armenii, które składają się z oznaczeń geograficznych Unii Europejskiej „Cognac” lub „Champagne” bądź je zawierają, w tym w postaci transkrypcji lub tłumaczenia, są zarejestrowane dla produktów podobnych i nie spełniają wymogów odnośnej specyfikacji, podlegają unieważnieniu, wygaśnięciu lub zmianie w celu wyeliminowania tej nazwy jako elementu całego znaku towarowego najpóźniej w ciągu 14 lat w przypadku oznaczenia „Cognac” oraz dwóch lat w przypadku oznaczenia „Champagne”, licząc od wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 236

Egzekwowanie ochrony

Każda ze stron egzekwuje ochronę oznaczeń geograficznych zgodnie z art. 233–235 za pomocą odpowiednich działań administracyjnych ze strony organów publicznych. Strony egzekwują taką ochronę także na wniosek osoby zainteresowanej.

ARTYKUŁ 237

Postanowienia przejściowe

1. Towary wyprodukowane i oznakowane zgodnie z przepisami prawa krajowego przed wejściem w życie niniejszej Umowy, które nie spełniają zawartych w niej wymogów, mogą być sprzedawane po wejściu w życie Umowy do czasu wyczerpania zapasów.

2. W okresie przejściowym wynoszącym 24 lata, licząc od dnia upływu pierwszego roku po wejściu w życie niniejszej Umowy w przypadku oznaczenia „Cognac” oraz w okresie przejściowym wynoszącym trzy lata po wejściu w życie niniejszej Umowy w przypadku oznaczenia „Champagne”, ochrona tych oznaczeń geograficznych Unii Europejskiej na mocy niniejszej Umowy nie uniemożliwia używania tych nazw w odniesieniu do produktów pochodzących z Republiki Armenii i wywożonych do państw trzecich, jeżeli umożliwiają to przepisy ustawowe i wykonawcze danego państwa trzeciego, w celu oznaczenia i zaprezentowania niektórych porównywalnych produktów pochodzących z Republiki Armenii pod warunkiem, że:

a) nazwa na etykiecie jest podana wyłącznie w alfabecie innym niż łaciński;

b) prawdziwe pochodzenie produktu jest wyraźnie oznakowane w tym samym polu oraz

c) sposób prezentacji nie wprowadza konsumenta w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu.

3. W okresie przejściowym wynoszącym 13 lat, licząc od upływu pierwszego roku po wejściu w życie niniejszej Umowy w przypadku oznaczenia „Cognac” oraz w okresie przejściowym wynoszącym dwa lata po wejściu w życie niniejszej Umowy w przypadku oznaczenia „Champagne”, ochrona tych oznaczeń geograficznych Unii Europejskiej na mocy niniejszej Umowy nie uniemożliwia używania tych nazw w Republice Armenii pod warunkiem, że:

a) nazwa na etykiecie jest podana wyłącznie w alfabecie innym niż łaciński;

b) prawdziwe pochodzenie produktu jest wyraźnie oznakowane w tym samym polu oraz

c) sposób prezentacji nie wprowadza konsumenta w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu.

4. Unia Europejska zapewnia Republice Armenii pomoc techniczną i finansową do celów ułatwienia sprawnego i skutecznego zakończenia stosowania oznaczenia geograficznego Unii Europejskiej „Cognac” w odniesieniu do produktów pochodzących z Republiki Armenii, a także wsparcia przemysłu Republiki Armenii w utrzymaniu pozycji konkurencyjnej na rynkach eksportowych. Pomoc ta, zapewniana zgodnie z przepisami prawa UE, obejmuje przede wszystkim działania na rzecz opracowania nowej nazwy i promocji, reklamy i marketingu nowej nazwy na rynkach krajowych i tradycyjnych rynkach eksportowych.

5. Konkretne kwoty, rodzaje, mechanizmy i harmonogramy unijnej pomocy, o której mowa w ust. 4, określone są w pakiecie pomocy finansowo-technicznej, który zostanie ostatecznie uzgodniony przez Strony w ciągu roku od wejścia w życie niniejszej Umowy. Strony wspólnie opracowują zakres zadań dla takiego pakietu pomocy na podstawie dokładnej oceny potrzeb, które pomoc miałaby zaspokoić. Ocena ta zostaje sporządzona przez międzynarodową firmę konsultingową wybraną wspólnie przez Strony.

6. W przypadku gdy Unia Europejska nie udzieli pomocy finansowo-technicznej, o której mowa w ust. 4, Republika Armenii może skorzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów ustanowionego w rozdziale 13 i w razie wygranej może zawiesić wykonanie zobowiązań wynikających z ust. 2 i 3.

7. Unia Europejska udziela pomocy finansowo-technicznej najpóźniej po ośmiu latach od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 238

Zasady ogólne

1. Przywóz, wywóz i komercjalizacja produktów, o których mowa w art. 231 i 232, odbywa się zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi obowiązującymi na terytorium Strony, na którym wprowadza się produkty do obrotu.

2. Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych ustanowiony na mocy art. 240 zajmuje się wszelkimi kwestiami dotyczącymi specyfikacji produktu zarejestrowanego oznaczenia geograficznego, zatwierdzonego przez organy Strony, z której terytorium dany produkt pochodzi, w tym wszelkimi zmianami do tej specyfikacji.

3. Oznaczenia geograficzne chronione na mocy niniejszej podsekcji mogą być anulowane jedynie przez Stronę, z której pochodzi produkt.

ARTYKUŁ 239

Współpraca i przejrzystość

1. Strony pozostają w kontakcie bezpośrednim albo za pośrednictwem Podkomitetu ds. Oznaczeń Geograficznych ustanowionego na podstawie art. 240 we wszelkich kwestiach dotyczących wykonania i funkcjonowania niniejszej podsekcji. W szczególności Strona może zwrócić się do drugiej Strony o informacje dotyczące specyfikacji produktów i zmian do nich oraz punktów kontaktowych krajowych organów ds. kontroli.

2. Każda ze Stron może udostępnić publicznie specyfikacje oznaczeń geograficznych chronionych na mocy niniejszej podsekcji lub ich skrócone wersje oraz informacje na temat punktów kontaktowych krajowych organów ds. kontroli odpowiadające oznaczeniom geograficznym drugiej Strony chronionym na mocy niniejszej podsekcji.

ARTYKUŁ 240

Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych

1. Strony niniejszym ustanawiają Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych składający się z przedstawicieli Unii Europejskiej i Republiki Armenii, powierzając mu monitorowanie wykonania niniejszej podsekcji oraz zacieśnienie współpracy i dialogu między Stronami w zakresie oznaczeń geograficznych.

2. Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych przyjmuje decyzje w drodze konsensusu. Podkomitet przyjmuje swój regulamin wewnętrzny. Podkomitet zbiera się na wniosek którejkolwiek ze Stron, na przemian w Unii Europejskiej i Republice Armenii, w terminie, w miejscu oraz w sposób (może to być również wideokonferencja) ustalony przez Strony, lecz nie później niż 90 dni od przedstawienia wniosku.

3. Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych dba również o prawidłowe funkcjonowanie niniejszej podsekcji i może rozpatrywać wszelkie sprawy związane z jej wdrożeniem i wykonaniem. Odpowiada on w szczególności za:

a) zmiany załącznika IX część A w zakresie odniesień do przepisów mających zastosowanie na terytorium każdej ze Stron;

b) zmiany załącznika IX część B w zakresie elementów dotyczących rejestracji i kontroli oznaczeń geograficznych;

c) zmiany załącznika X w zakresie wykazu oznaczeń geograficznych;

d) wymianę informacji na temat zmian w przepisach i polityce w zakresie oznaczeń geograficznych oraz wszelkich innych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w obszarze oznaczeń geograficznych;

e) wymianę informacji na temat oznaczeń geograficznych w celu rozpatrzenia kwestii ich ochrony zgodnie z niniejszą podsekcją.

PODSEKCJA IV

WZORY

ARTYKUŁ 241

Umowy międzynarodowe

Strony przestrzegają Aktu genewskiego Porozumienia haskiego w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych z 1999 r.

ARTYKUŁ 242

Ochrona zarejestrowanych wzorów

1. Strony zapewniają ochronę niezależnie stworzonym wzorom, które są nowe i oryginalne. Taka ochrona zapewniana jest w drodze rejestracji i przyznaje wyłączne prawo posiadaczom wzorów zgodnie z niniejszą podsekcją.

Do celów niniejszej podsekcji Strona może uznać, że wzór posiadający indywidualny charakter jest oryginalny.

2. Wzór naniesiony na produkt lub zawarty w produkcie, który stanowi część składową produktu złożonego, jest uważany za nowy i oryginalny wyłącznie:

a) jeżeli dana część składowa po włączeniu do produktu złożonego pozostaje widoczna podczas normalnego użytku tego produktu oraz

b) w stopniu, w jakim te widoczne cechy danej części składowej spełniają wymogi co do nowości i oryginalności.

3. „Normalny użytek”, o którym mowa w ust. 2 lit. a), oznacza stosowanie przez użytkownika końcowego, wyłączając konserwację, obsługę i naprawę.

4. Posiadacz zarejestrowanego wzoru ma prawo do uniemożliwienia osobom trzecim nieposiadającym jego zgody co najmniej wytwarzania, oferowania do sprzedaży, sprzedaży, przywozu, wywozu, przechowywania lub używania produktów noszących bądź reprezentujących chroniony wzór, jeżeli takie działania podejmowane są w celach handlowych, w sposób nieuzasadniony naruszają normalne wykorzystywanie wzoru lub są niezgodne z praktykami sprawiedliwego handlu.

5. Dostępny okres ochrony wynosi 25 lat.

ARTYKUŁ 243

Ochrona wzorów niezarejestrowanych

1. Unia Europejska i Republika Armenii zapewniają środki prawne, które zapobiegają wykorzystywaniu niezarejestrowanego wyglądu produktu, lecz wyłącznie wówczas, gdy zakwestionowane użycie jest rezultatem powielenia niezarejestrowanego wyglądu produktu. Takie wykorzystywanie obejmuje co najmniej oferowanie do sprzedaży, wprowadzanie do obrotu, przywóz oraz wywóz produktu.

2. Okres ochrony przyznanej w odniesieniu do wzorów niezarejestrowanych wynosi co najmniej trzy lata od dnia, w którym wzór został udostępniony publicznie na terytorium jednej ze Stron.

ARTYKUŁ 244

Wyjątki i ograniczenia

1. Każda ze Stron może ustanowić ograniczone wyjątki od ochrony wzorów, pod warunkiem że takie wyjątki nie będą bezzasadnie sprzeczne z normalnym wykorzystaniem chronionych wzorów i nie będą bezzasadnie naruszały uzasadnionych interesów właściciela chronionego wzoru, biorąc pod uwagę uzasadnione interesy stron trzecich.

2. Ochrona wzoru nie obejmuje wzorów podyktowanych głównie względami technicznymi lub funkcjonalnymi. W szczególności prawo do wzoru nie obejmuje cech wyglądu produktu, które muszą być odtworzone w dokładnej formie i wymiarach, aby produkt, w który włączono wzór lub na którym jest on naniesiony, mógł zostać mechanicznie złożony lub połączony z innym produktem lub mógł zostać umieszczony w nim, na nim lub dookoła niego, tak aby oba produkty mogły spełniać swoje funkcje.

ARTYKUŁ 245

Stosunek do prawa autorskiego

Wzór może zostać również objęty ochroną na mocy prawa autorskiego danej Strony od dnia stworzenia wzoru lub jego utrwalenia w jakiejkolwiek formie. Zakres i warunki, zgodnie z którymi tego rodzaju ochrona jest przyznawana, łącznie z wymaganym stopniem oryginalności, są ustalane przez każdą ze Stron zgodnie z odnośnymi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

PODSEKCJA V

PATENTY

ARTYKUŁ 246

Umowy międzynarodowe

Strony przystępują do Układu o współpracy patentowej oraz podejmują wszystkie rozsądne wysiłki w celu osiągnięcia zgodności z Traktatem o prawie patentowym.

ARTYKUŁ 247

Patenty a zdrowie publiczne

1. Strony uznają znaczenie Deklaracji w sprawie porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego, przyjętej przez konferencję ministerialną WTO w dniu 14 listopada 2001 r. Interpretując i wdrażając prawa i obowiązki wynikające z niniejszej podsekcji, Strony zapewniają zgodność z tą deklaracją.

2. Strony przestrzegają decyzji Rady Generalnej WTO z dnia 30 sierpnia 2003 r. w sprawie wykonania ustępu 6 dauhańskiej Deklaracji w sprawie porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego oraz wnoszą wkład w jej wdrażanie.

ARTYKUŁ 248

Dodatkowe świadectwo ochronne

1. Strony uznają, że produkty lecznicze oraz środki ochrony roślin chronione patentami na ich terytoriach mogą podlegać administracyjnej procedurze wydawania pozwolenia przed wprowadzeniem ich do obrotu. Strony uznają, że okres, który upływa między złożeniem wniosku o patent a wydaniem pozwolenia na wprowadzenie produktu do obrotu na odpowiednim rynku, zdefiniowanego w tym celu w ich odnośnym prawodawstwie, może spowodować skrócenie okresu rzeczywistej ochrony w ramach patentu.

2. Każda ze Stron ustanawia dalszy okres ochrony produktu leczniczego lub środka ochrony roślin, który jest chroniony patentem i podlega administracyjnej procedurze wydawania pozwolenia, który to okres jest równy okresowi, o którym mowa w ust. 1 zdanie drugie, skróconemu o okres pięciu lat.

3. Niezależnie od ust. 2 kolejny okres ochrony nie może przekraczać pięciu lat.

W Unii możliwe jest przedłużenie o kolejnych sześć miesięcy w przypadku produktów leczniczych, w odniesieniu do których przeprowadzono badania pediatryczne, oraz pod warunkiem, że wyniki tych badań uwzględniono w informacjach o produkcie.

PODSEKCJA VI

INFORMACJE NIEJAWNE

ARTYKUŁ 249

Zakres ochrony w przypadku tajemnicy przedsiębiorstwa

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązania na mocy art. 39 ust. 1 i 2 porozumienia TRIPS. Każda ze Stron ustanawia odpowiednie sądowe postępowania cywilne i środki zaradcze umożliwiające każdemu posiadaczowi tajemnicy przedsiębiorstwa uniemożliwienie nabycia, wykorzystania lub ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa bądź uzyskanie rekompensaty z tego tytułu, w przypadku gdy doszło do niego w sposób niezgodny z uczciwą praktyką handlową.

2. Do celów niniejszej podsekcji:

a) „tajemnica przedsiębiorstwa” oznacza informacje, które:

(i) są poufne w tym sensie, że jako całość lub w szczególnym zestawie i zbiorze ich elementów nie są ogólnie znane ani łatwo dostępne dla osób z kręgów, które na ogół mają do czynienia z tym rodzajem informacji;

(ii) mają wartość handlową dlatego, że są poufne, oraz

(iii) poddane zostały przez osobę, pod której legalną kontrolą się znajdują, rozsądnym, w danych okolicznościach, działaniom dla utrzymania ich w tajemnicy;

b) „posiadacz tajemnicy przedsiębiorstwa” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która w sposób zgodny z prawem sprawuje kontrolę nad tajemnicą przedsiębiorstwa.

3. Do celów niniejszej podsekcji za niezgodne z uczciwą praktyką handlową uznaje się co najmniej następujące sposoby postępowania:

a) pozyskanie tajemnicy przedsiębiorstwa bez zgody posiadacza tajemnicy przedsiębiorstwa, dokonane przez nieuprawniony dostęp do dokumentów, przedmiotów, materiałów, substancji lub plików elektronicznych znajdujących się zgodnie z prawem pod kontrolą posiadacza tajemnicy przedsiębiorstwa i zawierających tę tajemnicę lub umożliwiających jej odkrycie, a także ich przywłaszczenie lub powielenie;

b) wykorzystanie lub ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa dokonane bez zgody posiadacza tej tajemnicy przez osobę, która:

(i) pozyskała tajemnicę przedsiębiorstwa w sposób, o którym mowa w lit. a);

(ii) naruszyła umowę o poufności lub inny obowiązek nieujawniania tajemnicy przedsiębiorstwa lub

(iii) naruszyła przewidziany w umowie lub inny obowiązek ograniczenia korzystania z tajemnicy przedsiębiorstwa;

c) pozyskanie, wykorzystanie lub ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa dokonane przez osobę, która w momencie tego pozyskania, wykorzystania lub ujawnienia wiedziała lub w danych okolicznościach powinna była wiedzieć, że tajemnica ta pochodzi bezpośrednio lub pośrednio od osoby, która wykorzystała lub ujawniła tajemnicę niezgodnie z prawem w rozumieniu lit. b), w tym w przypadku gdy osoba taka została nakłoniona do działań, o których mowa w tej literze.

4. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie jest rozumiane jako wymóg, aby Strony uznawały którykolwiek z poniższych sposobów postępowania za niezgodny z uczciwą praktyką handlową:

a) samodzielne odkrycie lub stworzenie odnośnych informacji przez inną osobę;

b) dokonanie inżynierii odwrotnej produktu przez osobę, która go zgodnie z prawem posiada i na której nie spoczywa żaden prawny obowiązek ograniczania dostępu do odnośnych informacji;

c) pozyskanie, wykorzystanie lub ujawnienie informacji wymaganych lub dopuszczonych właściwym prawem krajowym;

d) wykorzystanie przez pracowników doświadczenia i umiejętności zdobytych uczciwie w trakcie zwykłego przebiegu ich zatrudnienia.

5. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie jest rozumiane jako ograniczające wolność wypowiedzi i informacji, w tym wolność mediów podlegającą ochronie w prawodawstwie obu Stron.

ARTYKUŁ 250

Sądowe postępowania cywilne i środki zaradcze dotyczące tajemnicy przedsiębiorstwa

1. Każda ze Stron gwarantuje, że uczestnicy sądowego postępowania cywilnego, o którym mowa w art. 249, lub osoby mające dostęp do dokumentów uwzględnionych w tym postępowaniu podlegają zakazowi wykorzystania lub ujawnienia jakiejkolwiek rzeczywistej lub domniemanej tajemnicy przedsiębiorstwa, którą właściwe organy sądowe – w odpowiedzi na należycie uzasadniony wniosek zainteresowanej strony – oznaczyły jako poufną, a z którą wymienione osoby zapoznały się na skutek wspomnianego uczestnictwa lub dostępu.

2. Każda ze Stron stanowi, że w cywilnym postępowaniu sądowym, o którym mowa w art. 249, uprawnienia jej organów sądowych obejmują co najmniej:

a) nakładanie środków tymczasowych uniemożliwiających pozyskanie, użycie lub ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa w sposób niezgodny z uczciwą praktyką handlową;

b) wydawanie nakazów sądowych uniemożliwiających pozyskanie, użycie lub ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa w sposób niezgodny z uczciwą praktyką handlową;

c) nakazywanie osobie, która wiedziała lub powinna była wiedzieć, że nabywa, wykorzystuje lub ujawnia tajemnicę przedsiębiorstwa w sposób niezgodny z uczciwą praktyką handlową, aby zapłaciła posiadaczowi tajemnicy przedsiębiorstwa odszkodowanie odpowiadające szkodzie poniesionej w wyniku takiego pozyskania, użycia lub ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa;

d) stosowanie szczególnych środków w celu ochrony poufności rzeczywistej lub domniemanej tajemnicy przedsiębiorstwa powstałej w trakcie postępowania cywilnego dotyczącego domniemanego pozyskania, wykorzystania i ujawnienia tajemnicy przedsiębiorstwa w sposób niezgodny z uczciwą praktyką handlową; takie szczególne środki mogą obejmować, zgodnie z prawem krajowym właściwej Strony, możliwość:

   (i) ograniczenia dostępu do całości lub części niektórych dokumentów;

   (ii) ograniczenia dostępu do przesłuchań oraz ich zapisów lub protokołów oraz

   (iii) udostępnienia nieobjętej klauzulą poufności wersji orzeczenia sądowego, z której usunięto lub zredagowano fragmenty zawierające tajemnice przedsiębiorstwa, oraz

e) nałożenia kar na strony postępowania lub inne osoby podlegające właściwości sądu za naruszenie środków zaradczych lub środków zastosowanych przez sąd na podstawie ust. 1 lub lit. d) niniejszego ustępu dotyczących ochrony rzeczywistej lub domniemanej tajemnicy przedsiębiorstwa powstałej w trakcie danego postępowania.

3. Strony nie mają obowiązku przewidywać postępowania sądowego ani środków zaradczych, o których mowa w art. 249, jeżeli postępowanie niezgodne z uczciwą praktyką handlową jest prowadzone – w świetle odnośnych przepisów prawa krajowego – w celu ujawnienia naruszenia przepisów, nadużycia lub nielegalnego działania bądź w celu ochrony prawnie uzasadnionego interesu.

ARTYKUŁ 251

Ochrona danych przekazanych w celu uzyskania pozwolenia na dopuszczenie do obrotu produktu leczniczego

1. Każda ze Stron chroni poufne informacje handlowe przekazane w celu uzyskania pozwolenia na dopuszczenie produktu leczniczego do obrotu („pozwolenie na dopuszczenie do obrotu”) przed ujawnieniem osobom trzecim, chyba że nadrzędny interes zdrowotny wymaga takiego ujawnienia. Wszelkie poufne informacje handlowe są również objęte ochroną przed nieuczciwą praktyką handlową.

2. Każda ze Stron gwarantuje, że przez okres ośmiu lat od pierwszego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu na terytorium danej Strony organ publiczny odpowiedzialny za udzielenie takiego pozwolenia nie bierze pod uwagę poufnych informacji handlowych ani wyników badań przedklinicznych i badań klinicznych przekazanych w pierwszym wniosku o wydanie pozwolenia na dopuszczenie do obrotu, a następnie przedłożonych przez osobę lub podmiot – publiczny lub prywatny – w załączeniu do innego wniosku o wydanie pozwolenia na wprowadzenie produktu leczniczego do obrotu, bez wyraźnej zgody osoby lub podmiotu, który te dane przedłożył, chyba że umowy międzynarodowe uznane przez obie Strony stanowią inaczej.

3. W okresie dziesięciu lat, licząc od dnia udzielenia pierwszego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu na terytorium danej Strony, pozwolenie udzielone na każdy następny wniosek na podstawie wyników badań przedklinicznych lub badań klinicznych przedłożonych w pierwszym wniosku nie umożliwia wprowadzenia produktu leczniczego do obrotu, chyba że kolejny wnioskodawca przedstawi własne wyniki badań przedklinicznych lub badań klinicznych (bądź wyniki takich badań wykorzystane za zgodą strony, która przekazała informacje), spełniając w ten sposób te same wymogi co pierwszy wnioskodawca.

Produkty niespełniające wymogów określonych w niniejszym ustępie nie są dopuszczane do obrotu.

4. Oprócz tego okres dziesięciu lat, o którym mowa w ust. 3, zostaje przedłużony do maksymalnie 11 lat, jeżeli podczas pierwszych ośmiu lat od uzyskania początkowego pozwolenia posiadacz uzyskał pozwolenie na jedno lub kilka nowych wskazań terapeutycznych uznanych za przynoszące znaczące korzyści kliniczne w porównaniu z istniejącymi metodami leczenia.

ARTYKUŁ 252

Ochrona danych w zakresie środków ochrony roślin

1. Każda ze Stron uznaje tymczasowe prawo właściciela badania lub sprawozdania z badania złożonego po raz pierwszy w celu uzyskania pozwolenia na dopuszczenie środka ochrony roślin do obrotu. Podczas takiego okresu badanie lub sprawozdanie z badania nie może być wykorzystywane na korzyść jakichkolwiek innych osób ubiegających się o uzyskanie pozwolenia na dopuszczenie do obrotu środka ochrony roślin, z wyjątkiem przypadków, gdy pierwszy właściciel wyraził na to wyraźną zgodę. W niniejszej podsekcji takie tymczasowe prawo określa się mianem „ochrony danych”.

2. Badanie lub sprawozdanie z badania, o którym mowa w ust. 1, musi spełniać następujące wymogi:

a) być niezbędne do udzielenia pozwolenia lub zmiany pozwolenia w celu dopuszczenia stosowania w odniesieniu do innej uprawy oraz

b) uzyskać certyfikat zgodności z zasadami dobrej praktyki laboratoryjnej lub zasadami dobrej praktyki doświadczalnej.

3. Okres ochrony danych wynosi przynajmniej dziesięć lat od udzielenia pierwszego pozwolenia przez właściwy organ na terytorium zainteresowanej Strony. W przypadku środków ochrony roślin charakteryzujących się niskim poziomem ryzyka okres ten może być przedłużony do 13 lat.

4. Okresy, o których mowa w ust. 3, przedłuża się o trzy miesiące dla każdego rozszerzenia pozwolenia na zastosowania małoobszarowe, jeżeli posiadacz pozwolenia złoży wniosek co najmniej pięć lat po dacie udzielenia pierwszego pozwolenia przez właściwy organ. Całkowity okres ochrony danych nie może w żadnej sytuacji przekroczyć 13 lat. W przypadku środków ochrony roślin charakteryzujących się niskim poziomem ryzyka całkowity okres ochrony nie może w żadnej sytuacji przekroczyć 15 lat.

Pojęcie „zastosowanie małoobszarowe” oznacza wykorzystanie środka ochrony roślin na terytorium danej Strony w odniesieniu do roślin lub produktów roślinnych, które nie są powszechnie uprawiane na tym terytorium lub są powszechnie uprawiane, aby sprostać wyjątkowym potrzebom związanym z ochroną roślin.

5. Badanie podlega ochronie również, jeżeli jest to niezbędne do odnowienia lub przeglądu pozwolenia. W takich przypadkach okres ochrony danych wynosi 30 miesięcy.

6. Każda ze Stron określa środki zobowiązujące wnioskodawcę i posiadaczy poprzednich pozwoleń, mających siedzibę na terytorium Stron, do dzielenia się informacjami zastrzeżonymi, tak aby uniknąć duplikowania testów na kręgowcach.

PODSEKCJA VII

ODMIANY ROŚLIN

ARTYKUŁ 253

Odmiany roślin

1. Każda ze Stron chroni prawa do ochrony odmian roślin zgodnie z Międzynarodową konwencją o ochronie nowych odmian roślin, łącznie z fakultatywnym wyjątkiem od prawa hodowcy, o którym mowa w art. 15 wspomnianej konwencji, oraz współpracują w celu promowania i egzekwowania tych praw.

2. W odniesieniu do Republiki Armenii niniejszy artykuł stosuje się najpóźniej trzy lata po wejściu w życie niniejszej Umowy.

SEKCJA C

EGZEKWOWANIE PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

PODSEKCJA I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 254

Obowiązki ogólne

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązania wynikające z porozumienia TRIPS, a w szczególności z jego części III. Każda ze Stron ustanawia określone w niniejszej sekcji środki uzupełniające, procedury i środki zaradcze niezbędne, aby zapewnić egzekwowanie praw własności intelektualnej. Te środki, procedury i środki zaradcze muszą być sprawiedliwe i słuszne, nie mogą być nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani też pociągać za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień.

2. Środki, procedury i środki zaradcze, o których mowa w ust. 1, muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające oraz muszą być stosowane w taki sposób, aby uniknąć tworzenia przeszkód dla handlu legalnego oraz zapewnić ochronę przed ich naruszeniem.

3. Do celów podsekcji II pojęcie „prawa własności intelektualnej” obejmuje co najmniej następujące elementy:

a) prawo autorskie,

b) prawa pokrewne prawu autorskiemu,

c) prawo *sui generis* autora bazy danych,

d) prawa autora topografii układu scalonego,

e) prawa ze znaku towarowego,

f) prawa ze wzoru,

g) prawa z patentu łącznie z prawami wynikającymi z dodatkowych świadectw ochronnych,

h) oznaczenia geograficzne,

i) prawa ze wzoru użytkowego,

j) prawa wynikające z systemu ochrony odmian roślin oraz

k) nazwy handlowe, jeżeli są one chronione jako wyłączne prawa w danym prawie krajowym.

Tajemnica przedsiębiorstwa jest wyłączona z zakresu stosowania niniejszej sekcji. Egzekwowanie ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa omówiono w art. 250.

ARTYKUŁ 255

Podmioty uprawnione

Każda ze Stron za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków zaradczych, o których mowa w niniejszej sekcji oraz w części III porozumienia TRIPS, uznaje:

a) posiadaczy praw własności intelektualnej zgodnie z przepisami prawa właściwego;

b) wszystkie inne osoby uprawnione do korzystania z tych praw, w szczególności licencjobiorców, w zakresie dozwolonym przez prawo właściwe i zgodnie z nim;

c) organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są prawnie uznane za uprawnione do reprezentowania posiadaczy praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez prawo właściwe i zgodnie z nim;

d) profesjonalne organizacje zrzeszające pełnomocników, prawnie uznane za uprawnione do reprezentowania posiadaczy praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez prawo właściwe i zgodnie z nim.

PODSEKCJA II

DOCHODZENIE I EGZEKWOWANIE PRAW W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

ARTYKUŁ 256

Środki zabezpieczenia dowodów

1. Każda ze Stron zapewnia, aby nawet przed rozpoczęciem postępowania dotyczącego istoty sprawy, na wniosek podmiotu, który przedstawił rozsądnie dostępne dowody uzasadniające zarzut naruszenia jego prawa własności intelektualnej lub zagrożenie naruszenia tego prawa, właściwe organy sądowe mogły nakazać wprowadzenie natychmiastowych i skutecznych środków tymczasowych w celu zabezpieczenia odpowiednich dowodów dotyczących domniemanego naruszenia, z zastrzeżeniem ochrony informacji poufnych.

2. Środki tymczasowe, o których mowa w ust. 1, mogą obejmować szczegółowy opis z pobieraniem próbek lub bez lub zajęcie fizyczne domniemanych towarów naruszających prawo, a także, w stosownych przypadkach, materiałów i narzędzi użytych do produkcji lub dystrybucji takich towarów oraz związanych z nimi dokumentów. W razie konieczności środki tymczasowe podejmuje się bez wysłuchania drugiej strony, w szczególności w przypadku gdy jakakolwiek zwłoka może spowodować dla posiadacza praw nieodwracalną szkodę lub gdy istnieje wyraźne ryzyko, że dowody zostaną zniszczone. Druga strona ma prawo do bycia wysłuchaną w rozsądnym terminie.

ARTYKUŁ 257

Prawo do informacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w kontekście postępowań cywilnych dotyczących naruszenia prawa własności intelektualnej oraz w odpowiedzi na uzasadniony i odpowiedni wniosek strony skarżącej właściwe organy sądowe mogły nakazać, by informacje dotyczące pochodzenia i sieci dystrybucyjnych towarów i usług naruszających prawo własności intelektualnej zostały dostarczone przez naruszającego, każdą inną osobę będącą stroną sporu lub świadka w takiej sprawie.

Do celów niniejszego ustępu termin „każda inna osoba" oznacza osobę, która:

a) znajdowała się w posiadaniu towarów naruszających prawo na skalę handlową;

b) korzystała z usług naruszających prawo na skalę handlową;

c) świadczyła na skalę handlową usługi wykorzystywane w działaniach naruszających prawo lub

d) została wskazana przez osobę, o której mowa w niniejszym ustępie, jako zaangażowana w produkcję, wytwarzanie lub dystrybucję towarów lub świadczenie usług.

W stosownych przypadkach, informacja, o której mowa w niniejszym ustępie, zawiera:

a) nazwy i adresy producentów, wytwórców, dystrybutorów, dostawców oraz innych poprzednich posiadaczy towarów lub usług, jak również przewidywanych hurtowników i detalistów oraz

b) informacje o produkowanych, wytworzonych, dostarczonych, otrzymanych lub zamówionych ilościach, jak również o cenie uzyskanej za dane towary lub usługi.

2. Niniejszy artykuł stosuje się bez uszczerbku dla innych przepisów, które:

a) przyznają podmiotowi uprawnionemu prawa do otrzymania pełniejszej informacji;

b) regulują wykorzystanie informacji przekazanej na podstawie niniejszego artykułu w postępowaniach cywilnych i karnych;

c) regulują odpowiedzialność za niewłaściwe skorzystanie z prawa do informacji;

d) umożliwiają odmowę przekazania informacji, które zmusiłyby osobę, o której mowa w ust. 1, do przyznania się do udziału lub udziału jej bliskich krewnych w naruszeniu prawa własności intelektualnej, lub

e) regulują ochronę poufności źródeł informacji lub przetwarzania danych osobowych.

ARTYKUŁ 258

Środki tymczasowe i zabezpieczające

1. Każda ze Stron zapewnia, aby organy sądowe mogły – na żądanie wnioskodawcy – wydać przeciwko domniemanemu sprawcy naruszenia tymczasowy nakaz sądowy mający zapobiec jakiemukolwiek nieuchronnemu naruszeniu prawa własności intelektualnej. Organy sądowe mogą również zabronić, tymczasowo oraz, w stosownych przypadkach, pod rygorem okresowego uiszczania kary pieniężnej, w przypadku gdy taka kara przewidziana jest w prawie krajowym, dalszego domniemanego naruszania tego prawa, lub w przypadku jego kontynuowania, nakazać złożenie zabezpieczenia zapewniającego pokrycie strat poniesionych przez posiadacza prawa. Tymczasowy nakaz sądowy może być także wydany na tych samych warunkach przeciwko pośrednikowi, którego usługi są używane przez osobę trzecią do naruszania prawa własności intelektualnej.

2. Tymczasowy nakaz sądowy może być także wydany w celu zajęcia lub przekazania towarów, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że naruszają prawo własności intelektualnej, aby zapobiec wprowadzeniu ich do obrotu lub przepływowi w kanałach handlowych.

3. W przypadku domniemanych naruszeń na skalę handlową każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku, gdy wnioskodawca wskaże okoliczności, które mogłyby zagrozić naprawieniu szkód, organy sądowe mogły zarządzić tymczasowe zajęcie ruchomości i nieruchomości domniemanego sprawcy naruszenia, łącznie z zablokowaniem jego konta bankowego i innych aktywów. W tym celu właściwe organy mogą zarządzić przedłożenie dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych lub stosowny dostęp do odpowiednich informacji.

ARTYKUŁ 259

Środki naprawcze

1. Każda ze Stron zapewnia, aby właściwe organy sądowe mogły nakazać, na żądanie wnioskodawcy oraz bez uszczerbku dla jakichkolwiek odszkodowań należnych uprawnionemu z tytułu naruszenia oraz bez żadnego rodzaju rekompensaty, przynajmniej ostateczne wycofanie z kanałów handlowych lub zniszczenie towarów, w przypadku których stwierdzono naruszenie prawa własności intelektualnej. W stosownych przypadkach właściwe organy sądowe mogą również nakazać zniszczenie głównych materiałów i narzędzi wykorzystywanych do tworzenia lub wytwarzania tych towarów.

2. Organy sądowe Stron mogą nakazać, aby środki, o których mowa w ust. 1, były podejmowane na koszt naruszającego, chyba że istnieją szczególne powody przemawiające za innym rozwiązaniem.

ARTYKUŁ 260

Nakazy

Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa własności intelektualnej w orzeczeniu sądowym, organy sądowe mogły wydać przeciwko naruszającemu, a także przeciwko pośrednikowi, z usług których korzysta osoba trzecia do naruszania prawa własności intelektualnej, nakaz sądowy zakazujący dalszego naruszania.

ARTYKUŁ 261

Środki alternatywne

Strona może postanowić, że w stosownych przypadkach i na wniosek osoby, która może podlegać środkom określonym w art. 259 lub art. 260 właściwe organy sądowe, zamiast zastosować środki ustanowione w wymienionych artykułach, mogą zasądzić odszkodowanie pieniężne na rzecz strony pokrzywdzonej. Tego rodzaju odszkodowanie pieniężne wypłacane jest, jeżeli osoba podlegająca takim środkom działała nieumyślnie i nie dopuściła się niedbalstwa oraz jeżeli wykonanie środków, o których mowa w art. 259 i 260, spowodowałoby dla niej niewspółmierną szkodę i jeżeli odszkodowanie pieniężne na rzecz strony poszkodowanej wydaje się stosunkowo satysfakcjonujące.

ARTYKUŁ 262

Odszkodowania

1. Każda ze Stron zapewnia, aby na wniosek poszkodowanej strony właściwe organy sądowe nakazywały naruszającemu, który świadomie lub mając rozsądne podstawy do posiadania takiej wiedzy, zaangażował się w naruszającą działalność, wypłacenie posiadaczowi prawa odszkodowań odpowiednich do rzeczywistego uszczerbku, jaki poniósł on w wyniku naruszenia. Ustanawiając odszkodowanie, organy sądowe:

a) uwzględniają wszystkie odpowiednie kwestie, takie jak negatywne skutki gospodarcze, łącznie z utraconymi zyskami, poniesione przez stronę poszkodowaną, wszelki nieuczciwy zysk osiągnięty przez naruszającego oraz, w stosownych przypadkach, elementy inne niż czynniki gospodarcze, takie jak szkoda moralna, jaką uprawniony odniósł w związku z naruszeniem, lub

b) jako alternatywę do lit. a) mogą one, w stosownych przypadkach, ustanowić odszkodowanie jako płatność ryczałtową na podstawie przynajmniej takich elementów, jak wysokość opłat licencyjnych lub opłat należnych w przypadku złożenia przez naruszającego wniosku o upoważnienie do wykorzystywania danych praw własności intelektualnej.

2. W przypadku gdy naruszający nie zaangażował się w naruszającą działalność świadomie lub mając rozsądne podstawy do posiadania takiej wiedzy, Strona może postanowić, że organy sądowe mogą wydać – na korzyść strony poszkodowanej – nakaz zwrotu zysku lub zapłaty odszkodowań, których wysokość może być ustalona wcześniej.

ARTYKUŁ 263

Koszty sądowe

Każda ze Stron zapewnia, aby rozsądne i proporcjonalne koszty sądowe oraz inne wydatki poniesione przez stronę wygrywającą były co do zasady pokrywane przez stronę przegrywającą, chyba że jest to sprzeczne z zasadą sprawiedliwości.

ARTYKUŁ 264

Publikowanie orzeczeń sądowych

Każda ze Stron zapewnia, aby w ramach postępowania sądowego wszczętego w przypadku naruszenia prawa własności intelektualnej organy sądowe mogły, na wniosek wnioskodawcy, a na koszt naruszającego, zarządzić odpowiednie środki w celu upowszechnienia informacji dotyczącej orzeczenia, w tym również jego wyeksponowania i publikacji w całości lub w części.

ARTYKUŁ 265

Domniemanie autorstwa lub własności

Strony uznają, że do celów stosowania środków, procedur i środków zaradczych ustanowionych w niniejszej sekcji opatrzenie dzieła literackiego lub artystycznego imieniem i nazwiskiem autora w zwykły sposób jest wystarczające dla utożsamienia autora z tym dziełem, chyba że dostępne dowody wskazują inaczej, co w konsekwencji uprawnia go do wszczęcia postępowania o naruszenie.

PODSEKCJA III

EGZEKWOWANIE PRAW PRZY KONTROLI GRANICZNEJ

ARTYKUŁ 266

Egzekwowanie praw przy kontroli granicznej

1. Przy stosowaniu w ramach kontroli granicznej środków mających na celu egzekwowanie praw własności intelektualnej każda ze Stron zapewnia spójność ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z GATT z 1994 r. oraz porozumienia TRIPS.

2. W celu zapewnienia skutecznej ochrony praw własności intelektualnej w obszarach celnych Stron ich organy celne przyjmują szereg rozwiązań w celu wykrywania przesyłek zawierających towary mogące naruszać prawa własności intelektualnej, o których mowa w ust. 3 i 4. Rozwiązania te obejmują techniki oceny ryzyka oparte między innymi na informacjach pochodzących z praw, danych wywiadowczych oraz kontroli ładunków.

3. Na wniosek posiadacza praw organy celne każdej ze Stron stosują odpowiednie środki pozwalające zatrzymać lub zawiesić zwolnienie objętych kontrolą celną towarów, co do których istnieje podejrzenie naruszenia znaków towarowych, praw autorskich i praw pokrewnych, oznaczeń geograficznych, patentów, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych i praw do ochrony odmian roślin.

4. Najpóźniej trzy lata od wejścia w życie niniejszej Umowy Strony rozpoczynają dyskusje na temat uprawnień swoich organów celnych do zatrzymania lub zawieszenia – z własnej inicjatywy – zwolnienia objętych kontrolą celną towarów, co do których istnieje podejrzenie naruszenia znaków towarowych, praw autorskich i praw pokrewnych, oznaczeń geograficznych, patentów, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych i praw do ochrony odmian roślin.

5. Niezależnie od postanowień ust. 3 Strona może – choć nie musi – zdecydować o zastosowaniu takich środków do przywozu towarów wprowadzonych do obrotu w innym państwie przez posiadacza praw lub za jego zgodą.

6. Strony zgodnie postanawiają współpracować w odniesieniu do międzynarodowego handlu towarami, które mogą naruszać prawa własności intelektualnej. W tym celu każda ze Stron ustanawia punkt kontaktowy w ramach swojej administracji celnej i powiadamia o tym drugą Stronę. Współpraca taka obejmuje wymianę informacji dotyczących mechanizmów uzyskiwania danych od posiadaczy prawa, najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie strategii zarządzania ryzykiem, jak również informacji pomagających w identyfikowaniu przesyłek zawierających towary, w przypadku których podejrzewa się naruszenie prawa własności intelektualnej. Wszelkie informacje przekazuje się z pełnym poszanowaniem przepisów o ochronie danych osobowych mających zastosowanie na terytorium każdej ze Stron.

7. Bez uszczerbku dla innych form współpracy do celów egzekwowania praw własności intelektualnej w kontroli granicznej stosuje się Protokół dotyczący wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych.

8. Bez uszczerbku dla ogólnych kompetencji Komitetu Partnerstwa Podkomitet ds. Celnych, o którym mowa w art. 126, jest odpowiedzialny za zapewnienie należytego funkcjonowania i wykonania niniejszej sekcji, ustalanie priorytetów i ustanawianie odpowiednich procedur współpracy między właściwymi organami obu Stron.

PODSEKCJA IV

POZOSTAŁE POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE EGZEKWOWANIA PRAW

ARTYKUŁ 267

Kodeksy postępowania

1. Każda ze Stron wspiera:

a) tworzenie przez stowarzyszenia bądź organizacje handlowe lub zawodowe kodeksów postępowania, mających na celu poprawę egzekwowania praw własności intelektualnej, oraz

b) przedkładanie właściwym organom każdej ze Stron projektów kodeksów postępowania oraz wszelkich ocen stosowania kodeksów postępowania.

ARTYKUŁ 268

Współpraca

1. Strony współpracują w celu wspierania wdrażania praw i obowiązków określonych w niniejszym rozdziale.

2. W ramach współpracy między Stronami podejmuje się między innymi następujące działania:

a) wymianę informacji na temat ram prawnych w dziedzinie praw własności intelektualnej oraz stosownych przepisów dotyczących ich ochrony i egzekwowania, a także wymianę doświadczeń w Unii Europejskiej i Republice Armenii w zakresie postępów w pracach legislacyjnych w tych kwestiach;

b) wymianę doświadczeń i informacji na temat egzekwowania praw własności intelektualnej;

c) wymianę doświadczeń w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej na szczeblu centralnym i niższym od centralnego przez organy celne, policję, organy administracyjne i sądowe;

d) koordynację działań w celu zapobiegania wywozowi podrobionych towarów, w tym również z państwami trzecimi;

e) budowanie zdolności oraz wymianę i szkolenie pracowników;

f) promowanie i rozpowszechnianie informacji na temat praw własności intelektualnej, między innymi w środowisku przedsiębiorców i w społeczeństwie obywatelskim, a także zwiększanie świadomości społecznej dotyczącej tej problematyki wśród konsumentów i posiadaczy praw;

g) zacieśnianie współpracy instytucjonalnej, na przykład między urzędami ds. własności intelektualnej obu Stron;

h) aktywne zwiększanie świadomości i inicjatywy edukacyjne wśród ogółu społeczeństwa w zakresie polityki praw własności intelektualnej, m.in. przez formułowanie skutecznych strategii w celu określenia kluczowych odbiorców oraz tworzenie programów komunikacyjnych służących podniesieniu świadomości konsumentów i mediów na temat skutków naruszania własności intelektualnej, w tym zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa oraz powiązań z przestępczością zorganizowaną.

3. Bez uszczerbku dla ust. 1 i 2 i w ramach ich uzupełnienia Strony prowadzą – stosownie do potrzeb – skuteczny dialog w kwestiach związanych z prawami własności intelektualnej, w ramach którego rozpatrywane będą kwestie istotne z punktu widzenia ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej będących przedmiotem niniejszego rozdziału oraz inne znaczące kwestie.

ROZDZIAŁ 8

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

ARTYKUŁ 269

Związek z Porozumieniem WTO w sprawie zamówień rządowych

Strony potwierdzają swoje wzajemne prawa i obowiązki wynikające ze zmienionego Porozumienia w sprawie zamówień rządowych z 2012 r.[1] („Porozumienie WTO w sprawie zamówień rządowych"). Prawa i obowiązki ustanowione tym porozumieniem, w tym specyfikacje określone przez każdą ze Stron w odnośnych załącznikach do dodatku I, stanowią element niniejszej Umowy i są objęte dwustronnym mechanizmem rozstrzygania sporów ustanowionych w rozdziale 13.

[1] Załącznik do Protokołu zmieniającego Porozumienie w sprawie zamówień rządowych (GPA/113).

ARTYKUŁ 270

Dodatkowy zakres stosowania

1. W odniesieniu do zamówień objętych załącznikiem XI do niniejszej Umowy Strony stosują odpowiednio postanowienia art. I–IV, art. VI–XV, art. XVI.1–XVI.3, art. XVII i XVIII Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych.

2. Komitet Partnerstwa może zdecydować o zmianie załącznika XI do niniejszej Umowy. Jeśli chodzi o procedurę zmiany lub poprawienia wymienionego załącznika przez jedną ze Stron, Strony stosują odpowiednio postanowienia art. XIX Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych, z zastrzeżeniem bezpośredniego powiadomienia drugiej Strony, zaś odniesienia do mechanizmu rozstrzygania sporów rozumie się jako odniesienia do rozdziału 13.

ARTYKUŁ 271

Ograniczenia dodatkowe

W odniesieniu do zamówień objętych odpowiednimi załącznikami do dodatku I do Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych, a także do zamówień objętych załącznikiem XI do niniejszej Umowy Strony stosują następujące ograniczenia dodatkowe:

Elektroniczna publikacja ogłoszeń o zamówieniu

1. Każda ze Stron zapewnia, aby wszystkie ogłoszenia o planowanych zamówieniach były udostępniane bezpośrednio i nieodpłatnie za pomocą środków elektronicznych za pośrednictwem pojedynczego punktu dostępu w internecie. Oprócz tego ogłoszenia mogą być też publikowane na łamach odpowiedniego medium papierowego. Tego rodzaju medium musi być szeroko rozpowszechnione, a ogłoszenia muszą być łatwo dostępne dla odbiorców, co najmniej do upływu terminu wskazanego w ogłoszeniu.

Wymogi dotyczące procedur odwoławczych

2. Każda ze Stron zapewnia, aby zastosowane środki dotyczące procedur odwoławczych określonych w art. XVIII Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych zapewniały niezbędne uprawnienia do:

a) wprowadzenia – w najwcześniejszym możliwym terminie, w drodze postępowania zabezpieczającego – środków tymczasowych w celu naprawy domniemanego naruszenia lub zapobieżenia dalszym szkodom wobec zainteresowanych podmiotów, w tym zawieszenia lub doprowadzenia do zawieszenia procedury udzielania zamówienia publicznego lub wykonania decyzji podjętych przez instytucję zamawiającą;

b) uchylenia lub doprowadzenia do uchylenia bezprawnych decyzji, w tym usunięcia dyskryminujących warunków technicznych, ekonomicznych lub finansowych zawartych w ogłoszeniu o planowanym zamówieniu, dokumentach zamówienia lub we wszelkich innych dokumentach związanych z procedurą udzielenia zamówienia oraz

c) przyznania odszkodowania podmiotom, które doznały uszczerbku w wyniku naruszenia.

3. W przypadku odwołania od decyzji o udzieleniu zamówienia każda ze Stron zapewnia, aby instytucja zamawiająca nie mogła zawrzeć umowy, dopóki organ odwoławczy nie rozpatrzy wniosku o zastosowanie środków tymczasowych albo odwołania. Zawieszenie wygasa najwcześniej wraz z upływem okresu zawieszenia, o którym mowa w ust. 6.

4. Każda ze Stron zapewnia, aby decyzje podjęte przez organy odpowiedzialne za procedury odwoławcze mogły być skutecznie egzekwowane.

5. Członkowie niezależnych organów odwoławczych nie reprezentują żadnej instytucji zamawiającej.

W odniesieniu do organów odpowiedzialnych za procedury odwoławcze o charakterze innym niż sądowy każda ze Stron zapewnia, aby:

a) zawsze uzasadniały one swoje decyzje na piśmie;

b) wszelkie domniemane nielegalne środki zastosowane przez niezależny organ odwoławczy oraz wszelkie domniemane uchybienia w wykonywaniu powierzonych mu uprawnień mogły być przedmiotem kontroli sądowej lub kontroli ze strony innego niezależnego organu będącego sądem lub trybunałem i niezależnego od instytucji zamawiającej i organu odwoławczego;

c) członkowie takiego niezależnego organu byli powoływani i odwoływani na takich samych warunkach jak sędziowie, jeżeli chodzi o organ odpowiedzialny za ich powołanie, okres ich kadencji oraz ich odwołanie;

d) przynajmniej przewodniczący takiego niezależnego organu miał takie same kwalifikacje prawne i zawodowe jak sędziowie oraz

e) niezależny organ podejmował decyzje po przeprowadzeniu postępowania, w którym wysłuchane są obie strony, a decyzje te są prawnie wiążące w sposób określony przez każdą ze Stron.

Okres zawieszenia

6. Instytucja zamawiająca nie może zawrzeć umowy w wyniku decyzji o udzieleniu zamówienia wchodzącego w zakres niniejszego rozdziału przed upływem:

a) okresu zawieszenia wynoszącego co najmniej 10 dni kalendarzowych ze skutkiem od dnia następującego po dniu, w którym decyzja o udzieleniu zamówienia została wysłana do zainteresowanych oferentów i kandydatów, w przypadku komunikacji za pomocą faksu lub środków elektronicznych lub

b) okresu zawieszenia wynoszącego co najmniej 15 dni kalendarzowych ze skutkiem od dnia następującego po dniu, w którym decyzja o udzieleniu zamówienia została wysłana do zainteresowanych oferentów i kandydatów, lub co najmniej 10 dni kalendarzowych ze skutkiem od dnia następującego po dniu otrzymania decyzji o udzieleniu zamówienia w przypadku komunikacji za pomocą innych środków.

W innym wypadku Strona może postanowić, że bieg okresu zawieszenia rozpoczyna się w momencie publikacji decyzji o udzieleniu zamówienia w nieodpłatnym medium elektronicznym zgodnie z art. XVI.2 Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych.

Oferenci są uważani za zainteresowanych do czasu ich ostatecznego wykluczenia. Wykluczenie ma charakter ostateczny, jeśli zainteresowani oferenci zostali o nim powiadomieni i jeżeli zostało ono uznane za zgodne z prawem przez niezależny organ odwoławczy lub nie może już podlegać procedurze odwołania. Kandydaci są uważani za zainteresowanych, jeżeli przed zawiadomieniem o decyzji o udzieleniu zamówienia instytucja zamawiająca nie przekazała informacji o odrzuceniu ich wniosku zainteresowanym oferentom.

7. Strona może postanowić, że okresów zawieszenia, o których mowa w ust. 6 akapit pierwszy lit. a) i b), nie stosuje się w następujących przypadkach:

a) jeżeli jedynym zainteresowanym oferentem w rozumieniu ust. 6 akapit trzeci jest ten, któremu udzielono zamówienia, i nie ma innych zainteresowanych kandydatów;

b) w przypadku zamówienia udzielonego na podstawie umowy ramowej oraz

c) w przypadku szczególnego zamówienia udzielonego na podstawie dynamicznego systemu zakupów.

Nieskuteczność

8. Każda ze Stron zapewnia – w przypadku gdy instytucja zamawiająca bezzasadnie udzieliła zamówienia bez wcześniejszej publikacji – aby takie zamówienie było uznawane za nieskuteczne przez organ odwoławczy niezależny od instytucji zamawiającej lub przez organ sądowy lub by jego nieskuteczność była wynikiem decyzji takiego organu.

W przepisach prawa każdej ze Stron określa się konsekwencje uznania zamówienia za nieskuteczne przez ustanowienie anulowania z mocą wsteczną wszelkich zobowiązań umownych bądź anulowania zobowiązań jeszcze niezrealizowanych. W tym ostatnim przypadku Strona przewiduje zastosowanie innego rodzaju kar.

9. Strona może postanowić, że organ odwoławczy lub sądowy nie może uznać zamówienia za nieskuteczne, mimo że zostało ono udzielone bezprawnie, jeżeli taki organ odwoławczy lub sądowy stwierdzi, po przeanalizowaniu wszelkich istotnych aspektów, że nadrzędne cele związane z interesem ogólnym wymagają utrzymania skutków zamówienia. W takim wypadku Strona przewiduje zastosowanie innego rodzaju kar.

Niedyskryminacja istniejących przedsiębiorstw

10. Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy drugiej Strony, którzy prowadzą już działalność komercyjną na jej terytorium w wyniku ustanowienia, przejęcia lub utrzymania osoby prawnej, korzystali z traktowania narodowego w zakresie udzielania jakichkolwiek zamówień publicznych danej Strony na jej terytorium. Obowiązek ten stosuje się bez względu na to, czy zamówienie jest objęte załącznikami Stron do dodatku I do Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych lub załącznikiem XI do niniejszej Umowy.

Zastosowanie mają przy tym wyjątki ogólne ustanowione w art. III Porozumienia WTO w sprawie zamówień rządowych.

ROZDZIAŁ 9

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

ARTYKUŁ 272

Cele i zakres

1. Strony odwołują się do Agendy 21 Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój" z 1992 r., Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy z 1998 r., Planu działań w sprawie zrównoważonego rozwoju przyjętego w Johannesburgu w 2002 r., deklaracji ministerialnej Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ zatytułowanej: „Tworzenie na poziomie krajowym i międzynarodowym środowiska sprzyjającego generowaniu pełnego i produktywnego poziomu zatrudnienia i godnej pracy dla wszystkich oraz jego wpływu na zrównoważony rozwój" z 2006 r., deklaracji MOP dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r., dokumentu końcowego Konferencji ONZ z 2012 r. w sprawie Zrównoważonego Rozwoju zatytułowanego „Przyszłość, jakiej chcemy" oraz przyjętego w 2015 r. programu ONZ zatytułowanego: „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030". Strony potwierdzają swoje zobowiązania w zakresie promowania rozwoju handlu międzynarodowego w sposób przyczyniający się do realizacji celu zrównoważonego rozwoju, dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń, oraz zapewniający uwzględnianie i odzwierciedlanie tego celu na wszystkich poziomach swoich stosunków handlowych.

2. Strony potwierdzają zaangażowanie w podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, którego filary, czyli rozwój gospodarczy, społeczny oraz ochrona środowiska, są ze sobą powiązane i wzajemnie się uzupełniają. Podkreślają korzyści z uwzględnienia związanych z handlem zagadnień dotyczących pracy i środowiska, jako części globalnego podejścia do handlu i zrównoważonego rozwoju.

3. W niniejszym rozdziale „praca" obejmuje zagadnienia odpowiadające strategicznym celom MOP, wyrażonym w programie godnej pracy, uzgodnionym w deklaracji dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r.

ARTYKUŁ 273

Prawo do regulacji oraz poziomy ochrony

Uznając wzajemne prawo do określenia polityki i priorytetów zrównoważonego rozwoju, ustanowienia własnych krajowych norm w zakresie ochrony środowiska i ochrony pracy oraz do przyjęcia lub zmiany w związku z tym odpowiednich przepisów ustawowych i polityk, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z uznanych na poziomie międzynarodowym norm i umów, o których mowa w art. 274 i 275, każda ze Stron dąży do zapewnienia, aby jej krajowe przepisy i polityki przewidywały wysoki poziom ochrony środowiska i pracy oraz mu sprzyjały, i podejmują starania, aby wciąż ulepszać te przepisy i polityki oraz podstawowe poziomy ochrony.

ARTYKUŁ 274

Międzynarodowe normy i umowy dotyczące pracy

1. Strony uznają pełne i wydajne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich za kluczowe elementy w kontekście globalizacji oraz potwierdzają swoje zobowiązanie do promowania rozwoju handlu międzynarodowego w sposób sprzyjający pełnemu i wydajnemu zatrudnieniu oraz godnej pracy dla wszystkich. W tym kontekście Strony zobowiązują się do wzajemnych konsultacji i współpracy, w stosownych przypadkach, na temat związanych z handlem zagadnień dotyczących pracy, będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

2. Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z członkostwa w MOP oraz z Deklaracji MOP dotyczącej Podstawowych Zasad i Praw w Pracy oraz działań uzupełniających z 1998 r. Strony zobowiązują się do przestrzegania, promowania i stosowania w prawie i w praktyce, na całym swoim terytorium uznanych na poziomie międzynarodowym podstawowych norm pracy, zapisanych w najważniejszych konwencjach MOP i protokołach do tych konwencji, takich jak w szczególności:

a) wolność zrzeszania się oraz skuteczne uznawanie prawa do negocjacji zbiorowych;

b) likwidacja wszelkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej;

c) skuteczne zniesienie pracy dzieci oraz

d) likwidacja dyskryminacji w obszarze zatrudnienia i wykonywania zawodu.

3. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do skutecznego wdrożenia w prawie i w praktyce podstawowych, priorytetowych i innych konwencji MOP, jak również protokołów do tych konwencji, ratyfikowanych odpowiednio przez państwa członkowskie oraz Republikę Armenii.

4. Strony rozważają również ratyfikację pozostałych, priorytetowych i innych konwencji, które MOP zaklasyfikowała jako aktualne. W tym kontekście Strony prowadzą regularną wymianę informacji na temat swojej sytuacji i postępów w zakresie procesu ratyfikacyjnego.

5. Strony uznają, że naruszenie fundamentalnych zasad i praw w pracy nie może stanowić pretekstu ani być wykorzystane w jakikolwiek inny sposób jako uzasadniona przewaga komparatywna, a standardy pracy nie mogą być wykorzystywane dla protekcjonistycznych celów handlowych.

ARTYKUŁ 275

Międzynarodowe normy i umowy dotyczące środowiska

1. Strony uznają znaczenie międzynarodowego zarządzania i umów dotyczących środowiska jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na światowe lub regionalne problemy związane ze środowiskiem oraz podkreślają konieczność wzmacniania wzajemnych powiązań między polityką w dziedzinie handlu oraz środowiska. W tym kontekście Strony zobowiązują się w stosownych przypadkach do konsultacji i współpracy w zakresie negocjacji na temat związanych z handlem zagadnień środowiskowych oraz innych zagadnień środowiskowych związanych z handlem, będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

2. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do skutecznego wdrożenia wielostronnych umów dotyczących środowiska, których są stronami, w swoich przepisach ustawowych i praktyce.

3. Strony prowadzą regularną wymianę informacji na temat sytuacji i postępów w zakresie procesu ratyfikacyjnego wielostronnych umów dotyczących środowiska lub zmian do tych umów.

4. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do osiągnięcia nadrzędnego celu Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) z 1992 r., protokołu do tej konwencji przyjętego w Kioto w 1998 r. oraz porozumienia paryskiego z 2015 r. Strony zobowiązują się do współpracy w celu wzmocnienia wielostronnego, opartego na przepisach systemu w ramach UNFCCC oraz do współpracy w zakresie dalszego rozwijania i wdrażania międzynarodowych ram dotyczących zmian klimatu w ramach UNFCCC oraz związanych z nimi umów i decyzji.

5. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie stanowi przeszkody dla podjęcia lub zachowania przez Strony jakichkolwiek środków w celu wdrożenia wielostronnych umów dotyczących środowiska, których są stronami, pod warunkiem że takie środki nie są stosowane w sposób, który stanowiłby narzędzie służące arbitralnemu lub nieuzasadnionemu wprowadzaniu różnic między Stronami lub ukryte ograniczenie handlu.

ARTYKUŁ 276

Handel i inwestycje wspierające zrównoważony rozwój

Strony potwierdzają zaangażowanie w intensywniejsze przyczynianie się handlu do celów zrównoważonego rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. W tym celu Strony:

a) uznają korzystny wpływ, jaki podstawowe normy pracy i godna praca mogą wywierać na efektywność gospodarczą, innowacyjność i wydajność, oraz dążą do większej spójności między politykami handlowymi a politykami pracy;

b) podejmują wszelkie działania w celu ułatwienia i promowania handlu i inwestycji w przyjazne dla środowiska towary i usługi, w tym poprzez usuwanie związanych z nimi barier pozataryfowych;

c) starają się ułatwiać usuwanie przeszkód w handlu i inwestycjach w odniesieniu do towarów i usług mających szczególne znaczenie dla łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowania się do niej, takich jak zrównoważone i odnawialne źródła energii, energooszczędne produkty i usługi, między innymi przez:

(i) przyjęcie ram politycznych sprzyjających wprowadzaniu najlepszych dostępnych technologii;

(ii) promowanie standardów odpowiadających na problemy środowiskowe i gospodarcze oraz

(iii) minimalizowanie barier technicznych w handlu;

d) zgodnie postanawiają promować handel towarami, które sprzyjają lepszym warunkom socjalnym i praktykom przyjaznym dla środowiska, w tym towarami, które są objęte dobrowolnymi systemami zapewniania zgodności ze zrównoważonym rozwojem, takimi jak sprawiedliwy i etyczny handel oraz oznakowania ekologiczne, oraz

e) zgodnie postanawiają współpracować w zakresie promowania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, w tym poprzez wymianę informacji i najlepszych praktyk. W tym celu Strony korzystają z uznanych na szczeblu międzynarodowym odpowiednich zasad i porozumień, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, inicjatywa Global Compact oraz Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej MOP z 1977 r.

ARTYKUŁ 277

Różnorodność biologiczna

1. Strony uznają znaczenie zapewnienia ochrony i zrównoważonego korzystania z różnorodności biologicznej jako głównego elementu służącego osiągnięciu zrównoważonego rozwoju oraz potwierdzają swoje zaangażowanie w ochronę i zrównoważone korzystanie z różnorodności biologicznej, zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej z 1992 r. i ratyfikowanymi protokołami do tej konwencji, strategicznym planem na rzecz różnorodności biologicznej, konwencją o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem z 1973 r. (CITES) oraz innymi odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi, których są stronami.

2. W tym celu Strony:

a) promują zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i przyczyniają się do ochrony różnorodności biologicznej w ramach działalności handlowej;

b) wymieniają informacje na temat działań w zakresie handlu produktami opartymi na zasobach naturalnych, mając na celu zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i zmniejszenie presji na różnorodność biologiczną oraz, w stosownych przypadkach, współpracują w celu zmaksymalizowania wpływu oraz zapewnienia wzajemnego wspierania się polityk;

c) promują wpisywanie do dodatków do CITES gatunków, które spełniają określone w tej konwencji kryteria wymagane do takiego włączenia;

d) przyjmują i wdrażają skuteczne środki przeciwdziałające nielegalnemu handlowi produktami pochodzącymi z dzikich zwierząt lub roślin, w tym gatunkami chronionymi na mocy CITES, a także współpracują w ramach walki z nielegalnym handlem;

e) współpracują na poziomie regionalnym i globalnym w celu promowania:

(i) ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej w ekosystemach naturalnych i rolnych, w tym gatunków zagrożonych, ich siedlisk, obszarów naturalnych objętych specjalną ochroną oraz różnorodności genetycznej;

(ii) przywrócenia ekosystemów oraz wyeliminowania lub zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko wynikającego z wykorzystywania żywych i nieożywionych zasobów naturalnych lub ekosystemów oraz

(iii) dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwego i równego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów.

ARTYKUŁ 278

Zrównoważone zarządzanie lasami i handel produktami leśnymi

1. Strony uznają znaczenie zapewnienia ochrony i zrównoważonego zarządzania lasami oraz przyczyniania się lasów do osiągania przez Strony celów gospodarczych, środowiskowych i społecznych.

2. W tym celu Strony:

a) wspierają handel produktami leśnymi pochodzącymi z lasów o zrównoważonej gospodarce leśnej, pozyskanymi zgodnie z przepisami krajowymi kraju, w którym zostały pozyskane.

b) wymieniają informacje na temat środków propagowania konsumpcji drewna i produktów z drewna pochodzących z lasów o zrównoważonej gospodarce leśnej, a w stosownych przypadkach, współpracują w rozwijaniu takich środków;

c) przyjmują środki w celu promocji ochrony powierzchni terenów zalesionych i zwalczania nielegalnego wyrębu drzew oraz związanego z tym handlu, w tym w stosownych przypadkach, w odniesieniu do państw trzecich;

d) wymieniają informacje na temat działań na rzecz poprawy gospodarki leśnej oraz, w stosownych przypadkach, współpracują na rzecz zmaksymalizowania wpływu i zapewnienia wzajemnego wspierania się polityk służących wykluczeniu nielegalnie pozyskanego drewna i produktów z drewna z przepływów handlowych;

e) promują wpisywanie do dodatków do CITES gatunków drewna, które spełniają określone w tej konwencji kryteria wymagane do takiego włączenia, oraz

f) współpracują na poziomie regionalnym i światowym w celu wspierania ochrony powierzchni terenów zalesionych i zrównoważonego gospodarowania wszelkimi rodzajami lasów, z wykorzystaniem systemu certyfikacji, promującego odpowiedzialne zarządzanie lasami.

ARTYKUŁ 279

Handel i zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami morskimi

Uwzględniając znaczenie odpowiedzialnego i zrównoważonego gospodarowania zasobami rybnymi oraz promowania dobrego zarządzania w handlu, Strony:

a) promują najlepsze praktyki w zarządzaniu rybołówstwem w celu zapewnienia ochrony zasobów rybnych i gospodarowania nimi w sposób zrównoważony, zgodnie z podejściem ekosystemowym;

b) przyjmują skuteczne środki w celu monitorowania i kontroli działalności połowowej;

c) wspierają skoordynowane systemy gromadzenia danych i dwustronnej współpracy naukowej w celu ulepszenia opinii naukowych na potrzeby zarządzania rybołówstwem;

d) współpracują w zwalczaniu za pomocą kompleksowych, skutecznych i przejrzystych środków nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (NNN) oraz działań związanych z połowami oraz

e) wdrażają strategie i środki w celu wykluczenia produktów NNN z przepływów handlowych i swoich rynków, zgodnie z międzynarodowym planem działania na rzecz zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania przyjętym przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

ARTYKUŁ 280

Utrzymywanie poziomów ochrony

1. Strony uznają za niewłaściwe stymulowanie handlu lub inwestycji przez obniżenie poziomu ochrony przewidzianego w krajowym prawie dotyczącym środowiska lub pracy.

2. Strony nie zaniechują ani nie odstępują od stosowania swoich przepisów w zakresie środowiska lub pracy ani nie oferują możliwości takiego zaniechania lub odstąpienia, jako zachęty do handlu lub ustanowienia, nabycia, rozwoju lub zachowania inwestycji lub inwestora na swoim terytorium.

3. Strona ani poprzez ciągłe lub powtarzające się działanie, ani zaniechanie nie może uchylać się od skutecznego egzekwowania swoich przepisów w zakresie środowiska i pracy jako zachęty do handlu i inwestycji.

ARTYKUŁ 281

Informacje naukowe

Podczas przygotowania i wdrażania środków służących ochronie środowiska i warunków pracy, które mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje pomiędzy Stronami, każda ze Stron uwzględnia dostępne informacje naukowe i techniczne oraz odpowiednie normy, wytyczne i zalecenia międzynarodowe, o ile takie istnieją, włącznie z zasadą ostrożności.

ARTYKUŁ 282

Przejrzystość

Każda ze Stron, zgodnie ze swoimi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi oraz rozdziałem 12, zapewnia, aby wszelkie środki, których celem jest ochrona środowiska i warunków pracy, które mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje, były opracowywane, wprowadzane i wdrażane w sposób przejrzysty, aby towarzyszyły im odpowiednie zawiadomienia i konsultacje publiczne i aby były należycie i w odpowiednim czasie przekazywane podmiotom niepaństwowym i konsultowane z nimi.

ARTYKUŁ 283

Przegląd oddziaływania na zrównoważony rozwój

Strony zobowiązują się do przeprowadzania przeglądów, monitorowania i oceny wpływu wdrożenia niniejszej Umowy na zrównoważony rozwój poprzez własne odpowiednie procesy i instytucje partycypacyjne, a także procesy i instytucje ustanowione na mocy niniejszej Umowy, na przykład przez związane z handlem oceny oddziaływania na zrównoważony rozwój.

ARTYKUŁ 284

Współpraca w dziedzinie handlu i zrównoważonego rozwoju

1. Strony uznają znaczenie współpracy w zakresie zagadnień związanych z handlem w polityce ochrony środowiska i pracy w dążeniu do osiągnięcia celów niniejszej Umowy. Mogą one współpracować między innymi w następujących dziedzinach:

a) aspekty handlu i zrównoważonego rozwoju związane z pracą lub ochroną środowiska na forach międzynarodowych, w szczególności w ramach WTO, MOP, Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP), Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju i wielostronnych umów dotyczących środowiska;

b) metodologia i wskaźniki dla związanych z handlem ocen oddziaływania na zrównoważony rozwój;

c) wpływ przepisów, norm i zasad w dziedzinie pracy i środowiska na handel, jak również wpływ zasad w zakresie handlu i inwestycji na pracę i środowisko, w tym na rozwijanie przepisów i polityki w dziedzinie pracy i ochrony środowiska;

d) dodatni i ujemny wpływ niniejszej Umowy na zrównoważony rozwój i sposoby wzmocnienia tego wpływu, zapobiegania mu lub łagodzenia jego skutków, z uwzględnieniem ocen oddziaływania na zrównoważony rozwój, przeprowadzanych przez jedną lub obie Strony;

e) promowanie ratyfikacji i skutecznego wdrażania podstawowych, priorytetowych i innych aktualnych konwencji MOP oraz protokołów do tych konwencji, a także wielostronnych porozumień dotyczących środowiska mających znaczenie z punktu widzenia handlu;

f) wspieranie prywatnych i publicznych systemów certyfikacji, identyfikowalności i etykietowania, w tym systemów oznakowania ekologicznego;

g) promowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, na przykład poprzez działania na rzecz podnoszenia świadomości, przestrzegania i wdrażania międzynarodowych wytycznych i zasad oraz działań następczych z nimi związanych;

h) związane z handlem aspekty programu godnej pracy opracowanego przez MOP, łącznie ze wzajemnymi powiązaniami między handlem a pełnym i wydajnym zatrudnieniem, dostosowaniem rynku pracy, podstawowymi normami pracy, systemami skutecznych środków odwoławczych (w tym inspekcjami pracy) w celu zachowania praw pracowniczych, statystykami pracy, rozwojem zarządzania zasobami ludzkimi i kształceniem przez całe życie, ochroną socjalną i włączeniem społecznym, a także dialogiem społecznym i równouprawnieniem płci;

i) związane z handlem aspekty wielostronnych umów dotyczących środowiska, w tym współpraca celna;

j) związane z handlem aspekty obecnej i przyszłej międzynarodowej strategii przeciwdziałania zmianie klimatu, w tym środki na rzecz promocji technologii niskoemisyjnych i efektywności energetycznej;

k) związane z handlem środki promocji ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej, w tym zwalczanie nielegalnego handlu produktami pochodzącymi z dzikich zwierząt lub roślin;

l) związane z handlem środki mające na celu promocję ochrony lasów i zrównoważonej gospodarki leśnej, a co za tym idzie – zmniejszenia wylesiania, w tym poprzez nielegalne pozyskiwanie drewna, oraz

m) związane z handlem środki promocji zrównoważonych praktyk połowowych oraz obrotu produktami rybnymi zarządzanymi w zrównoważony sposób.

2. Strony wymieniają informacje i doświadczenia zdobyte w ramach działań na rzecz promowania spójności i wzajemnego wspierania się celów handlowych, społecznych i środowiskowych. Ponadto Strony zacieśniają współpracę i dialog w kwestiach dotyczących zrównoważonego rozwoju pojawiających się w ramach ich stosunków handlowych.

3. Tego rodzaju współpraca i dialog odbywają się z udziałem zainteresowanych stron, w szczególności partnerów społecznych, a także innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności za pośrednictwem Platformy Społeczeństwa Obywatelskiego ustanowionej na mocy art. 366.

4. Komitet Partnerstwa może przyjmować przepisy na potrzeby takiej współpracy i dialogu.

ARTYKUŁ 285

Rozstrzyganie sporów

Rozdział 13 sekcja 3 podsekcja II nie stosuje się do sporów objętych niniejszym rozdziałem. W odniesieniu do każdego takiego sporu, po tym jak organ arbitrażowy przedstawi swoje sprawozdanie końcowe na podstawie art. 325 i 326, Strony, uwzględniając wspomniane sprawozdanie, omawiają odpowiednie środki, jakie mają zostać wdrożone. Komitet Partnerstwa monitoruje wdrażanie takich środków i śledzi tę sprawę, w tym za pośrednictwem mechanizmu, o którym mowa w art. 284 ust. 3.

ROZDZIAŁ 10

KONKURENCJA

SEKCJA A

ARTYKUŁ 286

Zasady

Strony uznają znaczenie wolnej i niezakłóconej konkurencji w swoich stosunkach handlowych i inwestycyjnych. Strony potwierdzają, że antykonkurencyjne praktyki gospodarcze oraz interwencje rządowe mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu.

SEKCJA B

PRZECIWDZIAŁANIE PRAKTYKOM MONOPOLISTYCZNYM I ŁĄCZENIE PRZEDSIĘBIORSTW

ARTYKUŁ 287

Ramy ustawodawcze

1. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje w mocy swoje przepisy, które dotyczą wszystkich sektorów gospodarki[1] i skutecznie rozstrzyga kwestię wszystkich następujących praktyk:

a) umowy horyzontalne i wertykalne między przedsiębiorstwami, decyzje zrzeszeń przedsiębiorstw i praktyki uzgodnione, których celem lub skutkiem jest zapobieganie konkurencji, jej ograniczanie lub zakłócanie;

b) nadużywanie przez przedsiębiorstwa pozycji dominującej;

c) koncentracje przedsiębiorstw w znacznym stopniu zakłócające efektywną konkurencję, w szczególności w wyniku stworzenia lub wzmocnienia pozycji dominującej.

[1] W Unii Europejskiej reguły konkurencji stosuje się do sektora rolnictwa zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 ustanawiającym wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz ewentualne późniejsze akty zmieniające lub zastępujące (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671).

Do celów niniejszego rozdziału przepisy tego prawa będą w dalszej części zwane „prawem konkurencji”[1].

2. Wszystkie przedsiębiorstwa – zarówno prywatne, jak i publiczne – podlegają prawu konkurencji, o którym mowa w ust. 1. Stosowanie prawa konkurencji nie może utrudniać wykonywania – w wymiarze prawnym ani faktycznym – powierzonych tym przedsiębiorstwom szczególnych zadań leżących w interesie publicznym. Przypadki zwolnienia z przestrzegania prawa konkurencji przyjętego przez Strony są ograniczone do zadań, które leżą w interesie publicznym, są proporcjonalne do założonych celów polityki publicznej i przejrzyste.

ARTYKUŁ 288

Wdrożenie

1. Każda ze Stron utrzymuje operacyjnie niezależne organy, którym powierza obowiązki i wyposaża je w odpowiednie uprawnienia i zasoby niezbędne do pełnego stosowania i skutecznego egzekwowania prawa konkurencji, o którym mowa w art. 287.

2. Strony stosują wzajemnie swoje przepisy w dziedzinie konkurencji w przejrzysty i niedyskryminacyjny sposób, przy poszanowaniu zasady sprawiedliwości proceduralnej i prawa zaangażowanych przedsiębiorstw do obrony, bez względu na ich przynależność państwową czy status własnościowy.

[1] Do celów niniejszej sekcji Armenia uznaje, że odniesienie do prawa konkurencji obejmuje cały system reguł konkurencji w obszarach przeciwdziałania praktykom monopolistycznym, karteli i łączenia przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 289

Współpraca

1. Z myślą o zrealizowaniu założeń niniejszej Umowy oraz poprawie egzekwowania efektywnej konkurencji Strony uznają, że w ich wspólnym interesie leży zacieśnienie współpracy w zakresie rozwoju polityki konkurencji oraz badania spraw dotyczących przeciwdziałania praktykom monopolistycznym i łączenia przedsiębiorstw.

2. W tym celu organy ochrony konkurencji Stron starają się koordynować, w razie potrzeby i w stosownych przypadkach, swoje postępowania egzekucyjne w odniesieniu do tych samych lub powiązanych spraw.

3. Dla ułatwienia współpracy, o której mowa w ust. 1, organy ochrony konkurencji Stron mogą wymieniać się informacjami.

SEKCJA C

DOTACJE

ARTYKUŁ 290

Zasady

Strony zgodnie postanawiają, że Strona może udzielać dotacji, gdy są one niezbędne do osiągnięcia celów polityki publicznej. Strony uznają jednak, że niektóre dotacje mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu. Co do zasady Strona nie może przyznawać dotacji przedsiębiorstwom dostarczającym towary lub usługi, jeżeli takie dotacje wpływają lub mogą wpływać negatywnie na konkurencję lub handel.

ARTYKUŁ 291

Definicja i zakres

1. Do celów niniejszego rozdziału dotacja jest środkiem, który spełnia warunki określone w art. 1.1 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, stanowiącego załącznik 1A do porozumienia WTO („porozumienie SCM”), bez względu na to, czy jest on przyznany przedsiębiorstwu dostarczającemu towary czy usługi.

Ust. 1 nie ma wpływu na wynik przyszłych dyskusji w ramach WTO na temat definicji dotacji na usługi. W zależności od postępów osiągniętych w tych dyskusjach na poziomie WTO Strony mogą przyjąć na forum Komitetu Partnerstwa decyzję o zaktualizowaniu Umowy w tym zakresie.

2. Dotacja podlega postanowieniom niniejszego rozdziału, wyłącznie gdy zostanie określona jako szczególna zgodnie z art. 2 porozumienia SCM. Każdą dotację podlegającą postanowieniom art. 295 niniejszej Umowy uznaje się za szczególną.

3. Postanowieniom niniejszego rozdziału podlegają dotacje przyznawane wszystkim przedsiębiorstwom, tak publicznym, jak i prywatnym. Stosowanie reguł określonych w niniejszej sekcji nie może utrudniać wykonywania – w wymiarze prawnym ani faktycznym – szczególnych usług użyteczności publicznej powierzonych tym przedsiębiorstwom. Przypadki zwolnienia ze stosowania reguł określonych w niniejszej sekcji są ograniczone do zadań, które leżą w interesie publicznym, są proporcjonalne do przypisanych im celów polityki publicznej i przejrzyste.

4. Art. 294 niniejszej Umowy nie ma zastosowania do dotacji powiązanych z handlem towarami objętym Porozumieniem w sprawie rolnictwa, stanowiącym załącznik 1A do porozumienia WTO („porozumienie w sprawie rolnictwa").

5. Art. 294 i 295 nie stosuje się do sektora audiowizualnego.

ARTYKUŁ 292

Relacje z WTO

Postanowienia niniejszego rozdziału pozostają bez uszczerbku dla praw i obowiązków każdej ze Stron wynikających z art. XV GATS, art. XVI GATT 1994, porozumienia SCM oraz porozumienia w sprawie rolnictwa.

ARTYKUŁ 293

Przejrzystość

1. Co dwa lata każda ze Stron zawiadamia drugą Stronę o podstawie prawnej, formie, kwocie lub budżecie, a w miarę możliwości także i o odbiorcach dotacji udzielonych w okresie sprawozdawczym.

2. Takie powiadomienie uważa się za przedłożone, jeżeli odpowiednie informacje zostały upublicznione przez Strony lub w ich imieniu na ogólnodostępnej stronie internetowej do dnia 31 grudnia następnego roku kalendarzowego. Pierwsze powiadomienie zostaje udostępnione nie później niż dwa lata od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

3. W przypadku dotacji zgłoszonych na podstawie porozumienia SCM takie powiadomienie uważa się za zrealizowane, gdy tylko Strona wywiąże się z obowiązku powiadomienia na podstawie art. 25 porozumienia SCM, pod warunkiem że powiadomienie zawiera wszystkie informacje wymagane w ust. 1 powyżej.

ARTYKUŁ 294

Konsultacje

1. Jeżeli Strona uzna, że dotacja udzielona przez drugą Stronę, niepodlegająca art. 295, mogłaby negatywnie wpłynąć na jej interesy, może wyrazić swoje zastrzeżenia Stronie, która udzieliła dotacji, i zwrócić się do niej z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji w tej sprawie. Druga Strona rozpatruje ten wniosek uważnie i ze zrozumieniem dla stanowiska Strony wnioskującej.

2. Bez uszczerbku dla wymogów dotyczących przejrzystości określonych w art. 293 oraz w celu rozstrzygnięcia danej kwestii konsultacje służą przede wszystkim określeniu celu lub założenia politycznego, dla którego udzielono dotacji, kwoty danej dotacji oraz danych umożliwiających ocenę negatywnych skutków dotacji dla handlu i inwestycji.

3. Dla ułatwienia konsultacji Strona, która otrzymała wniosek, przekazuje informacje o danej dotacji w ciągu 60 dni od dnia otrzymania wniosku.

4. Jeżeli po otrzymaniu informacji dotyczących odnośnej dotacji Strona zwracająca się z wnioskiem uzna, że dotacja ta negatywnie wpływa lub może w nieproporcjonalnym stopniu negatywnie wpłynąć na jej interesy handlowe lub inwestycyjne, Strona, do której zwrócono się z wnioskiem, dołoży wszelkich starań, aby wyeliminować lub zminimalizować negatywne skutki tej dotacji dla interesów handlowych lub inwestycyjnych Strony zwracającej się z wnioskiem.

ARTYKUŁ 295

Dotacje podlegające warunkom

Każda ze Stron stosuje odpowiednie warunki do następujących dotacji, jeżeli mają one lub jest prawdopodobne, że będą miały negatywny wpływ na handel lub inwestycje drugiej Strony:

a) dopuszcza się porozumienie prawne, zgodnie z którym rząd jest bezpośrednio lub pośrednio odpowiedzialny za pokrycie długów lub innych zobowiązań niektórych przedsiębiorstw, pod warunkiem że zakres takiej gwarancji jest ograniczony, jeśli chodzi o kwotę długu lub zobowiązania bądź okres ważności gwarancji;

b) dopuszcza się dotacje dla niewypłacalnych lub niewydolnych przedsiębiorstw, w różnej postaci (w tym pożyczek i gwarancji, wypłat gotówkowych, zastrzyków kapitałowych, dostarczania aktywów poniżej cen rynkowych oraz ulg podatkowych) o okresie zapadalności powyżej jednego roku, pod warunkiem sporządzenia wiarygodnego planu restrukturyzacji opartego na realistycznych założeniach w celu przywrócenia długoterminowej rentowności takiego niewypłacalnego lub niewydolnego przedsiębiorstwa w rozsądnym czasie i przy jego udziale w kosztach restrukturyzacji[1]. [2]

ARTYKUŁ 296

Wykorzystanie dotacji

Każda ze Stron zapewnia, aby przedsiębiorstwa wykorzystywały otrzymane dotacje wyłącznie na realizację celów polityki publicznej, na jakie te dotacje zostały przyznane.

[1] Zapis ten nie uniemożliwia Stronie tymczasowego wsparcia płynności finansowej w formie gwarancji kredytowych lub kredytów nieprzekraczających kwoty niezbędnej do utrzymania działalności niewydolnego przedsiębiorstwa na czas konieczny do opracowania planu restrukturyzacji lub likwidacji.

[2] Małe i średnie przedsiębiorstwa nie są zobowiązane do udziału w kosztach restrukturyzacji.

SEKCJA D

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 297

Rozstrzyganie sporów

Żadna ze Stron nie korzysta z mechanizmu rozstrzygania sporów ustanowionego w rozdziale 13 niniejszej Umowy w odniesieniu do kwestii związanych z postanowieniami sekcji B niniejszego rozdziału lub art. 294 ust. 4.

ARTYKUŁ 298

Poufność

1. Przy wymianie informacji w ramach niniejszego rozdziału Strony uwzględniają ograniczenia wynikające z ich odnośnych przepisów dotyczących zachowania tajemnicy zawodowej i handlowej oraz zapewniają ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa oraz innych informacji poufnych.

2. Wszelkie informacje przekazane na mocy niniejszego rozdziału są traktowane przez Stronę, która je otrzymuje, jako poufne, chyba że druga Strona zgodnie ze swoim prawem krajowym zezwoli na ujawnienie lub upublicznienie tych informacji.

ARTYKUŁ 299

Klauzula przeglądowa

Strony zapewniają stały przegląd kwestii, o których mowa w niniejszym rozdziale. Każda ze Stron może zwrócić się w takiej sprawie do Komitetu ds. Partnerstwa. Strony dokonują przeglądu postępów we wdrażaniu niniejszego rozdziału co pięć lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy, chyba że wspólnie postanowią inaczej.

ROZDZIAŁ 11

PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE

ARTYKUŁ 300

Instytucja delegowana

O ile nie stwierdzono inaczej, każda ze Stron zapewnia, aby każde przedsiębiorstwo – w tym przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo posiadające szczególne uprawnienia lub przywileje bądź wyznaczony monopolista – któremu Strona oddelegowała uprawnienia regulacyjne, administracyjne lub inny rodzaj władzy publicznej któregokolwiek szczebla, w trakcie wykonywania tych uprawnień działało zgodnie z obowiązkami Strony wynikającymi z niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 301

Definicje

Do celów niniejszego artykułu stosuje się następujące definicje:

a) „przedsiębiorstwo państwowe” oznacza przedsiębiorstwo, w tym jego jednostkę zależną, w której Strona bezpośrednio lub pośrednio:

(i) posiada ponad 50 % kapitału subskrybowanego bądź kontroluje ponad 50 % głosów przypadających na akcje emitowane przez to przedsiębiorstwo;

(ii) może wyznaczać ponad połowę członków zarządu przedsiębiorstwa lub organu równoważnego lub

(iii) może sprawować kontrolę nad przedsiębiorstwem;

b) „przedsiębiorstwo posiadające szczególne uprawnienia lub przywileje” oznacza każde przedsiębiorstwo, w tym jego jednostki zależne, publiczne lub prywatne, któremu Strona przekazała, w wymiarze prawnym lub faktycznym, szczególne prawna lub przywileje. Strona udziela szczególnych praw lub przywilejów, gdy wyznacza, lub ogranicza do co najmniej dwóch, liczbę przedsiębiorstw upoważnionych do dostarczania towarów lub usług, nie kierując się przy tym wyłącznie obiektywnymi, proporcjonalnymi i niedyskryminacyjnymi kryteriami, znacząco ograniczając w ten sposób zdolność innych przedsiębiorstw do dostarczania tych samych towarów lub usług na tym samym obszarze geograficznym na zasadniczo równoważnych warunkach;

c) „wyznaczony monopolista” oznacza jednostkę prowadzącą działalność handlową, w tym grupę jednostek lub agencję rządową, a także ewentualną jednostkę zależną, która na danym rynku na terytorium Strony została wyznaczona na wyłącznego dostawcę lub nabywcę określonych towarów lub usług; nie dotyczy to jednak jednostki, której przyznane zostało wyłączne prawo własności intelektualnej, wyłącznie ze względu na takie przyznanie;

d) „działalność handlowa” oznacza działalność, której efektem końcowym jest wyprodukowanie towaru lub dostarczenie usługi, które zostaną sprzedane na właściwym rynku w ilościach i po cenach określonych przez przedsiębiorstwo, i którą podjęto w celu zarobkowym, a która nie obejmuje działalności podjętej przez przedsiębiorstwo, które:

(i) jest nienastawione na zysk;

(ii) prowadzi swoją działalność po kosztach lub

(iii) świadczy usługi publiczne;

e) „względy handlowe” oznaczają cenę, jakość, dostępność, zbywalność, transport oraz inne warunki zakupu lub sprzedaży bądź inne czynniki, które w zwykłych warunkach zostałyby wzięte pod uwagę przy podejmowaniu decyzji handlowych przedsiębiorstwa prowadzącego działalność zgodnie z zasadami gospodarki rynkowej obowiązującymi w odnośnej dziedzinie lub branży;

f) „wyznaczać” oznacza ustanawiać monopol, udzielać nań zezwolenia bądź też rozszerzać jego zakres, tak aby objąć nim dodatkowy towar lub usługę.

ARTYKUŁ 302

Zakres stosowania

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki na podstawie art. XVII ust. 1–3 GATT 1994, Uzgodnienia w sprawie interpretacji Artykułu XVII GATT 1994, a także na podstawie art. VIII ust. 1, 2 i 5 GATS.

2. Niniejszy rozdział stosuje się do wszelkich przedsiębiorstw określonych w art. 300, prowadzących działalność handlową. W przypadku gdy przedsiębiorstwo łączy działalność handlową z działalnością niekomercyjną[1], niniejszym rozdziałem objęta jest wyłącznie działalność handlowa takiego przedsiębiorstwa.

3. Niniejszy rozdział stosuje się do wszystkich przedsiębiorstw określonych w art. 300 na poziomie centralnym i niższym od centralnego.

4. Niniejszego rozdziału nie stosuje się do zamówień składanych przez Strony lub ich podmioty zamawiające w rozumieniu zamówień objętych art. 278 i 279.

5. Niniejszego rozdziału nie stosuje się do jakichkolwiek usług świadczonych w związku z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu GATS.

6. Art. 304:

a) nie stosuje się do sektorów określonych w art. 143 i 148;

[1] Dla większej pewności oraz do celów niniejszego rozdziału świadczenia usług publicznych nie uznaje się za działalność handlową w rozumieniu art. 301 lit. d).

b) nie stosuje się do jakichkolwiek środków wdrażanych przez przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa posiadające szczególne uprawnienia lub przywileje bądź przez wyznaczonych monopolistów, gdyby – w razie przyjęcia lub utrzymania przez Stronę tego samego środka – zastosowanie miało zastrzeżenie tej Strony zgłoszone wobec obowiązku zapewnienia traktowania narodowego lub uprzywilejowanego traktowania na podstawie art. 144, określone w harmonogramie danej Strony, stanowiącym załącznik VIII-A w przypadku Unii Europejskiej lub załącznik VIII-E w przypadku Republiki Armenii, oraz

c) stosuje się do działalności handlowej przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw posiadających szczególne uprawnienia lub przywileje bądź wyznaczonych monopolistów, jeżeli ta sama działalność miałaby wpływ na handel usługami, w odniesieniu do którego Strona podjęła zobowiązanie na podstawie art. 149 i 150, z zastrzeżeniem warunków lub ograniczeń określonych w harmonogramie danej Strony stanowiącym załącznik VIII-B w przypadku Unii Europejskiej lub załącznik VIII-F w przypadku Republiki Armenii.

ARTYKUŁ 303

Postanowienia ogólne

1. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z niniejszego rozdziału żadne z jego postanowień nie uniemożliwia Stronom tworzenia lub utrzymywania przedsiębiorstw państwowych, wyznaczonych monopolistów lub przyznawania przedsiębiorstwom szczególnych uprawnień lub przywilejów.

2. Żadna ze Stron nie wymaga od przedsiębiorstw wchodzących w zakres stosowania niniejszego rozdziału ani ich nie zachęca, aby prowadziły działalność w sposób niezgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 304

Niedyskryminacja i względy handlowe

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej przedsiębiorstwa państwowe, wyznaczeni monopoliści i przedsiębiorstwa posiadające szczególne uprawnienia lub przywileje, podczas prowadzenia działalności handlowej:

a) kierowały się względami handlowymi w ramach zakupu lub sprzedaży towarów lub usług, z wyjątkiem sytuacji, w których wykonują w jakimkolwiek aspekcie swoje obowiązki publiczne, o ile nie są one niezgodne z lit. b);

b) przy zakupie towarów lub usług:

(i) przyznawały towarom lub usługom dostarczonym przez przedsiębiorstwo drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż w przypadku podobnych towarów lub usług dostarczanych przez przedsiębiorstwa danej Strony oraz

(ii) przyznawały towarom lub usługom dostarczonym przez przedsiębiorstwa drugiej Strony mającym siedzibę na jej terytorium traktowanie nie mniej korzystne niż w przypadku podobnych towarów lub usług dostarczanych na danym rynku przez przedsiębiorstwa mające siedzibę na terytorium danej Strony oraz

c) przy sprzedaży towarów lub usług:

(i) przyznawały przedsiębiorstwom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż w przypadku przedsiębiorstw danej Strony oraz

(ii) przyznawały przedsiębiorstwom drugiej Strony mającym siedzibę na jej terytorium traktowanie nie mniej korzystne niż w przypadku przedsiębiorstw na danym rynku mającym siedzibę na terytorium danej Strony.

2. Postanowienia ust. 1 nie uniemożliwiają przedsiębiorstwom państwowym, przedsiębiorstwom posiadającym szczególne uprawnienia lub przywileje bądź wyznaczonym monopolistom:

a) nabywania lub dostarczania towarów lub usług na różnych warunkach, w tym dotyczących ceny, o ile takie różne warunki podyktowane są względami handlowymi oraz

b) odmowy nabywania lub dostarczania towarów lub usług, o ile taka odmowa podyktowana jest względami handlowymi.

ARTYKUŁ 305

Zasady regulacyjne

1. Każda ze Stron stara się zapewnić, aby przedsiębiorstwa wymienione w art. 300 przestrzegały międzynarodowych standardów ładu korporacyjnego.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby żaden organ regulacyjny ustanowiony lub utrzymany przez Strony nie był zależny od przedsiębiorstw podlegających jego regulacjom, tak aby mógł on pełnić swoje funkcje regulacyjne w sposób skuteczny i bezstronny w podobnych okolicznościach w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw podlegających jego regulacjom, w tym przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw posiadających szczególne uprawnienia lub przywileje oraz wyznaczonych monopolistów[1].

Bezstronność pełnienia powierzonych funkcji przez organ regulacyjny będzie oceniana przez odniesienie do ogólnego modelu lub praktyki działania tego organu regulacyjnego.

W tych sektorach, w których Strony ustanowiły w innych rozdziałach określone obowiązki organu regulacyjnego, zastosowanie mają odnośne postanowienia zawarte w innych rozdziałach.

3. Każda ze Stron zapewnia spójne i niedyskryminacyjne egzekwowanie przepisów ustawowych i wykonawczych, w tym ustanowionych przez siebie przepisów dotyczących przedsiębiorstw, określonych w art. 300.

ARTYKUŁ 306

Przejrzystość

1. W przypadku gdy Strona ma powody, by uważać, że jej interesy objęte niniejszym rozdziałem są naruszane przez działalność handlową przedsiębiorstwa drugiej Strony wymienionego w art. 300 oraz że są one objęte zakresem stosowania niniejszego rozdziału, może zwrócić się z pisemnym wnioskiem do drugiej Strony o udzielenie informacji na temat działalności tego przedsiębiorstwa powiązanej z działaniami objętymi niniejszym rozdziałem.

[1] Dla większej pewności: w tych sektorach, w których Strony ustanowiły w innych rozdziałach określone obowiązki organu regulacyjnego, zastosowanie mają odnośne postanowienia zawarte w innych rozdziałach niniejszej Umowy.

We wniosku o udzielenie takich informacji wskazuje się przedsiębiorstwo, produkty lub usługi oraz rynki, których dotyczy, a także informację, że przedsiębiorstwo stosuje praktyki, które utrudniają realizację wymiany handlowej lub inwestycji między Stronami.

2. Informacje przekazane na podstawie ust. 1 obejmują:

a) strukturę własności i prawa głosu w przedsiębiorstwie określające odsetek udziałów oraz praw głosu, które Strona lub przedsiębiorstwo określone w art. 300 posiadają łącznie;

b) opis wszelkich szczególnych udziałów lub szczególnych praw głosu bądź innych praw, które posiada Strona lub przedsiębiorstwo określone w art. 300, w przypadku gdy prawa te różnią się od praw wynikających ze zwykłych udziałów w takim przedsiębiorstwie;

c) strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa; skład jego zarządu lub równoważnego organu sprawującego bezpośrednią lub pośrednią kontrolę nad takim przedsiębiorstwem; krzyżowe powiązania kapitałowe oraz inne powiązania z różnymi przedsiębiorstwami lub grupami przedsiębiorstw, wymienionymi w art. 300;

d) opis jednostek administracji publicznej bądź organów publicznych, które regulują lub monitorują dane przedsiębiorstwo, opis struktury raportowania[1] oraz prawa i praktyki stosowane przez administrację publiczną lub inne organy publiczne przy powoływaniu, zwalnianiu lub wynagradzaniu kadry kierowniczej;

[1] Dla większej pewności: Strona nie ma obowiązku ujawniania jakichkolwiek sprawozdań ani ich treści.

e) roczny dochód lub aktywa razem bądź obie te wartości oraz

f) zwolnienia, niezgodne środki, immunitety oraz wszelkie inne środki, w tym korzystniejsze traktowanie, stosowane na terytorium Strony otrzymującej wniosek wobec jakiegokolwiek przedsiębiorstwa wymienionego w art. 300.

3. Ust. 2 lit. a)–e) nie stosuje się do MŚP, zgodnie z definicją zawartą w przepisach ustawowych i wykonawczych Strony.

4. Żadne z postanowień ust. 1 i 2 nie zobowiązuje Strony do ujawnienia poufnych informacji wbrew jej przepisom ustawowym i wykonawczym, zasadom egzekwowania prawa lub interesowi publicznemu, czy też z naruszeniem uzasadnionych interesów handlowych odnośnych przedsiębiorstw.

ROZDZIAŁ 12

PRZEJRZYSTOŚĆ

ARTYKUŁ 307

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

a) „środki o zasięgu ogólnym” obejmują przepisy ustawowe i wykonawcze, orzeczenia sądowe oraz procedury i decyzje administracyjne o zasięgu ogólnym, które mogą mieć wpływ na jakiekolwiek kwestie objęte niniejszą Umową;

b) „zainteresowana osoba” oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która może podlegać środkom o zasięgu ogólnym.

ARTYKUŁ 308

Cel i zakres stosowania

Uznając wpływ, jaki otoczenia regulacyjne mogą mieć na handel i inwestycje między nimi, Strony ustanawiają przewidywalne otoczenie regulacyjne oraz skuteczne procedury dla podmiotów gospodarczych, w szczególności dla MŚP.

ARTYKUŁ 309

Publikacja

1. Każda ze Stron zapewnia, aby środki o zasięgu ogólnym przyjęte po wejściu w życie niniejszej Umowy:

a) były bezzwłocznie publikowane i łatwo dostępne za pośrednictwem urzędowo wyznaczonego medium, w tym w wersji elektronicznej, tak aby zainteresowane osoby miały możliwość zapoznać się z ich treścią;

b) w miarę możliwości zawierały jasny opis celu i uzasadnienia takich środków oraz

c) przewidywały odpowiednio długi czas między publikacją a wejściem w życie, z wyjątkiem należycie uzasadnionych przypadków.

2. Każda ze Stron:

a) dokłada starań w celu opublikowania z odpowiednim wyprzedzeniem wszelkich wniosków zmierzających do przyjęcia lub zmiany środków o zasięgu ogólnym, wraz z wyjaśnieniem celu oraz uzasadnieniem wniosku;

b) zapewnia zainteresowanym osobom odpowiednią możliwość wyrażenia uwag na temat każdego wniosku o przyjęcie lub zmianę środka o zasięgu ogólnym, a zwłaszcza zapewnia im odpowiednio dużo czasu w tym celu, oraz

c) dokłada starań w celu uwzględnienia uwag zainteresowanych osób na temat każdego takiego wniosku.

ARTYKUŁ 310

Zapytania i punkty kontaktowe

1. Z chwilą wejścia w życie niniejszej Umowy każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy, tak aby zapewnić skuteczne wprowadzenie w życie niniejszej Umowy i ułatwić komunikację między Stronami we wszelkich kwestiach objętych niniejszą Umową.

2. Na wniosek Strony punkt kontaktowy drugiej Strony wskazuje organ lub urzędnika odpowiedzialnego za daną kwestię, a w razie konieczności pomaga, ułatwiając komunikację ze Stroną występującą z wnioskiem.

3. Każda ze Stron utrzymuje lub ustanawia odpowiednie mechanizmy odpowiadania na zapytania od jakichkolwiek osób na temat wszelkich środków o zasięgu ogólnym, w sprawie których złożono wniosek lub które już obowiązują, w tym na temat stosowania takich środków. Zapytania można składać za pośrednictwem punktów kontaktowych ustanowionych na mocy ust. 1 lub, w stosownych przypadkach, za pomocą innego mechanizmu, o ile w niniejszej Umowie nie zostanie ustanowiony specjalny mechanizm w tym celu.

4. Każda ze Stron ustanawia procedury dostępne dla osób poszukujących rozwiązania problemów wynikających ze stosowania środków o zasięgu ogólnym na podstawie niniejszej Umowy. Wspomniane procedury pozostają bez uszczerbku dla jakichkolwiek procedur odwoławczych ustanowionych lub utrzymanych przez Strony na podstawie niniejszej Umowy. Nie naruszają one również praw i obowiązków Stron wynikających z rozdziału 13.

5. Strony uznają, że odpowiedzi udzielone zgodnie z niniejszym artykułem mogą nie być definitywne ani prawnie wiążące, lecz są udzielane w celach wyłącznie informacyjnych, o ile odpowiednie przepisy ustawowe i wykonawcze Stron nie stanowią inaczej.

6. Na wniosek jednej ze Stron druga Strona bezzwłocznie przekazuje informacje oraz udziela odpowiedzi na pytania dotyczące jakiegokolwiek obowiązującego lub będącego przedmiotem wniosku środka o zasięgu ogólnym, który Strona kierująca zapytanie uznaje za mogący wpływać na funkcjonowanie niniejszej Umowy, bez względu na to, czy Strona kierująca zapytanie została uprzednio powiadomiona o takim środku.

ARTYKUŁ 311

Stosowanie środków o zasięgu ogólnym

Każda ze Stron stosuje w sposób jednolity, obiektywny, bezstronny i racjonalny wszystkie środki o zasięgu ogólnym. W tym celu, stosując takie środki względem poszczególnych osób fizycznych lub prawnych, towarów i usług drugiej Strony w konkretnych przypadkach, każda ze Stron:

a) dokłada wszelkich starań, aby z odpowiednim wyprzedzeniem zawiadamiać zainteresowane osoby, których postępowanie bezpośrednio dotyczy, zgodnie ze swoimi procedurami, o wszczęciu postępowania, dołączając informację o rodzaju postępowania, oświadczenie organu wszczynającego postępowanie oraz ogólny opis każdej spornej kwestii;

b) zapewnia takim zainteresowanym osobom odpowiednią możliwość przedstawienia faktów i argumentów na poparcie ich stanowiska przed ostatecznym etapem czynności administracyjnych, w zakresie, w jakim pozwala na to czas, rodzaj postępowania oraz interes publiczny, oraz

c) zapewnia, aby jej procedury były oparte na jej prawie krajowym i aby były z nim zgodne.

ARTYKUŁ 312

Przegląd i odwołanie

1. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje – zgodnie z prawem krajowym – sądy, sądy arbitrażowe lub administracyjne bądź procedury służące szybkiemu przeprowadzaniu przeglądu, a w stosownych przypadkach, również korygowaniu czynności administracyjnych w obszarach objętych niniejszą Umową. Takie sądy lub procedury muszą być bezstronne i niezależne od urzędu lub organu odpowiedzialnego za egzekucję administracyjną i z wynikiem sprawy nie może wiązać się dla nich żaden istotny interes.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby we wszelkich takich sądach lub procedurach strony postępowania miały zapewnione prawo do:

a) odpowiedniej możliwości uzasadnienia lub obrony swojego stanowiska oraz

b) decyzji opartej na dowodach i złożonych oświadczeniach lub, gdy wymaga tego prawo krajowe, dokumentacji zgromadzonej przez organ administracyjny.

3. Każda ze Stron zapewnia, z zastrzeżeniem odwołania lub późniejszego przeglądu zgodnie z prawem krajowym, aby decyzja taka była wykonywana przez urząd lub organ oraz regulowała stosowane przez nie praktyki w odniesieniu do spornej czynności administracyjnej.

ARTYKUŁ 313

Dobra praktyka regulacyjna i administracyjna

1. Strony współpracują w zakresie promowania jakości i skuteczności regulacji, w tym poprzez wymianę informacji i najlepszych praktyk dotyczących ich własnej polityki regulacyjnej oraz ocen skutków regulacji.

2. Strony wspierają zasady dobrego postępowania administracyjnego oraz zgodnie postanawiają współpracować na rzecz promowania takich zasad, w tym poprzez wymianę informacji i najlepszych praktyk.

ARTYKUŁ 314

Poufność

Postanowienia niniejszej Umowy nie wymagają od którejkolwiek ze Stron ujawnienia informacji poufnych, co utrudniłoby egzekwowanie prawa lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym, czy też naruszałoby uzasadnione interesy handlowe poszczególnych przedsiębiorstw publicznych bądź prywatnych.

ARTYKUŁ 315

Postanowienia szczegółowe

Postanowienia niniejszego rozdziału stosuje się bez uszczerbku dla wszelkich szczegółowych zasad określonych w innych rozdziałach niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ 13

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

SEKCJA A

CEL I ZAKRES STOSOWANIA

ARTYKUŁ 316

Cel

Celem niniejszego rozdziału jest ustanowienie skutecznego i efektywnego mechanizmu unikania oraz rozstrzygania sporów między Stronami w zakresie interpretacji i stosowania niniejszej Umowy, mając na uwadze poszukiwanie, w miarę możliwości, wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

ARTYKUŁ 317

Zakres stosowania

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszelkich sporów dotyczących interpretacji i stosowania postanowień niniejszego tytułu, chyba że postanowiono inaczej.

SEKCJA B

KONSULTACJE I MEDIACJE

ARTYKUŁ 318

Konsultacje

1. Strony dokładają wszelkich starań, aby rozstrzygnąć wszelkie spory poprzez podejmowanie konsultacji prowadzonych w dobrej wierze w celu osiągnięcia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

2. Strona wnioskuje o przeprowadzenie konsultacji, kierując do drugiej Strony pisemny wniosek, którego kopia zostaje przesłana Komitetowi Partnerstwa, określający odnośny środek oraz postanowienia niniejszego tytułu, które jej zdaniem mają zastosowanie.

3. Konsultacje są przeprowadzane w ciągu 30 dni od dnia otrzymania wniosku i o ile Strony nie postanowiły inaczej, odbywają się na terytorium Strony, do której kierowany jest wniosek. Konsultacje uznaje się za zakończone w ciągu 30 dni od daty otrzymania wniosku, chyba że obie Strony zgodnie postanawiają je kontynuować. Konsultacje, w szczególności wszystkie ujawnione informacje oraz stanowiska, jakie Strony zajęły podczas konsultacji, są poufne i pozostają bez uszczerbku dla praw każdej ze Stron w dalszych postępowaniach.

4. Konsultacje w pilnych kwestiach, w tym w kwestiach dotyczących towarów łatwo psujących się, towarów i usług sezonowych lub kwestii związanych z energią, przeprowadza się w ciągu 15 dni od daty otrzymania wniosku przez Stronę, do której kierowany jest wniosek, i uznaje się za zakończone w ciągu tych 15 dni, chyba że obie Strony zgodnie postanawiają je kontynuować.

5. Strona, która wnioskuje o konsultacje, może skorzystać z arbitrażu zgodnie z art. 319, jeżeli:

a) Strona, do której kierowany jest wniosek o konsultacje, nie odpowie na niego w terminie 10 dni od daty jego otrzymania;

b) konsultacje nie odbędą się w terminie określonym w ust. 3 lub 4;

c) Strony postanowią nie przeprowadzać konsultacji lub

d) konsultacje się zakończyły i nie wypracowano wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

6. Podczas konsultacji każda ze Stron przekazuje wystarczające rzeczowe informacje, tak aby umożliwić pełne zbadanie, w jaki sposób dany środek może wpłynąć na funkcjonowanie i stosowanie postanowień niniejszego tytułu. Każda ze Stron stara się zapewnić udział personelu właściwych organów publicznych posiadającego wiedzę ekspercką w kwestiach będących przedmiotem konsultacji.

ARTYKUŁ 319

Mediacja

1. Każda ze Stron może w każdym momencie zażądać od drugiej Strony rozpoczęcia mediacji w odniesieniu do wszelkich środków negatywnie wpływających na handel lub inwestycje między Stronami.

2. Procedura mediacji zostaje wszczęta, przeprowadzona i zakończona zgodnie z mechanizmem mediacji.

3. Komitet Partnerstwa przyjmuje decyzję w sprawie mechanizmu mediacji na pierwszym posiedzeniu; może także podejmować decyzje o wprowadzeniu ewentualnych zmian do tego mechanizmu.

SEKCJA C

POSTĘPOWANIA MAJĄCE NA CELU ROZSTRZYGNIĘCIE SPORU

PODSEKCJA I

POSTĘPOWANIE ARBITRAŻOWE

ARTYKUŁ 320

Wszczęcie postępowania arbitrażowego

1. W przypadku gdy Stronom nie udało się rozstrzygnąć sporu w drodze konsultacji przewidzianych w art. 318, Strona, która wniosła o konsultacje, może na mocy niniejszego artykułu złożyć wniosek o powołanie organu arbitrażowego.

2. Wniosek o powołanie organu arbitrażowego kieruje się na piśmie do drugiej Strony oraz Komitetu Partnerstwa. Strona skarżąca określa we wniosku środek, którego dotyczy skarga, oraz wyjaśnia, w jaki sposób środek ten narusza postanowienia, o których mowa w niniejszym tytule, tak że stanowi to wyraźną podstawę prawną dla wniesienia skargi.

ARTYKUŁ 321

Powołanie organu arbitrażowego

1. W skład organu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów.

2. W ciągu 14 dni od daty otrzymania przez Stronę, przeciwko której wysunięto zarzut, pisemnego wniosku o powołanie organu arbitrażowego, Strony konsultują się w celu osiągnięcia porozumienia co do składu organu arbitrażowego.

3. W przypadku gdy Strony nie są w stanie porozumieć się w kwestii składu organu arbitrażowego w terminie określonym w ust. 2, każda ze Stron wyznacza arbitra spośród osób wskazanych w dotyczącej tej Strony części listy sporządzonej zgodnie z art. 339 w ciągu pięciu dni od upływu terminu określonego w tym ustępie. Jeżeli którakolwiek ze Stron nie wyznaczy arbitra, jest on, na wniosek drugiej Strony, wybierany w drodze losowania przez przewodniczącego Komitetu Partnerstwa lub osobę przez niego upoważnioną spośród osób wskazanych w dotyczącej tej Strony części listy sporządzonej na podstawie art. 339.

4. O ile Strony nie osiągną porozumienia dotyczącego przewodniczącego organu arbitrażowego w terminie określonym w ust. 2, przewodniczący Komitetu Partnerstwa lub osoba przez niego upoważniona, na wniosek jednej ze Stron, wyłania przewodniczącego organu arbitrażowego w drodze losowania spośród osób wskazanych na liście sporządzonej zgodnie z art. 339, w części zawierającej kandydatów na przewodniczącego.

5. Przewodniczący Komitetu Partnerstwa lub osoba przez niego upoważniona wyznacza arbitrów w ciągu pięciu dni od złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3 lub 4.

6. Datą powołania organu arbitrażowego jest dzień, w którym wszyscy trzej wybrani arbitrzy potwierdzą, że przyjmują tę rolę zgodnie z regulaminem.

7. Jeżeli do czasu złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3 i 4, któraś z list przewidzianych w art. 339 nie zostanie sporządzona lub nie zawiera wystarczającej liczby nazwisk, arbitrów wyłania się w drodze losowania spośród osób formalnie zaproponowanych przez jedną ze Stron lub obie Strony.

ARTYKUŁ 322

Zakres zadań

1. O ile w ciągu pięciu dni od dnia wyboru arbitrów Strony nie postanowią inaczej, zakres zadań organu arbitrażowego obejmuje:

„zbadanie, w świetle odpowiednich postanowień tytułu V niniejszej Umowy, na które powołują się strony sporu, sprawy zgłoszonej we wniosku o powołanie organu arbitrażowego, wydanie decyzji w sprawie zgodności danego środka z tymi odnośnymi postanowieniami oraz doręczenie sprawozdania zgodnie z art. 324, 325, 326 i 338 niniejszej Umowy”.

2. Strony przekazują organowi arbitrażowemu uzgodniony zakres zadań w ciągu trzech dni od dokonania uzgodnień.

ARTYKUŁ 323

Wstępna decyzja organu arbitrażowego o pilnym charakterze sprawy

Na wniosek Strony organ arbitrażowy decyduje, w ciągu 10 dni od jego powołania, o uznaniu sprawy za pilną. O złożeniu takiego wniosku do organu arbitrażowego powiadamia się równocześnie drugą Stronę.

ARTYKUŁ 324

Sprawozdania organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne zawierające ustalenia faktyczne, zastosowanie odpowiednich postanowień oraz ogólne uzasadnienie wszelkich dokonanych przez ten organ ustaleń i zaleceń.

2. Każda ze Stron może złożyć pisemny wniosek do organu arbitrażowego o dokonanie przeglądu konkretnych elementów sprawozdania wstępnego w ciągu 14 dni od jego otrzymania. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się równocześnie drugą Stronę.

3. Po rozważeniu wszelkich pisemnych uwag dotyczących sprawozdania wstępnego przedstawionych przez Strony organ arbitrażowy może zmienić swoje sprawozdanie oraz przeprowadzić wszelkie dalsze badania, jakie uzna za właściwe.

4. W sporządzonym przez organ arbitrażowy sprawozdaniu końcowym znajdują się ustalenia faktyczne, zastosowanie odpowiednich postanowień niniejszego tytułu oraz ogólne uzasadnienie wszelkich dokonanych przez ten organ ustaleń i wniosków. Sprawozdanie końcowe zawiera wystarczające omówienie argumentów przedstawionych na etapie przeglądu wstępnego oraz jasne odpowiedzi na pytania i uwagi Stron.

ARTYKUŁ 325

Sprawozdanie wstępne organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne nie później niż 90 dni po dniu powołania organu arbitrażowego. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że nie zdoła dotrzymać tego terminu, przewodniczący organu arbitrażowego powiadamia o tym na piśmie Strony oraz Komitet Partnerstwa, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania wstępnego przez organ arbitrażowy. W żadnym przypadku sprawozdanie wstępne nie może zostać przedstawione później niż w terminie 120 dni po dniu powołania organu arbitrażowego.

2. W pilnych przypadkach, o których mowa w art. 323, w tym w przypadkach dotyczących towarów łatwo psujących się, towarów i usług sezonowych lub kwestii związanych z energią, organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby przekazać swoje sprawozdanie wstępne w ciągu 45 dni, a w żadnym przypadku nie później niż 60 dni po jego powołaniu.

3. Każda ze Stron może w ciągu 14 dni od otrzymania sprawozdania wstępnego złożyć pisemny wniosek do organu arbitrażowego o dokonanie przeglądu konkretnych elementów sprawozdania wstępnego zgodnie z art. 324 ust. 2. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się równocześnie drugą Stronę. Strona może odnieść się do wniosku drugiej Strony w ciągu siedmiu dni od dnia dostarczenia pisemnego wniosku do organu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 326

Sprawozdanie końcowe organu arbitrażowego

1. W ciągu 120 dni od daty jego powołania organ arbitrażowy przekazuje Stronom oraz Komitetowi Partnerstwa sprawozdanie końcowe. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że nie zdoła dotrzymać tego terminu, przewodniczący organu arbitrażowego powiadamia o tym na piśmie Strony oraz Komitet Partnerstwa, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania końcowego przez organ arbitrażowy. W żadnym przypadku sprawozdanie końcowe nie może zostać przedstawione później niż w terminie 150 dni po dniu powołania organu arbitrażowego.

2. W pilnych przypadkach, o których mowa w art. 323, w tym w przypadkach dotyczących towarów łatwo psujących się, towarów i usług sezonowych lub kwestii związanych z energią, organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby przedstawić swoje sprawozdanie końcowe w ciągu 60 dni od jego powołania. W żadnym przypadku sprawozdanie końcowe nie może zostać przedstawione później niż w terminie 75 dni po dacie powołania organu arbitrażowego.

PODSEKCJA II

ZGODNOŚĆ

ARTYKUŁ 327

Zgodność ze sprawozdaniem końcowym organu arbitrażowego

Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, wprowadza niezbędne środki, aby jak najszybciej i w dobrej wierze zastosować się do sprawozdania końcowego organu arbitrażowego i tym samym zapewnić zgodność z postanowieniami niniejszego tytułu.

ARTYKUŁ 328

Rozsądny termin wykonania zapewnienia zgodności

1. Jeśli bezzwłoczne zapewnienie zgodności nie jest możliwe, Strony dokładają wszelkich starań, aby ustalić termin umożliwiający zapewnienie zgodności ze sprawozdaniem końcowym. W takim przypadku Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, nie później niż 30 dni po otrzymaniu sprawozdania końcowego powiadamia Stronę skarżącą oraz Komitet Partnerstwa o tym, ile czasu potrzebuje na zapewnienie zgodności („rozsądny termin”).

2. Jeżeli Strony nie mogą się porozumieć co do rozsądnego terminu, Strona skarżąca może złożyć, w ciągu 20 dni od otrzymania powiadomienia, o którym mowa w ust. 1, pisemny wniosek do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie w celu ustalenia rozsądnego terminu. Taki wniosek przekazuje się równocześnie drugiej Stronie oraz Komitetowi Partnerstwa. Organ arbitrażowy przekazuje Stronom oraz Komitetowi Partnerstwa swoją decyzję określającą rozsądny termin w ciągu 20 dni od daty otrzymania wniosku.

3. Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, powiadamia drugą Stronę na piśmie o postępach w zapewnieniu zgodności ze sprawozdaniem końcowym. Takie powiadomienie przedstawia się w formie pisemnej i przekazuje przynajmniej na miesiąc przed upływem rozsądnego terminu.

4. Rozsądny termin może zostać przedłużony za zgodą obu Stron.

ARTYKUŁ 329

Przegląd środków zastosowanych w celu zapewnienia zgodności ze sprawozdaniem końcowym organu arbitrażowego

1. Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, powiadamia Stronę skarżącą oraz Komitet Partnerstwa o wszelkich środkach zastosowanych w celu zapewnienia zgodności ze sprawozdaniem końcowym. Powiadomienie to przekazuje się przed upływem rozsądnego terminu.

2. W przypadku braku porozumienia Stron co do istnienia środka zgłoszonego na podstawie ust. 1 lub zgodności takiego środka z postanowieniami niniejszego tytułu, Strona skarżąca może wystąpić z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie o wydanie decyzji w tej sprawie. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się równocześnie Stronę, przeciwko której wysunięto zarzut. We wniosku takim określa się środek, którego dotyczy skarga, oraz wyjaśnia, w jaki sposób środek ten narusza odnośne postanowienia, tak że wyraźnie stanowi to podstawę prawną do wniesienia skargi. Organ arbitrażowy przekazuje swoje sprawozdanie Stronom oraz Komitetowi Partnerstwa w ciągu 45 dni od daty otrzymania wniosku.

ARTYKUŁ 330

Tymczasowe środki zaradcze w przypadku niezapewnienia zgodności

1. Jeżeli przed upływem rozsądnego terminu Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, nie powiadomi o zastosowaniu jakichkolwiek środków służących zapewnieniu zgodności ze sprawozdaniem końcowym organu arbitrażowego lub jeżeli organ arbitrażowy uzna, że nie zastosowano żadnego takiego środka lub że środek zgłoszony zgodnie z art. 329 ust. 1 jest sprzeczny ze zobowiązaniem tej Strony w ramach postanowień niniejszego tytułu, Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, na wniosek Strony skarżącej i po konsultacji z nią, jest zobowiązana do przedstawienia propozycji tymczasowej rekompensaty.

2. Jeżeli Strona skarżąca nie wniesie o przedstawienie propozycji tymczasowej rekompensaty zgodnie z ust. 1 lub jeżeli po złożeniu takiego wniosku nie osiągnięto porozumienia w sprawie rekompensaty w ciągu 30 dni od dnia upływu rozsądnego terminu lub od wydania sprawozdania organu arbitrażowego na mocy art. 329 ust. 2, Strona skarżąca jest uprawniona, po powiadomieniu drugiej Strony i Komitetu Partnerstwa, do zawieszenia zobowiązań wynikających z postanowień niniejszego tytułu. W powiadomieniu określa się zakres zawieszenia zobowiązań, który nie może wykraczać poza zakres odpowiadający zniweczeniu lub naruszeniu korzyści spowodowanemu naruszeniem. Strona skarżąca może zastosować takie zawieszenie po upływie 10 dni od daty otrzymania powiadomienia przez Stronę, przeciwko której wysunięto zarzut, chyba że Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, złoży wniosek o arbitraż na podstawie ust.

3. Jeżeli Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, uzna, że planowane zawieszenie wykracza poza zakres odpowiadający zniweczeniu lub naruszeniu korzyści spowodowanemu naruszeniem postanowień, może wystąpić z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie o wydanie decyzji w tej sprawie. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się Stronę skarżącą oraz Komitet Partnerstwa przed upływem dziesięciu dni, o których mowa w ust. 2. Organ arbitrażowy w pierwotnym składzie w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku przekazuje Stronom oraz Komitetowi Partnerstwa sprawozdanie w sprawie zakresu zawieszenia zobowiązań. Zawieszenie zobowiązań nie może nastąpić przed wydaniem sprawozdania przez organ arbitrażowy w pierwotnym składzie. Zawieszenie musi być zgodne ze sprawozdaniem organu arbitrażowego w sprawie zakresu zawieszenia.

4. Zawieszenie zobowiązań i rekompensata, o której mowa w niniejszym artykule, mają charakter tymczasowy i nie mogą być stosowane po:

a) wspólnym uzgodnieniu przez Strony rozwiązania zgodnie z art. 334;

b) wspólnym uzgodnieniu przez Strony, że środek zgłoszony na mocy art. 329 ust. 1 powoduje, że Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, dostosowała się do postanowień niniejszego tytułu, lub

c) uznaniu środka przez organ arbitrażowy, zgodnie z art. 329 ust. 2, za sprzeczny z postanowieniami niniejszego tytułu i jego wycofaniu lub zmianie w sposób zapewniający jego zgodność z tymi postanowieniami.

ARTYKUŁ 331

Przegląd środków zastosowanych w celu zapewnienia zgodności po przyjęciu tymczasowych środków zaradczych związanych z niezapewnieniem zgodności

1. Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, powiadamia Stronę skarżącą i Komitet Partnerstwa o środkach, które zastosowała w celu zapewnienia zgodności ze sprawozdaniem organu arbitrażowego w wyniku, odpowiednio, zawieszenia koncesji lub zastosowania tymczasowej rekompensaty. Z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 Strona skarżąca kończy zawieszenie koncesji w ciągu 30 dni od otrzymania powiadomienia. W przypadkach, w których zastosowano rekompensatę, oraz z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2, Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, może zakończyć stosowanie takiej rekompensaty w ciągu 30 dni od daty powiadomienia, że zastosowała się do sprawozdania organu arbitrażowego.

2. Jeżeli Strony w ciągu 30 dni od daty takiego powiadomienia nie osiągną porozumienia w kwestii, czy zgłoszony środek powoduje, że Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, dostosowała się do odnośnych postanowień, Strona skarżąca występuje do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie z pisemnym wnioskiem o wydanie decyzji w tej sprawie. Taki wniosek przekazuje się równocześnie drugiej Stronie oraz Komitetowi Partnerstwa. Organ arbitrażowy przekazuje Stronom oraz Komitetowi Partnerstwa swoje sprawozdanie w ciągu 45 dni od daty złożenia wniosku. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że środki zastosowane w celu zapewnienia zgodności są zgodne z postanowieniami niniejszego tytułu, zawieszenie zobowiązań lub obowiązek rekompensaty ulega zakończeniu. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że środek zgłoszony przez Stronę, przeciwko której wysunięto zarzut na podstawie ust. 1, jest niezgodny z postanowieniami niniejszego tytułu, zakres zawieszenia zobowiązań lub rekompensaty zostaje w stosownych przypadkach dostosowany w świetle sprawozdania organu arbitrażowego.

PODSEKCJA III

POSTANOWIENIA WSPÓLNE

ARTYKUŁ 332

Zastępowanie arbitrów

Jeżeli w postępowaniu arbitrażowym w ramach niniejszego rozdziału organ arbitrażowy w pierwotnym składzie lub niektórzy jego członkowie nie mogą uczestniczyć, wycofają się, lub muszą zostać zastąpieni, ponieważ nie spełniają wymogów kodeksu postępowania, zastosowanie ma procedura określona w art. 321. Termin przewidziany na dostarczenie sprawozdania może zostać przedłużony o czas niezbędny, aby powołać nowego arbitra, lecz nie więcej niż o 20 dni.

ARTYKUŁ 333

Zawieszenie i zakończenie postępowania arbitrażowego oraz procedury zapewniania zgodności

Na wniosek obu Stron organ arbitrażowy może w dowolnej chwili zawiesić prace na uzgodniony przez Strony okres, nieprzekraczający 12 kolejnych miesięcy. Organ arbitrażowy wznawia prace przed końcem tego okresu na pisemny wniosek obu Stron lub na koniec tego okresu na pisemny wniosek jednej ze Stron. Strona składająca wniosek odpowiednio powiadamia przewodniczącego Komitetu Partnerstwa oraz drugą Stronę. Jeśli żadna Strona nie zawnioskuje o wznowienie prac organu arbitrażowego po upływie uzgodnionego okresu zawieszenia, procedura zostaje zakończona. W przypadku zawieszenia prac organu arbitrażowego odnośne terminy na podstawie niniejszego rozdziału zostają wydłużone o okres odpowiadający okresowi zawieszenia prac organu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 334

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie

1. Strony mogą w dowolnym momencie wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu podlegającego niniejszemu rozdziałowi.

2. Jeżeli wspólnie uzgodnione rozwiązanie zostanie wypracowane w ramach procedury arbitrażowej lub w drodze mediacji, Strony wspólnie powiadamiają o takim rozwiązaniu Komitet Partnerstwa oraz – stosownie do sytuacji – przewodniczącego organu arbitrażowego lub mediatora. Po takim powiadomieniu procedury arbitrażowe lub mediacyjne zostają zakończone.

3. Każda ze Stron wprowadza środki niezbędne do wdrożenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania w uzgodnionym terminie. Przed upływem uzgodnionego terminu Strona wdrażająca powiadamia drugą Stronę na piśmie o wszelkich środkach wprowadzonych w celu wdrożenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

ARTYKUŁ 335

Regulamin wewnętrzny oraz kodeks postępowania

1. Postępowania mające na celu rozstrzygnięcie sporu w ramach niniejszego rozdziału regulowane są przez postanowienia niniejszego rozdziału, regulaminu wewnętrznego oraz kodeksu postępowania.

2. Komitet Partnerstwa przyjmuje decyzję w sprawie regulaminu wewnętrznego i kodeksu postępowania na pierwszym posiedzeniu; może także podejmować decyzje o wprowadzeniu ewentualnych zmian do tych dokumentów.

3. Wszelkie rozprawy prowadzone przez organ arbitrażowy mają charakter otwarty, o ile regulamin wewnętrzny nie przewiduje inaczej.

ARTYKUŁ 336

Informacje i doradztwo techniczne

1. Na wniosek Strony, o którym powiadamia się równocześnie organ arbitrażowy oraz drugą Stronę, lub z własnej inicjatywy organ arbitrażowy może zwracać się o udzielenie wszelkich informacji, które uzna za właściwe do pełnienia swoich funkcji, w tym do Stron uczestniczących w sporze. Strony udzielają bezzwłocznej i pełnej odpowiedzi na każdy wniosek organu arbitrażowego o udzielenie takich informacji.

2. Na wniosek Strony, o którym powiadamia się równocześnie organ arbitrażowy oraz drugą Stronę, lub z własnej inicjatywy organ arbitrażowy może zwracać się o udzielenie wszelkich informacji, które uzna za właściwe do pełnienia swoich funkcji. Organ arbitrażowy ma także prawo, jeśli uzna to za stosowne, zwrócić się o opinię ekspertów. Przed dokonaniem wyboru takich ekspertów organ arbitrażowy przeprowadza konsultacje ze Stronami.

3. Osoby fizyczne lub prawne mające miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Stron mogą przedkładać organowi arbitrażowemu raporty *amicus curiae* zgodnie z regulaminem wewnętrznym.

4. Wszelkie informacje uzyskane zgodnie z niniejszym artykułem ujawnia się każdej ze Stron, dając im możliwość zgłoszenia uwag.

ARTYKUŁ 337

Reguły interpretacji

Organ arbitrażowy interpretuje postanowienia niniejszego tytułu zgodnie ze zwyczajowymi zasadami wykładni międzynarodowego prawa publicznego, w tym z zasadami określonymi w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 r. Organ arbitrażowy uwzględnia również stosowne interpretacje zawarte w sprawozdaniach zespołów orzekających WTO oraz organu odwoławczego przyjęte przez Organ Rozstrzygania Sporów WTO. Sprawozdania organu arbitrażowego nie mogą rozszerzać ani ograniczać praw i obowiązków Stron przewidzianych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 338

Decyzje i sprawozdania organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby jego decyzje podejmowane były w drodze konsensusu. Jednak w przypadku gdy decyzja nie może zostać podjęta w drodze konsensusu, sprawa będąca przedmiotem decyzji rozstrzygana jest większością głosów. W żadnym wypadku odrębne opinie arbitrów nie są ujawniane.

2. Sprawozdanie organu arbitrażowego zawiera ustalenia faktyczne, zakres stosowania odpowiednich postanowień oraz ogólne uzasadnienie wszelkich ustaleń i wniosków formułowanych przez zespół ekspertów.

3. Decyzje i sprawozdania organu arbitrażowego są bezwarunkowo przyjmowane przez Strony i nie tworzą jakichkolwiek praw ani obowiązków względem osób fizycznych ani prawnych.

4. Komitet Partnerstwa udostępnia publicznie sprawozdania organu arbitrażowego, z zastrzeżeniem ochrony informacji poufnych zgodnie z regulaminem wewnętrznym.

SEKCJA D

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 339

Listy arbitrów

1. Komitet Partnerstwa sporządza, na podstawie wniosków Stron i nie później niż sześć miesięcy po wejściu w życie niniejszej Umowy, listę co najmniej 15 osób, które wyrażają chęć i są zdolne pełnić funkcję arbitra. Lista składa się z trzech części: po jednej części dla każdej ze Stron oraz jednej części dla osób niebędących obywatelami żadnej Strony, które przewodniczą organowi arbitrażowemu. Każda część listy obejmuje co najmniej pięć nazwisk. Komitet Partnerstwa zapewnia, aby na liście znajdowała się zawsze taka liczba nazwisk.

2. Arbitrzy muszą wykazać się specjalistyczną wiedzą w dziedzinie prawa, handlu międzynarodowego i innych kwestii dotyczących postanowień niniejszego tytułu. Muszą to być osoby niezależne, działające w imieniu własnym, nieprzyjmujące instrukcji od żadnego rządu czy organizacji oraz niepowiązane z rządem żadnej ze Stron, a ich postępowanie musi być zgodne z kodeksem postępowania. Przewodniczący posiada również doświadczenie w procedurach rozstrzygania sporów.

3. Komitet Partnerstwa może sporządzić dodatkowe listy 15 osób posiadających wiedzę i doświadczenie w konkretnych sektorach objętych postanowieniami niniejszego tytułu. Z zastrzeżeniem zgody Stron te dodatkowe listy wykorzystywane są do powoływania składu organu arbitrażowego zgodnie z procedurą określoną w art. 321.

ARTYKUŁ 340

Wybór sądu

1. W przypadku powstania sporu dotyczącego określonego środka, co do którego domniemywa się naruszenie zobowiązania wynikającego z niniejszej Umowy oraz zasadniczo równoważnego zobowiązania wynikającego z innej umowy międzynarodowej, do której Strony przystąpiły, w tym porozumienia WTO, Strona domagająca się rekompensaty wybiera organ, który rozstrzygnie spór.

2. Po wybraniu takiego organu przez Stronę i wszczęciu postępowania mającego na celu rozstrzygnięcie sporu na podstawie niniejszego rozdziału lub innej umowy międzynarodowej Strona nie wszczyna takiego postępowania na podstawie innej umowy w odniesieniu do środka, o którym mowa w ust. 1, chyba że organ wybrany w pierwszej kolejności nie dokona żadnych ustaleń z powodów proceduralnych lub jurysdykcyjnych.

3. Do celów niniejszego artykułu:

a) procedurę rozstrzygnięcia sporu na mocy niniejszego rozdziału uznaje się za rozpoczętą z chwilą wniesienia przez jedną ze Stron wniosku o powołanie organu na podstawie art. 320;

b) procedurę rozstrzygnięcia sporu na mocy porozumienia WTO uznaje się za rozpoczętą z chwilą wniesienia przez jedną ze Stron wniosku o ustanowienie organu arbitrażowego na podstawie art. 6 Uzgodnienia w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów w ramach porozumienia WTO;

c) procedurę rozstrzygnięcia sporu na podstawie innej umowy uznaje się za rozpoczętą zgodnie z odnośnymi postanowieniami takiej umowy.

4. Nie naruszając ust. 2 żadne z postanowień niniejszej umowy nie wyklucza możliwości zawieszenia zobowiązań przez jedną ze Stron, jeżeli zezwala na to Organ Rozstrzygania Sporów WTO. Nie można w oparciu o porozumienie WTO uniemożliwić jednej ze Stron zawieszenia zobowiązań na mocy niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 341

Terminy

1. Wszystkie terminy określone w niniejszym rozdziale, w tym terminy dotyczące składania sprawozdań przez organy arbitrażowe, liczy się w dniach kalendarzowych od dnia następującego po dokonaniu czynności lub wystąpieniu zdarzenia, do którego się odnoszą, o ile nie postanowiono inaczej.

2. Terminy, o których mowa w niniejszym rozdziale, mogą zostać zmienione za wzajemnym porozumieniem Stron sporu. Organ arbitrażowy może, podając przyczyny, w każdym momencie zaproponować Stronom zmianę terminów, o których mowa w niniejszym rozdziale.

ARTYKUŁ 342

Skargi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

1. Postępowanie ustanowione w ust. 2 stosuje się do sporów wzbudzających wątpliwości co do wykładni postanowień dotyczących zbliżenia prawodawstwa, zawartych w art. 169, 180, 189 i 192.

2. Jeżeli spór, o którym mowa w ust. 1, wzbudza wątpliwości co do wykładni przepisu prawa unijnego, organ arbitrażowy zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, pod warunkiem że jest ono niezbędne do podjęcia decyzji przez organ arbitrażowy. W takich przypadkach terminy mające zastosowanie do decyzji organu arbitrażowego zostają zawieszone do czasu wydania orzeczenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest wiążące dla organu arbitrażowego.

TYTUŁ VII

POMOC FINANSOWA ORAZ POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE ZWALCZANIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH I KONTROLI

ROZDZIAŁ 1

POMOC FINANSOWA

ARTYKUŁ 343

Republika Armenii korzysta z pomocy finansowej poprzez odpowiednie mechanizmy i instrumenty finansowania Unii Europejskiej. Republika Armenii może również korzystać z pożyczek Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz innych międzynarodowych instytucji finansowych. Pomoc finansowa przyczynia się do realizacji celów niniejszej Umowy i jest świadczona zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 344

1. Podstawowe zasady pomocy finansowej są zgodne z odpowiednimi rozporządzeniami dotyczącymi instrumentów finansowych Unii Europejskiej.

2. Uzgodnione przez Strony priorytetowe obszary pomocy finansowej Unii Europejskiej określa się w rocznych programach działań opartych, stosownie do sytuacji, na ramach wieloletnich odzwierciedlających uzgodnione priorytety polityki. Wysokość pomocy określona w tych programach uwzględnia zapotrzebowanie Republiki Armenii, zdolności sektorowe oraz postępy reform, w szczególności w obszarach objętych niniejszą Umową.

3. W celu optymalnego wykorzystania dostępnych środków Strony dążą do wdrażania pomocy Unii Europejskiej w ścisłej współpracy i koordynacji z innymi darczyńcami – państwami i organizacjami oraz międzynarodowymi instytucjami finansowymi, oraz zgodnie z międzynarodowymi zasadami dotyczącymi skuteczności pomocy.

4. Na wniosek Republiki Armenii i z zastrzeżeniem obowiązujących warunków Unia Europejska może udzielić Republice Armenii pomocy makrofinansowej.

ARTYKUŁ 345

Najważniejsze prawne, administracyjne i techniczne podstawy pomocy finansowej określa się w ramach odpowiednich umów między Stronami.

ARTYKUŁ 346

Rada Partnerstwa jest informowana o postępach we wdrażaniu pomocy finansowej oraz jej wpływie na realizację celów niniejszej Umowy. W tym celu właściwe organy Stron dostarczają sobie wzajemnie i regularnie odpowiednich informacji w zakresie monitorowania i oceny.

ARTYKUŁ 347

Strony wdrażają pomoc zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansami i współpracują w zakresie ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej i Republiki Armenii zgodnie z rozdziałem 2 niniejszego tytułu.

ROZDZIAŁ 2

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE ZWALCZANIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH I KONTROLI

ARTYKUŁ 348

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału mają zastosowanie definicje zawarte w protokole do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 349

Zakres stosowania

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszelkich dalszych umów lub instrumentów finansowania, jakie zostaną zawarte między Stronami, oraz wszelkich innych instrumentów finansowych Unii Europejskiej, jakimi organy Republiki Armenii bądź inne podmioty lub osoby znajdujące się pod jurysdykcją Republiki Armenii będą związane, bez uszczerbku dla wszelkich dodatkowych klauzul dotyczących audytu, kontroli na miejscu, inspekcji, kontroli i środków zwalczania nadużyć finansowych, prowadzonych między innymi przez Europejski Trybunał Obrachunkowy i Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF).

ARTYKUŁ 350

Środki mające na celu zapobieganie nadużyciom finansowym, korupcji i innym nielegalnym działaniom oraz ich zwalczanie

Strony wprowadzają skuteczne środki w celu zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji i innym nielegalnym działaniom, podejmowanym w związku z wykorzystaniem środków finansowych UE, oraz ich zwalczania, w tym poprzez wzajemną pomoc administracyjną i prawną w dziedzinach objętych niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 351

Wymiana informacji i dalsza współpraca na szczeblu operacyjnym

1. Na potrzeby właściwego wykonania niniejszego rozdziału, właściwe organy Unii Europejskiej i Republiki Armenii regularnie wymieniają informacje oraz, na wniosek jednej ze Stron, prowadzą konsultacje.

2. Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych może uzgodnić ze swoim odpowiednikiem w Republice Armenii dalszą współpracę w obszarze zwalczania nadużyć finansowych, w tym dokonać ustaleń operacyjnych z władzami Republiki Armenii.

3. W odniesieniu do przekazywania i przetwarzania danych osobowych zastosowanie ma art. 13.

ARTYKUŁ 352

Współpraca w celu ochrony euro i drama przed fałszowaniem

Właściwe organy Unii Europejskiej i Republiki Armenii współpracują w celu skutecznej ochrony euro i drama przed fałszowaniem. Tego rodzaju współpraca obejmuje pomoc niezbędną do zapobiegania i zwalczania fałszowania euro i drama, w tym wymianę informacji.

ARTYKUŁ 353

Zapobieganie nadużyciom finansowym, korupcji i nieprawidłowościom

1. W zakresie wykorzystania unijnych środków finansowych władze Republiki Armenii regularnie sprawdzają, czy operacje finansowane ze środków finansowych UE są realizowane należycie. Podejmują one wszelkie odpowiednie środki w celu zapobiegania nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym oraz w celu ich naprawiania.

2. Władze Republiki Armenii podejmują wszelkie stosowne środki w celu zapobiegania wszelkim praktykom korupcji czynnej i biernej oraz w celu ich naprawiania, a także w celu wykluczenia konfliktu interesów na każdym etapie procedury związanej z wykorzystaniem środków finansowych UE.

3. Władze Republiki Armenii informują Komisję Europejską o wszelkich zastosowanych środkach prewencyjnych.

4. W tym celu właściwe organy Republiki Armenii udostępniają Komisji Europejskiej wszelkie informacje związane z wykorzystaniem środków finansowych UE i informują ją bez zbędnej zwłoki o wszelkich zasadniczych zmianach w swoich procedurach lub systemach.

ARTYKUŁ 354

Dochodzenie i ściganie

W następstwie kontroli krajowej lub kontroli UE, władze Republiki Armenii zapewniają dochodzenie i ściganie domniemanych i stwierdzonych przypadków nadużyć finansowych, korupcji lub wszelkich innych nieprawidłowości, w tym konfliktów interesów. W stosownych przypadkach Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych może wspierać właściwe organy Republiki Armenii w realizacji tych zadań.

ARTYKUŁ 355

Informowanie o przypadkach nadużyć finansowych, korupcji i nieprawidłowości

1. Władze Republiki Armenii bez zbędnej zwłoki przekazują Komisji Europejskiej wszelkie informacje, które są w ich posiadaniu, i które dotyczą domniemania lub stwierdzenia nadużyć finansowych, korupcji lub wszelkich innych nieprawidłowości, w tym konfliktu interesów, występujących w związku z wykorzystaniem środków finansowych UE. W przypadku podejrzenia nadużycia finansowego lub korupcji informowany jest także Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych.

2. Władze Republiki Armenii zgłaszają również wszystkie środki zastosowane w związku z faktami, o których zawiadamiają na podstawie niniejszego artykułu. Jeżeli nie wystąpiły domniemane ani stwierdzone przypadki nadużyć finansowych, korupcji lub jakichkolwiek innych nieprawidłowości, które podlegałyby zgłoszeniu, władze Republiki Armenii informują Komisję Europejską podczas dorocznego posiedzenia odnośnego podkomitetu.

ARTYKUŁ 356

Kontrole

1. Komisja Europejska i Europejski Trybunał Obrachunkowy są uprawnione do sprawdzenia, czy wszystkie wydatki związane z wykorzystaniem środków finansowych UE zostały poniesione prawidłowo, w sposób zgodny z prawem oraz z zachowaniem przepisów o należytym zarządzaniu finansami.

2. Kontrole przeprowadza się na podstawie podjętych zobowiązań i dokonanych płatności. Opierają się one na rejestrach oraz, w razie potrzeby, obejmują kontrole w lokalu każdego podmiotu, który zarządza wykorzystaniem środków finansowych UE lub bierze w nim udział, w tym wszystkich beneficjentów, wykonawców i podwykonawców, którzy bezpośrednio lub pośrednio otrzymali unijne środki finansowe. Kontrole mogą być przeprowadzane przed zamknięciem rozliczeń za dany rok budżetowy oraz za okres pięciu lat od dnia wypłaty salda.

3. Inspektorzy Komisji Europejskiej lub inne osoby, które zostały upoważnione przez Komisję Europejską lub Europejski Trybunał Obrachunkowy, mogą przeprowadzać kontrole dokumentacji lub kontrole na miejscu oraz kontrole w lokalu każdego podmiotu, który zarządza wykorzystaniem środków finansowych UE lub bierze w nim udział, jak również każdego z ich podwykonawców na terytorium Republiki Armenii.

4. Pracownicy Komisji Europejskiej lub inne osoby upoważnione przez Komisję Europejską lub Europejski Trybunał Obrachunkowy muszą mieć odpowiedni dostęp do miejsc, prac i dokumentów oraz do wszelkich informacji wymaganych w celu przeprowadzenia takich kontroli, łącznie z informacjami w formie elektronicznej. Informacja o prawie dostępu zostaje przekazana wszystkim instytucjom państwowym w Republice Armenii i jest wyraźnie zawarta w umowach zawieranych celem wdrożenia instrumentów, o których mowa w niniejszej Umowie.

5. Realizując swoje zadania, Europejski Trybunał Obrachunkowy oraz organy kontrolne w Republice Armenii współpracują w duchu zaufania, z zachowaniem swojej niezależności.

ARTYKUŁ 357

Kontrole na miejscu

1. W ramach niniejszej Umowy Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych jest upoważniony do przeprowadzania kontroli i inspekcji na miejscu w celu ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej.

2. Kontrole i inspekcje na miejscu są przygotowywane i przeprowadzane przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych w ścisłej współpracy z właściwymi organami Republiki Armenii.

3. Władze Republiki Armenii są odpowiednio wcześnie powiadamiane o przedmiocie, celu i podstawie prawnej kontroli i inspekcji, tak aby mogły zapewnić wszelką wymaganą pomoc. W tym celu urzędnicy zatrudnieni we właściwych organach Republiki Armenii mogą brać udział w kontrolach i inspekcjach na miejscu.

4. Jeśli zainteresowane organy Republiki Armenii wyrażą takie zapotrzebowanie, kontrole i inspekcje na miejscu mogą być przeprowadzone wspólnie przez te organy i Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych.

5. Jeżeli podmiot gospodarczy przeciwstawia się kontroli lub inspekcji na miejscu, władze Republiki Armenii udzielają Europejskiemu Urzędowi ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych niezbędnego wsparcia, zgodnie z prawem Republiki Armenii, aby umożliwić mu wykonanie jego zadań polegających na przeprowadzeniu kontroli lub inspekcji na miejscu.

ARTYKUŁ 358

Środki i kary administracyjne

Komisja Europejska może nakładać na podmioty gospodarcze środki i kary administracyjne zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE, Euratom) nr 2988/95[1], rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012[2] oraz rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 1268/2012[3]. Władze Republiki Armenii mogą nakładać dodatkowe środki i kary w uzupełnieniu tych, o których mowa w pierwszym zdaniu, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym.

[1] Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1).

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. L 298 z 26.10.2012, s. 1).

[3] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. L 362 z 31.12.2012, s. 1).

ARTYKUŁ 359

Odzyskanie środków

1. W przypadku gdy wykorzystanie środków finansowych UE powierzono władzom Republiki Armenii, Komisja Europejska jest uprawniona do odzyskania nienależnie wypłaconych środków finansowych UE, zwłaszcza w drodze korekt finansowych. Władze Republiki Armenii podejmują wszelkie stosowne kroki w celu odzyskania nienależnie wypłaconych środków finansowych UE. Komisja Europejska uwzględnia środki wprowadzone przez władze Republiki Armenii w celu zapobieżenia utracie odnośnych środków finansowych UE.

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, przed podjęciem jakiejkolwiek decyzji w sprawie odzyskania środków Komisja Europejska konsultuje się w tej sprawie z Republiką Armenii. Spory dotyczące odzyskania środków są omawiane w Radzie Partnerstwa.

3. Postanowienia niniejszego tytułu, nakładające zobowiązania pieniężne na osoby inne niż państwa, podlegają wykonaniu w Republice Armenii zgodnie z następującymi zasadami:

a) ich wykonanie odbywa się zgodnie z obowiązującymi w Republice Armenii przepisami z zakresu postępowania cywilnego. Tytuł egzekucyjny wydawany jest przez organ krajowy wyznaczony w tym celu przez rząd Republiki Armenii, bez dodatkowych formalności wychodzących poza weryfikację autentyczności orzeczenia o wykonaniu. Rząd Republiki Armenii informuje Komisję Europejską i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej o tym, który organ krajowy został w tym celu wyznaczony;

b) po dopełnieniu formalności, o których mowa w lit. a), Komisja Europejska może na własny wniosek przystąpić do wykonania zgodnie z prawem Republiki Armenii, wnosząc o rozpatrzenie sprawy bezpośrednio do właściwego organu;

c) zgodność z prawem decyzji o egzekucji podlega kontroli ze strony Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Postępowanie egzekucyjne może zostać zawieszone tylko na podstawie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Komisja Europejska informuje władze Republiki Armenii o ewentualnym orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej nakazującym zawieszenie egzekucji. Do rozpatrywania skarg na prawidłowość czynności egzekucyjnych właściwe są sądy Republiki Armenii.

4. Na tych samych zasadach wykonywane są orzeczenia wydane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie klauzuli arbitrażowej zawartej w danej umowie objętej zakresem niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 360

Poufność

Informacje w jakiejkolwiek formie, które pozyskano lub nabyto na podstawie niniejszego rozdziału, objęte są tajemnicą zawodową i chronione w taki sam sposób, w jaki podobne informacje chronione są prawem Republiki Armenii oraz odpowiednimi przepisami mającymi zastosowanie do instytucji Unii Europejskiej. Takich informacji nie wolno przekazywać osobom innym niż osoby w instytucjach Unii Europejskiej, państwach członkowskich lub w Republice Armenii, których funkcje wymagają posiadania takich informacji, nie wolno ich również wykorzystywać do celów innych niż zapewnienie skutecznej ochrony interesów finansowych Stron.

ARTYKUŁ 361

Zbliżenie przepisów

Republika Armenii dokonuje zbliżenia swojego ustawodawstwa do aktów prawa Unii Europejskiej i instrumentów międzynarodowych, o których mowa w załączniku XII, zgodnie z postanowieniami zawartymi w tym załączniku.

Deklaracja dotycząca rozdziału 2 (Postanowienia dotyczące zwalczania nadużyć finansowych)

Obowiązek wprowadzenia stosownych środków w celu wyeliminowania wszelkich nieprawidłowości, nadużyć finansowych bądź czynnej lub biernej korupcji oraz wykluczenia konfliktu interesów na jakimkolwiek etapie wykonania środków finansowych UE, o których mowa w tytule VII rozdział 2, nie wiąże się z odpowiedzialnością finansową Republiki Armenii, jeśli chodzi o zobowiązania zaciągnięte przez podmioty i osoby znajdujące się pod jej jurysdykcją.

Wykonując swoje prawo do kontroli zgodnie z tytułem VII rozdział 2, Unia Europejska przestrzega krajowych przepisów dotyczących tajemnicy bankowej.

TYTUŁ VIII

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE, OGÓLNE I KOŃCOWE

ROZDZIAŁ 1

RAMY INSTYTUCJONALNE

ARTYKUŁ 362

Rada Partnerstwa

1. Niniejszym ustanawia się Radę Partnerstwa. Rada Partnerstwa nadzoruje wykonanie niniejszej Umowy i dokonuje jego regularnego przeglądu.

2. Rada Partnerstwa składa się z przedstawicieli Stron na szczeblu ministerialnym, a jej posiedzenia odbywają się w regularnych odstępach czasu, co najmniej raz do roku, a także w przypadkach, gdy wymagają tego okoliczności. Rada Partnerstwa może odbywać spotkania w różnych składach za wzajemnym porozumieniem.

3. Mając na uwadze realizację celów niniejszej Umowy, Rada Partnerstwa bada wszelkie istotne kwestie związane z niniejszą Umową, jak również wszelkie inne kwestie dwustronne lub międzynarodowe leżące we wspólnym interesie.

4. Rada Partnerstwa przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.

5. Radzie Partnerstwa przewodniczy naprzemiennie przedstawiciel Unii Europejskiej i przedstawiciel Republiki Armenii.

6. Dla osiągnięcia celów niniejszej Umowy Rada Partnerstwa jest uprawniona do podejmowania decyzji w ramach zakresu stosowania niniejszej Umowy w sprawach w niej przewidzianych. Decyzje te są wiążące dla Stron, które wprowadzają odpowiednie środki w celu ich wdrożenia. Rada Partnerstwa może również wydawać zalecenia. Decyzje i zalecenia Rady Partnerstwa przyjmuje się za porozumieniem Stron z należytym poszanowaniem dla odpowiednich procedur wewnętrznych Stron.

7. Rada Partnerstwa stanowi forum wymiany informacji na temat przygotowywanych i obowiązujących przepisów Unii Europejskiej i Republiki Armenii oraz na temat środków służących ich wdrażaniu, egzekwowaniu i zapewnieniu zgodności.

8. Rada Partnerstwa jest uprawniona do aktualizacji i zmiany załączników bez uszczerbku dla jakichkolwiek postanowień szczegółowych tytułu VI.

ARTYKUŁ 363

Komitet Partnerstwa

1. Niniejszym powołuje się Komitet Partnerstwa. Komitet wspomaga Radę Partnerstwa w wykonywaniu jej obowiązków.

2. Komitet Partnerstwa składa się z przedstawicieli Stron, co do zasady na szczeblu wyższych urzędników państwowych.

3. Komitetowi Partnerstwa przewodniczy naprzemiennie przedstawiciel Unii i przedstawiciel Republiki Armenii.

4. W swoim regulaminie Rada Partnerstwa określa obowiązki i zasady funkcjonowania Komitetu Partnerstwa, do którego zadań należy przygotowanie posiedzeń Rady Partnerstwa. Posiedzenia Komitetu Partnerstwa odbywają się co najmniej raz w roku.

5. Rada Partnerstwa może przekazać Komitetowi Partnerstwa jakiekolwiek swoje uprawnienia, w tym uprawnienia do podejmowania wiążących decyzji.

6. Komitet Partnerstwa jest uprawniony do przyjmowania decyzji w dziedzinach, w których Rada Partnerstwa przekazała mu uprawnienia oraz w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie. Decyzje te są wiążące dla Stron, które wprowadzają odpowiednie środki w celu ich wdrożenia. Komitet Partnerstwa przyjmuje decyzje na zasadzie porozumienia Stron, z zastrzeżeniem zakończenia ich procedur wewnętrznych.

7. Komitet Partnerstwa odbywa posiedzenia w szczególnym składzie w celu rozstrzygania wszystkich kwestii dotyczących tytułu VI. Posiedzenia Komitetu Partnerstwa w tym składzie odbywają się co najmniej raz w roku.

ARTYKUŁ 364

Podkomitety i inne organy

1. Komitet Partnerstwa wspierają podkomitety i inne organy powołane na podstawie niniejszej Umowy.

2. Rada Partnerstwa może podjąć decyzję o utworzeniu w poszczególnych dziedzinach jakichkolwiek podkomitetów i innych organów, które są konieczne do wdrożenia niniejszej Umowy, oraz określa ich skład, zadania i zasady funkcjonowania.

3. Podkomitety regularnie składają Komitetowi Partnerstwa sprawozdania ze swoich działań.

4. Istnienie podkomitetów nie stanowi przeszkody dla skierowania przez którąkolwiek ze Stron jakiejkolwiek kwestii bezpośrednio do Komitetu Partnerstwa, w tym do jego składu rozstrzygającego kwestie dotyczące handlu.

ARTYKUŁ 365

Komisja Parlamentarna Partnerstwa

1. Niniejszym powołuje się Komisję Parlamentarną Partnerstwa. Komisja składa się z jednej strony z posłów do Parlamentu Europejskiego, a z drugiej strony z członków Zgromadzenia Narodowego Republiki Armenii, i stanowi forum spotkań i wymiany poglądów. Komisja zbiera się w odstępach czasowych, które sama określa.

2. Komisja Parlamentarna Partnerstwa przyjmuje swój regulamin wewnętrzny.

3. Komisji Parlamentarnej Partnerstwa przewodniczy naprzemiennie przedstawiciel Parlamentu Europejskiego i przedstawiciel Zgromadzenia Narodowego Republiki Armenii, zgodnie z postanowieniami regulaminu wewnętrznego tej komisji.

4. Komisja Parlamentarna Partnerstwa może zażądać od Rady Partnerstwa stosownych informacji dotyczących wykonania niniejszej Umowy, a Rada Partnerstwa dostarcza Komisji Parlamentarnej Partnerstwa te informacje.

5. Komisja Parlamentarna Partnerstwa jest informowana o decyzjach i zaleceniach Rady Partnerstwa.

6. Komisja Parlamentarna Partnerstwa może kierować zalecenia do Rady Partnerstwa.

7. Komisja Parlamentarna Partnerstwa może powoływać podkomisje parlamentarne partnerstwa.

ARTYKUŁ 366

Platforma Społeczeństwa Obywatelskiego

1. Strony propagują regularne spotkania przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, których celem jest przekazywanie im informacji na temat wykonania niniejszej Umowy oraz pozyskiwanie od nich uwag na ten temat.

2. Niniejszym ustanawia się Platformę Społeczeństwa Obywatelskiego. W skład tej platformy, będącej forum spotkań i wymiany opinii, wchodzą przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego ze strony Unii Europejskiej, w tym członkowie Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, oraz przedstawiciele organizacji, sieci i platform społeczeństwa obywatelskiego ze strony Republiki Armenii, w tym Krajowej Platformy Partnerstwa Wschodniego. Platforma zbiera się w określonych przez siebie odstępach czasu.

3. Platforma Społeczeństwa Obywatelskiego przyjmuje swój regulamin wewnętrzny. Regulamin ten obejmuje między innymi zasady przejrzystości, włączenia i rotacji.

4. Platformie Społeczeństwa Obywatelskiego przewodniczy naprzemiennie przedstawiciel społeczeństwa obywatelskiego ze strony Unii Europejskiej oraz przedstawiciel społeczeństwa obywatelskiego ze strony Republiki Armenii, zgodnie z przepisami ustanowionymi w regulaminie tej platformy.

5. Platforma Społeczeństwa Obywatelskiego jest informowana o decyzjach i zaleceniach Rady Partnerstwa.

6. Platforma Społeczeństwa Obywatelskiego może wydawać zalecenia Radzie Partnerstwa, Komitetowi Partnerstwa i Komisji Parlamentarnej Partnerstwa.

7. Komitet Partnerstwa i Komisja Parlamentarna Partnerstwa dbają o regularne kontakty z przedstawicielami Platformy Społeczeństwa Obywatelskiego w celu pozyskania ich opinii na temat realizacji celów niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ 2

POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE

ARTYKUŁ 367

Dostęp do sądów i organów administracyjnych

W zakresie niniejszej Umowy każda ze Stron zobowiązuje się zapewnić osobom fizycznym i prawnym drugiej Strony dostęp do właściwych sądów i organów administracyjnych na zasadach wolnych od dyskryminacji w porównaniu ze swoimi własnymi obywatelami, aby osoby te mogły tam dochodzić swoich praw osobistych i rzeczowych.

ARTYKUŁ 368

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako:

a) wymagające od Stron dostarczenia jakichkolwiek informacji, których ujawnienie uważa się za sprzeczne z ich podstawowymi interesami bezpieczeństwa;

b) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron przeprowadzenie jakiegokolwiek działania uznanego przez nią za niezbędne dla ochrony jej podstawowych interesów bezpieczeństwa:

(i) związanego z produkcją broni, amunicji lub materiałów wojskowych lub handlem nimi;

(ii) odnoszącego się do działalności gospodarczej prowadzonej bezpośrednio lub pośrednio dla celów zaopatrzenia sił zbrojnych;

(iii) odnoszącego się do materiałów rozszczepialnych i materiałów do syntezy jądrowej lub materiałów służących do ich uzyskania lub

(iv) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych;

c) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron przeprowadzenie jakiegokolwiek działania w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych mających na celu utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

ARTYKUŁ 369

Niedyskryminacja

1. W obszarach objętych niniejszą Umową oraz bez uszczerbku dla jakichkolwiek szczegółowych postanowień w niej zawartych:

a) uregulowania stosowane przez Republikę Armenii w stosunku do Unii Europejskiej lub jej państw członkowskich nie mogą prowadzić do powstania jakiejkolwiek dyskryminacji między państwami członkowskimi, ich osobami fizycznymi lub prawnymi oraz

b) uregulowania stosowane przez Unię Europejską lub jej państwa członkowskie w stosunku do Republiki Armenii nie mogą prowadzić do powstania jakiejkolwiek dyskryminacji między osobami fizycznymi lub prawnymi Republiki Armenii.

2. Ust. 1 pozostaje bez uszczerbku dla prawa Stron do stosowania odpowiednich przepisów podatkowych wobec podatników, którzy nie znajdują się w sytuacji identycznej, jeżeli chodzi o miejsce zamieszkania lub siedzibę.

ARTYKUŁ 370

Stopniowe zbliżenie przepisów

Republika Armenii przeprowadza stopniowe zbliżenie swoich przepisów do prawa UE zgodnie z załącznikami, w oparciu o zobowiązania określone w niniejszej Umowie oraz zgodnie z postanowieniami zawartymi w tych załącznikach. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla postanowień szczególnych zawartych w tytule VI.

ARTYKUŁ 371

Dynamiczne zbliżenie przepisów

W świetle celu, jakim jest stopniowe zbliżenie przepisów Republiki Armenii do prawodawstwa UE, Rada Partnerstwa okresowo weryfikuje i aktualizuje załączniki do niniejszej Umowy, uwzględniając między innymi zmiany w prawie UE oraz mające zastosowanie standardy określone w międzynarodowych instrumentach uznanych przez Strony za właściwe, uwzględniając przy tym zakończenie odpowiednich procedur wewnętrznych przez Strony. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla postanowień szczególnych zawartych w tytule VI.

ARTYKUŁ 372

Monitorowanie i ocena zbliżenia

1. Monitorowanie oznacza stałą ocenę postępów we wdrażaniu i egzekwowaniu środków objętych niniejszą Umową. Strony współpracują w celu ułatwienia procesu monitorowania w ramach organów instytucjonalnych powołanych na mocy niniejszej Umowy.

2. Unia Europejska ocenia zbliżenie przepisów Republiki Armenii do prawa UE, o którym mowa w niniejszej Umowie. W swojej ocenie uwzględnia wdrażanie i egzekwowanie. Unia Europejska może sporządzać takie oceny indywidualnie lub w porozumieniu z Republiką Armenii. Aby ułatwić proces oceny, Republika Armenii składa Unii Europejskiej sprawozdania z postępów w zbliżeniu przepisów, w stosownych przypadkach przed zakończeniem okresów przejściowych określonych w niniejszej Umowie w odniesieniu do aktów prawnych Unii Europejskiej. Proces sprawozdawczości i oceny, w tym sposób przeprowadzania oceny i jej częstotliwość, uwzględnia szczególne procedury określone w niniejszej Umowie lub decyzje organów instytucjonalnych powołanych na mocy niniejszej Umowy.

3. Ocena zbliżenia może obejmować kontrole na miejscu z udziałem instytucji, organów i agencji Unii Europejskiej, organów pozarządowych, organów nadzorczych, niezależnych ekspertów oraz, w razie konieczności, innych organów i osób.

ARTYKUŁ 373

Wyniki monitorowania, w tym oceny zbliżenia przepisów

1. Wynik działań monitorujących, w tym oceny zbliżenia przepisów, o których mowa w art. 372, poddawany jest dyskusji we właściwych organach ustanowionych na mocy niniejszej Umowy. Organy te mogą przyjmować wspólne zalecenia, które przedkłada się Radzie Partnerstwa.

2. Jeśli Strony zgadzają się, że konieczne środki objęte tytułem VI zostały wdrożone i są realizowane, Rada Partnerstwa, na mocy uprawnień przyznanych jej w art. 319 ust. 3 i art. 335 ust. 2, podejmuje decyzję o dalszym otwarciu rynku zgodnie z tytułem VI.

3. Wspólne zalecenie przedłożone Radzie Partnerstwa zgodnie z ust. 1 ani brak porozumienia w sprawie takiego zalecenia nie podlegają mechanizmowi rozstrzygania sporów, o którym mowa w tytule VI. Decyzja podjęta przez Podkomitet ds. Oznaczeń Geograficznych ani brak takiej decyzji nie podlegają mechanizmowi rozstrzygania sporów zdefiniowanemu w tytule VI.

ARTYKUŁ 374

Ograniczenia w przypadku trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych

1. W przypadku gdy Strona doświadcza poważnych trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych lub jest nimi zagrożona, może wprowadzić lub utrzymać środki ochronne lub ograniczające, wywierające wpływ na przepływy kapitału, płatności lub transfery.

2. Środki, o których mowa w ust. 1:

a) nie przewidują traktowania Strony w sposób mniej korzystny niż podmiotu niebędącego Stroną w podobnych sytuacjach;

b) są zgodne w stosownych przypadkach z postanowieniami Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym z 1944 r.;

c) unikają zbędnych szkód dla handlowych, gospodarczych lub finansowych interesów drugiej Strony;

d) mają charakter tymczasowy i są, w miarę poprawy sytuacji określonej w ust. 1, stopniowo usuwane.

3. W przypadku handlu towarami Strona może przyjąć lub utrzymać środki ograniczające w celu ochrony swojego bilansu płatniczego lub pozycji w zakresie finansów zagranicznych. Takie środki są zgodne z GATT 1994 oraz Uzgodnieniem w sprawie postanowień GATT 1994 dotyczących bilansu płatniczego.

4. W przypadku handlu usługami Strona może przyjąć środki ograniczające służące zabezpieczeniu pozycji bilansu płatniczego lub zewnętrznej pozycji finansowej Strony. Środki takie są zgodne z postanowieniami GATS.

5. Każda Strona, która utrzymuje lub przyjęła środki ograniczające, o których mowa w ust. 1, niezwłocznie powiadamia o nich drugą Stronę i przedstawia, najszybciej jak to możliwe, harmonogram ich zniesienia.

6. W przypadku przyjęcia lub utrzymywania ograniczeń na podstawie niniejszego artykułu niezwłocznie przeprowadza się konsultacje w ramach Komitetu Partnerstwa, o ile takie konsultacje nie odbywają się już poza zakresem niniejszej Umowy.

7. W ramach konsultacji dokonuje się oceny trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych, które doprowadziły do zastosowania odpowiednich środków, biorąc pod uwagę między innymi następujące czynniki:

a) charakter i zakres trudności;

b) zewnętrzne warunki gospodarcze i handlowe lub

c) dostępne alternatywne środki korygujące.

8. Konsultacje dotyczą zgodności wszelkich środków ograniczających z ust. 1 i 2.

9. W trakcie takich konsultacji wszystkie ustalenia dotyczące statystyk i inne dane przedstawione przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy odnoszące się do walut obcych, rezerw pieniężnych i bilansu płatniczego są zatwierdzane przez Strony, a wnioski oparte są na ocenie Międzynarodowego Funduszu Walutowego dotyczącej bilansu płatniczego i finansów zagranicznych zainteresowanej Strony.

ARTYKUŁ 375

Podatki

1. Niniejsza Umowa ma zastosowanie do środków podatkowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do nadania skuteczności jej postanowieniom.

2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające przyjęcie lub egzekwowanie jakiegokolwiek środka mającego na celu zapobieganie unikaniu zobowiązań podatkowych lub uchylaniu się od nich zgodnie z postanowieniami podatkowymi umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, innych porozumień podatkowych lub krajowego prawodawstwa podatkowego.

ARTYKUŁ 376

Instytucja delegowana

O ile w niniejszej Umowie nie stwierdzono inaczej, każda ze Stron zapewnia, aby każda osoba – w tym przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo posiadające szczególne uprawnienia lub przywileje bądź wyznaczony monopolista – której Strona oddelegowała uprawnienia regulacyjne, administracyjne lub inny rodzaj władzy publicznej któregokolwiek szczebla, w trakcie wykonywania tych uprawnień działała zgodnie ze zobowiązaniami Strony wynikającymi z niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 377

Wypełnianie zobowiązań

1. Strony wprowadzają wszelkie środki wymagane w celu wypełnienia ich zobowiązań w ramach niniejszej Umowy. Strony zapewniają osiągnięcie celów określonych w niniejszej Umowie.

2. Strony zgodnie postanawiają prowadzić w trybie pilnym i odpowiednimi kanałami, na wniosek jednej ze Stron, konsultacje mające na celu rozpatrzenie wszelkich kwestii związanych z interpretacją lub wykonaniem niniejszej Umowy oraz innymi stosownymi aspektami stosunków między Stronami.

3. Każda ze Stron kieruje do Rady Partnerstwa wszelkie spory dotyczące interpretacji lub wykonania niniejszej Umowy zgodnie z jej art. 378.

4. Rada Partnerstwa może rozstrzygać spory w drodze wiążących decyzji zgodnie z art. 378.

ARTYKUŁ 378

Rozstrzyganie sporów

1. W przypadku powstania sporu między Stronami dotyczącego interpretacji lub wykonania niniejszej Umowy jedna ze Stron przekazuje drugiej Stronie oraz Radzie Partnerstwa formalny wniosek o rozstrzygnięcie spornej kwestii. W drodze odstępstwa spory dotyczące interpretacji i wykonania tytułu VI podlegają wyłącznie tytułowi VI rozdział 13.

2. Strony starają się rozstrzygnąć spór poprzez prowadzone w dobrej wierze konsultacje w ramach Rady Partnerstwa w celu jak najszybszego osiągnięcia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

3. Konsultacje w sprawie sporu mogą również toczyć się na spotkaniach Rady Partnerstwa lub innych właściwych organów, o których mowa w art. 364, zgodnie z uzgodnieniami między Stronami lub na wniosek jednej ze Stron. Konsultacje mogą być również prowadzone w formie pisemnej.

4. Strony przekazują Radzie Partnerstwa, Komitetowi Partnerstwa i innym właściwym podkomitetom lub organom wszelkie informacje niezbędne do dokładnego zbadania sytuacji.

5. Spór uznaje się za rozstrzygnięty, gdy Rada Partnerstwa podejmie wiążącą decyzję rozstrzygającą zgodnie z art. 377 ust. 4 lub gdy oświadczy, że spór został zakończony.

6. Wszystkie informacje ujawnione podczas konsultacji są poufne.

ARTYKUŁ 379

Środki właściwe w przypadku niewypełnienia zobowiązań

1. Strona może zastosować właściwe środki, jeśli sporna kwestia nie zostanie rozwiązana w ciągu trzech miesięcy od dnia przedłożenia formalnego wniosku o rozstrzygnięcie sporu zgodnie z art. 378 oraz jeśli Strona skarżąca nadal uznaje, że druga Strona nie wypełniła zobowiązań spoczywających na niej na mocy niniejszej Umowy. Warunek trzymiesięcznego okresu konsultacji nie ma zastosowania do wyjątkowych przypadków określonych w ust. 3 niniejszego artykułu.

2. W wyborze właściwych środków pierwszeństwo przyznaje się środkom, które w najmniejszym stopniu zakłócają funkcjonowanie niniejszej Umowy. Z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, takie środki nie mogą obejmować zawieszenia praw lub obowiązków wynikających z postanowień niniejszej Umowy, określonych w tytule VI. Środki, o których mowa w ust. 1, są bezzwłocznie przekazywane Radzie Partnerstwa i podlegają konsultacjom zgodnie z art. 377 ust. 2 oraz mechanizmowi rozstrzygania sporów zgodnie z art. 378 ust. 2 i 3.

3. Wyjątki, o których mowa w ust. 1 i 2, dotyczą:

a) wypowiedzenia niniejszej Umowy, nieusankcjonowanego przez zasady ogólne prawa międzynarodowego, lub

b) naruszenia przez drugą Stronę któregokolwiek z istotnych elementów niniejszej Umowy, o których mowa w art. 2 i art. 9 ust. 1.

ARTYKUŁ 380

Związek z innymi umowami

1. Niniejsza Umowa zastępuje Umowę o partnerstwie i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Armenią, z drugiej strony, którą podpisano w Luksemburgu w dniu 22 kwietnia 1996 r. i która weszła w życie w dniu 1 lipca 1999 r. Odesłania do tej umowy we wszystkich innych umowach między Stronami traktuje się jako odesłania do niniejszej Umowy.

2. Do czasu przyznania równoważnych praw osobom fizycznym i prawnym na mocy niniejszej Umowy pozostaje ona bez wpływu na prawa zapewnione tym osobom na mocy postanowień istniejących umów wiążących jedno lub większą liczbę państw członkowskich, z jednej strony, i Republikę Armenii, z drugiej strony.

3. Obowiązujące umowy dotyczące szczegółowych obszarów współpracy, objętych zakresem niniejszej Umowy, są uważane za część ogólnych stosunków dwustronnych regulowanych niniejszą Umową oraz za część wspólnych ram instytucjonalnych.

4. Strony mogą uzupełnić niniejszą Umowę poprzez zawarcie szczegółowych umów w którymkolwiek z obszarów objętych zakresem Umowy. Takie umowy szczegółowe są integralną częścią ogólnych stosunków dwustronnych regulowanych niniejszą Umową oraz stanowią część wspólnych ram instytucjonalnych.

5. Bez uszczerbku dla odpowiednich postanowień Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ani niniejsza Umowa, ani działania podejmowane na jej podstawie nie mają jakiegokolwiek wpływu na uprawnienia państw członkowskich do podejmowania działań w ramach współpracy dwustronnej z Republiką Armenii, bądź też do zawierania, w stosownych przypadkach, nowych umów o współpracy z Republiką Armenii.

ARTYKUŁ 381

Czas trwania

1. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.

2. Każda ze Stron może wypowiedzieć niniejszą Umowę poprzez powiadomienie drugiej Strony na piśmie za pośrednictwem kanałów dyplomatycznych. Niniejsza Umowa przestaje obowiązywać po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania takiego powiadomienia.

ARTYKUŁ 382

Definicja Stron

Do celów niniejszej Umowy pojęcie „Strony” oznacza Unię Europejską, jej państwa członkowskie lub Unię Europejską i jej państwa członkowskie, zgodnie z ich odpowiednimi uprawnieniami przyznanymi na mocy Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, a w stosownych przypadkach oznacza również Euratom, zgodnie z jego uprawnieniami przyznanymi na mocy Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, z jednej strony, oraz Republikę Armenii, z drugiej strony.

ARTYKUŁ 383

Terytorialny zakres stosowania

Niniejsza Umowa ma zastosowanie, z jednej strony, do terytoriów, do których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, na warunkach określonych w tych Traktatach oraz, z drugiej strony, do terytorium Republiki Armenii.

ARTYKUŁ 384

Depozytariusz Umowy

Depozytariuszem niniejszej Umowy jest Sekretariat Generalny Rady Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ 385

Wejście w życie, postanowienia końcowe i tymczasowe stosowanie

1. Strony ratyfikują lub zatwierdzają niniejszą Umowę zgodnie z własnymi procedurami wewnętrznymi. Dokumenty ratyfikacji lub zatwierdzenia składane są u depozytariusza.

2. Niniejsza Umowa wchodzi w życie w pierwszym dniu drugiego miesiąca po dacie złożenia ostatniego dokumentu ratyfikacyjnego lub zatwierdzającego.

3. Niniejsza Umowa może zostać zmieniona jedynie na piśmie za zgodą obu Stron. Tego rodzaju zmiany wchodzą w życie zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.

4. Załączniki i protokoły stanowią integralną część niniejszej Umowy.

5. Niezależnie od postanowień ust. 2 Unia Europejska i Republika Armenii mogą tymczasowo stosować niniejszą Umowę w całości lub w części, zgodnie ze swoimi odpowiednimi procedurami wewnętrznymi i prawodawstwem, stosownie do przypadku.

6. Tymczasowe stosowanie niniejszej Umowy staje się skuteczne od pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dacie otrzymania przez depozytariusza następujących dokumentów:

a) od Unii Europejskiej – powiadomienia o zakończeniu procedur niezbędnych w tym celu, wskazującego części Umowy, które stosuje się tymczasowo, oraz

b) instrumentów ratyfikacyjnych złożonych przez Republikę Armenii zgodnie z jej procedurami i mającym zastosowanie prawodawstwem.

7. Do celów odpowiednich postanowień niniejszej Umowy, w tym załączników i protokołów do niej, wszelkie zawarte w tych postanowieniach odniesienia do „daty wejścia w życie niniejszej Umowy" rozumie się również jako „datę, od której niniejszą Umowę stosuje się tymczasowo" zgodnie z ust. 5.

8. W czasie tymczasowego stosowania nadal obowiązują postanowienia umowy o partnerstwie i współpracy, o ile nie wchodzą one w zakres objęty tymczasowym stosowaniem niniejszej Umowy.

9. Każda ze Stron może złożyć depozytariuszowi pisemne powiadomienie o zamiarze odstąpienia od tymczasowego stosowania niniejszej Umowy. Wypowiedzenie tymczasowego stosowania staje się skuteczne sześć miesięcy po otrzymaniu powiadomienia przez depozytariusza.

ARTYKUŁ 386

Teksty autentyczne

Niniejszą Umowę sporządza się w dwóch egzemplarzach w każdym z następujących języków: angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, rumuńskim, węgierskim, włoskim i armeńskim, przy czym każdy z tych tekstów jest jednakowo autentyczny.

W DOWÓD CZEGO, niżej podpisani Pełnomocnicy, należycie w tym celu umocowani, podpisali niniejszą Umowę.

W IMIENIU KRÓLESTWA BELGII

W IMIENIU REPUBLIKI BUŁGARII

W IMIENIU REPUBLIKI CZESKIEJ

W IMIENIU KRÓLESTWA DANII

W IMIENIU REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC

W IMIENIU REPUBLIKI ESTOŃSKIEJ

W IMIENIU IRLANDII

W IMIENIU REPUBLIKI GRECKIEJ

W IMIENIU KRÓLESTWA HISZPANII

W IMIENIU REPUBLIKI FRANCUSKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI CHORWACJI

W IMIENIU REPUBLIKI WŁOSKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI CYPRYJSKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI ŁOTEWSKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI LITEWSKIEJ

W IMIENIU WIELKIEGO KSIĘSTWA LUKSEMBURGA

W IMIENIU WĘGIER

W IMIENIU REPUBLIKI MALTY

W IMIENIU KRÓLESTWA NIDERLANDÓW

W IMIENIU REPUBLIKI AUSTRII

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI PORTUGALSKIEJ

W IMIENIU RUMUNII

W IMIENIU REPUBLIKI SŁOWENII

W IMIENIU REPUBLIKI SŁOWACKIEJ

W IMIENIU REPUBLIKI FINLANDII

W IMIENIU KRÓLESTWA SZWECJI

W IMIENIU ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ

W IMIENIU UNII EUROPEJSKIEJ

W IMIENIU EUROPEJSKIEJ WSPÓLNOTY ENERGII ATOMOWEJ

W IMIENIU REPUBLIKI ARMENII